

1 Korintierbrevet

författat av aposteln Paulus år 54 e Kr,
i Efesus och under den tredje missionsresan

en bibelteologisk kommentar, del 5

av

Håkan Sunnliden

© Håkan Sunnliden, Värnamo 2012
Inget i detta utkast får publiceras utan författarens skriftliga tillstånd
Utgiven av Värnamo församling, box 624, 331 26 Värnamo

Förord

Det har tagit nästan tre år att ta sig igenom *1 Korintierbrevet*. Tidigare har vi i tur och ordning i Värnamo kyrka gått igenom *Matteusevangeliet*, *Apostlagärningarna*, *Galaterbrevet*, *Jakobsbrevet*, *1* och *2 Thessalonikerbrevet* och *Markusevangeliet*, vers för vers. Till min glädje har vi kunnat spela in alltsammans, sammanlagt drygt 260 timmar. Tillsammans med kompendierna finnas allt utlagt på församlingens hemsida, www.varnamopastorat.se. Undantaget kan vara just *1 Korintierbrevet* eftersom det i skrivande stund inte hunnits med.

1 Korintierbrevet är ett synnerligen spännande brev. Det är inte helt lättillgängligt och vi har fått ägna en hel del tid för att lära oss förstå hur Paulus ser på församlingen och det kristna livets praktiska följder. Vi har grundligt bearbetat kapitel 11 som handlar om att kvinnor ska ha något på huvudet när de ber eller profeterar. För att inte tala om den välkända versen om att kvinnan ska tiga i församlingen. Men det har varit värt mödan.

Det som blivit tydligast för mig personligen är nog det eskatologiska perspektiv Paulus konsekvent använder sig av. Det är kanske inte så konstigt. När Jesus predikade, predikade han att Guds rike har kommit. Och det är just så Paulus predikar och undervisar. Det väcker naturligtvis en rad frågor, men Paulus avhandlar dem en efter en och visar hur det nya livet, det saliga livet ska vara vägledande i allt. Samtidigt tänker jag att vår tids förkunnelse kommit långt bort ifrån ursprunget. Hur ofta hör du att Guds rike har kommit till oss? När talade prästen eller pastorn senast om vad det betyder för oss? Jag får gå till mig själv, men frågan behöver nog bearbetas av fler än mig.

De äldre kommentarerna till *1 Korintierbrevet* lät sällan det eskatologiska ljuset vara vägledande. De var mer problemcentrerade och som så ofta inom liberalteologin försökte man förklara bort inte bara enstaka svårigheter i texten utan till och med hela brevet. Jag är glad att den senare forskningen kommit längre än så. Eskatologin är nödvändig för att förstå brevet och lite kunskap om antikens retorik underlättar också. Jag hoppas den här kommentaren gör det tydligt.

Jag har haft stor glädje av Raymond F. Collins kommentar som ingår i serien *Sacra Pagina*. Han förklarar brevets spretighet just med hjälp av retoriken. Han tycker sig urskilja sex tänkta tal med olika innehåll. De handlar om

1. den gudomliga visheten går långt utöver den mänskliga
2. livet i Kristus befriar oss från makterna
3. hur vi ska hantera vår frihet
4. manligt och kvinnligt
5. livet i de heligas gemenskap
6. kroppens uppståndelse från de döda

Med tanke på den kultur som kom till uttryck i Korint är det som om brevet var skrivet till oss västerlänningar på 2000-talet.

8 söndagen ef Tref 2012

Håkan Sunnliden, präst i Värnamo kyrka

*Herre, min Gud,
Du talar till oss genom mänskliga ord
Och använder dem som är redskap
För att dra oss närmare dig.
Gör mig öppen och lyhörd
Så att jag kan ta emot
Vad du inifrån vill säga mig,
Nu då jag blir stilla
För att läsa några ord om dig.
Ge mitt inre öga ljus
Till att se sanningen om dig och din skapade värld,
Och rena mitt hjärta
Så att din kraft kan uppfylla och förvandla mig.
Amen*

(Ur Stinissen. Idag är Guds dag: Libris 1994)

Innehåll

Förord	3
A. INLEDNING.....	9
1. Församlingens grundläggning.....	9
2. Staden Korint i Akaja.....	10
3. Den tredje missionsresan, Apg 18:23-21:16.....	11
4. 1 Korintierbrevet.....	12
a) I vilket sammanhang skrevs 1 Korintierbrevet?	12
b) Hur kan vi närma oss/tolka 1 Korintierbrevet?	13
5. Paulus liv och teologi.....	15
a) Paulinsk teologi i 1 Korintierbrevet.....	16
b) Vad höll samman de olika husförsamlingarna Korint?	18
6. Brevets disposition – en översikt	19
B. KOMMENTAR	21
1:1–17 Brevets inledning	21
1:1-3 Hälsning.....	21
1:4-9 Tacksägelse.....	22
1:10–17 Bakgrund.....	23
1:18–4:21 Det första tänkta talet – om Guds vishet.....	25
1:18–2:5 Guds dårskap	26
1:18–25 Korset – Guds dårskap.....	26
1:26–31 Korintierna själva – Guds dårskap.....	28
2:1-5 Paulus och budskapet – Guds dårskap.....	29
2:6–16 Guds hemliga vishet.....	30
2:6-9 Den vishet som är fördold	30
2:10–13 Guds hemliga vishet är uppenbarad genom Anden	32
2:14–16 Sammanfattning.....	33
Särskild kommentar: Den andliga människan	35
Särskild kommentar: Hur kan vi höra Gud tala till oss?.....	37
3:1–23 Gud gav växten	40
3:1-4 Tillrättavisning	41
3:5-9 Församlingen som en Guds åker	42
3:10–15 Församlingen som en byggnad	44
3:16–17 Varning för att fördärva Guds församling	46
3:18–23 Slutsats.....	47
4:1–21 Kristi tjänare och förvaltare	49
4:1-5 Tillrättavisning	49
4:6–13 En lektion om ledarskap	51
4:14–16 Ännu en tillrättavisning	54
4:17–21 Vädjan.....	54

5:1–7:40 Det andra tänkta talet – om friheten i Kristus, del 1	57
5:1–6:11 Bristen på helighet	57
5:1–13 Otukt	57
6:1–11 Kristnas processande.....	62
6:12–20 Att leva i sin kropp.....	65
7:1–35 Att leva i äktenskap.....	68
7:1-7 Äktenskapligt samliv	68
7:8–11 Ett liv som ogift eller skild	70
7:12–16 Gift med en som inte är troende.....	72
7:17–24 Att leva i sin kallelse.....	74
7:25–35 Råd till de ogifta	77
7:36–40 Två speciella fall.....	79
8:1–11:1 Det tredje tänkta talet – om friheten i Kristus, del 2	83
8:1–13 Kärleken bygger upp.....	84
8:1-8 Om någon älskar Gud.....	84
8:9–13 Om någon älskar sin broder	87
9:1–23 Apostelns bruk av sin frihet	88
9:3–14 En apostels rättigheter.....	89
9:15–18 Paulus som Kristi slav.....	92
9:19–23 Paulus avstår för evangeliets skull.....	93
9:24–27 Spring så att ni vinner priset	95
Särskild kommentar: Midrash.....	98
10:1-22 Bli inte avgudadyrkare	99
10:1-13 Lärdomar från Skriften	99
10:14-22 Fly från avgudadyrkan.....	102
10:23-11:1 Sammanfattning av det tredje tänkta talet	104
11:2-34 Det fjärde tänkta talet – Väck inte anstöt i Guds församling	107
11:2-16 Låt männen vara män och kvinnorna kvinnor	107
11:2 Inledning	107
11:3-6 Argument med anslutning till kulturen.....	110
11:7-12 Argument med anslutning till skapelsen	114
11:13-15 Argument med anslutning till lämplighet.....	116
11:16 Avslutning.....	117
11:17-34 Ett rätt nattvardsfirande	117
11:17-22 Herrens måltid, del 1	118
11:23-26 Herrens måltid, del 2	119
11:27-34 Förmågan att urskilja Herrens kropp.....	121
12:1-14:40 Det femte tänkta talet – om uppbyggelsen.....	123
12:1-31 Nådegåvorna.....	123
12:1-3 Jesus är Herren	123
12: 4-11 Exempel på nådegåvor	126
12:12-26 Alla har lika slags tjänster	135

12: 28-31 Några har särskilda tjänster	138
13:1-13 Kärlekens lov	141
13:1-3 Nådegåvor utan kärlek.....	141
13:4-7 Kärlekens roll	143
13:8-13 Kärlekens förhållande till nådegåvorna.....	145
14:1-40 Gud är inte oordningens Gud utan fridens	147
14:1-5 sök att vinna den profetiska gåvan	147
14:6-12 livlösa instrument, trumpet och språk	148
14:13-19 tala till församlingens uppbyggelse	150
14:20-25 om det kommer oinvigda eller otroende till gudstjänsten	151
14:26-40 ordningen i den gemensamma gudstjänsten	152
15:1-58 Det sjätte tänkta talet - De dödas uppståndelse.....	160
15:1-34 De döda uppstår	160
15:1-11 Den apostoliska förkunnelsen.....	160
15:12-19 Om det inte finns någon uppståndelse från de döda.....	163
15:20-28 Den siste fienden berövas all makt.....	164
15:29-34 Låt er inte föras vilse	166
15:35-57 Hur de döda uppstår?.....	167
15:35-44a Hur uppstår de döda?	167
15:44b-49 Den siste Adam blir den andra människan	169
15:50-58 Gud vare tack som ger oss segern	170
16:1-23 Brevets avslutning	172
16:1-4 Insamlingen till de heliga	173
16:5-9 Apostelns resplaner	174
16:10-12 Timoteus och Apollos besök	174
16:13-21 Förmaningar och hälsningar	175
16:22-23 Slutord	176
C. APPENDIX.....	178
1. Paulus liv – en översikt.....	178
2. 1 Korintierbrevet ordnat efter den svenska evangelieboken 2003.....	180
3. Inspelningar.....	181
4. Litteraturlista.....	182

A. INLEDNING

1. Församlingens grundläggning

Paulus kom till Korint under den andra missionsresan, Apg 18:1-4. Vi vet att han kom år 51 och att han bodde här i nästan två år, Apg 18:11 f.¹ Han kom ensam och i svaghet, 1 Kor 2:1ff. Han hade flytt från Thessaloniki via Athen till Korint som då var den stora staden. Han kom att bo hos **Akvila** och hans hustru **Priska**. Han arbetade på vardagen och predikade på sabbaten, 2 Kor 11:8 f, Apg 13:44ff.

Han predikade, grekiska *kerysso*, i vanlig ordning först i synagogan men betonade korset och dess betydelse. Detta var en stötesten för judarna, Apg 18:5-6, 1 Kor 1:23, 2:1f. Korset betyder, att 1) världen är korsmärkt 2) världen har ingen framtid 3) är Guds sätt att handla med oss 4) vi måste förstå och acceptera korset för att kunna bli mognade kristna

Paulus nämner många församlingsmedlemmar vid namn. I Apg 18:2 nämner han Akvila och Priska, i v 7-8 nämner han **Titius Justus** och **Krispus** och i v 17 **Sostenes**, jämför med 1 Kor 1:1. Akvila och Priska följer med Paulus när han ska resa tillbaka till Antiokia i Syrien, 18:18 men de stannar i Efesus när Paulus reser vidare. Sostenes kommer efter till Efesus sedan han misshandlats i Korint. När Paulus på sin tredje missionsresa kommer till Efesus och därifrån skriver till församlingen i Korint nämns Sostenes som en av avsändarna.

Av 1 Kor 1:11 framgår också att Paulus i Efesus fått rapporter från **Kloes familj** och av v 14 f framgår att han döpte Krispus, **Gajus** och **Stefanas hus**. Stefanus, **Fortunatus** och **Akaikus** kom från Korint till Paulus i Efesus enligt 1 Kor 16:15ff. Paulus skriver även Romarbrevet från Korint, se Apg 20:3² och då hälsar han från **Timoteus**, **Lucius**, **Jason** och **Sosipater**, vidare från **Tertius**, Gajus, **Erastus** och **Kvartus**, Rom 16:21 ff. Vi känner i och med detta namnen på femton familjer som i sin tur säkert delade tron med ett antal familjemedlemmar. Dessa 150 personer (?), kan nog sägas ha utgjort kärnan i en snabbt växande församling.

Apg 18:9-10 berättar att det uppstod ett starkt motstånd mot Paulus, men att en ängel styrkte Paulus, så han stannade i ytterligare 1,5 år, v 11. Motståndet ökade i kraft och år 51 e Kr när Gallio tillträtt som landshövding försökte de få Paulus dömd. Gallio friade dock Paulus. Judarna angrep då sin egen föreståndare Sostenes som efterträtt Krispus då denne blivit kristen. Det kan mycket väl vara så att detta gör att just denne Sostenes också blir en kristen. Han ska i sådana fall blivit en medarbetare till Paulus och tillsammans med denne stå som avsändare till 1 Kor, se 1:1. Många kom till tro och församlingen var snart ett faktum. För att lugna ner situationen väljer Paulus att lämna Korint. Det skulle dröja tre, kanske fem år innan han kom tillbaka. I 18:18 ff läser vi om hur Paulus

¹ Gallio verkade som konsul mellan 1/7 50 e Kr och 30/6 52 e Kr

² Detta är två år senare, år 56 e Kr, men eftersom Paulus befinner sig tre månader i Grekland så gör också de som han hälsar ifrån det.

tillsammans med Akvila och Priska lämnar Korint.³ De kommer först till Efesus. Efesierna vill att Paulus ska stanna, 18:20, men han avböjde. Däremot lämnade han kvar Akvila och Priska. Paulus reser sedan vidare till Caesarea och Antiokia i Syrien. Året är slutet av år 52 e Kr.

2. Staden Korint i Akaja

Korint var en viktig handels- och sjöfartsstad sedan lång tid tillbaka. Korint ligger på ett näs, Isthmiska näset, som förbinder ön Peloponnesos och övriga Grekland. Korint kom därför att ha en hamn västerut mot Europa och en annan österut, Kenkrea, mot Asien, se Apg 18:18. Sjöfarten söder om Peloponnesos ansågs så farlig att många föredrog att dra sina båtar de sex kilometrarna över näset.

Korints historia kan delas in i två epoker, den grekiska från 750 f Kr och den romerska från 44 f Kr. Romarna intog staden och förstörde den totalt 146 f Kr. Det gamla Korint jämnades med marken av L. Mummius Achaius år 146 f Kr då romarna tog över efter grekerna. Sedan låg platsen öde i över 100 år. År 44 f Kr byggdes den upp på nytt av Julius Caesar vilket blir inledningen på den romerska epoken. Staden blev en romersk koloni och många italienare flyttade dit tillsammans med greker och orientaler av olika slag. År 27 f Kr gjorde kejsar Augustus staden till huvudstad i provinsen Akaja.

Stadens blandning av olika kulturer och religioner ledde till ett myller av liv, flärd och lyx. Pengarna omsattes snabbt och spekulationer, spel och dobbel, filosofier, prostitution hörde till vardagen. Men här fanns också stor arbetslöshet och många tillfälliga besökare som sjömän och handelsmän. Här var även romerska soldater placerade. Prostitutionen var utbredd och den grekiska termen *korinthiazesthai*, att bete sig som en korintier var närmast synonymt med otukt, koppleri- och bordellverksamhet. Det religiösa livet myllrade likaså. Det sägs att det fanns åtminstone 26 heliga platser för tillbedjan av olika gudar, Apg 18:7, 1 Kor 8:4 f. Av de grekiska gudarna var Afrodite, kärleksgudinnan ledande, men även Poseidon, havsguden och Apollon, som i egenskap av son till Zeus innehade flera framträdande roller som jägare, läkare och musiker.

När vi läser Apg 18:1-8, 1 Kor 1:10–17, 16:15-15 och Rom 16:23 får vi intrycket av att församlingen mer eller mindre återspeglade stadens pluralism. Paulus låter oss få veta att församlingen består av såväl **judar** (Akvila, Priska och Krispus), **greker** (Stefanas, Akaikus och Erastus) som **romare** (Fortunatus, Quartus, Gaius och Titius Justus). De två senare hörde till de välmående medan Paulus annars berättar att inte många var av förnäm släkt, 1:26. Av 7:20–24 verkar flera vara slavar. Det är inte underligt om det har funnits vissa sociala spänningar mellan de olika grupperingarna. Det fanns en del judekristna i församlingen, men brevet ger intryck av att de flesta var hednakristna, 6:10 f, 8:7 och 12:2. Mycket av brevets innehåll vittnar också om detta, som nedanstående rader visar.

³ Timoteus är också med även om han inte nämns här. Alternativt reser han senare, men han finns med i Efesus och är med Paulus när han skriver 1 Kor.

6:1–11, om rättsförfarande återger *grekernas och romarnas rättspraxis*
6:12–20, om rätten att gå till prostituerade visar på *hedningarnas frihet*
7:1–40, om äktenskapligt samliv förutsätter *en judisk bakgrund*
8:1–10:22, om avgudadyrkan talar om *de hednakristnas bakgrund*
15:1-58, om att de döda inte uppstår avslöjar *en gnostisk förståelse*

Vi får med andra ord en brokig bild av församlingen eller kanske ska vi säga av de många olika kristna husförsamlingarna i staden. Vid tiden för Paulus vistelse i staden beräknas den ha haft upp till 500 000 invånare. De kristna i Korint var inte bara kristna utan också samhällsmedborgare. De:

1. levde i ett hedniskt samhälle med individens frihet/andlighet i centrum. Otukt hörde till vardagen.
2. hade ingen "kristen" bakgrund, men många så kallade vishetslärare, särskilt gnostiker och att "andligheten" utgjorde en viktig faktor i samhället.
3. saknade Paulus och i stället grupperade de sig, även kring falska apostlar.
4. hade en församlingsordning men de följde den inte. De gick till världslig domstol.
5. firade gudstjänst tillsammans, men följde den tidens sociala matkultur.
6. höll nattvardsfirandet i centrum, men urskilde inte Herrens närvaro.
7. försågs med bra undervisning, men förstod inte att de utgjorde en helig gemenskap.

När Paulus skriver till Korint talar han inte så mycket om detta även om han knyter an till smärre missförhållanden. I stället försöker han undervisa om de bakomliggande principerna. Därför blir brevet giltigt även för oss.

3. Den tredje missionsresan, Apg 18:23-21:16

Paulus avslutar sin andra missionsresa när han kommer tillbaka Antiokia i Syrien, år 52 e Kr, kanske i början på år 53 e Kr. Här stannar han någon tid, enligt Apg 18:23 innan han återigen ger sig ut. Han reser ut samma väg som de två tidigare resorna, först till Galatien och sedan vidare genom Frygien till Efesus.

Apollos, från Alexandria, var i Efesus, Apg 18:24-19:2, och gjorde ett fint arbete som lärare. Det fanns med andra ord en kristen församling i Efesus även om vi inte vet vem som grundat den. Priskilla och Akvila hade kommit dit tidigare och var sannolikt inblandade i församlingens tillblivelse. De hade tvingats lämna Rom år 49 e Kr eftersom kejsaren förbjöd judar att bo och vistas i Rom. De anlände först till Korint men följde med Paulus därifrån när han reste tillbaka till Antiokia i Syrien, 18:18. Han lämnade kvar de båda makarna i Efesus och det dröjde sedan inte mer än ett halvår innan Paulus var tillbaka. Apollos blev, sannolikt utan egen förskyllan, upphov till en del missförstånd i församlingen. De båda makarna kunde hjälpa Apollos innan han reste vidare till Korint. När Paulus skriver 1 Korintierbrevet (1 Kor) nämner han Apollos i mycket positiva ordalag, 1 Kor 3:6.

Paulus kom troligtvis till Efesus i slutet på vintern år 53 e kr. När han kommer till Efesus undervisar han om dopet i den Helige Ande och fortsätter att predika och undervisa i synagogan och Tyrannus hörstal, 19:9.⁴ Han blev till en början kvar i Efesus i två år, enligt v 10, det vill säga till början av år 55 e Kr. Det är under denna tid han skriver 1 Kor, samtidigt som han befäster församlingen i Efesus. Totalt stannade Paulus i Efesus i tre år, 20:31, från 53 – 56 e Kr.

För ytterligare kommentarer omkring den tredje missionsresan hänvisar jag till min kommentar till Apostlagärningarna, kap 19-28.⁵

4. 1 Korintierbrevet

När Paulus på sin tredje missionsresa kommer till Efesus återser han Akvila och Priska som han lämnat kvar i Efesus på vägen hem från sin andra missionsresa. Men till Efesus kommer också Stefanus, Fortunatus och Akaius. De kommer från Korint, 1 Kor 16:17. De har kunnat berätta om hur församlingen i Korint utvecklas under de tre år Paulus varit frånvarande. 1 Kor är därför dels ett svar på det som berättats för Paulus, se 1 Kor 1:11, 5:1 och 11:18 och dels ett svar på det brev Stefanus, Fortunatus och Akaius haft med sig till Paulus.

a) I vilket sammanhang skrevs 1 Korintierbrevet?

Brevets tillkomstshistoria är något osäker. För att illustrera isagogikens betydelse gör jag nedan ett försök till sammanställning av skeendet. Jag har markerat vissa orter med fet stil för att på så sätt visa på den faktiska resväg Paulus tog.

1. Paulus hade tidigare skrivit ett brev, se 1 Kor 5:9–13, som gått förlorat för oss. I det hade han bland annat gett instruktioner om penninginsamlingen, 16:1 ff.
2. Nu får han genom några av dem som hör till Kloe's hushåll veta hur de reagerat på brevet och om hur splittrade de är. Från Korint kommer också bland andra Stefanus, Fortunatus och Akaius, 1:11 och 16:17.
3. De hade också med sig ett brev från församlingen i Korint till Paulus, 7:1. Det handlar om partisinne, överandlighet, moral, den sociala gemenskapen och om nattvarden. Dessa rapporter är den direkta orsaken till 1 Kor, se 1:11.
4. Paulus skriver 1 Kor år 54 e Kr från **Efesus**, Apg 19:20, 1 Kor 15:32 och 16:8. Han var med andra ord ganska väl informerad när han skrev 1 Kor. Det förklarar varför en del grundläggande fakta om församlingens storlek, ledarskap och beskrivning av problemet inte finns med i 1 Kor. Det finns särskilt två avsikter med brevet. För det första måste han hävda sin auktoritet om han än innehar är ett tjänande ämbete, 3:5-9 och 4:1-5. För det andra måste han be dem byta teologi så de blir överens med honom. Stefanus, Fortunatus och Akaius får resa tillbaka

⁴ För den som vill veta mer om dopet i den Helige Ande hänvisar jag till min kommentar till Apg 2.

⁵ När genomgången av 1 Kor gjordes hade jag gått igenom Apostlagärningarna till och med 19:20. Det betyder att den kommentar jag här hänvisar till i skrivande stund inte är förhanden i sin helhet,

- med brevet. Själv planerar han att komma efter. Han redogör för sina planer i 16:5-7. Från Efesus via Makedonien till Korint där han ska stanna hela vintern 55 e Kr innan han reser vidare till Jerusalem och avslutar tredje missionsresan.
5. Paulus skickar Timoteus i förväg till Korint, 1 Kor 4:17, 16:10. Paulus kommer emellertid inte efter utan stannar tills vidare i Efesus.
 6. År 54 e Kr blir det åter tillåtet för judar att vistas i Rom. Paulus skickar tillbaka Akvila och Priska med flera och församlingen i Rom etableras genom dem.⁶
 7. Paulus ändrar sina planer och gör en snabbvisit till **Korint**, men den faller inte väl ut. Det var ett smärtsamt och närmast förödmjukande besök. Han återvänder praktiskt taget omedelbart till **Efesus**, 2 Kor 2:1, 12:14 och 13:1.
 8. Väl tillbaka i Efesus skriver han i stället ett brev, det så kallade Tårebrevet, 2 Kor 2:4, 7:8. Också detta brev har gått förlorat för oss.
 9. Paulus bestämmer sig för att resa tillbaka till Jerusalem men via Makedonien och Akaja. I Akaja ska han för tredje gången försöka återbesöka Korint, Apg 19:21. Han skickar Timoteus och Erastus i förväg till Troas, Apg 19:22. Men så uppstår det stora bråket kring gudinna Dianas tempel i Efesus.
 10. Paulus reser till Makedonien och fortsätter till Grekland, där han uppehåller sig i tre månader, Apg 20:1-3. Det var alltså här han kom att tillbringa "hela vintern".
 11. (Några menar att Paulus här kan ha gjort snabbvisiten till Korint men tvingats återvända till Filippi i Makedonien och Troas, Apg 20:4-6.⁷)
 12. Efter en stunds väntan i **Troas** reser han tillbaka till Filippi, Makedonien och dit kommer så Titus från Korint med goda nyheter, 2 Kor 7:5 ff. Korintierna har äntligen tagit emot vad Paulus försökt säga inte minst genom Tårebrevet.
 13. Ur denna glädje skriver Paulus så 2 Kor år 55 e Kr från Filippi, **Makedonien**, Apg 20:4 alternativt på vägen tillbaka till Efesus och Jerusalem.
 14. 2 Kor sänds med Titus och Erastus till Korint. De ska då samtidigt fullborda penninginsamlingen till de fattiga i Jerusalem, 2 Kor 8:6, 16-24.
 15. Det verkar som att Paulus rest efter och för tredje gången besöker **Korint**, ett besök som inte återberättas i Apg. Han skulle då ha varit där år 56 e Kr, 2 Kor 12:14, 13:1. Paulus skriver Romarbrevet när han befinner sig i Korint år 56 e Kr, Rom 16:21-24

Härifrån har han fortsatt via Filippi i Makedonien, Troas och tillbaka till **Jerusalem** med penninginsamlingen, Apg 20-21.

b) Hur kan vi närma oss/tolka 1 Korintierbrevet?

I 1 Kor tar Paulus upp åtminstone elva frågeställningar. Tio av dessa handlar om den kristna etiken, den elfte frågeställningen är av mer dogmatisk art, den om de dödas

⁶ I Rom 16 hälsar Paulus till 26 personer och fem hushåll som tydligen anlät till Rom från olika orter. Akvila och Priska från Efesus, Febe från Kenkrea, Epenetus från Asien med flera. Tydligen har de invaderat huvudstaden och etablerat en livskraftig församling. Paulus kände dem alla fastän han aldrig varit där.

⁷ Här finns några oklarheter. Några exegeter tror att Paulus under denna vinter stannat i Korint som planerat och att han vid detta tillfälle skrev Romarbrevet. I sådana fall är Romarbrevet skrivet före 2 Korintierbrevet. Jag följer inte detta resonemang, men vi får återkomma till den problematiken när vi ska studera Romarbrevet.

uppståndelse I kap 15. Även om mycket handlar om etik och moral är det tydligt att dessa frågor härstammar från ett teologiskt tänkande vilket Paulus är mån om att också förklara.

När vi ska försöka skaffa oss en överblick av 1 Kor är det inte helt enkelt att se hur de olika frågeställningarna hör samman eller bli klar över vilka Paulus skriver till. Som vi redan sett fanns det flera olika husförsamlingar. För många exegeter har tolkningsnyckeln varit att församlingen är splittrad och att Paulus försöker tackla de problem som uppstått. Men numera anser allt fler att detta främst beror på att vi läser med våra västerländska glasögon. Fortfarande menar många exegeter att brevet är spretigt, ibland osammanhängande och därmed också svårt att greppa. Dessa förstår brevet som att Paulus djupast sett adresserar den gnosticism som påverkat korintierna i en rad frågor. Det betyder att när man tolkar kapitel och versar tittar man efter gnostiska inslag. Den senare forskningen menar att problemet egentligen är mellan församlingen eller rättare sagt några av dess ledare och Paulus själv. Det hindrar inte att förståelsen av splittringen är riktig eller att det finns en gnostisk påverkan, men tolkningens fokus förflyttas från splittringen mellan grupperna till splittringen mellan församlingen och Paulus. Jag har använt mig av framför allt två exegeter. Den förste är den evangelikale Gordon D. Fee⁸ som av många betraktas närmast som en gigant inom exegetiken. Den andre är den katolske exegeten Raymond F. Collins.⁹ Han tar fasta på att brevet är just ett brev, ett hellenistiskt brev. Denna förståelse hade vi när vi studerade Jakobsbrevet och här förstår Collins 1 Kor som ett hellenistiskt brev. Paulus betonar just att han skriver i 4:14, 5:11, 9:15 och 14:37. Det innebär att brevet är en del i en pågående dialog. Det hellenistiska brevet uppfattades på samma sätt som till exempel ett mynt. Det har två sidor. Den ena sidan är frånvaro och den andra är närvaro. Genom brevet är Paulus närvarande i Korint och deltar i samtalet. Om betoningen ligger på det faktum att vi har att göra med ett brev så följer också av detta en viss stil, en viss retorik.¹⁰ En tradition som går tillbaka till Aristoteles (384-322 f Kr) delar in brevstilarna i forensisk, demonstrativ eller deliberativ retorik.¹¹ Collins menar att det ganska tydligt går att förstå 1 Kor som sex tänkta tal präglade av en deliberativ retorik. Det betyder att Paulus tar fasta på framtiden, på hur det borde vara.

Det nu sagda visar hur forskningen påverkar vårt sätt att tolka antika texter.

⁸ Gordon Donald Fee (1934-) är numera professor emeritus i Nya Testamentet vid Regent College i Kanada. Han har skrivit ett flertal böcker varav *Att läsa och förstå Bibeln* är utgiven på Libris förlag. Hans kommentar till 1 Korintierbrevet räknas som en av de allra bästa. Kommentaren ingår i serien *The New International Commentary on the New Testament*.

⁹ Raymond Francis Collins (1935-) är präst i den Romersk-katolska kyrkan och nytestamentlig exeget. Han undervisade vid The Catholic University of America fram till sin pensionering. Hans kommentar ingår i serien *Sacra Pagina* och räknas som en höjdare.

¹⁰ En skrift från 300-talet f Kr kallad *Epistolary Styles* skrevs av en Pseudo-Demetrius. I denna redogör han för 21 olika brevstilar, var och en särskilt anpassat till situationen. Vi har olika stilar också i vår tid, till exempel beroende på om brevet är skrivet till en vän, som en rekommendation eller ett avtal.

¹¹ Den forensiska stilen tar fasta på det förflutna, den demonstrativa argumenterar för nuet och den deliberativa önskar se framtiden.

5. Paulus liv och teologi

I ett appendix till denna kommentar finns en översikt av Paulus liv och i kommentaren till *Galaterbrevet* gick jag förhållandevis grundligt igenom Saulus – Paulus.

Kapitelrubrikerna löd då:

Vem var Saulus?

Saulus och hednamissionen

Den första missionsresan

Till vilka och när skrevs *Galaterbrevet*?

Varför var Paulus så upprörd?

Saulus och Skriften

Paulus och lagen

a) Vad menas med lagen?

b) Hur förstår judarna lagen?

c) Hur kom Paulus att förstå lagen efter sin omvändelse?

d) Lagen är fortfarande Guds vilja

e) Friheten från lagen

f) En översikt av Lagens uppgift ur ett kristet perspektiv

I en särskild kommentar gick jag också igenom ”Paulus uppenbarelser”, ”Barnabas betydelse för Paulus”, begreppen ”lagrättfärdighet och trosrättfärdighet”, ”Vad är laggärningar?”, ”Ersättningsteologi”, ”Vad är det att tro?”, ”Gärningar och tro” och analyserade frågan huruvida vi rättfärdiggörs ”genom eller av tro”.¹² Jag vill inte här upprepa vad som tidigare sagt. Detta enda jag tagit här med från kommentaren till *Galaterbrevet* är en översikt av Paulus liv, se appendix till denna kommentar.

För att ytterligare komplettera bilden av Paulus vill jag emellertid påminna om att Paulus dels var oerhört lärd i judisk tradition och dels att han efter mötet med den uppståndne var med om att i en grekisk miljö utveckla det som kom att bli kristen tradition. Det var dessa två traditioner som smälte samman i Paulus person. Efter sin omvändelse på vägen till Damaskus gick som han själv säger ”ett ljus upp i hans hjärta”, 2 Kor 4:6. Han såg allt i ett förklarad ljus och föddes till nytt liv i samma stund. När han sedan fortsättningsvis bättre ville förstå Skrifterna och Jesu undervisning gjorde han det i ljuset av den omvändelse han gjort i mötet med den Uppståndne. Denna upplysning fortsatte genom åren och det händer att han talar om dem som uppenbarelser. Dessa uppenbarelser förklarar, men strider aldrig mot Skrifterna. Så formades vad vi kallar den paulinska teologin.

Det är viktigt att komma ihåg att Paulus kunde presentera Jesus grundläggande budskap i exakta ordalag. Då handlade det om ett ”paket”, (grekiska *paradoseis*) som överlämnades till de nykristna. Detta ”paket” innehöll själva budskapet (grekiska *kerygma*), liturgisk exakthet och etiska regler.

¹² Kommentaren heter *Jakobsbrevet & Galaterbrevet – de två äldsta breven i Nya Testamentet med ursprung i 40-talet e Kr.* Den går att rekvirera från Värnamo församling.

1 Kor 15:2 ff ”orden som ni tog emot (grekiska *paredoka*) och står fasta i, och genom vilket ni blir frälsta. Jag vill påminna er om orden ...

1 Kor 11:23 ”Jag har själv tagit emot (grekiska *parelabon*) från Herren vad jag meddelade er”

1 Thess 4:1 ff ”Ni har lärt av oss hur ni ska leva” och ”Ni vet vilka föreskrifter vi har gett er (grekiska *parelabete*) från Herren.”

Den som inte förstår denna grund har knappast någon möjlighet att göra rättvisa åt kristen tro. Kärninnehållet i detta ”paket” är Herren Jesus själv. De tre beståndsdelarna ska därför förstås som delar av Honom, se nedan. Denna grundförståelse av paulinsk teologi utgör en nyckel för att vi ska kunna förstå 1 Kor.

a) Paulinsk teologi i 1 Korintierbrevet

Jesus förkunnade att Guds rike är mitt ibland oss och att det är möjligt att få del av det redan här i tiden. Detta budskap utsträcktes till att omfatta också hedningarna, något som Jakob, Herrens broder och Paulus särskilt behandlat i Jakobs- och Galaterbrevet. När Paulus kommer till Thessaloniki uppfattar judarna det som att Messias har kommit och hedningarna att Kristus kommer åter. Paulus är då noga med att påpeka att vi inte vet stunden, men att nuet är avgörande för morgondagen.

1 Kor räknas som ett av de stora lärobreven och det är framför allt tre områden inom teologin som dominerar brevet och som vi därför kan anta korintierna fått undervisning i samtidigt som det tydligen finns skäl för Paulus att ytterligare förklara, förtydliga och förstärka dessa. Paulus adresserar:

- deras väntan på Jesu återkomst och de dödas uppståndelse (eskatologin), kap 15
- deras förståelse av evangeliet och dess följder i vardagen (etiken), kap 5-10
- deras (brist) på förståelse av församlingen (ekkesiologin), kap 1-4¹³

För det första gör Paulus klart för oss att vi redan här i tiden får del av Guds rike genom Anden som ett förskott. Vi är ännu inte framme utan är tills vidare fångade i förgängelsen, 15:50-59. Vi väntar på den slutliga befrielsen som sker i samband med Herrens återkomst, 11:26 och 15:23. I kap 15 undervisar han även om uppståndelsen från de döda. Denna väntan påverkar starkt vår vardag, 6:1-6, 7:29-31, 10:11. Vi låter oss redan nu ledas av Gud genom evangeliet och Anden och har därför lite att skaffa med denna världen, tvärtom ”rensar vi bort” det onda, 5:7 f och 13 f. Kanske kan vi göra om en känd bild som säger att vi ska ha båda fötterna på jorden. Paulus säger i sådana fall att vi ska ha båda fötterna i himlen. Himlen är vår utgångspunkt även om vi ytterligare en stund lever i den här världen. Om vi ska förstå 1 Kor behöver vi ha denna utgångspunkt klar för oss.

¹³ Lagg märke tillordningen. Brevet är skrivet i omvänd ordning men i sak börjar det med att Paulus förkunnar ett eskatologiskt budskap. Guds rike har kommit, det kastar ljus över vardagen och ska också vara ledstjärnan för en rätt förståelse av församlingen.

För det andra betyder det ovan sagda att Paulus låter livet i himlen vara utgångspunkten för livet på jorden. Etiken utgår från det liv och de anvisningar Jesus gav oss, hur orimligt det än kan låta i våra öron, se 7:19b och 9:2c. Denna lydning är en trons lydning, inte lagens lydning. Denna lydning är ett resultat av att vi redan tillhör himlen och att livet i Anden utgår därifrån. Himlen är också vår livsriktning. Det är dit vi är på väg. Vi kan därför inte söka frid hos prostituerade, 6:16–20 eller hos avgudarna, 10:14–22. Då är vi på väg bort från Kristus och hans evangelium, jämför denna tanke med Gal 1:6–10. När det däremot kommer till omskärelsen, 7:19a eller avgudakött, 8:1 ff, 10:25 f behöver vi inte ha några betänkligheter menar Paulus. Däremot behöver vi visa hänsyn till våra svagare bröder, 10:23 f. Herren själv är vårt exempel och föredöme, 11:1.

För det tredje vill Paulus att vi ska förstå att vi är inlemmade i Kristi kropp och särskilt vad det betyder på det lokala planet. Ingen annanstans undervisar Paulus så mycket om detta som i 1 Kor. Han använder sig framför allt av två bilder.

I den första bilden talar han om församlingen som ett Guds tempel i Korint, 3:16 f. Ett tempel är heligt, det vill säga avskilt från världen, men här i Korint har det uppstått en gråzon mellan heligt och profant, se till exempel 5:1, 6:7 och 10:23. Vidare firar man gudstjänst i ett tempel. Det som gör korintierna till ett Guds tempel är den Helige Ande som bor och verkar ibland dem, 14:24 f. Denna heliga gemenskap är att betrakta som ett förskott på den himmelska gudstjänsten. Den är så dyrbar i Guds ögon att den som förstör den själv ska bli förstörd, 3:17. Det är bara ur detta perspektiv vi kan förstå texter som 5:1–13, jämför berättelsen om Ananias och Safira i Jerusalem. Det heliga är tillsammans med Jesu återkomst utgångspunkten för Paulus, se 7:29–31, 10:11. 11:26 och 15:23. Det är himlen som kommit ner till jorden och som nu börjar ta gestalt.

Den andra bilden Paulus använder om de heligas gemenskap är bilden av en kropp, 10:17, 11:29 och 12:12. Genom att använda sig av bilden av en kropp lyfter Paulus särskilt fram två aspekter. För det första utgör kroppen en enhet. Det är livet i den Helige Ande som förenar dem, 12:13. Ingen kan därför sko sig på andras bekostnad, 11:22, ingen kan vara utanför 12:21 och var och en har något att bidra med, 14:26. Samtidigt och det är det andra är var och en olika och det gäller för oss att upptäcka varandra, 12:14 ff.

Denna självbild var inte tydlig Korint och de hade därför inte anpassat sig till sitt nya sociala sammanhang. Detta är något som också vi behöver fundera vidare på. Hur ser vår självbild ut? Utgör vi tillsammans ett tempel? Uppträder vi som en kropp eller fattas något i vår förståelse av oss själva?

När detta är sagt ska vi också konstatera att här finns ännu ingen *kyrkoordning* i ordets rätta mening. Det talas ingenting om biskopen, prästerna eller om diakonerna. Det sägs ingenting om när eller hur de träffades eller hur ledare i allmänhet verkade. Samlingarna i kap 10–14 syftar på den gudstjänst korintierna firade när olika hushåll kom tillsammans hemma hos Kloe, Stefanos eller några av de andra som hade möjlighet att ta emot 40 eller 50 personer. Vi kan av 1 Kor förstå att de riktade sin gudstjänst dels direkt till Gud

genom sång, bön och tacksägelse och dels mot varandra genom de olika tjänsterna och gåvorna.

b) Vad höll samman de olika husförsamlingarna Korint?

Det var förvisso så att det fanns ett antal husförsamlingar i Korint. Hur många vet vi inte. De förenades först genom att de alla tagit emot det budskap, grekiska *kerygma*, Paulus förkunnat för dem. För det andra förenades de genom att gudstjänsterna (läs nattvardsfirandet) innehöll en gemensam liturgi. Det var till exempel avgörande att de läste de instiftelseord som Herren Jesus använt sig av när han instiftade nattvarden. För det tredje hade de alla fått del av en och samme Ande. De var inlemmade i den ende Kristus och bestämda till att leva hans liv på jorden.¹⁴ Därför är det särskilt intressant för oss att se vad Paulus skriver om ämbeten, gudstjänsten och det nya livets spelregler.

För det första hade Paulus stor auktoritet i församlingen. Han var dess apostel, 1 Kor 4:15, 7:10, men också Stefanus hade en central position, 1 Kor 16:15f. Han beskrivs som deras ledare. Vi vet inte på vilket sätt han stod till tjänst men kan jämföra detta bibelställe med 1 Tess 5:12 där det talas om ledare eller "föreståndare". De judiska ämbetena som "föreståndare", "församlingstjänare", "böneledare" eller "allmoseutdelare" förändrades till sitt innehåll och fick grekiska ord som "biskop", "präst" och "diakon". I 1 Kor 12 berör Paulus de olika tjänsterna om än ur ett icke-institutionellt perspektiv. I Romarbrevet som är skrivet år 57 e Kr, tre år efter detta brev, talar han om diakoner. Det är ovisst i vilken grad de sedermera institutionella ämbetena utvecklats vid den här tiden.

För det andra är det ett faktum att Paulus ägnar hela fem kapitel åt gudstjänsten, kap 10-14. Vi vet att mycket av församlingens ordningar härstammade från den judiska traditionen och synagogans gudstjänst. Det är troligt att det växte fram andra ordningar i takt med att hedningarna kom till tro. Ordets gudstjänst liknar än idag den judiska, men särskilt på två sätt avviker den kristna gudstjänsten från den judiska. Dels genom att Jesu närvaro genom den Helige Ande betonas och dels genom nattvarden gudstjänst som inte återfinns alls i synagogans gudstjänst. De första kristna lät Ordets gudstjänst vara öppen för allmänheten, medan nattvarden gudstjänst reserverades för de troende. Vi förstår vidare till exempel av 1 Kor att till exempel tungomålstalande och profetia förekom. Det gjorde det inte i den judiska gudstjänsten. Gudstjänsten med sina ordningar ansågs viktig därför att den utgjorde det sammanhållande bandet mellan de många husförsamlingarna.

För det tredje hade de nykristna genom sin nyvunna tro kommit in i en helt ny värld, ett nytt sammanhang, med nya förhållningssätt och regler (etik). Paulus kallar det för att vara "i Kristus". Dopet var själva övergångsriten som gjorde att den nykristne togs upp i en cell eller ett hushåll, ett sociologiskt sammanhang. Där var det inte längre fråga om individens lycka utan om på vilket sätt man länkades samman med de redan kristna. Den kristna tron stannade inte vid att vara en söndagskristendom utan var i högsta grad ett nytt

¹⁴ Till dessa tre kännetecken vill jag senare foga ytterligare två. Under de närmaste århundradena kom också kanoniseringen av Nya Testamentets skrifter och ämbetet att förena de kristna.

liv, en vardagskristendom med allt vad det innebär. Därför var det viktigt att alla fann sig i den ordning som bestämts.

Avslutningsvis kan vi konstatera att brevet är mycket relevant för oss idag eftersom miljön i Korint var kosmopolitisk, individualistisk och religiöst arrogant. Paulus tar upp sådana problem som också vi brottas med som till exempel att skatten återfinns i lerkärlet, 4:9–13, att öppet tala om sexualetiken, 5:1–13, 6:12–20, att äktenskapet är oupplösligt, 7:1:40, om vårt förhållande till avgudarna, 8:1–13, om bruk och missbruk, 9:1–11:1, om ordningen i gudstjänsten, 11:2-14:40 och om de dödas kroppsliga uppståndelse, 15:1-58.

Det är därför nödvändigt att fortsättningsvis tänka teologiskt. Vi har fått ett nytt liv, ett nytt livssammanhang, en livsriktning och kallats att utveckla en ny livsstil. Hur denna livsstil utvecklas har jag kommenterat i samband med Apg 2:42-47 och än mer i min bok *De heligas gemenskap – om celler inom Svenska kyrkan*.

6. Brevets disposition – en översikt

Det har skett en förskjutning inom forskningen när det gäller förståelsen av 1 Kor. I mitten av 1900-talet var det vanligt att fokusera på splittringen och motsättningarna inom församlingen. Tolkningen blev då att Paulus försöker lösa dessa motsättningar. I slutet började allt fler forskare betona att Paulus ville få dem att förstå hur de hörde samman. Det var inte längre motsättningarna som var problemet utan korintiernas brist på förståelse av hur de hörde samman. Detta till trots går det att se hur Paulus disponerat sitt brev.

BREVETS INLEDNING

1:1-9 Hälsning och tacksägelse

FÖRSTA HUVUDDALEN

1:10–6:20 Paulus besvarar den muntliga rapporten

1:10–4:31 om motsättningarna eller bristen på insikt

5:1–6:20 om omoral eller bristen på helighet

ANDRA HUVUDDALEN

7:1–16:12 Paulus besvarar brevet han fått

7:1-40 om äktenskapet

8:1–11:1 om avgudakött, bruk och missbruk

11:2-14:40 om gudstjänsten

11:2-16 om kvinnor och män

11:17-34 om nattvarden

12:1-14:40 om andlighet

15:1-58 om de dödas uppståndelse

BREVETS AVSLUTNING

16:1-11 om insamlingen

16:13-24 förmaningar och hälsningar

Dispositionen kan variera från kommentar till kommentar utan att någon behöver göra våld på innehållet. Raymond F. Collins menar att brevet består av sex tänkta tal. Han tycker sig se att dessa är uppbyggda med hjälp av deliberativ retorik, det vill säga att Paulus i dessa talar om hur han vill att det ska vara. Då blir indelningen på följande sätt:

1:1-17	Inledning
1:18-4:21	Det första tänkta talet
5:1-7:40	Det andra tänkta talet
8:1-11:1	Det tredje tänkta talet
11:2-34	Det fjärde tänkta talet
12:1-14:40	Det femte tänkta talet
15:1-58	Det sjätte tänkta talet
16:1-24	Avslutning

När jag för nu ganska många år sedan gjorde en förenklad genomgång av 1 Kor kunde jag göra följande enkla indelning:

1-4	om Guds vishet
5-10	om friheten i Kristus
11-14	om församlingens gudstjänst
16-16	om uppståndelsen från de döda

I denna bibelteologiska kommentar har jag valt att följa Collins sex tänkta tal.

B. KOMMENTAR

De nio första versarna är utformade på ett traditionellt sätt med namn på avsändaren och adressaterna samt en tacksägelse. Därefter får vi en bakgrundsbild till brevet.

1:1–17 Brevets inledning

1:1-3 hälsning
1:4-9 tacksägelse
1:10–17 bakgrund

1:1-3 Hälsning

1:1 Från Paulus, genom Guds vilja kallad till Kristi Jesu apostel, och vår broder Sostenes 2 till Guds församling i Korint, de som helgats i Kristus Jesus, de kallade och heliga, tillsammans med alla dem som på varje plats där de eller vi bor, åkallar vår Herre Jesu Kristi namn: 3 Nåd vare med er och frid från Gud, vår Fader, och Herren Jesus Kristus.

När Paulus anger sig själv som avsändare betonar han för det första att han är kallad, se också 1:9, 24, 26, 7:15c 17, 18, 20, 21, 22 och 24. När vi läste Galaterbrevet såg vi hur han betonade detta med kraft. För det andra säger han att detta har skett genom Guds vilja och för det tredje gör han klart att kallelsen gjort honom till Kristi Jesu apostel. Han har letts in i Kristus Jesus. Han är helt sammankopplad med Kristus Jesus. Samma sak gäller även för korintierna. De är också intagna i Kristus Jesus. De är kallade och tillhör Gud, avskilda och helgade i Kristus Jesus. Det är därför tydligt hur Paulus och korintierna hör samman. Uttrycket ”Kristus Jesus” förekommer för övrigt 63 gånger bara i 1 Kor.

Vi lägger märke till att Sostenes är medförfattare. Han hade som vi konstaterat tidigare varit synagogföreståndare i Korint.

Brevet är, i v 2, adresserat till Guds församling, grekiska *ekklesia*, i Korint. Vi har tidigare kommenterat att ekklesian är en direkt översättning av hebreiskans *qahal*, se till exempel kommentaren till Matteusevangeliet. Israels folk kallades att vara ett heligt folk, 2 Mos 19:5, men detta förverkligas inte på ett fullkomligt sätt i Moses, utan först i Kristus Jesus. Vi är döpta till Kristus, inlemmade under hans herravälde eller i hans kropp. Nu skriver Paulus till dem som bor i Korint, men påminner dem om att de är Guds utvalda tillsammans med alla dem som på varje plats åkallar vår Herre Jesu Kristi namn. Det syns vara viktigt för Paulus att stryka under de tre nivåer som också jag brukar ta fasta på nämligen att ekklesian uppträder universellt, lokalt och i hemmen. Vid fyra tillfällen hänvisar Paulus till den universella nivån, 4:17, 7:17, 11:16 och 14:33. Ingen husförsamling och ingen lokalförsamling kan därför anses vara förmer än någon annan ekklesia. De är alla upptagna i den enda församlingen.

Collins betonar i sin kommentar att Paulus i 1 Korintierbrevet använder ordet ekklesia i betydelsen de som kommer samman, närmare bestämt *de som kommer samman för att fira gudstjänst*. Han använder genomgående den betydelsen vilket gör att det hela tiden syftar på just dem som kommer samman, se till exempel 11:18. Guds församling utgörs med andra ord av dem som kommer samman, 1:2, 10:32, 11:16, 22 och 15:9.

Paulus skriver också till hela församlingen. Han skriver inte till dem som håller sig till Paulus, till Apollos eller till dem som håller sig till Kefas. Han skriver till Guds församling i Korint, det vill säga till dem alla. Han har därmed redan från början slagit fast att de alla hör samman.¹⁵ I logikens namn skriver han också till alla oss som ingår i Guds församling. Först därefter går han över till tacksägelsen.

Vi känner väl igen hälsningsorden ”Nåd vare med er och frid från Gud, vår Fader, och Herren Jesus Kristus”. Han använde samma ord i Gal 1:3, 2 Thess 1:2 och senare också i 2 Kor 1:2, Rom 1:7, Ef 1:4, Fil 1:2, Kol 1:2 och i brevet till Filemon. Denna hälsning rymmer tunga teologiska begrepp som nåd och frid och är kännetecknande för Paulus. Det är troligt att han hämtat inspirationen från den aronitiska välsignelsen i 4 Mos 6:24–26. 1 Kor betonar som sagt tillhörigheten till Herren Jesus Kristus. Titeln Herren förekommer inte mindre än 66 gånger bara i 1 Kor och titeln Kristus 64 gånger.

1:4-9 Tacksägelse

1:4 Jag tackar alltid min Gud för er, för den Guds nåd som ni har fått i Kristus Jesus. 5 Ty i honom har ni blivit rika på allt, i fråga om allt tal och all insikt, 6 eftersom vittnesbördet om Kristus har fått stadigt fäste hos er. 7 Därför saknar ni inte någon nådegåva, medan ni väntar på vår Herre Jesu Kristi uppenbarelse. 8 Han skall också styrka er ända till slutet, så att ni inte kan anklagas på vår Herre Jesu Kristi dag. 9 Gud är trofast som har kallat er till gemenskap med sin Son Jesus Kristus, vår Herre.

I förhållande till allmänna brev som också vanligtvis innehöll en tacksägelse är denna ovanligt lång. När han skrev breven till församlingen i Thessaloniki talade han om Kristi återkomst och det är tydligt att Paulus vid den här tiden förstod också situationen i Korint i ljuset av Kristi återkomst, se v 7b-9. Det är också i det ljuset av denna förväntan han senare behandlar de dödas uppståndelse, kap 15.

Paulus **tackar alltid Gud** för vad vi **har fått i Kristus Jesus**, vad vi äger **i honom**. Hans tack riktar sig inte till korintierna för att de varit duktiga. Det var tvärtom så att Paulus förmanar dem i många stycken. Tacket riktar sig till Gud som gett dem allt vad de behöver. Lägg märke till att detta redan har skett. Nådegåvorna har vi i Kristus, redan nu

¹⁵ Uttrycket Guds församling är större och vidare än uttrycket ekklesia. Det förhåller sig som Guds rike förhåller sig till församlingen. I Dan 7:18, 22 och 27 används uttrycket den Högstes heliga och i Jesus Syraks bok 24:2 sägs att ”Visheten tar till orda i den Högstes församling ...” Det är troligt att Paulus vill att korintierna ska veta att de ingår i denna församling.

medan vi väntar på vår Herre Jesu Kristi uppenbarelse. Vi behöver lära oss att se oss själva på detta sätt.

V 8 säger **Han skall också styrka er ända till slutet, så att ni inte kan anklagas ...**

Ordet om att Gud ska styrka oss, grekiska *anegkletous* (Bibel 2000 ”ge oss fasthet”) härstammar från en juridisk term, grekiska *egkaleo*, som betyder att vi är utan skuld. De engelska översättningarna har därför vanligtvis ordet ”blameless” i sin översättning. Gud ska göra så att vi **inte kan anklagas** för något, jämför vad Paulus skriver i 1 Thess 3:13 och 5:23, se också Rom 8:33 och Kol 1:23.¹⁶ Vi ska lita på att vi i Guds ögon är och blir oförvitliga och fläckfria. Vi kan lita på det eftersom han **är trofast**, jämför Fil 1:6, 10. Guds trofasthet är oomstridd. Den hör till Hans kännetecken enligt 5 Mos 7:9, 32:4, Ps 145:13b och Jes 49:7.

Trots att korintierna och vi är så rikligt välsignade brister vi och behöver därför ständigt påminnas om vad Herren betyder för oss. Vi behöver tröst, uppmuntran och vägledning. Nu går Paulus över till den första huvuddelen av sitt brev. Han reflekterar över vad han hört av Kloes husfolk, v 11. Det är framför allt två områden han berör.

1:10–4:21 om motsättningar eller bristen på insikt

5:1–6:20 om omoral eller bristen på helighet

Först talar han om de motsättningar som finns i församlingen och låter dem förstå att de brister i tal och insikt trots att de äger allt detta i Jesus Kristus. I v 10-17 slår han an temat genom att knyta an till vad han hört. V 10 tjänar här vad som inom retoriken kallas för *propositio*, det vill säga en inledande tes. Denna är utgångspunkten för talet och utgör en inledande sammanfattning av hela talet. Jag väljer därför att först behandla den för sig.

1:10–17 Bakgrund

1:10 I vår Herre Jesu Kristi namn uppmanar jag er, bröder, att alla vara eniga i det ni säger och inte låta stridigheter förekomma bland er, utan vara fullkomligt enade i samma uppfattning och samma mening.

Med denna vers beskriver Paulus själva problemet. Han inleder med att beskriva vad han hört om korintiernas gemenskap och uppmanar dem att vara fullkomligt enade.

Enligt FB och Bibel 2000 skriver Paulus till sina **bröder**, grekiska *adelphoi*. Men begreppet är ett samlingsbegrepp för bröder och systrar. Ordet är visserligen i sig maskulint, men säger i grund inget om kön. Det är ett familjeord och talar om de inbördes relationerna. Med tanke på den genus-diskussion som förs inte minst i vårt land kunde FB lika gärna valt att översätta med ”bröder och systrar”. Det var självklart både bröder och systrar som samlades i husförsamlingen. Paulus hänvisar till detta syskonskap 20 gånger,

¹⁶ Det finns en underbar referens i Ps 32:2 där det heter i Bibel 2000 ”Lycklig den vars skuld har avskrivits av Herren”. Så är det att vara en kristen.

1:10, 11, 26, 2:1, 3:1, 4:6, 7:24, 29, 10:1, 11:33, 12:1, 14:6, 20, 26, 39, 15:1, 31, 50, 58 och 16:1. Lägg märke till att de alla redan är ett i tron. De är inte splittrade som många västerlänningar har tänkt sig utan de är förenade i tron och genom dopet. De hör alla till samma familj, men de talar emot varandra.

Paulus uppmanar dem **att vara eniga ... och inte låta stridigheter förekomma**. Kyrkan är en enda, men detta förstår inte korintierna och därför kan de inte heller tänka eller tala så. Det hände till och med att de dragit varandra inför världslig domstol, 6:1-8. Nu uppmanar han dem att vara eniga, det vill säga att ha Kristi sinne, 2:16.

Vi ska se de 40-50 personer som samlades i ett hem framför oss. Det bör sägas att på den tiden samlades de kristna hos någon av de mer prominenta personer som hade tillgång till ett något större hus än andra. I deras hushåll fanns säkert också ett antal tjänare, slavar. Människor var inte lika på den här tiden utan levde i grupper. Slavarna åt inte tillsammans med sina herrar, utan betjänade dem vid borden och fick äta senare. Det är också troligt att några av dem som kommit till tro i annat avseende inte hade samma sociala status. Men i och med dopet hade de satts in i ett nytt sammanhang, Guds rike. I Kristus upphävs den sociala statusen även om samlingsarna fortfarande ägde rum hemma hos någon. Här nämns Gajus (Rom 16:23) och Stefanus familj eller husfolk, grekiska *oikos*. Ordet för hushåll återfinns på inte mindre än 115 ställen i NT och synonymen *oikia* 95 gånger. Paulus använder det sex gånger i 1 Kor, 1:16, 11:22, 34, 14:35, 16:15 och 19. I 16:19 nämns församlingen som samlas hemma hos Priska och Akvila. I Rom 16:1-2 nämns Febe och vi ser att husförsamlingarna hade namn efter den i vars hus man samlades.

Vi såg redan i Galaterbrevet hur Paulus tog strid med Petrus vad gällde samhörigheten vid matbordet, se min kommentar till Gal 2:11 f. Petrus var rädd för att bryta konventionerna. Paulus driver hårt att vi alla är ett i Kristus och vill att vi ska **vara fullkomligt enade i samma uppfattning och samma mening**. Vi ska dela samma bröd, 10:16. När vi nu hört vad Paulus vill ha sagt med sitt första tänkta tal kan vi fördjupa oss i den inledande delen.

1:11 Av dem som hör till Kloes familj har jag nämligen fått veta om er, mina bröder, att det förekommer stridigheter bland er. 12 Vad jag menar är att ni var och en på sitt håll säger: "Jag håller mig till Paulus" eller "Jag håller mig till Apollos" eller "Jag håller mig till Kefas" eller "Jag håller mig till Kristus". 13 Är då Kristus delad? Inte korsfästes väl Paulus för er? Eller döptes ni i Paulus namn? 14 Jag tackar Gud för att jag inte har döpt någon bland er utom Krispus och Gajus, 15 så att ingen kan säga att ni har blivit döpta i mitt namn. 16 Jo, Stefanus familj har jag också döpt. För övrigt vet jag inte om jag har döpt någon. 17 Ty Kristus har inte sänt mig för att döpa utan för att predika evangelium, och det inte med vishet och vältalighet, så att Kristi kors inte förlorar sin kraft.

I v 11 får vi veta att Kloe muntligt har informerat Paulus om att några i Korint säger sig följa Paulus. Paulus själv är inte alls nöjd med detta. Det tjänar inte hans syften att folk håller sig till honom.

V 12 låter oss få veta att somliga refererade till Paulus, andra till Apollos eller Kefas. Auktoritetsargumentet var vanligt i de politiska diskussionerna. Några menade sig vara Paulus-personer och andra Apollos-personer. Det går knappast att sluta sig till att det fanns olika församlingar som höll sig till olika bibellärare, utan ska snarast förstås som just hänvisningar i de diskussioner som pågick. När det sägs att några höll sig till Kristus tror jag Paulus närmast är ironisk. Paulus fortsätter i v 13 med några retoriska frågor. **Är då Kristus delad? Inte korsfästes väl Paulus för er? Eller döptes ni i Paulus namn?** Svaren är givna.

I v 13-16 inför Paulus tanken på Kristi kropp, en tanke han senare ska behandla mer utförligt, 12:12-26. Kristus har inte blivit delad. Han har blivit korsfäst – för er skull, grekiska *hyper hymon*. För en romersk medborgare var korsfästelsen en omöjlighet och Paulusorden måste ha träffat dem med kraft. När han påminner dem om korsfästelsen leder han tanken åt det enda väsentliga. Det som förenar dem alla. De hade alla blivit döpta till Kristus. Paulus har inte tagit ställning för något parti utan i stället lett korintiernas tankar till Kristus.

Det finns en stark koppling mellan Jesu död och uppståndelse och dopet. Paulus skriver om dopet i Rom 6, men här gör han inga utläggningar. Poängen här är att svara på rapporten och svaret är att ingen kan döpas till Paulus och för övrigt har han inte döpt särskilt många. Kanske hade detta varit en del av diskussionen i Korint; Vem har döpt vem? Paulus syfte är snarare att tala om dopets betydelse för livet i husförsamlingen. Så avslutar Paulus inledningen med nästa vers.

V 17 Ty Kristus har inte sänt mig för att döpa utan för att predika evangelium. Här förklarar Paulus sin uppgift. Han är utsänd (grekiska *apostelein*) för att evangelisera, det vill säga hjälpa människor in i trons gemenskap, 9:16 ff. Paulus är en lysande retoriker, men det är inte med hjälp av retorik människor blir räddade utan genom Guds kraft, 2:1-5, så att Kristi kors inte förlorar sin kraft. I Korint var särskilt vishet (grekiska *sophia*) och värtalighet (grekiska *logos*) två centrala begrepp. Begreppen brukades och tolkades ständigt av olika filosofiska skolor. Begreppen kunde till och med uppfattas som gudomliga. Paulus däremot sammanfattar dem som världslig och mänsklig visdom, v 20 och 25. I fortsättningen kommer Paulus att ställa världslig och gudomlig visdom mot varandra.

1:18–4:21 Det första tänkta talet – om Guds vishet

Efter denna inledning går Paulus över till vad Collins menar vara det första talet, 1:18–4:21. Det handlar i sin helhet om Guds visdom. I den första delen 1:18–2:5 talar Paulus om hur Gud smulat sönder den mänskliga visdomen och gjort den till dårskap. Vi delar

upp denna första del i tre mindre avsnitt 1:18–25, 26-31 och 2:1-5. De övriga delarna ska presenteras allteftersom.

1:18–2:5 Guds dårskap

Detta avsnitt handlar om hur Gud gör de visas vishet om intet genom en dårskap. Paulus beskriver denna Gud dårskap med hjälp av korset, korintierna själva och budskapet. Talet om korset är för oss människor en dårskap, v 18-25, korintierna själva är Guds dårskap v 26-31 och Paulus predikar denna dårskap, 2:1-5.

1:18–25 Korset – Guds dårskap

1:18 Ty detta budskap om korset är en dårskap för dem som blir förtappade, men för oss som blir frälsta är det en Guds kraft. 19 Det står ju skrivet: Jag skall göra de visas visdom om intet, och de förståndigas förstånd skall jag slå ner. 20 Var är de visa? Var är de skriftlärdade? Var är den här världens ordvrängare? Har inte Gud gjort den här världens visdom till dårskap? 21 Jo, eftersom världen i sin visdom inte lärde känna Gud i hans vishet, beslöt Gud att genom den dårskap som vi predikar frälsa dem som tror. 22 Ty judarna begär tecken och grekerna söker visdom. 23 Men vi predikar Kristus som korsfäst, för judarna en stötesten och för hedningarna en dårskap. 24 Men för de kallade, både judar och greker, predikar vi Kristus som Guds kraft och Guds vishet. 25 Ty Guds dårskap är visare än människor, och Guds svaghet är starkare än människor.

V 18 börjar med ordet **ty** och versen blir därför en fortsättning från v 17. I v 17 talade Paulus om mänsklig värtalighet (grekiska *logos*) och nu ställer han mot denna Guds budskap (grekiska *logos*). Människor har alltid försökt nå fram till Gud, men aldrig lyckats, hur visa och kloka de än säger sig vara. I stället har Gud valt att komma till oss, men då genom att bli människa, leva som vi och dö som en brottsling, - vilken dårskap! Bara den som tror **detta budskap om korset** kan se och förstå vem Gud är.

I Galaterbrevet ställde Paulus judar och hedningar mot varandra och menade att de två grupperna möts i Kristus, Gal 3:28. När vi sedan studerade Thessalonikerbrevet kunde vi konstatera att de vuxit fram en ekklesia som lever i Gud, Fadern och Herren Jesus Kristus. Den består av dem som bekänner Jesus som Herren. Här ställs nu **dem som blir förtappade** mot **oss som blir frälsta**. Judar och hedningar fortsätter att existera enligt v 23, men de håller sig till världslig visdom och inte till Guds vishet, korset.

Det är viktigt att betona att det inte har så mycket med människornas tro att göra som med korset. Korset betyder att den gamla tidsåldern kommit till sitt slut. Hela världen döms av Gud, men samtidigt uppstår den nya tidsåldern. I den ingår alla dem som har kallats, v 24 och som tror, v 21. Här finns i budskapet om korset en vattendelare som Paulus ska återkomma till i v 22-25, se även not 16.

Det är inte så ofta Paulus sammanfattar *kerygmat* budskapet, endast med talet om korset. Han gör det i Rom 6:6, 1 Kor 1:17, 18, 23, 2:2, 8, 2 Kor 13:4, Gal 2:19, 3:1 (13), 5:11, 6:12, Fil 2:8 och 3:18. Det var inte ovanligt med korsfästelser inom Romarriket och dessa tjänstgjorde som politiska markeringar. Det var vanligtvis människor av lägre samhällsklass, som slavar, som kunde korsfästas eller upprorsmakare. De hudflängdes för att sedan hängas upp. Korintierna var införstådda med korsfästelsens symbolik och judarna förstod den som Guds förbannelse, 5 Mos 21:22 f, jämför Gal 3:10–14. Nu gör Paulus denna förbannelse, denna dårskap till Guds visdom. Paulus ser Guds eskatologiska handlande i korsfästelsen. Det är hela världen som döms med korsfästelsen. Människors visdom kommer här till ett fasansfullt slut.

V 19-20 Gud har redan talat om att göra slut på mänsklig visdom. Paulus markerar citatet tydligt genom orden: **Det står ju skrivet** hos profeten Jes 29:14 att Gud skulle göra de visas vishet om intet. Det som nu skett på korset är fullbordandet av det. Hur kan korintierna vara så dumma att de tror att de kan lura Gud? När Jesaja profeterade mot Egypten i Jes 19:11 f frågade han efter de visa. De fanns inte då. Finns dem **nu**, frågar Paulus. **Var ärt de visa?** Frågan syftar sannolikt först på grekernas visdom, grekiska *sophia*. **Var är de skrifflärda** syftar på den judiska visdomstraditionen. Med den sista retoriska frågan om **den här världens ordvrängare** syftar Paulus på gnostikernas spekulationer. Med tanke på vad Gud gjort genom Jesu död och uppståndelse var finns dem som är visare än så? **Har inte Gud gjort världens visdom till dårskap?**

Paulus argumenterar nu retoriskt och bara i detta tal hänvisar han till Skriften sex gånger.

1:19 Jes 29:14
1:31 Jer 9:22
2:9 Jes 64:4
2:16 Jes 40:13
3:19 Job 5:12 f
3:20 Ps 94:11¹⁷

V 21-25 Korintierna kände väl till grekernas, judarnas och gnostikernas visdom. Paulus inkluderar dem alla i sin generalisering och säger att de ska komma till sitt slut. Men vi predikar Kristus som korsfäst, skriver Paulus, en ofattbar utsaga för dem som inte tror. Det gick att tänka sig en Kristus och det gick att tänka sig en korsfäst, men knappast **en Kristus som är korsfäst**.¹⁸ För **judarna** var korsfästelsen ett tecken på att Jesus inte kan vara Messias och för **grekerna** som söker visdom framstår korsfästelsen som dårskap. Varför har då Gud valt att göra så här? Paulus anger två skäl. För det första visar Gud hur stor hans **kraft** och **vishet** är, v 24 f. Han kan använda en dårskap för att frälsa hela

¹⁷ I 1 Kor i sin helhet citerar han Skriften inte mindre än 20 gånger, förutom de sex gångerna ovan gör han det i 5:13, 6:16, 9:9, 10, 10:7, 10:26, 14:21, 25, 15:25, 27, 32, 45, 54 och 55.

¹⁸ Paulus förklarar här inte syftet med denna dårskap. Han säger inget om Kristus som syndaoffer, som vår återlösare eller vår ställföreträdare. Korsfästelsen framstår här som ren dårskap. Glöm emellertid inte den antydning Paulus gjorde i v 13 där det heter att Kristus korsfästes, grekiska *hyper hymon*, det vill säga för er skull.

världen! För det andra kan alla människor, judar och greker kan få del av Guds kraft och vishet, v 24.¹⁹ Det är inte svårt för någon människa att mjukna inför den fasansfulla synen av honom som hänger på korset och inte heller att ta emot vad han erbjuder. Därmed går Paulus över till nästa argument.

1:26–31 Korintierna själva – Guds dårskap

1:26 Bröder, se på er egen kallelse. Inte många av er var visa om man ser till det yttre, inte många var mäktiga, inte många av förnäm släkt. 27 Nej, det som för världen var dåraktigt har Gud utvalt för att låta de visa stå där med skam, och det som för världen var svagt har Gud utvalt för att låta det starka stå där med skam, 28 och det som för världen var oansenligt och föraktat, ja, det som inte var till, har Gud utvalt för att göra till intet det som var till, 29 för att ingen människa skall berömma sig inför Gud. 30 Honom har ni att tacka för att ni är i Kristus Jesus, som Gud för oss har gjort till vishet, rättfärdighet, helgelse och återlösning, 31 för att det skall ske som står skrivet: Den som berömmar sig skall berömma sig av Herren.

I v 26-31 fortsätter han med ett nytt argument. Han vänder sig till **bröder och systrar**, grekiska *adelphoi*. Han ber dem tänka över sin egen bakgrund. **Inte många** av dem var **visa, mäktiga** eller av **förnäm släkt**. Ändå utvalde Gud några visa, mäktiga och förnåma, inte för att de är rika utan trots att de är det. Det var bara Akvila och Priska (16:19 f), Stefanus (1:16, 16:15 ff) och Kloe (1:11). De flesta av korintierna hörde annars till de lägre samhällsklasserna.

Gud visar sin kraft och sin vishet genom att rädda **det som för världen var dåraktigt**. Därigenom blir Guds kärlek så mycket tydligare och hans nåd så mycket mer värdefull. Det hör till Guds väsen att göra något fint av det som ingenting är. Så var det när han skapade världen och så var det när han utvalde Israel, när han utvalde David, profeterna eller när han lät sig födas som ett barn, för att inte tala om korsfästelsen. Denna tanke var inte främmande för dem som kände till Skriften, se Ps 6:10 f, 31:17 f och 35:4 ff, 24 ff. Paulus har emellertid inte ett nostalgisk eller rationalistiskt perspektiv utan ett eskatologiskt. Hela världen står där med skam inför korset. Alla får skämmas, också de visa, mäktiga och förnåma.

Slutligen betyder budskapet om korset att **ingen människa kan berömma sig inför Gud**. Här ser vi Guds kraft i verksamhet på så sätt att det kors som får hela världen att skämmas plötsligt förvandlas till stolthet och berömmelse för dem som tror. Djupast sett berömmar vi oss av det vi litar och tror på. Vi är glada, stolta och tacksamma för att vi **är i Kristus Jesus**. Han är Guds och vår **vishet, rättfärdighet, helgelse och återlösning**. Guds vishet beskrivs här med hjälp av tre metaforer hämtade från tre olika områden.

¹⁹ Paulus talar här om korset och dess avgörande betydelse. Avsnittet handlar inte om hur individer ska tro eller bete sig för att bli upptagna i ekklesian, även om Paulus i v 18 talar om ”oss som blir frälsta”, i v 21 om ”dem som tror” eller i v 24 ”de kallade”. Dessa är upptagna i ekklesian till skillnad mot alla andra, men det är inte ämnet han behandlar här. Han kommer emellertid in på detta i 2:10.

Rättfärdighet ska här förstås som en forensisk eller juridisk term, det vill säga Gud förklarar oss rättfärdiga. Termen helgelse är en religiös term som betyder att vi tillhör Gud och när det talas om återlösning är det här närmast en handelsterm som betyder att Gud friköpt oss som man friköper slavar. Det kors som i v 18 kallas för dårskap kan här i v 30 inte nog prisas. V 31 är ett citat från Jer 9:23–24.

Nu kan vi sammanfatta människors dårskap och Guds visdom i följande punkter:

1. Kristus blev korsfäst för vår skull, 1:13, 17, 18, 23, 2:2
2. Det är Kristus som ska predikas, 1:17, 21, 23, 2:1 f
3. Talet om korset är Guds kraft och vishet, 1:18, 24
4. Gud kallade och utvalde korintierna, 1:26–31
5. Paulus predikan, 1:18, 24, 2:3 ff

Nästa avsnitt, 2:1-5 kan ses som ytterligare ett tecken på hur Gud utväljer och använder det som ingenting är. Han har kallat Paulus, uppenbarat sin vishet för honom och gett honom uppdraget att förkunna budskapet om korset. Avsnittet 2:1-5 kan samtidigt förstås som en övergång till 2:6–16 som är den andra delen av det tänkta talet. Den handlar helt om Guds vishet.

2:1-5 Paulus och budskapet – Guds dårskap

2:1 När jag kom till er, bröder, var det inte med stor vältalighet eller hög visdom som jag predikade Guds hemlighet för er. 2 Jag hade nämligen bestämt mig för, när jag var hos er, att inte veta av något annat än Jesus Kristus och honom som korsfäst. 3 Svag, rädd och mycket orolig kom jag till er. 4 Och mitt tal och min predikan bestod inte i ord som skulle övertyga genom mänsklig visdom utan genom en bevisning i Ande och kraft. 5 Vi ville inte att er tro skulle bygga på människors visdom utan på Guds kraft.

V 1-2 Paulus börjar med att påminna dem om i vilket tillstånd han var **när han kom** till Korint år 50 e Kr, se Apg 18:1-18 och 1 Kor 1:17. Återigen kunde det lika gärna ha stått **bröder och systrar** i översättningen av v 1. Paulus beskriver nu sitt apostoliska uppdrag. Det grekiska ordet *apostolos* finns inte här, som i 1:1, men han beskriver vad det innebär att vara en apostel. Han predikar för det första **Guds hemlighet**, grekiska *mysterion*.²⁰ För grekerna betyder ordet att hemligheten inte är tillgänglig för alla. Den är esoterisk och ligger bortom mänsklig förståelse. För judarna har ordet närmast en eskatologisk klang. Här talar han om Guds hemlighet. Han har i 1:17 f förklarat att evangeliet inte är ett resultat av mänsklig visdom och även sagt att hela världen kan bli frälst genom tron på budskapet och genom att ha sin stolthet i det. Det betyder att hemligheten har eskatologiska konsekvenser.

²⁰ FB påminner i en not om att andra handskrifter har ”Guds vittnesbörd”. G Fee menar med tanke på klangen i sin kommentar att det troligen är en mer ursprunglig variant. Paulus vittnar om korset, inte om ett mysterium. Paulus använder ordet *mysterion* i v 7, men då har han till skillnad mot här innan dess förklarat hemligheten om Guds Ande.

V 3 För att ytterligare stryka under kraften i Guds hemlighet påminner han dem om sin egen svaghet, grekiska *asteneía*. Ordet finns i 1:23, 25, 2:2,3, men också i Apg 16:20-24, 17:3-5, 13, 18:5, 9-10, 17. Dess första betydelse är sjukdom och Paulus använde ordet i Gal 4:13-14. När han skriver 2 Kor 12:7-10 finns det där igen. Hade Paulus en sjukdom av något slag? Det är inte självklart. När vi kommer till 4:9-13 används ordet om yttre förföljelser och misshandel. Denna svaghet tjänade som en bild av Guds svaghet, korset. Paulus gläder sig inte över sjukdom, men talar positivt om denna svaghet som går hand i hand med Guds svaghet, budskapet om korset. Han till och med berömmar sig av denna likhet, se också i 2 Kor 4:7-12, 6:4-10, 11:30, 12:7-10, Rom 8:17-27, Fil 1:29-30 och Kol 1:24-27. **Svag, rädd och mycket orolig kom jag till er.** FB ger intryck av att Paulus endast var svag när han kom till dem. Den grekiska texten skiljer sig här från v 1 och borde snarare översättas ”när jag var bland er” eller som i Bibel 2000 ”när jag uppträdde bland er”.²¹ Denna svaghet synes ha varit permanent när han förkunnade. Han hade diskuterat med filosoferna i Athen och inte haft någon dokumenterad framgång. Han hade fått lämna Aeropagen och så kommit till Korint, men där visade det sig att kraften fullkomnas i svaghet, 2 Kor 12:9. Det var viktigt att det fick vara så för att korintiernas tro inte skulle vara grundad på vältalighet, utan på **en bevisning i Ande och kraft**.

Paulus har visat hur budskapet och budbäraren är förenade med varandra. De är förenade i dårskap, men också i Guds vishet och kraft som tar sig uttryck i levernet. Det predikade ordet trängde in djupt, som en ström av övernaturlig kraft eller smörjelse, Matt 7:28 f, Apg 1:8, 4:33, Rom 1:16, 1 Kor 1:18, 2:4, 1 Tess 1:5. Så blir grunden, Kristus som korsfäst och uppstånden lagd – allt måste byggas på den, 1 Kor 2:5. Med dem orden har Paulus avslutat 1:18-2:5 och samtidigt börjat på ett nytt avsnitt, 2:6-16 i vilket han låter oss förstå mer av Guds visdom.

2:6-16 Guds hemliga vishet

I flera avseenden liknar 2:6-16 det avsnitt vi nyss kommenterat. De handlar båda om Guds hemliga vishet. Jag delar upp 2:6-16 i tre delar, 2:6-9, 10-13 och 14-16. I den första delen talar Paulus om att visheten är dold i Gud, i den andra delen om hur den uppenbaras för oss och i den tredje delen sammanfattar han avsnittet med hjälp av termerna oandlig – andlig. Vi börjar med 2:6-9.

2:6-9 Den vishet som är fördold

2:6 Vishet förkunnar vi emellertid bland de fullkomliga, en vishet som inte tillhör den här världen eller den här världens härskare, som går mot sin undergång. 7 Nej, vi förkunnar Guds hemliga vishet, den vishet som är fördold och som Gud från evighet har bestämt att

²¹ Grekiska *egenómen pros hymas*. V 1 handlar uppenbarligen om hans ankomst till Korint, men det är inte den som åsyftas i v 3. Här åsyftas hans varande bland dem. Paulus använder samma formulering i 16:10.

bli till härlighet för oss. 8 Denna vishet har ingen av den här världens härskare känt - om de hade känt den, skulle de inte ha korsfäst härlighetens Herre. 9 Men vi känner, som Skriften säger, vad ögat inte har sett och örat inte hört och människohjärtat inte kunnat ana, vad Gud har berett åt dem som älskar honom.

V 6 **Vishet förkunnar vi emellertid bland de fullkomliga**, skriver Paulus. Han anspelar på den så kallade vishet filosoferna presterar i Athen eller Korint. Den är mänsklig vishet, men det finns en vishet som inte är av denna världen. Gud ensam är vis, men genom att bli människa blir Han också vår visdom. Det är om den han talar. Han skriver **vi** för att på så sätt inkludera dem som får brevet. Han skriver att de/vi ska tala om Guds vishet med de fullkomliga, grekiska *tois teleiois*. Bibel 2000 översätter till *de andligt fullvuxna* och Giertz till *de mognade kristna*. Det finns med andra ord en vishetslära också inom kristendomen? Som bara förkunnas bland de fullkomliga? En lära som inte tillhör den här världen, och som är fördold för dess härskare? Vilka är de fullkomliga kristna?

Det här är ett avsnitt som ofta missförstås av kristna. Det beror till stor del på den terminologi Paulus använder sig av när han talar om vishet, fullkomliga, den här världens härskare, fördold och senare i avslutningen, v 14-16, om oandliga och andliga. Problemet uppstår när någon tycker sig förstå att det finns två sorters kristna, nämligen andliga och oandliga, andligt fullvuxna och spädbarn. Paulus skrev inledningsvis i v 6 **vi** för att inkludera alla de på Kristus troende i Korint. Han delar in mänskligheten i två grupper, dem som är ”i Kristus” och dem som inte är det. Korintierna är ”i Kristus”, se 1:2, 4, 9, 30. Problemet är att de betar sig som om de *inte* vore ”i Kristus”, se 3:1-3. Kontrasten mellan de två grupperna återkommer i v 14-16 där de oandliga är de som ännu inte har kommit till tro på Kristus, som inte fötts på nytt och de andliga är de som är i Kristus. Detta är en grundläggande och avgörande insikt för att inte gå i diket. Den kristna tron är inte esoterisk så att den förändras under resans gång. Däremot kan vi som korintierna gjort bete oss som köttsliga människor eller som spädbarn i Kristus, se också 14:20.

V 6 förklarar för oss att Gud ensam är vis och att **den här världens härskare** är på väg mot sin undergång.

V 7 och 8 upprepar v 6. Paulus **förkunnar Guds hemliga vishet, den vishet som är fördold, och som Gud från evighet har bestämt ska bli till härlighet för oss.**²² Det är en central tanke att Kristi korsdöd funnits till innan tidernas början. Den är Guds handlande från evighet. När Johannes skriver sitt evangelium ägnar han särskilt kap 8 åt detta faktum, se till exempel 8:56. Redan Abraham insåg denna, 1 Mos 17:15ff, 18:10ff, Joh 8:56, Rom 4:19.

V 8 låter oss förstå att Guds mysterium var okänt för **den här världens härskare**. Dessa kan vara såväl politiska härskare som kosmiska. De sammanfaller i den tidens världsbild, se Rom 8:38 f och 1 Kor 15:24 f, 2 Kor 4:3 f och 1 Thess 2:18. Om de känt till hemligheten hade de inte korsfäst **härlighetens Herre**, eftersom det blev deras

²² Detta är första gången Paulus använder ordet *mysterion*, om vi bortser från att han eventuellt gör det i v 1. Han tar senare upp begreppet i Efesierbrevet och Kolosserbrevet.

undergång.²³ All ondska, i tankar, ord och gärningar syftar ytterst till död. Där kulminerar ondskan. Den töms på sin kraft och förgör sig själv. Kvar står härlighetens Herre. Det betyder också att korset har evig, kosmisk och helt avgörande betydelse. Genom korset är allt återlöst.

När Paulus har lyft fram sanningar som dessa backar han i regel upp dem med bevis från Skriften, så också här. Orden ”vad ögat inte har sett och örat inte hört och människohjärtat inte kunnat ana” backar upp v 6b och 8. Orden ”vad Gud har berett åt dem som älskar honom” backar upp v 7. De senare orden förbereder också det Paulus vill säga i v 10-13.

Men vi känner, som Skriften säger, citatet i v 9 återfinns inte alls i Skriften. Det kan vara som FB föreslår en kombination av Jes 64:4 och 52:15, men det kan också vara som Origenes (185-254 e Kr) menar, ett citat från någon av apokryferna.

Innan vi går vidare till v 10-13 som handlar om hur Gud uppenbarar sin vishet för oss vill jag kommentera Paulus syn på människan, hans antropologi. V 10-13 är inte ett paulinskt försök att beskriva människans väsen, men samtidigt har Skriften, Paulus och de andra författarna en syn på människan, en antropologi. Paulus talar här om de fullkomliga och om de oandliga och i kap 12 om hur Anden uppenbarar sig. Det är inte möjligt att utforska människans väsen som väl är, men det är möjligt att få en bild av hennes väsen genom Bibeln. Förklaringarna kan skifta från tid till annan och olika bilder kan användas, men ändå blir människans reliefer påfallande tydliga sammantaget.

2:10–13 Guds hemliga vishet är uppenbarad genom Anden

2:10 Ty för oss har Gud uppenbarat det genom sin Ande. Anden utforskar allt, också djupen i Gud. 11 Vem vet vad som finns i människan utom människans egen ande? Så vet heller ingen vad som är i Gud utom Guds Ande. 12 Men vi har inte fått världens ande, utan den Ande som är från Gud, för att vi skall veta vad vi har fått av Gud. 13 Detta förkunnar vi också, inte med ord som mänsklig visdom lär utan med ord som Anden lär, när vi återger andliga ting med andliga ord.

V 10-11 När Paulus talat om hur dold Guds hemlighet varit och är, talar han ändå frimodigt om hur väl han och korintierna känner den. G Fee menar att Paulus tankegång i dessa versar känns igen från det grekiska tänkesätt som säger att ”like is known by like”. Vi kallar det för attraktionslagen ”lika söker lika”. Det stämmer också väl med den syn på människans ande och Guds Ande jag redogjort för ovan, se Ordspr 20:27. Paulus låter oss få veta att vi kan lära känna Gud genom mötet med Guds Ande, vilket också antyds i

²³ G Fee är noga med att stryka under att det inte handlar om andeväsen utan om denna världens härskare, om alla dem som står emot evangelium. Även om jag förstår risken att här hamna i ett dualistiskt tänkande kan jag inte se motsättningarna. Självklart fanns det politiskt ansvariga för korsfästelsen. Men dessa såväl som de kosmiska makterna besegrades i Jesu Kristi korsdöd, inte bara de politiskt ansvariga.

17:10, 14:6 och 2 Kor 12:1. Ande möter ande.²⁴ Vi har fått Guds Ande för att vi inifrån **ska veta vad vi har fått av Gud**. Paulus uttrycker sig nästan exakt likadant i Rom 8:15 och Ef 1:17. I Ef 3:18 f heter det att vi ska lära känna Guds kärlek. Det är alltså inte i första hand en intellektuell insikt, utan en uppfyllelse av Guds kärleks ljus.

V 12-13 Versen börjar med en grekisk preposition *de* som kan översättas med *men*, och *eller nu*. Fee hävdar bestämt att vi har att göra med en konsekutiv preposition som ska översättas med *ett nu*. Det betyder att v 12 sammanfattar och utgör en fortsättning av v 10a. Kanske kunde vi lika gärna låta bli att översätta prepositionen så vi får: Ty för oss har Gud uppenbarat det genom sin Ande ... vi har (fått) den Ande som är från Gud.

Här blir det nästan övertydligt hur viktig Guds Ande är. Fee menar att Paulus förknippar Andens gåva med omvändelsen. Detta utmanar vår folkkyrkliga tradition till det yttersta. De bibelställen Fee hänvisar till är Apg 2:38, 10:47, 19:2, 2 Kor 11:4, Gal 3:2, 14 och Rom 8:15. Anden är nyckeln till allt. Det är i Anden Paulus predikar och det är i anden vi tar emot. Det är också igenom Anden vi lär känna Gud och förstår hans vägar. Förkunnaren måste använda sig **av ord som Anden lär** honom. Det betyder att betoningen aldrig ligger på förkunnaren utan på vad Gud ger. Paulus betonar detta så mycket i detta avsnitt att han använder sig av det grekiska ordet *pneuma* inte mindre än 12 gånger. Han gör så inte minst för att markera mot dem som ansåg sig själva vara andliga. Så går vi till sammanfattningen.

2:14–16 Sammanfattning

2:14 En oandlig människa tar inte emot det som tillhör Guds Ande. Det är dårskap för henne, och hon kan inte förstå det, eftersom det måste bedömas på ett andligt sätt. 15 Den andliga människan däremot bedömer allt, men själv kan hon inte bedömas av någon. 16 Ty vem har lärt känna Herrens sinne, så att han kan undervisa honom? Men vi har Kristi sinne.

V 14 En oandlig människa heter på grekiska *psychikos antropos* vilket ordagrant betyder en själslig eller naturlig människa, det vill säga den som inte fått del av Guds Ande.²⁵ **En oandlig människa tar inte emot det som tillhör Guds Ande**. Hon är oförmögen till det. Paulus skriver att de **inte tar emot** Anden, att det **är dårskap** för dem och att de **inte kan förstå**, se också Joh 8:47, Rom 8:5. Detta är något som vi måste ta hänsyn till när vi talar

²⁴ G Fee är mån om att i sin kommentar till skillnad mot mig stryka under att Paulus *inte* gör sig till tolk för en biblisk antropologi, utan att jämförelsen med det grekiska tänkesätt alla korintier känner så väl till endast är en analogi, en jämförelse. Betoningen ligger på att det är Anden som uppenbarar, inte på människan. G Fee verkar sällan säga för mycket.

²⁵ Vanligtvis använder Paulus ett annat ord för den oandliga människan, nämligen den köttliga, grekiska *sarkos*, se 3:1. Det hebreiska ordet *näfäsh*, betyder den naturliga, själsliga människan. I 1 Mos 2:7 översätts samma ord med ”levande varelse”. Då det översätts till grekiska blir det emellertid *psychikos*, det ord Paulus använder här. Det verkar som att Paulus genom att använda detta grekiska tänkesätt går korintierna tillmötes eller vill använda ett neutralt ord som inte är belastat med köttet. När han sedan kommer till 3:1 använder han ordet *sarkos*, som mer leder tankarna till människans fallna natur.

andliga ting med människor som ännu inte kommit till tro. För oss i Svenska kyrkan gäller det särskilt konfirmandarbetet och dess pedagogik.

V 15 Motsatsen är den andliga människan, grekiska *pneumatikos*²⁶ **Den andliga människan däremot bedömer**, grekiska *anakrino*, **allt**. Ordet förekommer även i 4:3 (2x), 4, 9:3, 10:25, 27 och 14:24. Paulus citerar så den retoriska frågan i Jes 40:13. Ingen kan undervisa Herren, men Herren, det vill säga Kristus kan genom Anden uppenbara sig och sin vilja för oss.

V 16 Och **vi har Kristi sinne**, avslutar Paulus, samtidigt som han identifierar den andligt fullvuxna människan. De fullkomliga, andligt fullvuxna eller mognade kristna är de som har Kristi sinne. Det grekiska ordet *nous* som här översätts med det svenska ordet sinne betyder snarast förnuft, tankar eller övertygelse. Härifrån härleds vår bedömningsförmåga och våra handlingar. Andliga människor kan bedöma och urskilja oandliga människor, men de oandliga kan inte bedöma de andliga. Samtidigt säger Paulus att vi ska tänka, tala och handla som Kristus, se också Fil 2:5–11. Han har också antytt att det finns andliga människor som inte bedömer eller urskiljer, utan betar sig som köttsliga människor. Detta är ett problem i Korint.

Det finns en detalj i det faktum att Paulus i v 16 citerar Jes 40:13:

Vem har utforskat Herrens Ande, och vem kan ge honom råd och undervisa honom?

Jes 40 handlar nämligen om Guds folk, det folk som känner Herren. 1 Kor 2:6-16 syftar inte till att presentera en färdig syn på människan (antropologi) eller att visa på Kristus (kristologi) utan sammanhanget inleder härmed kap 3 där Paulus talar om hur Gud bygger sin församling (ekkesiologi). Guds Ande har placerat oss i Kristus, 1:1 och gett oss del av Guds hemliga vishet, Kristi sinne, 2:16. Och i kap 3 ska Paulus lära oss *hur* Gud bygger sin församling.

Sammanfattningsvis gör Paulus följande påståenden om Guds visdom i avsnittet 2:6–16.

1. Guds visdom tillhör inte denna tidsålder, 1 Kor 2:6, Jak 3:15
2. Guds visdom har hållits dold från begynnelsen, 1 Kor 2:7, 1 Petr 1:20, Rom 16:25
3. Guds visdom ger oss del i hans härlighet, 1 Kor 2:7
4. Guds visdom begriper de mäktiga inte sig på, 1 Kor 2:8
5. Guds visdom är förutsagd i Skrifterna, 1 Kor 2:9
6. Guds visdom ges till dem som älskar honom, 1 Kor 2:9
7. Guds visdom uppenbaras för oss genom Anden, 1 Kor 2:10
8. Guds visdom förkunnas med ord som Anden lär, 1 Kor 2:13

²⁶ Paulus använder ordet *pneumatikos* också i 1 Kor 15:44-46.

Särskild kommentar: Den andliga människan

I *Kommentar till 1 & 2 Thessalonikerbrevet* gick jag ganska noga igenom vad Skriften lär och därför ber jag att få hänvisa dit direkt eller till nedanstående text som är hämtad därifrån. Därefter kompletterar jag med kommentar till 2:9–13

I 1 Mos 1:26 säger Gud: ”Låt oss göra människor till vår avbild.” De första kristna menade sig se Treenigheten i denna vers och drog slutsatsen att också människan är treenig, ande, själ och kropp, se också 3:22. Själva skapelseprocessen beskrivs i 1 Mos 2:7. Det hebreiska ordet *bara*, skapa eller forma är samma ord som används när krukmakaren formar sitt lerkärl. När kroppen var formad inblåste Gud sin Ande, hebreiska *ruah* och så blev människan en levande varelse, hebreiska *näfäsh*. Det hebreiska ordet kan också översättas med liv eller själ. Denna trefald återkommer i den judiska trosbekännelsen:

Du ska älska Herren din Gud av hela *ditt hjärta* och av hela *din själ* och av hela *din kraft*.

5 Mos 6:5

Hebréerna såg människan som hjärta, själ och kropp. Jag vill tillägga med betoning på kroppen, kroppen var besjälad. Den grekiske filosofen Aristoteles (384-322 f Kr) tänkte på ett liknande sätt även om han benämnde själen med det grekiska ordet *psyche*, ett ord som syftade på personligheten eller människans identitet. Redan här ser vi att trots att det finns olika ord är trefalden densamma, det vill säga ande/hjärta, själ/liv/personlighet och kropp.

Vi fick Anden/hjärtat från Gud och kroppen från leran på marken. Själen/livet är ett resultat av denna kombination. Människan var ”i begynnelsen” orienterad mot Gud och upptagen med Honom, men efter syndafallet blir hon självupptagen och orienterad mot marken. Här har vi roten till människans många problem; hon längtar tillbaka till paradiset samtidigt som hon dras till denna världs goda. När hebréerna talade om hjärtat föreställde de sig människans förmåga till medvetande, tänkande och känslor över huvud taget. Dennas förmåga är nu grumlad och om relationen till Gud upphör är människan andligt död. Hon är fångad i denna värld. Hon är själisk eller oandlig, grekiska *psychikos*, 1 Kor 6:14.

Paulus talar i Ef 2:1 och Kol 2:13 om andlig död, och det är också därför Jesus talar om nödvändigheten av att ”födas på nytt”, Luk 15:24, Joh 3:3-6. Det är viktigt att förstå att det är i relationen till Gud som människan är död. Det är inte så att hon förlorat anden/hjärtat, men det är skadat, fördunklat, sjukt och opålitligt, 1 Mos 6:12, Ps 10:4, 14:1 ff, 53:3 f, Jes 1:4-6 med flera. Någon liknade människan vid ett stearinljus, - men ett släckt sådant. Det behöver tändas igen.

Kom låt oss gå tillrätta med varandra, säger Herren. Om era synder än är blodröda, skall de bli snövita ...

Jes 1:18

Människan behöver med andra ord försonas med Gud och få liv på nytt, Guds liv. Det är också skälet till att Jesus har kommit till oss, Joh 10:10.

I 3 Mos 17:11 står det:

Kroppens liv är i blodet, och jag har givit er det ... till att bringa försoning för era själar. Det är blodet som bringar försoning genom själen som är i det.

Detta är vid sidan av den bokstavliga betydelsen en profetia om Jesu död på Golgata. Själen/livet finns i blodet och när Jesu blod utgjuts på Golgata är det för oss. Jesus är vårt försoningsoffer. Vi försonas med Gud själv och får del av Guds liv.

När en människa föds på nytt **tänds hennes ljus**, Ordspr 20:27, Joh 8:12 och hon blir ljus, Ps 36:10, Matt 5:14, 1 Tess 5:5. Gud själv tändes och upplyser vårt inre. Försoningen och **det nya livet** är Guds verk och gåva till oss. **Hon blir en andlig människa**, grekiska *pneumatikos*, 1 Kor 2:15. Det kommer till oss genom Ordet, Joh 1:12 och 1 Petr 1:23, den oförgängliga säden. Från och med denna stund är vi kallade att vandra som ljusets barn, till ett liv i helgelse, det vill säga till renade hjärtan.

Varje människa längtar tillbaka till Gud, men har genom sin självupptagenhet ingen möjlighet att se eller umgås med Gud. Hon kan inte åter komma in i moderlivet och födas en gång till, säger Nikodemus till Jesus. Hennes ande eller hjärta söker sig hela tiden utåt och neråt i sina försök att glömma Gud eller möta sina andliga behov. Den fallna människan kan bara söka Gud genom att under vissa stunder anstränga sig. Hon kan söka Honom genom sina sinnen, genom liknelser och/eller symboler, men inte se eller umgås med Honom.

Den avgörande skillnaden mellan en icke-kristen och en kristen går med andra ord vid **den nya födelsen**, det vill säga andens/hjärtats liv och livsriktning. Detta påverkar även människans själsliga och kroppsliga egenskaper.

Vi ska inte i detta studium ta upp skillnaderna mellan det andliga och det själsliga, men Paulus gör det i 1 Kor 2:10–15. Skillnaden berörs även i Hebr 4:12. Men endast slå fast att den andliga människan tar emot beskydd, information och vägledning från Herren direkt in i sitt inre, medan den själiska människan tar emot sina intryck från den fallna världen om hon inte producerar dem själv.

Det är vanligt med denna uppdelning inom den ortodoxa teologin. När de ortodoxa talar om människan som Guds avbild tänker de sig att denna avbild består i människans tre relationer eller människans treenighet. Människans ande förstås som att människan har förstånd och självakt.²⁷ Hennes ande är förutsättningen för att människan ska kunna födas på nytt och/eller bli delaktig av Treenigheten.

²⁷ Den som vill kan fördjupa sig i ortodox antropologi genom att läsa Bo Branders bok *Människan och den ekologiska väven*. Brander redogör där för den ortodoxa syn som säger att människan som Guds avbild, latin *Imago Dei*, på en gång är mikrokosmos och förvaltare. Det betyder att människan har ett ben i himmelen och ett på jorden. Hennes kallelse är att representera Gud på jorden och att leva därefter. Människans föredöme är Jesus Kristus.

Här slutar utläggningen från *Kommentar till 1 & 2 Thessalonikerbrevet*. Paulus säger att det finns en visdom som han talar bland de fullkomliga, v 6. Det är inte så märkvärdigt som det låter. Visdomen, budskapet om korset är omöjlig att känna till för den här världens härskare och naturligtvis för människor i allmänhet. När budskapet, kerygmat, se 15:3, träffar en människa i hennes hjärta och hon omvänder sig är det resultatet av att Guds nåd verkat. Människan har fått nåden att kunna omvända sig. Hon har tagit emot budskapet om korset och bejakat att det Jesus sagt och gjort har han sagt och gjort för henne. Svårare än så är det inte.

Emellertid är talet om korset så omfattande att människan kan ägna hela sitt liv åt att tillägna sig detta på ett djupare sätt. Då växer hemligheten och i den meningen är hemligheten beroende av oss och vår förmåga att ta emot. I den meningen finns en visdom för de fullmogna. Den djupare läran är beroende av den andliga växten och mognaden. Budskapet ändras inte, inte heller människans position ”i Kristus”, men insikten. Hur har nu denna Guds visdom kunnat uppenbaras för Paulus? Hur kommer den till oss? Jo, säger Paulus, i v 10a: **Ty för oss har Gud uppenbarat det genom sin Ande.** Paulus fortsätter:

Särskild kommentar: Hur kan vi höra Gud tala till oss?

Paulus menar att Guds Ande uppenbarar Guds hemlighet för oss, det vill säga att Gud talar till oss. Men hur talar då Gud till oss genom sin Ande?

- Många tycker det är svårt att höra Gud tala. Alla kristna har hört Gud tala. Gud talar alltid till dig, men du måste öva ditt lyssnande. Den naturliga människan kan inte höra, v14, men vi kan, v 12, 15. Jesus talar om detta i Joh 8:43–47. Jfr också Joh 10:1-5, 14-16, 22-30, 12:49-50, 16:12-16. Paulus hade aldrig mött så vitt vi känner till mött den jordiske Jesus, 2 Kor 5:16f, men den Uppståndne. Och så kan tydligen vi också lära känna Honom "genom Anden".
- Förmåga att höra och att lyda har alltid präglat Guds folk. Den undervisning Paulus gett oss i 1 Kor 2:10–13 lägger grunden. Gud vill tala till alla människor, se till exempel 1 Mos 4:6, 9 där Herren talar med Kain! Men framför allt vill Gud ha gemenskap med oss och inom ramen för den gemenskapen tala till oss, se till exempel Hanok i 1 Mos 5:24 och Hebr 11:5-6.
- Gud talade vidare med Noa, se 1 Mos 6:13 och 7:1. Här ska vi också lägga märke till att Noa var lydiga, 1 Mos 6:22 och att Herren gick i förbund med Noa, 1 Mos 9:8 f. Noa levde i nära gemenskap med Gud och så gjorde Abraham, 1 Mos 12:1, 4.
- Av 1 Sam 3:1-9 förstår vi att vi av naturen har svårt att känna igen Herrens röst. Gud vill att vi ska förstå vad som sker, 1 Mos 18:17, Am 3:7, 4:13 och Joh 15:14-15.

- Herren förde ett längre samtal med Moses i 2 Mos 3:10–4:17. Moses försökte argumentera emot Herren eftersom han kände sin egen oförmåga. Det visade sig lönlöst, jämför Jer 20:9-10.
- När kung David fick veta att filistéerna anfallit Keila och var i färd med att plundra tröskplatserna fråga David Herren om råd 1 Sam 23:2, 4, 11 och 12, se Kol 3:15–16.
- Gud talar på många olika sätt. När Gud talade till Jeremia visade Han honom också en bild, Jer 1:11–13. Gud talar genom alla våra sinnen. Så kan vi fortsätta att gå igenom sida för sida genom Skriften.

Det finns många ställen i Nya Testamentet som visar att hemligheten med Jesu liv är gemenskapen med Fadern. Han hörde och gjorde vad Fadern sa. När Gud sänder sitt ord kan det komma som en viskning från mitt inre, som en kraftfull övertygelse eller en blix från klar himmel. Men orden talar till mig i anden/hjärtat eller kommer därifrån. Den helige Ande vill som Paulus skriver i 1 Kor 2:10, 12, 13 och 15

1. uppenbara djupen hos Gud för oss,
2. låta oss veta vilka gåvor vi har fått
3. lära oss att tolka andliga ting
4. hjälpa oss att bedöma allt

Jag tror sammanfattningsvis att vi kan visa på åtminstone fem olika sätt eller medel Gud använder sig av. De är Bibeln, bönen, vardagens händelser, Andens gåvor och de heligas gemenskap. Punkterna nedan är inte rangordnade, möjligtvis skulle de heligas gemenskap vara överordnad och Bibeln rättesnöret.

1. Det skrivna Ordet eller Bibeln

Bibeln är a) erkänd av Jesus b) innehåller apostlarna vittnesbörd och undervisning c) är kanoniserad d) är Kyrkans erfarenhet. Alla tilltal är i harmoni med det skrivna Ordet. Vi bör därför regelbundet ägna oss åt *lectio continua*, Jes 55:10 f och *lectio meditatio*, Ps 1:1-3. Varför denna bibeltrohet?

Världen är full av röster och alla pockar på din uppmärksamhet. Djävulen vill också tala till oss enligt 1 Mos 3:1ff, 1 Sam 28:1ff, Matt 4:1ff, 16:16ff, 27:40ff. Världen vill pressa oss in i sitt livsmönster, Rom 12:1f. Ditt eget kött är fyllt av begärelser, lustar, viljor, känslor och oomvända tankar. Därför är bibeltroheten så viktig.

2. Bönen

Människor har förmåga att höra. De har den förmågan från skapelsen, men den andliga hörseln återupprättas först genom den nya födelsen, det är i gemenskapen med den Uppståndne. Bön är ett sätt att umgås med Gud. Den gemenskapen är alltid kreativ. Den

är ett samtal i vilket jag lyssnar lika mycket som jag talar. I det samtalat kan jag höra ord, få instruktioner, se bilder... Dessa kan också återges.

Samtalet med Gud kan övas varje dag i form av morgon- och aftonbön. Det är vanligt att Herren talar om saker rörande a) äktenskapet b) barnen c) arbetet d) ekonomin e) hälsan f) felaktiga relationer av det skälet att dessa faktorer är bärande för våra liv. Allt detta leder till syndabekännelse, avlösning och ledning i vardagen. I detta andliga samtal kan vi också få varningar om falsk skuld, fördömelsetankar kan avslöjas, överandlighet komma på skam och förvirring ge vika. Vet att 1 Mos 50:20 och Rom 8:28 är för dig!

De bibliska exemplen på hur Gud verkar genom bönen är många. Tydliga sådana är 1 Sam 3:1ff och berättelsen i Apg 9:10ff.

3. Genom vardagens händelser

Ananias fick en öppen vision mitt i vardagen. Vi kan få uppleva detsamma. Det är inte ovanligt att vi i anden/hjärtat kan samtala med Herren och få instruktioner av Honom. Ofta vägleder han oss utan att vi är medvetna om det. Andra gånger får vi enstaka ord av kunskap, visdom eller vi upplever tilltalet som en växande övertygelse.

Möten med andra människor, såväl spontana som planerade möten, kan också vara avgörande för oss.

4. Andens gåvor

1 Kor 12:7-11, särskilt v 7. Herren Jesus vill tala till dig och genom dig genom Andens gåvor. Någon profeterar över dig, meddelar kunskap, ger vishet och så vidare. Samtliga gåvor är "lyssnargåvor" och det är genom att lyssna du tar emot. Dessa gåvor ska vi behandla senare i denna kommentar.

5. De heligas gemenskap

Här ber jag att få hänvisa till min bok med samma namn. När vi lever i en helig gemenskap, med människor vi kan lära känna och lita på, lever vi i ett värdefullt skyddsnät. De som står mig närmast det vill säga maka/make, min själasörjare och bästa vänner är här särskilt viktiga.

Sammanfattning

När vi placerades i Kristus befriades vi på så sätt att vi nu kan **lyssna, lära och lyda**. Vi befriades från oss själva eller vår själviskhet. Vi befriades från andras förväntningar och kan i stället lyssna i anden. Vi befriades från lagen/makterna så att vi inte längre är slavar under dem. Detta har redan skett men liksom israeliterna i öknen eller de kristna i Korint kan också vi frestas att falla tillbaka.

Min erfarenhet är att vi lär oss att lyssna till Gud genom **träning, trygghet och tro.**²⁸ Om jag inte regelbundet ställde frågor till och lyssnade till Gud skulle jag finna livet betydligt svårare och särskilt arbetet med att varje vecka predika och undervisa. Kom ihåg att denna förmåga har vi genom Anden, inte genom våra egna prestationer. Guds tilltal kommer alltid som nåd och som gåva. Vi kan inte kräva av Gud att Han talar till oss, utan tilltalet kommer ur en förtrolig gemenskap, se Jer 31:33f, 1 Joh 2:20.

När vi närmare studerar kännetecknen på den människa som har nått målet, grekiska *telos*, det vill säga är fullkomlig, helig eller andlig, finner vi att hon

1. förstår Guds visdom, 1 Kor 2:7
2. är under Kristi herravälde, Gal 3:23f
3. har del av Kristi sinne, 1 Kor 2:16
4. kivas och tvistas inte, 1 Kor 3:3
5. bygger upp Kristi kropp, Ef 4:13
6. har nått enheten i tron, Ef 4:13
7. har lätt för att höra, Hebr 5:11
8. kan undervisa andra, Hebr 5:12
9. behöver fast föda, Herren själv, Hebr 5:12
10. kan skilja på gott och ont, Hebr 5:14

3:1–23 Gud gav växten

Exegeten Gordon D. Fee identifierar avsnittet 1:10–6:20 som Paulus svar på den muntliga rapport han fått från Kloes´ hus, 1:11. Raymond F. Collins föredrar att förstå avsnittet 1:10–4:21 som ett första tänkt tal och 5:1–7:40 som ett andra. Det gör att de kommer att tala om dispositionen på lite olika sätt dock utan att det ger olika tolkningar. Vi befinner oss hur som helst i den del där Paulus svarar på den muntliga rapport han fått. Hans svar kan mycket väl vara disponerat som ett tänkt tal. Vi ska nu börja kommentera kapitel 3. Paulus har i kapitel 2 noggrant talat om Guds visdom och *hur Gud har lagt grunden*, se också 3:11. I kapitel 3 ska han ytterligare förklara *hur Gud bygger eller stärker de heligas gemenskap*.

I grund finns bara en Kyrka/församling och i den råder fullkomlig endräkt. Men den som hämtar råd från världslig visdom förstår inte att inordna sig, utan lever efter eget huvud. Ett sådant leverne är omöjligt i himlen. Här är det möjligt genom köttet. Korintierna lever på ett omöjligt sätt. Om det är orimligt att ni lever så hur mycket mer omöjligt är det då inte att Apollos, Kefas och Paulus lever så?! Det finns något vissa korintier inte förstår och i kapitel 3 ska Paulus rätta till detta. I kapitel 4 ger Paulus sedan ytterligare en lektion

²⁸ Det finns en böneform i Ignatius av Loyolas bok *Andliga övningar* som är värd att pröva. I all korthet betyder att innan du somnar ställer du frågan Var och hur fanns Gud närvarande i de händelser som utgjorde min dag – och vilket gensvar gav jag på denna närvaro? Den bön som då stiger ur mitt inre är samtidigt en god förberedelse för framtiden.

i ledarskap. Han tar sin utgångspunkt i vissa korintiernas omognad och vi kan disponera kapitel 3 och 4 på följande sätt:

- 3:1-4 tillrättavisning
- 3:5-17 Hur Gud bygger de heligas gemenskap
 - 3:5-9 Församlingen som en Guds åker
 - 3:10-15 Församlingen som en byggnad
 - 3:16-17 Varning för att fördärva Guds församling
- 3:18-23 slutsats
- 4:1-21 Kristi tjänare och förvaltare av Guds hemligheter
 - 4:1-5 tillrättavisning
 - 6-13 en lektion om ledarskap
- 4:14-21 tillrättavisning och vädjan

Det första tänkta talet började med 1:10 (-13) och det kan synas ha tappats bort med den långa utläggning som följden 1:17-2:16 som handlar om korset, Guds hemlig vishet. Men just talet om korset och Guds hemlig rådslut syns vara den bakomliggande orsaken till splittringen. Det är förvisso så att församlingen är hotad, men precis som i Galaterbrevet, är det snarast själva evangeliet som är hotat. Paulus måste därför ta denna strid. När den mänskliga visdomen tar över förlorar talet om korset sin kraft och blir i stället till dårskap. Paulus tar sig an framför allt två problem. Det första är att vissa korintier håller sig själva för kloka och visa trots att de brister i insikt. Det andra är att de också uppför sig därefter. Nu måste Paulus tala till dem.

3:1-4 Tillrättavisning

3:1 Bröder, själv kunde jag inte tala till er som till andliga människor utan som till köttsliga människor, spädbarn i Kristus. 2 Mjölk gav jag er att dricka. Fast föda fick ni inte. Den tålde ni ännu inte, och det gör ni inte nu heller, 3 eftersom ni fortfarande är köttsliga. Så länge det råder avund och strid bland er, är ni då inte köttsliga och lever som alla andra? 4 Om en säger: "Jag håller mig till Paulus", och en annan: "Jag håller mig till Apollos", är ni då inte som folk i allmänhet?

V 1 Det är nu tredje gången som Paulus påminner dem om sin tjänst, se tidigare 1:13-17 och 2:1-5. Hans ställning är så stark ibland korintierna att påminnelsen fungerar som god retorik. Ingen talar emot Paulus när han tillrättavisar sina **bröder och systrar**. De som var kritiska mot andra när de i husförsamlingen diskuterade höll sig själva för andliga eller visa, 2:6, men Paulus menar att den sortens vishet de visat upp snarast är motsatsen till den gudomliga visheten, 3:18. Om de nu inte lyssnar till honom finns det inga skäl att ens tala med dem. De är att likna vid **köttsliga människor**. När jag kommenterade 2:14 såg vi att Paulus använder olika ord för att beskriva den icke-kristne, nämligen den oandliga människan, den själsliga människan eller som här den köttsliga, det vill säga den naturliga människan. Paulus säger inte till korintierna att de *är* köttsliga utan att de talar som köttsliga människor, och de uppför sig som köttsliga människor. Det grekiska ordet

sarkinoi har en moralistisk, syndfull underton. De drar ju åt olika håll. Han säger det tre gånger, i v 1, 3a och 3b. Han liknar dem vid **spädbarn i Kristus**, grekiska *näpiois en Christou*. Det grekiska ordet för spädbarn betecknar dem som fortfarande ammas av sin mor. Inom retoriken användes ordet för att beskriva en människa som barnslig eller omogen. Med denna metafor säger Paulus dels att de är spädbarn och dels att han nu får uppträda som en mor. Han använde samma bild om sig själv i Gal 4:19 och i 1 Thess 2:7-8, se även Filem v 10. När Paulus i 2:6–16 talar om korset som Guds vishet skrev han att endast Anden kan uppenbara denna hemlighet. Det är denna uppenbarelse som föder en människa på nytt. Denna uppenbarelse är med andra ord det första som händer i det kristna livet.

V 2 Mjök gav jag er att dricka. Det betyder att talet om korset kan liknas både vid mjök och **fast föda**. Det är inte kosten det är fel på, utan korintiernas perspektiv. Paulus försöker få dem att skifta perspektiv, från ett världsligt perspektiv till ett gudomligt. Här finns ett vanligt missförstånd som säger oss att den kristne behöver passera olika stadier eller växa till mognad som om det fanns olika grader, olika klasser för oss. Men Paulus menar inte det. Han försöker inte klassa de kristna. Men han menar att vi betar oss som om vore det så.²⁹ Han försöker vidare förklara Apollos, Kefas och sin egen roll i korintiernas liv.

V 3-4 Så länge det råder avund och strid bland korintierna har de fel perspektiv. De gör vad köttet begär, som Paulus uttrycker sig i Gal 5:16, se liknande uttryckssätt i 1 Thess 2:12, 4:1, 12, 1 Kor 7:17, Rom 6:4, 8:1, 4, 13:13, Kol 2:16, Ef 2:10, 4:1 och 5:2.

Men detta är bara inledningen. Det problem korintierna hade är inte att de var omogna så mycket som att de inte förstod vad det innebär att ha blivit en kristen. De förstod inte vad Kyrkan/församlingen är och inte heller ledarnas roll och betydelse. Därför fortsätter Paulus nu att i v 5-9 tala om hur korintierna ska förstå sina ledare och att i v 10-15 tala om hur ledarna förstår sitt uppdrag. Sedan gör han en övergång i v 16-17 till v 18-23 där han talar om Kyrkans/församlingens väsen.

3:5-9 Församlingen som en Guds åker

3:5 Vad är Apollos? Vad är Paulus? Tjänare som förde er till tro, och det med den uppgift som Herren har gett var och en. 6 Jag planterade, Apollos vattnade, men Gud gav växten. 7 Varken den som planterar eller den som vattnar betyder därför något, utan endast den som ger växten, och det är Gud. 8 Den som planterar och den som vattnar är ett, och var och en skall få sin lön efter sitt arbete. 9 Ty vi är Guds medarbetare, och ni är en Guds åker, en Guds byggnad.

²⁹ Detta missförstånd är så vanligt att många kristna betraktar sig själva som ”vanliga kristna”, till skillnad mot de mer elitistiska. De tillåter sig att vara spädbarn i Kristus och glömmer kallelsen att vara lärjungar.

V 5-6 Apollos, Kefas och Paulus är bara **tjänare, som förde er till tro**. De är som arbetare på en åker. Bilden av en åker används i 1 Mos 2:4 ff om hela skapelsen. Människan är satt att förvalta denna skapelse, men Gud ger växten, se not i FB till 1 Mos 2:4 och v 5. Längre in i Skrifterna används samma bild om Israel, se Jes 5:1-7 och Jesus använder också bilden i Matt 13:3-9, 24-30, Mark 4:2-9, 26-32 och Luk 8:5-8. Huvudmotivet är att Gud verkar ibland oss. Vi är hans tjänare, grekiska *diakonoï*. Han tar upp ordet och dess betydelse i 4:1 ff 2 Kor 3:6, 6:4, 11:23, Rom 16:1, Kol 1:7, 23, 25, 4:7, Ef 3:7 och 6:21. Jesus själv använde ordet i Mark 10:41-45 och Luk 22:25-27, väl medveten om att ledarskapet i den grekiska världen oftast handlade om att regera och härska, se Mark 10:42. När Paulus nu använder ordet tjänare ställer han det mot den typen av ledarskap korintierna var vana vid. Detta är helt i linje med kap 1 och 2.

Världslig visdom – gudomlig visdom
Korsets dårskap – Guds visdom
Oandliga människor – andliga människor
Världsliga ledare – Guds tjänare

Apollos och Paulus som var indragna i korintiernas diskussioner hade var för sig **den uppgift som Herren** hade gett dem. Men här gäller det att urskilja det faktum att det är Herren som verkar genom dem båda, **men Gud gav växten**. Om inte Gud ger växten växer inte Kyrkan.

Med bilden av en åker vill Paulus för det första markera att han själv var den som planterade, för det andra att Apollos vattnade, för det tredje att Gud ensam gav växten och för det fjärde att de alla tillsammans utgör Guds församling i Korint. Sedan går han över till slutsatsen.

V 7-9 Apollos och Paulus är Guds medarbetare som utan Gud inte kan åstadkomma någonting. Lägg märke till hur Paulus betonar både enhet och mångfald. Apollos och Paulus är förenade och har samma mål samtidigt som Gud brukar dem på olika sätt. När vi kommer till v 8b som säger att **var och en skall få sin lön** är det lätt att komma fel i tanken. Paulus betonar här att Apollos och han endast är redskap i Guds hand. De är så att säga anställda av Gud och det är Gud som ska betala dem lön, inte korintierna, se vidare kommentaren till v14-15. De är **Guds medarbetare**, på grekiska *Theou synergion*. Uttrycket betonar att de Guds medarbetare. De tillhör honom. När Paulus talar om ”verket” och om att vara ”Guds medarbetare” syftar han på uppdraget att sprida evangelium, se 1 Thess 3:2, 2 Kor 1:24, 8:23, Rom 16:3, 9, 21, Fil 2:25, 4:3, Kol 4:11 och Filemon v 24. I vår vers tycks Paulus stryka under att både Apollos och han själv samarbetar, att de också tillhör Gud på samma sätt som korintierna och åkern. Betoningen ligger då på det faktum att de tillhör Gud. På detta sätt förekommer Paulus vad han ska säga framför allt i 4:1-5, men redan i 3:12-15 och v 17 sägs att Gud ensam är den som dömer. Korintierna göre sig icke besvär. Paulus fortsätter:

3:10–15 Församlingen som en byggnad

3:10 Efter den nåd som Gud gav mig har jag som en kunnig byggmästare lagt grunden, och en annan bygger nu på den. Men var och en bör se till hur han bygger. 11 Ty någon annan grund kan ingen lägga än den som är lagd, Jesus Kristus. 12 Om någon bygger på den grunden med guld, silver och dyrbara stenar eller med trä, hö och halm, 13 så skall det visa sig vad var och en har byggt. Den dagen kommer att visa det, eftersom den uppenbaras i eld, och hur vars och ens verk är skall elden pröva. 14 Om det verk någon har byggt består provet, skall han få lön. 15 Men om hans verk bränns upp, skall han gå miste om lönen. Själv skall han dock bli frälst, men som genom eld.

Vi har redan sett hur 2:6–16 och 3:1-4 använts på ett felaktigt sätt av de kristna. Det här avsnittet, 3:10–15 är ytterligare ett exempel. Många evangelikala använder dessa verser som om de handlade om hur individen behöver bygga sitt eget andliga liv. Och romersk-katolska kristna använder v 15 som ett exempel på skärselden, men Paulus talar här varken om det kristna livet eller om skärselden. Han talar om att de som bygger församlingen, det vill säga ledarna, ska se till hur de bygger. De ska inte bruka mänsklig vishet utan Guds vishet. Därför börjar Paulus med att säga **efter den nåd som Gud gav mig**. Det är säkert så att Paulus här syftar på kallelsen att var apostel. Han har genom förkunnelsen lagt grunden, det vill säga förmedlat tron på den korsfäste och därmed visat sig vara **en kunnig byggmästare**, grekiska *sofos arkitekten*, engelska *expert builder*.

V 11-12 Det är inte den rätta läran som är grundvalen utan själva evangeliet, **någon annan grund kan ingen lägga än den som är lagd**. Giertz översätter med orden ”än den som redan ligger där”. Detta påstående syftar tillbaka på 2:8-9, den visdom som var dold, men som nu uppenbarats.³⁰ Inte bara Paulus utan också Petrus talar om församlingen som en Guds tempelbyggnad, 1 Petr 2:5. När bilden som Paulus och Petrus använder sig av har Guds byggnad

- en överordnad arkitekt som är Gud själv,
- en grundsten, hörn- eller stötesten som är Kristus, 1 Kor 3:11
- en grundval, stenar som läggs samman med hörnstenen, Ef 2:19-21
- en kunnig byggmästare tillsammans med olika medarbetare/tjänstegåvor, 3:9, Ef 4:12
- många levande stenar, 1 Petr 2:5

Guds byggnad byggs inte med mänsklig visdom. Det bygget kräver gudomlig visdom. Det krävs evangelium, se 4:20, det vill säga **guld, silver och dyrbara stenar**. Paulus är inte ute efter att definiera vad **trä, hö och halm** är för något. Han talar här inte om

³⁰ Hugo Odeberg skriver i sin kommentar: ”När hela mänskligheten gick under, andligt sett, genom syndafallet, och alltså som tempelbyggnad betraktad blev förstörd, var Kristus dock den grundsten, som alltså oförstörbar fanns kvar. I och med Kristi korsdöd och frälsningsverk trätt in i den uppenbara historien, är denna grundsten återfunnen” (sid 67). Dessa ord beskriver också vad som hände när man 1937 grävde fram grunden till Gamla Hjelmserys kyrka och sedan på nytt byggde om den. Grundstenen fanns kvar sedan kyrkan raserats i mitten på 1850-talet.

materialen, utan vill säga att de som bygger bör se till hur de bygger. Det kommer nämligen senare att visa sig hur de byggt. Samtidigt kanske det inte är alldeles irrelevant att han nämner guld, silver och dyrbara stenar. Det var nämligen det material som skulle användas när templet skulle byggas, se 1 Krön 22:14, 16, 29:2, 2 Krön 3:6 och Haggai 2:8.

V 13 Paulus förväntar sig att **dagen** snart ska komma, det vill säga domens dag, den eskatologiska dag som judarna väntade på. Paulus har olika benämningar på den dagen som till exempel *vår Herres Jesu Kristi dag* i 1:8, 2 Kor 1:14, Fil 1:6, 10 och 2:16 eller bara *Herrens dag* i 1 Thess 5:2, 2 Thess 2:2 och 1 Kor 5:5. Det är denna förväntan som är grunden för varningen. Det är på samma sätt när vi kommer till 4:1-5. Det gäller att göra rätt därför att snart är det för sent. Det är emellertid, inte minst för oss sentida, möjligt att förstå det som att den dagen redan har kommit. Det brinner redan i knutarna så att säga. Elden slog ner när Jesus korsfästes och tog sig rejält på Pingstdagen. Så om judarna väntade och väntar på den dagen har vi som kristna skäl att göra det ändå mer. Den dagen inte bara **uppenbaras i eld** utan prövar också **hur vars och ens verk är**.

V 14-15 Paulus fortsätter att tala om följderna av den dagen. De som har byggt rätt och **består provet, skall få lön**. De som har använt sig av sin egen begåvning **skall gå miste om lönen**. Redan i v 8 talade Paulus om lönen. Det är lätt att i vår västerländska kultur missförstå Paulus. Är inte evangelium nåd? Lever och verkar vi inte av nåd? Vi behöver två insikter för att komma ur detta grepp. För det första var Paulus inte grek även om han kunde tänka som dem. Han var jude, tänkte och handlade som en sådan. För honom finns ingen motsats mellan tro och gärning, prestation och lön utan allt är av nåd. Lönen som ska betalas ut är också av nåd, jämför Jesu undervisning i Matt 20:1-16. I Rom 4:2, 4 och 5 skriver Paulus att Abraham som handlade i tro, gjorde gärningar i tro ändå inte kunde åberopa dessas förtjänst. När vi gjorde *Jakobsbrevet* behandlade vi detta i detalj och konstaterade att tro och gärningar för juden är ett och desamma. För det andra stod Paulus i denna korintiska hednamiljö emot vad som kallas för liberalism det vill säga tanken att var och en gör som han själv vill. Han stod emot detta och han stod emot olika former av uppblåst andlighet eller lagiskhet. Men återigen för honom är Guds evangelium både på tyska *Gabe* och *Ausgabe*, både gåva och förvaltare.³¹ Om inte det senare finns knappast heller det första. Däremot säger Paulus ingenting om vad denna lön skulle bestå i. Däremot, och det är säkert själva poängen här, säger han att den som använder sig av mänsklig vishet kommer att gå miste om sin lön, **hans verk bränns upp**. Jag kan inte låta bli att påminna om de gånger jag själv fått bevittna hur goda församlingsarbeten raserats på mycket kort när till exempel någon har slutat sin anställning. Här rör vi vid en sanning som i vår tid måste tas på stort allvar.

Förutom att själva evangeliet står på spel bränns alltså verket upp. Det betyder också att församlingen inte längre kan brinna eller återspegla Guds härlighet. Det hedniska omkringliggande samhället kan då inte heller få del av Guds goda.

³¹ Kom ihåg den ortodoxa synen på människan som både mikrokosmos och förvaltare, ett ben i himmelen och ett ben på jorden.

När Paulus satt fingret på detta lägger han till **själv skall han dock bli frälst, men som genom eld**, se Amos 4:11. När allt kommer omkring är frälsningen fortfarande av nåd. Det är verket som går förlorat, inte personen i fråga. Kom ihåg att denna vers inte handlar om skärselden utan om hur församlingen byggs. Paulus talar allvar med oss och i v 16-17 varnar han dem som inte lyssnar. Men innan vi ser närmare på de verserna ska det sägas; Om det är möjligt att bygga fel är det också möjligt att bygga rätt! Där har vi vår kallelse.

3:16–17 Varning för att fördärva Guds församling

3:16 Vet ni inte att ni är ett Guds tempel och att Guds Ande bor i er? 17 Om någon fördärvar Guds tempel, skall Gud fördärva honom. Ty Guds tempel är heligt, och det templet är ni.

Paulus har ända från v 5 försökt att rätta till korintiernas förståelse av det andliga ledarskapet. Han har gjort det genom att leda deras tankar till Gud. Samtidigt som han gör det måste han undervisa om Kyrkan och hennes väsen och det är vad han försöker göra nu. Han jämför den lokala församlingen i Korint med templet i Jerusalem, så också i 2 Kor 6:16 och Ef 2:21. Nu hade det grekiska ordet för tempel, *naos*, stor betydelse också för grekerna. Ordet syftar på det allra heligaste, på den plats där Gud är. Talar man om templet i allmänhet använder grekerna ordet *hieron*. Paulus har begränsat tanken till det av Gud utvalda folket bland vilket Gud bor, se till exempel Ps 114:2 och Joh 1:14. Det är troligt att Paulus knöt an dels till det judiska hoppet som det framställs i Hes 40-48, se särskilt 43:9, och dels till Jesu egen undervisning, Joh 2:19–21.³² Det talas med andra ord i den judiska bakgrunden om ett ”andligt tempel” från vilket Guds livgivande vatten ska flöda ut i världen, Hes 47:1-12. Hedningarna var inte heller främmande för helgedomen, *naos*, se 8:7, även om bilden av templet inte var lika innehållsrik för dem. Hednatemplen innehöll i regel ett skrin i vilket gudomen bodde. Paulus frågar retoriskt: **Vet ni inte att ni är det templet?**³³ Återigen ser vi hur den Helige Ande är grundbulten i synen på Kyrkan, 2:4 f, 10-13. Den Helige Ande är kännetecknet på församlingen, den församling som samtidigt är korintiernas hopp. Men, och detta är det allvarliga, de kristna i Korint **fördärvar** Guds tempelkonstruktion genom världslig visdom, skryt och splittring. Grunden har Gud redan lagt, men den heliga gemenskapen byggs av apostlar, profeter, evangelister, herdar och lärare, Ef 4:11. Vi är kallade att bygga upp, inte att vanhelga eller riva ner den heliga gemenskapen. Denna utsaga kan uppfattas som ett hot, men också som en inbjudan att leva ett heligt liv.

Det är djupt olyckligt att många kristna läser denna text som om det handlade om individens goda moral därför att detta är en av de få texter där Paulus undervisar om hur Guds nåd verkar, församlingens väsen genom den Helige Andes närvaro och om att *vi tillsammans* är kallade ett heligt liv. En annan olycklig följd utöver, den individualistiska

³² Det är bland annat på denna punkt Jesus krockar med framför allt sadducéerna. Sadducéerna präglade troheten mot Lagen och Templet i Jerusalem. Det var också de som reagerade starkast mot de grekisktalande judarna i Apg 6:13 och 7:48. Paulus var tidigare inte sadducé, utan farisé.

³³ Den grekiska konstruktionen, *naos Theou este* antyder ett bestämt tempel.

tolkningen, är att kristtrogn i vår tid underskattar den lokala församlingens väsen och betydelse. Vi behöver ta till oss vad Paulus här undervisar om, se också min bok *De heligas gemenskap*. Nu kommer vi över till sammanfattningen och slutsatsen av hans undervisning.

3:18–23 Slutsats

3:18 Bedra inte er själva. Om någon bland er tycker att han är vis i den här världen, måste han bli en dåre för att bli vis. 19 Ty den här världens visdom är dårskap inför Gud. Det står skrivet: Han fångar de visa i deras slughet, 20 och vidare: Herren känner de visas tankar och vet att de är tomma. 21 Därför skall ingen berömma sig av människor, eftersom allting är ert, 22 det må vara Paulus, Apollos eller Kefas, det må vara världen, liv eller död, nutid eller framtid. Allting är ert. 23 Men själva tillhör ni Kristus, och Kristus tillhör Gud.

V 18 fungerar som en inledning till avsnittet 3:18–4:21. Det handlar än en gång om världens visdom i motsats till Guds visdom.³⁴ Korintierna tänker om sig själva att de förstår, 8:2 och att de är andliga, 14:37. Det är just det som är problemet. De är **visa i den här världen**, med den här världens mått mätt. Men Paulus är eskatolog och hävdar att denna tidsålder är på väg mot sin undergång, 1:20, 27-29, 2:6 och 8. Guds visdom är uppenbarad i korset och förverkligas genom livet i den Helige Ande, - allt annat är självbedrägeri och över sådant vilar Guds fördärv.

I v 19-20 påstår Paulus att den här världens visdom är dårskap inför Gud. När han gör sådana påståenden behöver han använda sig av Skriftbevis. Denna gång från Job 5:13 och Ps 94:11. Därför, och här betonar Paulus ordet, **ska ingen berömma sig av människor**. Dessa ord och följande är med sitt innehåll på en och samma gång *förmaning, god teologi och doxologi*. Efter förmaningen säger Paulus nämligen att **allt är ert**. Korintierna har tagit in i gemenskapen med Gud och i honom äger de allt, jämför 1:4 ff. Det finns inga skäl att reducera detta faktum genom att hålla sig till Paulus, Apollos eller Kefas. De är alla till för korintiernas skull, och inte bara dem utan hela **världen, liv, död, nutid och framtid**. Efter denna kaskad, denna ström av liv brister Paulus så ut i lov, pris och ära. Han hyllar dem som tillhör Kristus och den Kristus som tillhör Gud Fadern. Detta med att allt är ert kan inte förstås som självgodhet utan bara insatt i sitt sammanhang, jämför 15:23-28. Vem kan efter detta berömma sig av människor? Och ändå händer det än i dag att vi bekänner oss till än det ena samfundet och än till det andra. Men den bibliska sanningen tycks vara att vi är intagna i Kristus, i Guds visdom. Därför behöver vi aldrig mer sträva eller försöka hävda oss. Vi kan inte få mer eller komma längre. Vi har genom föreningen med Kristus nått Guds slutmål, grekiska *telos*.

³⁴ Jag reagerar på själva uttrycket: *Bedra inte er själva*, eftersom det är ett huvudmotiv i Jakobsbrevet, se Jak 1:16. Jag hänvisar därför till min kommentar om detta. Uttrycket används även av Paulus i Galaterbrevet, se Gal 6:3, 7. Se också här min kommentar till detta. Det är tydligt att de första kristna noggrant fick lära sig vad som är äkta liv och vad som inte är det.

V 21-22 Dessa skriftord gör att **ingen skall berömma sig**, att göra det är dåraktigt. Och skälet till att det är dåraktigt är dels därför att vi ska berömma oss av Herren, se 1:31, och dels **eftersom allting är ert**. När en människa bekänner sig till Apollos, Kefas eller Paulus förminskar hon eller underskattar hon allt hon har fått i Kristus. Ni eller vi alla tillhör den åker som Paulus talade om i 3:5-9.

Paulus har med orden ”allting är ert” plockat fram och använt sig av en stoisk maxim eller levnadsregel. Kanske var det så korintierna hade tänkt, men nu fyllde Paulus orden med ett helt nytt innehåll. Han upprepar orden i slutet av v 22 så att de kom att utgöra en *inclusio*, det vill säga orden kom att inrama **Paulus, Apollos eller Kefas ... världen, liv eller död, nutid eller framtid**. När Gud slog ner korset i denna värld satte han sitt sigill på den. Allt tillhör Honom. Han som har skapat allt har också genom Kristus återlöst allt. I Kristus är korintierna (och vi) helgade, 1:2, och vi tillhör Honom. Denna återlösta och helgade gemenskap utgör utgångspunkten för Paulus i 1 Korintierbrevet.

V 23 **Själva tillhör ni Kristus**, skriver Paulus, **och Kristus tillhör Gud**. Det är i Kristus vi blir delaktiga av Gud och det är genom honom allt kommer oss till del. Detta får anses som själva kulmen i Paulus argument mot dem som berömmar sig av Apollos eller Kefas. Han har genom ord som liknar en *doxologi*, en hyllning till Gud, rättat till det missförstånd om Kyrkans och församlingens väsen som rådde bland korintierna. Det kan tyckas som att Paulus nu kunde vara färdig med detta, att han nått sitt mål. Kanske har han vunnit diskussionen, men det svåraste återstår, att vinna korintiernas hjärta. I det kapitel som nu ligger framför oss, och som enligt Raymond F. Collins utgör avslutningen på det först tänkta talet, kommer Paulus försöka ta itu med den dåliga attityd korintierna visat mot honom. Det är kanhända en svårare uppgift.

4:1–21 Kristi tjänare och förvaltare

Kapitlet är uppbyggt på följande sätt:

- 4:1-13 Kristi tjänare och förvaltare
 - 4:1-5 tillrättavisning
 - 6-13 en lektion om ledarskap
- 4:14–21 tillrättavisning och vädjan

4:1-5 Tillrättavisning

4:1 Som Kristi tjänare och som förvaltare av Guds hemligheter skall man alltså betrakta oss. 2 Av en förvaltare krävs att han visar sig pålitlig. 3 Mig gör det ingenting att ni eller någon mänsklig domstol dömer mig. Ja, jag vill inte ens döma mig själv. 4 Visserligen har jag inget på mitt samvete, men det betyder inte att jag är frikänd. Det är Herren som dömer mig. 5 Fäll därför inte någon dom i förtid, innan Herren kommer. Han skall lysa upp det som mörkret döljer och avslöja hjärtats tankar och avsikter, och då skall var och en få sitt beröm av Gud.

Ännu en gång återvänder Paulus till sig själv och sin egen situation. I det här avsnittet använder han sig av ännu en metafor, den av en domstol. Han har den himmelska domstolen i tankarna. Han förstår, vilket jag upprepar, situationen utifrån det eskatologiska perspektivet. Detta perspektiv tycks flera av korintierna ha tappat bort, v 8.

V 1-2 Paulus utgår som sagt från sig själv som han betraktar som **Kristi tjänare och som förvaltare av Guds hemligheter**. Det grekiska ordet för förvaltare är *oikonomos*, ett ord som tillhör en helg grupp av oikos-ord, ord som knyts till hushållet. De första kristna betraktade varandra som en enda stor Guds familj. I detta hushåll var Paulus en förvaltare. Det var hans uppgift att trovärdigt, noggrant och uthålligt förse hushållet med allt vad som tänkas kunde, se Luk 12:42, 16:1-8.

Det grekisk-romerska samhället betraktades av sin tid som ett enda stort hushåll. Blivande statsmän utbildades som förvaltare. Stadens ”borgmästare” kallades också för *oikonomos*. Även inom olika sällskap och ordnar fanns i regel en förvaltare som skulle förse medlemmarna med vad som behövdes. I Rom 16:23 kallas Erastus för stadens förvaltare, grekiska *o oikonomos tes poleos*. Självklart krävs av en sådan att **han visar sig pålitlig**. Nu var inte Paulus förvaltare av Korint utan av Guds hemligheter och självklart måste korintierna lyssna till honom. Paulus ger sig direkt på korintiernas dåliga attityd.

V 3-4 **Mig gör det ingenting**, men ni själva tar skada. Ni visar och bekräftar er egen dårskap. Paulus vet att han själv har rätt attityd, är oskyldig och med denna grund kan han ta sig själv som exempel. Han framställer sig själv frimodigt som den anklagade eftersom han vet att han är oskyldig. Han gjorde på samma sätt när han skrev 1 Thess 2:1–12. Inom retoriken finns begreppen *ethos*, *logos* och *pathos*. Ethos har att göra med den

personliga integriteten och frimodighet. Paulus använder sin egen person, sitt eget ethos som utgångspunkt för sitt budskap, sitt logos. Pathos rör engagemanget och intensiteten i framförandet.

I 3:13 talade Paulus om ”den dagen” och här svarar den dagen mot Guds **domstol**. Nu lever vi emellertid redan i Kristus, i den meningen har dagen kommit och **det är Herren som dömer mig**. Ingen korintier eller någon annan bör ikläda sig den rollen. Paulus dömer inte ens sig själv eftersom Herren ensam är den som dömer. Han menar inte att vi aldrig ska döma, se 5:12 och 6:5, utan vill att vi ska förstå tillvaron i ett eskatologiskt ljus. Allt dömande måste sättas i relation till det.

V 5 Fäll därför inte någon dom i förtid, innan Herren kommer. Bara i det ljuset eller rättare sagt i den elden ska det visa sig vad som håller måttet. För det andra ska eventuella förmaningar eller tillrättavisningar äga rum inom gemenskapen. Paulus vet att det finns ”lärare” i Korint som håller på att förvränga evangeliet och gör detta i polemik mot honom själv. Därför försöker han föra tillbaka korintierna till deras ursprung, till sig själv och det evangelium han gav dem. Korintierna ska försöka undvika att döma varandra och på så sätt störa friden i de heligas gemenskap, 1:11 f, 29, 2:6, 3:1, 3 f, 4:3 och 6.

Paulus kände naturligtvis till Jesu egen undervisning i Matt 7:1 ff och Luk 6:37 ff. Det är möjligt att Paulus också kunde ha hänvisat till Jobs bok. Också Job menade att **han inte hade något på sitt samvete**. Han var trygg i sin relation med Gud, se Job 27:6 och att ”vännerna” därför inte hade rätt att döma honom. Han väntade istället på Guds eget ingripande, som Paulus skriver Då ska Herren **lysa upp det som mörkret döljer och avslöja hjärtats tankar och avsikter**. Lägga märke till den positiva hållning Paulus trots allt har när han avslutar denna förmaning med orden **då skall var och en få sitt beröm av Herren**. Vi bör ha samma goda förhållningssätt i vår tid när så många både kritiserar och dömer sina andliga ledare. Vi vet att ingen tjänare är fullkomlig, men också vad som kan förväntas av en sådana, nämligen:

1. Paulus är Kristi tjänare, v 1
2. Han är en förvaltare av Guds hemligheter, v 1
3. Han måste vara trogen sitt uppdrag, v2, (Luk 12:41ff)
4. Han har skickligheten från Gud, (2 Kor 3:5)
5. Han ska (be-)dömas av Gud ensam, v 4
6. Han har en regel att hålla sig till, v 6

Men därmed har vi redan gått över till nästa avsnitt, 4:6–13, ett avsnitt som kunde ha rubriken: En lektion i ledarskap.

4:6-13 En lektion om ledarskap

4:6 Bröder, detta har jag för er skull tillämpat på mig och Apollos, för att ni skall lära er den regeln när det gäller oss att inte gå utöver vad Skriften säger och inte skryta över en ledare på den andres bekostnad. 7 Vad skiljer dig från andra? Vad äger du, som du inte har fått? Men om du har fått det, varför skryter du då, som om du inte hade fått det? 8 Ni är redan mätta. Ni har redan blivit rika. Ni har blivit kungar, och det utan oss. Jag skulle önska att ni verkligen hade regerat som kungar, så att vi kunde regera tillsammans med er. 9 Det verkar som om Gud hade ställt oss apostlar sist, som vigda åt döden. Vi har blivit ett skådespel för världen, för både änglar och människor. 10 Vi är dårar för Kristi skull, ni är kloka i Kristus. Vi är svaga, ni är starka. Ni är aktade, vi är föraktade. 11 Ännu i denna stund är vi hungriga och törstiga. Vi går nakna, vi misshandlas och är hemlösa. 12 Vi sliter och arbetar med våra händer. När vi hånas, välsignar vi. När vi förföljs, härdar vi ut. 13 När folk talar illa om oss, talar vi väl om dem. Vi har blivit som världens avskum, som alla människors slödder, och så är det fortfarande.

Det här avsnittet domineras av två perspektiv. För det första talar han om korintiernas högmod, v 6-8 och 10. För det andra om sin egen svaghet, v 9, 11-13. Med detta vill han undervisa i korsets teologi. Den ene ledaren, Apollos, ska inte framhävas på den andre, Paulus, bekostnad. I stället vill han att de ska förstå att de båda är tjänare men på olika sätt, se 3:4 ff.

V 6 Det verkar troligt att Paulus här hänvisar till en rabbinsk regel som lyder: **”Håll er till Skriften”**, se not till Bibel 2000. Det är inte självklart vad som menas med Skriften. Uttrycket kan ha varit allmänt känt för korintierna men då snarare som ett ordstäv: ”Håll er till spelreglerna”. Skriften var vid den här tiden inte lika självklart definierad som vår kanon sedan blev.

V 7-8 börjar med det grekiska *tis gar*, svenska **ty vad** ..., det vill säga versen utgör en fortsättning, en förklaring på den föregående. Den mänskliga naturen är nu sådan att vi gärna håller oss själva förmer än andra just som korintierna gett uttryck för. Vilka är då ni som sätter er till doms över andras tjänare? Det vi är och har, har vi fått av nåd. Paulus är övertydlig när han upprepar sig. Istället för att tacka Gud för gåvorna har de lagt beslag på gåvorna och gjort dessa till sina ägodelar. Vi kommer att se det igen när Paulus talar om de andliga nådegåvorna i kap 12.

Paulus fortsätter korintiernas resonemang genom att kontrastera det han hört om dem med sig själv. Han gör det inte bara för att bryta ner deras högmod utan också för att förskjuta deras eskatologiska perspektiv. De inbillar sig att de redan fått allt, att de **redan är mätta och rika**, som om de nu kunde göra som de själva vill. Ordet ”redan”, som förekommer två gånger i v 8, är här betonat. De har redan blivit kungar och Paulus får inte vara med! Men de har en överdriven förståelse av Guds rike. Det har visserligen kommit, v 20, men inte helt förverkligats, 6:9. Det sker först med kroppen uppståndelse, kap 15.

V 9-10 Innan uppståndelsen kommer döden. Paulus regerar inte som kung. Han är ännu endast en tjänare. Det är till den de är på väg. När han skriver att **det verkar som att Gud har ställt oss apostlar sist** är det troligen att han anspelar på de romerska triumftågen, se 2 Kor 2:14. Krigsfångarna fick gå sist **till ett skådespel för världen** för att vid framkomsten offentligt avrättas. Också i det här avseendet ger Paulus detta skådespel kosmiska dimensioner eftersom det sker inför **både änglar och människor**. Paulus och de äkta apostlarna har blivit **dårar** i denna världen **för Kristi skull**, medan korintierna håller sig själva för **kloka**. De har blivit **svaga** vilket korintierna kritiserar dem för. De hade glömt att Kristus blev svag för deras skull. Istället menar de sig själva vara **starka och aktade**. Paulus och apostlarna är **föraktade**.

V 11-13 Nu går Paulus över från ironi till kalla fakta. Sådana listor var inte helt ovanliga under antiken. Vi finner dem hos stoikerna och andra filosofer. Paulus använder sig av dem också i 2 Kor 4:8-9, 6:4-5, 8-10, 11:23-29 och 12:10. I vårt avsnitt beskriver denna lista vad Paulus fick gå igenom under sina missionsresor, men här också i förhållande till korintierna. Här följer en lista över hans lidanden. Han skriver att vi:

- är hungriga
- är törstiga
- går nakna
- misshandlas
- hemlösa
- sliter och arbetar med våra händer

Denna undervisning härstammar från Jesus och hans Bergspredikan. I den säger Jesus att de som är fattiga och de som sörjer är saliga. De är det därför att Gud är hos dem på ett särskilt sätt och därför att Han kommer att besvara deras rop. Paulus utvecklar på denna grund en korsets teologi, en teologi vi skulle behöva återupptäcka i vår tid.³⁵

³⁵ Linnéa Hofgren som ingick i den så kallade Flodbergskretsen plågades av kroppslig svaghet. Hon gav uttryck för korsets mysterium när hon skrev psalmen *Ack, saliga lott*.

1. Ack, saliga lott att förkastas och sist uti ledet få stå,
att ingenting duga i världen, men duga för Jesus ändå!
Ack, saliga lott att besviken, se drömmar så stora förgå,
och sedan sig själv man förlorat, få duga för Jesus ändå.

2. Ack, saliga lott att förlora den kraft man förlitat sig på!
Och när varje steg blir försvagat, få bäras av Jesus ändå.
Ack, saliga lott att förminskas, bli minst ibland alla de små,
Och, när man ett intet har blivit, va´ sedd utav Jesus ändå.

3. Ack, saliga lott att försvarslös och skuldsatt hos domaren stå,
Men höra att domen förkunnas: Jag frikänd, i Kristus, får gå!
För allt som jag skäms för och syndat, på Golgata sonades då,
när Jesus sig offra på korset, det gäller för evigt ändå.

4. Ack, saliga lott att oduglig med Jesus i döden få gå.
Och sedan ett stoft man har blivit, få uppstå med Jesus ändå!

Det enda som avviker från korsets teologi är den sista punkten om att **vi sliter och arbetar med våra händer**. Förmodligen har Paulus med detta faktum här för att stryka under att de ännu inte regerar som kungar. Men det var också så att rabbiner i allmänhet skulle själva sörja för sitt uppehälle. När vi studerade 1 Thess 2:9, 4:11 och 2 Thess 3:6–13 fick vi även andra skäl. Där fanns de ”oordentliga” som

- inte ville göra sig av med sina välgörare
- inte ansåg det fint att arbeta med sina händer
- var pratkvarnar som spred falska läror
- levde på församlingens givmildhet
- klagade på sina ledare

Paulus var därför mån om att inga sådana skulle ges utrymme vare sig i Thessaloniki eller i Korint. Han slet och arbetade med sina händer för att vara ett föredöme för dem, inte för att ”regera”. Nu betonar han sin hållning genom tre antiteser.

- När vi hånas, välsignar vi (Luk 6:28, 23:34, 1 Thess 5:15)
- När vi förföljs, härdar vi ut
- När folk talar illa om oss, talar vi väl om dem.

När vi lever i Jesu efterföljd, enligt korsets teologi får vi inte beröm. Vi är inte mätta, rika, starka eller aktade. Det som sker är motsatsen. **Vi har blivit som världens avskum, som alla människors slödder, och så är det fortfarande.** Det går inte att säga att Paulus här bara använder sig av retorik utan han undervisar oss i korsets teologi. G Fee menar att Paulus med dessa versar särskilt visar på två viktiga delar av korsets teologi. För det första ger Paulus oss ett rätt eskatologisk perspektiv. Denna tids lidanden hör till livet i denna världen. Slutsegern njuter vi först efter kroppens uppståndelse. För det andra är dessa lidanden en delaktighet i Kristus själv, jämför Rom 8:17 och Fil 3:10. Det betyder inte att vi måste lida för att vara äkta lärjungar, men hans egen lott var denna. Och det har varit det för så många kristna genom tiderna att det närmast kan ses som en norm, 1 Thess 3:3 och Fil 1:29. Vi blir sådana som han var i denna värld.

Detta avsnitt är viktigt för oss västerlänningar att uppmärksamma. Vi tycker och tänker ofta att vi vill vara sådana som Paulus, men i själva verket är vi snarare sådana som korintierna var. Vi är mätta, rika ...

När Paulus kommit så här långt inser vi att han försöker återta sin position i Korint. Han gav dem evangelium och evangeliet har inte förändrats, 3:11. För att uppnå sitt mål använder han sig av en metafor. Han talar om sig själv som en far och korintierna är hans barn. Denna metafor innehåller de nödvändiga ingredienserna. En far ska tillrättavisa och fostra samtidigt som han behandlar de sina med kärlek och respekt.

Ack, saliga lott att begravas och sörjas av blott några få,
men äga sitt allt uti Jesus, och evigt i himlen få ro.

4:14–16 Ännu en tillrättavisning

4:14 Jag skriver inte detta för att få er att skämmas utan för att tillrättavisa er som mina älskade barn. 15 Om ni än skulle ha tusentals uppfostrare i Kristus, har ni ändå inte många fäder. Det var jag som i Kristus Jesus födde er till liv genom evangeliet. 16 Därför ber jag er: bli mina efterföljare.

V 14-16 Det grekiska ordet för att tillrättavisa är *noutheteo* betyder snarast varna. Paulus använder det också i 10:11, se också 1 Thess 5:12 och 14, 2 Thess 3:15, Rom 15:14, Kol 1:28, Ef 6:4 och Tit 3:16. Syftet är att uppmärksamma, ge råd eller visa vägen vilket också ligger i orden **mina älskade barn**. Paulus använder aldrig ordet ”lärjungar” utan alltid ”barn”. Medlemmarna i församlingen är hans barn, 1 Thess 2:11, 2 Kor 6:13, 12:14 eller Gal 4:19. Om korintierna än skulle ha tusentals uppfostrare, grekiska *paidagogos*, så ha det ändå bara en far. Lägg märke till och meditera gärna över satsen: **Det var jag som i Kristus Jesus födde er till liv genom evangeliet**. Den säger mycket om hur det nya livet förmedlas.

I v 16 tar han metaforen ytterligare ett steg. Han säger **bli mina efterföljare**. Det grekiska ordet *mimetai* användes flitigt under antiken. När Paulus använder ordet menar han inte att hans barn ska ta efter honom i betydelsen göra likadant, utan att de ska integrera, det vill säga ta in, göra till sitt eget och själva leva det liv han lever. Detta ligger helt i linje med hans och det kristna livets etik. Paulus är aldrig nöjd med att vi tar efter ens när det gäller vårt sätt att tänka. Han vill att våra liv ska förändras så vi blir mer lika Kristus, 11:1. Det är vår kallelse, se 1 Thess 4:1. Men hur går det till? Jesus ger oss en antydning i Matt 5:11–12 (Luk 6:22–23) och Paulus talade om det i 1 Thess 4:12. Denna förståelse rimmar väl med vad Paulus skrivit tidigare i 4:6–13. Problemet i Korint var snarast att korintierna inte förstod detta än mindre levde efter det.

4:17–21 Vädjan

4:17 Timoteus, mitt älskade och trofasta barn i Herren, sänder jag nu till er. Han skall påminna er om vad jag undervisar i Kristus Jesus, det jag överallt lär ut i alla församlingar. 18 Några har blivit självsäkra, eftersom de tror att jag inte skall komma till er. 19 Men jag kommer snart till er, om Herren vill, och då får jag veta hur det ligger till, inte med orden utan med kraften hos dessa uppblåsta människor. 20 Ty Guds rike består inte i ord utan i kraft. 21 Vad vill ni? Skall jag komma till er med riset eller med kärlek och en mild ande?

Nu sänder Paulus Timoteus, **mitt älskade och trofasta barn**, till dem. Han kallar Timoteus för sitt älskade och trofasta barn i Herren, helt i linje med metaforen ovan. Förutom Timoteus är det, i Nya Testamentet, bara Onesimus som kallas så, se Filemon v 10. När Timoteus kommer till Korint blir det en påminnelse om Paulus, om vad han

tidigare sagt och gjort.³⁶ Han ska påminna om **vad jag undervisar i Kristus Jesus**. Ordagrant står det att han ska påminna om "mina vägar i Kristus Jesus", se not till Apg 9:2. Paulus planerar att efter pingst resa via Makedonien till dem i Korint, 16:5-9. Han har ju inte varit hos dem på tre år.

Paulus stryker med kraft under sin undervisning genom orden: **det jag överallt lär ut i alla församlingar**. Här ser vi vilken vikt Paulus lade vid det som senare kom att kallas för den allmänliga traditionen, se också 1:2, 7:17, 11:16 och 14:33.

V 18 V 18-21 anser R Collins vara avslutningen på det första tänkta talet. Det började i 1:10 med att Paulus fått höra att det förekom olika tankar som rörde först och främst evangeliet i sig, men också om deras kritiska hållning till honom själv. Vi har gått igenom talet vers för vers och Paulus börjar den avslutande förmaningen med orden: **Några har blivit självsäkra, eftersom de tror att jag inte skall komma till er**. Vi förstår av detta att kritiken mot Paulus inte så att säga kom utifrån, utan från den inre kretsen. Detta hotar hela arbetet i Korint.

V 19 Paulus fortsätter **men jag kommer snart till er, om Herren vill och då får jag veta hur det ligger till, inte med orden utan med kraften hos dessa uppblåsta människor**. Paulus har tidigare kontrasterat "ord", det vill säga "tomma ord", 1:5, 17, 18, 2:1, 4 och 13 med "kraft", 1:18, 24, 2:4 och 5. Detta är inte judisk förståelse. I den håller man samman ord och kraft, men Paulus resonerar här med hednakristna, med grekerna i Korint. Han gör det i en ironiserande ton.

När Paulus kommer till dem ska de som talat *om* honom få tala *med* honom, ansikte mot ansikte. Då kommer det att visa sig hur uppblåsta de är med sin världsliga visdom och hur de relaterar till honom. Kommer den anda de utstrålar att hjälpa människor till tro? Kommer Paulus att få se den Guds kraft som frälser, upprättar och helar? Guds rike har ju redan kommit till dem och de anser ju att de regerar. Paulus verkar inte vara rädd för en sådan konfrontation. Han har varit med tillräckligt länge och vet hur Gud har använt honom.

V 20 **Ty Guds rike består inte i ord utan i kraft**. Här håller Paulus ihop ord och handling. Ord och kraft utgör två sidor på samma mynt.

V 21 Paulus sista ord i detta första tänkta tal är en fars uppriktiga och äkta tal till sina älskade bar: **Vad vill ni? Skall jag komma till er med riset?** Lägg märke till att han inte direkt pekar utan någon eller några särskilda personer. Han riktar sig till hela församlingen. Församlingen borde nämligen lära sig att själv hantera sina problem. Det är inte bara några som gjort fel utan det är de alla som borde tillrättavisa dem som gjort fel. Församlingen bär därför på en underlåtenhetssynd. När han talar om att komma med ris

³⁶ Av den grekiska texten framgår inte om Paulus redan har sänt Timoteus eller om han ska sända Timoteus, jämför Bibel 2000. Av 1:1 framgår att Sostenes är avsändare. Timoteus nämns inte. Han har sannolikt redan sänts iväg innan 1 Korintierbrevet skrevs. Om Timoteus varit bärare av brevet hade det framgått av 16:10-11. Se *Inledningen A.4.a.* av denna kommentar.

står han i en lång tradition av barnuppfostran, se Ordspr 10:13, 13:24, 22:15, 23:13 f och 26:3. Denna följer med in i NT, se Hebr 12:5-11 och i den kristna historien, men lägg märke till undertonen. Paulus vill hellre komma **med kärlek och en mild ande**.

Lägg också märke till att Paulus inte talar om motivet bakom sin stränghet utan om på vilket sätt han ska komma. Motivets är uppenbart. Han talar till sina älskade barn. Det råder knappast något tvivel om den saken. Han vill komma med kärlek och en mild ande, jämför med Jesus i Matt 11:29 eller 2 Kor 10:1. Han vill inte bete sig mot korintierna som de betett sig mot honom, - om han inte måste.

Sammanfattningsvis kan sägas att

- Paulus uppträder som en far, v 15
- Han sänder sin son, Timoteus, v 17
- Timoteus ska påminna dem, v 17
- Paulus vill se resultat, 19

Det kan också uttryckas mer auktoritativt.

- Paulus har ett apostoliskt uppdrag, v 15 (han är en fader i Kristus)
- Han vill mötas med apostoliskt förtroende, v 17 (han undervisar i Kristus Jesus)
- Han har apostolisk myndighet, v 17, jämför med 11:16 (vad han överallt lär ut)
- Han vill göra en apostolisk prövning, v 19 (då han kommer får han veta)

Slutsatsen är att korintierna måste helt enkelt ställa in sig i ledet igen. Med detta slutar det första tänkta talet, men strax tar det andra tänkta talet vid, 5:1–7:40. Det som nu följer kan i en mening ses som en fortsättning på det första talet.

Nu går brevet över till att behandla särskilda synder i församlingen. De behandlas på ett principiellt och undervisande sätt i 5:1–6:20, enligt Fee avslutningen på den första delen av 1 Korintierbrevet, den som utgör svaret på den muntliga rapport som nått Paulus.³⁷ Avslutningen handlar om bristen på moralisk ordning. När Paulus tar sig an denna brist prövas samtidigt hans apostoliska uppdrag.

³⁷ Raymond F. Collins har delat in 1 Korintierbrevet i sex tänkta tal och det andra talet börjar med 5:1 men sträcker sig till och med 7:40. På det sättet kommer detta avsnitt om brist på helighet att utgöra bakgrunden till kap 7 som handlar om hur äkta makar ska leva tillsammans i de heligas gemenskap. Detta sätt att strukturera behöver inte påverka utläggningen av texten.

5:1–7:40 Det andra tänkta talet – om friheten i Kristus, del 1

Det andra tänkta talet kan delas in i två huvudavsnitt. I det första beskriver Paulus *vår frihet från* otukt, 5:1–13 och rättstvister 6:1–11. Avsnittet 6:12–20 som handlar om att leva i sin kropp består av ett stycke undervisning och kan förstås som en övergång till det andra huvudavsnittet där Paulus talar om *vår frihet till* ett kristligt liv. Det är viktigt att förstå att Paulus inte moraliserar över enskilda syndare utan att han talar om de heliga.

5:1–6:11 Bristen på helighet

I två delar tar Paulus upp bristen på helighet och undervisar om vår frihet från otukt och processande.

5:1–13 Otukt

5:1 Det talas om att det förekommer otukt bland er, sådan otukt som man inte ens finner bland hedningarna, nämligen att någon lever ihop med sin fars hustru. 2 Och ändå är ni uppblåsta. I stället borde ni ha blivit så bedrövade, att den som gjort sig skyldig till detta hade drivits ut ur er krets. 3 Jag som är frånvarande till kroppen men närvarande i anden har för min del redan, som vore jag närvarande, 4 i vår Herre Jesu Kristi namn fällt domen över den som handlat så. Det skedde, sedan ni och min ande med vår Herre Jesu makt förts samman, 5 för att överlämna den mannen åt Satan till köttets fördärv, för att anden skall bli frälst på Herrens dag.

V 1-2 Inledningen slår oss med häpnad. Hur är det möjligt att en kristen lever med sin fars hustru? Men vi ska då komma ihåg att detta faktum endast utgör ett exempel på församlingens oförmåga att leva heligt. Det är det senare som är utmaningen. Som vi förstod redan av inledningen till brevet var prostitutionen utbredd. På grekiska kallas detta *porneia*. *Porneia* som i v 1 översätts med otukt är med andra ord ett allmänt ord för skörlevnad eller sexuell lösaktighet, ett ord som knappast var belastat som i vår kultur. Den grekiska termen *korinthiazesthai*, att bete sig som en korintier var närmast synonymt med otukt, koppleri- och bordellverksamhet, en i stor utsträckning tillåten verksamhet. Det som händer är emellertid att begreppet *porneia* nu ställs in i en judisk-kristen tradition och ordet får då en mycket negativ klang. I Moseböckerna regleras nämligen det sexuella livet av troheten mot Herren. Israels barn skulle ge sig hän till Herren med hela sitt hjärta, hela sin själ och hela sin kraft/kropp, se 5 Mos 6:4 ff, 1 Kor 6:16. Det betyder att allt som inte tjänar relationen till Herren är *porneia*, **otukt**, perversiteter inklusive homosexualitet. Detta borde de kristna i Korint förstå och exemplet från den hedniska världen kommer därför endast att tjäna som en bakgrund som skärper det judisk-kristna budet att leva troget. Det här är också skälet till att ordet *porneia* förekommer relativt ofta hos Paulus, se till exempel 6:13, 18, 7:2, 2 Kor 12:21, Gal 5:19, Ef 5:3–13, Kol 3:5-7 och 1 Thess 4:1-8.

Det var svårt för korintierna att ta till sig den nya livsstilen. De var ju födda och uppvuxna med en helt annan moral, den de levde med innan de blev kristna. Det framgår särskilt av 5:9 och 6:11. Somliga av korintierna hade uppenbarligen inte gjort sig av med det som för dem var naturligt. Paulus kontrar med att säga att de heliga borde göra sig av sådana människor, v 2, 4-5, 7 och 13. Men han tar upp korintiernas invändningar i 7:1 ff. Hur levde då mannen som utgör hans exempel?

Det är uppenbart denne man verkligen **levde tillsammans med sin fars hustru** som om de vore gifta. Den enklaste förklaringen är att hans biologiska mor dött, att far gift om sig men att också han dött. Det kan också vara så att far skilt sig från sin andra hustru. Kvar finns hursomhelst sonen och styvmodern. Men ett sådant förhållande är förbjudet enligt 3 Mos 18:6 ff och ska bestraffas med döden enligt 18: 29. Incest var förbjudet också i den grekiska kulturen och i Romarriket. Det behöver inte alls ha varit så att sonen låg med sin styvmor bakom ryggen på fadern. Det är tvärtom osannolikt. Eftersom endast mannen nämns är det troligt att han var medlem i församlingen, men inte hon. Men kom ihåg att Paulus inte är ute efter att gå tillrätta med hedningarna, utan han är ute efter att lära ut följderna av det nya livet, av evangelium. Nu är frågan kommer korintierna att lyssna till honom eller ska de fortsätta i sin uppblåsta andlighet.³⁸

V 3-5 Paulus skriver att han är **frånvarande till kroppen men närvarande i anden**. Han använder sig av ett liknande uttryck i Kol 2:5 och vi uppfattar det naturligt som när vi säger att ”jag är hos dig i mina tankar”. Det var också så grekerna förstod ett brev. Brevet uppfattades som ett mynt med två sidor. Den ena sidan är frånvaro och den andra är närvaro. Men Paulus menar något mer. Han menar att han faktiskt är närvarande genom den Helige Ande. Genom brevet är Paulus närvarande i Korint och deltar i samtalet. Här är han närvarande på ett särskilt sätt genom anden, som **vore jag redan närvarande**.³⁹

Paulus har, genom sin närvaro, redan **fällt domen över den som handlat så**. De kristtrogna har fått den Ande som är av Gud, 2:12 och de har blivit ett med Herren, 6:17, och är förenade med varandra. Korintierna hade passat på därför att de menade att Paulus var frånvarande. Paulus är emellertid närvarande genom Anden och han har fällt domen **med vår Herre Jesu makt** eller i Jesu Kristi namn, jämför med 2 Thess 3:6. Herren Jesus själv hade talat om detta sätt att handla i Matt 18:15-18. Paulus dom är därmed auktoriserad av Herren själv, se Job 2:61 och 1 Tim 1:20. Paulus tänker med andra ord mycket bokstavligt om församlingen som Kristi kropp. Jesus är närvarande och han regerar. Det är Jesus som bedömer och om församlingen lyssnar kommer de att höra Jesus tala genom Anden som i Apg 15:6, 28f.⁴⁰

³⁸ Det finns många kristna i våra dagar som vill bortse från Paulus och hans utläggningar. Det beror på att de inte vill ta Skriften på det allvar som Paulus eller kyrkan i hans efterföljd gjorde. Idag är den stora frågan vilken auktoritet Bibeln eller den apostoliska tron har i våra dagar.

³⁹ Det är också i denna Andens dimension som bönen, inte minst förbönen, fungerar.

⁴⁰ I den allmänkyrkliga traditionen har denna makt tagit sig uttryck i möjligheten att exkommunicera någon.

Uttrycket **att överlämna ... åt satan** är ett andligt sätt att uttrycka sig. Vill man uttrycka samma sak på ett civilrättsligt sätt talar man om att utesluta någon ur församlingen. Och utanför församlingen råder denna världens furste, Joh 12:31, 14:30, 16:11, Ef 2:2 f och 1 Kor 15:24 eller världslig domstol.

Paulus skriver att mannen ska överlämnas **till köttets fördärv** för att anden ska bli frälst. Det finns kommentatorer som har en närmast gammaltestamentlig förståelse av denna vers. Det skulle då närmast betyda att Paulus fäller ett dödsstraff över mannen. Det är inte en rimlig tolkning. Till saken hör dessutom att på 500-talet f Kr övergick det gamla Israel till ”uteslutning” snarare än död. Den grekiska prepositionen *hina*, översatt ”för att” anger syftet. Betoningen ligger därför på **att anden ska bli frälst**. Observera att kött och ande här indikerar två olika livsstilar, inte två delar i en antropologi. Att leva köttligt betyder att hela människan är på väg åt fel håll och att leva andligt betyder att hela människan är på väg åt rätt håll. Det förra uttrycker Paulus i Gal 5:24 med att *vi har korsfäst vårt kött* och i Rom 7:5 f med orden att *vi ska dö bort* från den gamla livsstilen.⁴¹ Paulus ville att mannens köttliga beteende skulle upphöra så att han kunde bli frälst.⁴²

Jag tror det är viktigt att dem av oss som vill leva i en helig gemenskap vågar tala personligt med varandra, förstår att synden inte ska regera bland oss utan i möjligaste mån ska rensas ut. Detta är inte en civilrättslig uppgift utan en andlig som syftar till bättring enligt Job 2:6. I våra dagar lider de heliga av en oförmåga att ta tag i problemen och vi riskerar att utveckla en kultur som strider mot det kristna livet. Detta är inte ett individuellt problem så mycket som församlingens. Tyvärr leder det till att vi smittar varandra inom gemenskapen och utvecklar en felaktigt tillåtande kultur. Ett lika stort problem i våra dagar är att om vi börjar använda oss av denna disciplin som Paulus strider för, kommer några av våra medlemmar att antingen begära sitt utträde eller gå med i en annan församling. Vi förstår därmed att vår kyrka och våra församlingar har ett stort problem, större än vi har som individer.

Så fortsätter Paulus med att undervisa i 5:6–13. Här ger han oss en teologisk grund för vad han nyss skrivit. Han fortsätter:

5:6 Ert skryt låter inte bra. Vet ni inte att lite surdeg syrar hela degen? 7 Rensa bort den gamla surdegen för att ni må vara en ny deg, eftersom ni är osyrade. Ty vårt påskalamm Kristus har blivit slaktat. 8 Låt oss därför hålla högtid, inte med gammal surdeg, inte med ondskans och elakhetens surdeg, utan med renhetens och sanningens osyrade deg.

Han undervisar utifrån den kunskap de har om det osyrade brödets högtid, och påskan. Bilden av **den gamla surdegen** är här högst passande. Surdeg är inte detsamma som jäst. Surdegen uppstår genom att man tar en bit av brödet, lägger det åt sidan och tillåter den

⁴¹ Vi ska med andra ord be att vi inte inleds i frestelse, att vi inte går åt fel håll. Kyrkofadern Origenes har en god utläggning av detta i sin bok *Om bönen*.

⁴² Collins har här en annan tolkning. Han menar att Paulus med uttrycket ”anden skal bli frälst” talar om gemenskapen. Kroppen, de heligas gemenskap, måste stöta bort sådant som förgiftar för att inte själv bli förgiftad utan bli frälst.

att jäsa. Sedan tillsätter man surdegen i stället för jäst och jäser brödet på det sättet. Det ger brödet en längre hållbarhet, bredare smak och bättre struktur.

Israels barn fick lära sig att hantera surdegen i samband med uttåget ur Egypten, se 2 Mos 12:14-20. Förmodligen hade denna förordning först att göra med hälsa. Det är en fara med för gammalt bröd därför skulle israeliterna minst en gång om året påminna sig om detta och göra sig av med all gammal surdeg, v 15. Det innebar att de fick äta osyrat bröd den första veckan. Detta blev också en bild av hur de lämnade Egypten bakom sig och gick mot det utlovade landet. Något nytt skulle komma, Jes 43:19, 2 Kor 5:17 och Joh Upp 21:5.

Paulus använder bilden av surdegen som en teologisk grund för utrensandet av synden. I vår kontext handlar det om mannen som ska överlämnas till Gud/satan. Han ska rensas ut, inte tillåtas smitta ner gemenskapen. Den första höjdpunkten i påskfirandet är påminnelsen om att vi **är osyrade**. Vi är nya skapelser på väg mot något nytt, något bättre. Den andra höjdpunkten är slaktandet av **vårt påskalamm Kristus**. Det är slaktandet av lammet som gör oss osyrade. Vår och världens ondska bärs bort av Kristus. Vårt lamm har blivit slaktat och på grund av lammets död blir vi förlåtna och genom lammets blod får vi del av lammets liv. Dessa två höjdpunkter, bilden av det osyrade brödet och det slaktade lammet, gör klart för oss vad det innebär att ha blivit en kristen. I v 8 uppmanar därför Paulus oss att hålla högtid, **inte med gammal surdeg ... utan med renhetens och sanningens osyrade deg**.

5:9 I mitt brev till er skrev jag att ni inte skulle ha något att göra med otuktiga människor. 10 Jag menade inte alla otuktiga här i världen, inte alla giriga och utsugare och avgudadyrkare. Då måste ni ju lämna världen. 11 Jag skriver nu till er att ni inte skall umgås med någon som kallas broder, om han är otuktig, girig eller avgudadyrkare, förtalare, drinkare eller utsugare. Inte heller skall ni äta tillsammans med en sådan. 12 Hur kan det vara min sak att döma dem som står utanför? Är det inte dem som står innanför ni skall döma? 13 Dem som står utanför skall Gud döma. Driv ut ifrån er den som är ond!

Det verkar som att Paulus i ett tidigare brev blivit missförstådd eller att hans ord förvrängts. Han skrev visserligen att de **inte skulle ha att göra med otuktiga människor**, men han menade inte alla otuktiga här i världen det vill säga i den nuvarande onda tidsåldern, Gal 1:4. I v 11 förklarar Paulus sig närmare. Han åsyftade en broder. Det kan verka uppseendeväckande för korintierna och för oss och därför förklarar han sig i v12-13.

V 9-10 kan ge ett intryck av att Paulus är hård i sin själavård, men då gäller det att förstå sammanhanget. Det judiska folket kallades att vara ett heligt, det vill säga ett avskilt folk. Det fick till skillnad mot andra folk Lagen som föreskriver hur det ska vara, tänka och handla. Det fanns en djup tradition som innebar att inte umgås med hedningar på hedningars vis, se till exempel Ps 101. Vid denna tid innebar det till exempel att inte äta med hedningar på hedningars vis, men i Kristus har reglerna ändrats. Nu gäller andra

gränser för ”vi” och ”dom”.⁴³ Paulus talar om dem som är innanför och utanför Kristus eller de heligas gemenskap. Nyckeln till förståelse ligger därför i orden **ha något att göra med**. I den engelska översättningen NIV heter det *not to associate with*. I 2 Kor 6:14 använder han uttrycket *gå inte i ok med* för att säga detsamma. Vi stötte på samma tanke i 2 Thess 3:14 där Paulus att vi *inte ska ha med dem att göra*, det vill säga med dem som inte arbetar utan bara driver omkring och pratar till andras fördärv. Lägga märke till 2 Thess 3:15.

V 11 Likafullt kallar han dem bröder eftersom de inte på något sätt är fiender. Paulus talar aldrig om att de heligas gemenskap bara består av perfekta människor. Han vet att vi är syndare, men vi måste lära oss att ta ansvar för och hantera våra synder på ett rätt sätt om vi ska förbli i gemenskapen. Han är bekymrad över dem som inte växer upp och inte lär sig hantera synderna trots att vårt påskallam blivit slaktat. De som bortser från Guds verk genom Jesus Kristus och istället förlitar sig på sin egen uppblåsthet blir till bekymmer för Paulus som fött dem. Det är obotfärdigheten, otron som är problemet bakom synderna. Denna obotfärdighet är motsatsen till lärjungaskapet. I v 10 nämndes fyra synder och här i v 11 upprepar han dem och lägger till ytterligare två. Det var som vi vet vanligt med synda- och dygdekataloger och här liksom i 2 Kor 12:20-21, Gal 5:19-22, Rom 1:29-31, Kol 3:5, 8, Ef 5:3-5, 1 Tim 1:9-11, 2 Tim 3:2-5 och Tit 3:3 knyter Paulus an till detta bruk. De sex lasterna som tillskrivs en broder är här:

1. Otuktig
2. Girig (själviskhet)
3. Avgudadyrkare
4. Förtalare (ovettigt tal)
5. Drinkare (fylleri)
6. Utsugare

Orden inom parentes anger Bibel 2000. Det är troligt att han här nämner just de laster som var mest frekventa i Korint. Det är nästan ovanligt att han nämner alkoholen som ett problem. Den judiska kulturen och Medelhavskulturen är en vinkultur. Det som är problemet med alkoholen är när den leder till ”ett liv i laster” som han säger i Ef 5:18, som till exempel självupptagenhet, våld eller sexuella perversioner.

När Paulus skriver att de **inte heller ska äta tillsammans med en sådan** kan det mycket väl vara nattvardsmåltiden, de heligas måltid, han avser, se 11:27.

V 12-13 Det är lätt för oss att ursäkta oss med att vi alla är syndare, men Paulus gör onekligen en skillnad mellan den broder som vill lyssna, lära och lyda och den som inte vill det. Jesus säger förvisso att vi inte ska döma varandra, Matt 7:1-5, men han talar också om att gå tillrätta med varandra, Matt 18:15-17. I vårt avsnitt, 1 Kor 5:1-6:11,

⁴³ I vår postmoderna tid hävdas ofta att vi måste komma bort från ett vi- och dom-perspektiv. Vi sitter alla i samma båt, menar man. Om vi ska förstå denna postmoderna tanke får vi förlägga den till skapelsens plan. När vi däremot kommer till frälsningen handlar det fortfarande om dem som är i Kristus eller utanför. Tar vi så också med helgelsens plan kommer vi till v 12 och 13 som handlar om vilka och hur vi ska döma.

använder Paulus ordet ”döma” närmast som ett stickord, se 5:4, 12, 13 6:1, 2, 3 och v 6. Genom att tala om och försöka tillämpa de heligas gemenskap vill han ”rensa bort den gamla surdegen” och fostra församlingen. Denna fostran sker i tre steg. Först och främst rensar jag bort den surdeg som finns inom mig. Det sker när jag vill följa Jesus. För det andra gör vi detta tillsammans inom den gemenskap inom vilken vi lever och verkar. Det är detta Paulus skriver om i vårt avsnitt. För det tredje finns det ett dömande som inte tillkommer oss. Det gäller dem som står utanför. Vi överlämnar detta till Gud. **Dem som står utanför ska Gud döma.** Dem vi inte kan komma tillrätta med ska vi överlämna åt Gud som ska döma alla. Därför ska vi driva ut **den som är ond.** Återigen måste vi förstå uttrycket utifrån Skrifterna, se 3 Mos 18:29, 5 Mos 17:7, 19:19, 21:21, 22:21 och 24:7. Det är det gamla Israel som utgör bakgrunden.

Också de kristna är kallade att leva ett heligt liv i Kristus. Vi lever tillsammans med alla andra människor, Matt 13:24-30, 36-43. Samtidigt skiljer vi oss ifrån dem genom att leva ”i Kristus” och detta nya liv blir synligt i vår livsstil, Kol 4:5 och 1 Thess 4:12.

Detta var det första avsnittet av tre. De som återstår är 6:1–11 om kristnas processande och 6:12–20 om sexuell frihet. I 6:1–11 möter vi en medlem som dragit en annan inför civil domstol. Denna domstol höll till på torget, Apg 18:12-17. Detta handlande är ett nederlag för hela församlingen. Här uppträder nu två kristna mot varandra inför världens löje. Paulus är förskräckt, v 1 och 6. Han ställer retoriska frågor till församlingen i v 2-4, 5b-6 och 7b. Han är sarkastisk i v 5 och talar hotfullt i v 8-11. Också detta avsnitt delar vi upp i tre delar, 6:1-6, 7-11 och 12-20.

6:1–11 Kristnas processande

6:1 Hur kan någon av er som ligger i tvist med en annan våga gå till rätta med honom inför de orättfärdiga och inte inför de heliga? 2 Vet ni inte att de heliga skall döma världen? Om nu världen skall dömas av er, duger ni då inte till att döma i de minsta mål? 3 Vet ni inte att vi skall döma änglar? Skall ni då inte kunna döma i vardagliga ting? 4 Men när ni har sådana tvister, sätter ni dem till domare som församlingen inte har förtroende för. 5 Det här säger jag för att få er att skämmas. Finns det ingen förständig bland er, någon som kan bli skiljedomare mellan bröder? 6 I stället går broder till rätta med broder, och detta inför otroende.

V 1-2 För att vi rätt ska förstå Paulus behöver vi komma ihåg att han betraktar församlingen som en eskatologisk enhet. Församlingen är ett uttryck för Guds rike på jorden och behöver vägledas av Herren själv. När Paulus kallar domstolens ledamöter för de **orättfärdiga** betyder det inte att han är emot världsliga domstolar, bara att de hör till denna världs ordningar.⁴⁴ Han hade själv tidigare dragit nytta av domstolen, se Apg

⁴⁴ Det grekiska ordet *adikoi* som är motsatsen till *dikaios* syftar på dem som uppträder orättfärdigt. Betydelsen här är inte teologiskt orättfärdig eller rättfärdig. Betydelsen är moraliskt orättfärdig, det vill säga oärlig, ohederlig eller oredlig. Den engelska översättningen NIV skriver *the ungodly* eller *unjust*, och i 6:9 *wicked* för samma ord. Jag anser att FB och Bibel 2000 leder den fromme läsaren fel när de översätter

16:37-39 och 25:10-12. Gud ska en gång döma alla människor och de heliga ska vara med om att fälla dessa domar, se v 2, Dan 7:22, Matt 19:28, Luk 22:30 och Upp 20:4. Hur kan de heliga som ska göra detta nu dra varandra inför en sådan domstol? När vi jämför dessa påståenden framstår 5:12a som något underligt, men förklaringen ligger i tidsperspektivet. I 5:12a talar han om dömandet i den här världen men här och nu talar han om den eskatologiska domen. Nu ska vi inte döma varandra men sedan. **Vet ni inte att de heliga ska döma världen?** Han fortsätter i

V 3-4 **Vet ni inte att vi ska döma änglar?** Paulus använder sig regelbundet av detta retoriska sätt, se 3:16, 5:6, 6:3, 9, 15, 16, 19,9:3, 24. Här är det eskatologiska perspektivet uppenbart, se också 2 Petr 2:4 och Jud v 6. Om vi ska få vara med om detta hur kan vi då nedlåta oss till att döma varandra i trivialiteter? Eller rättare sagt; Hur kan det då komma sig att vi inte klarar av att döma inom de heligas gemenskap? Vi måste lära oss att hantera orättfärdigheter inom vår egen gemenskap. Det är inte denna värld som ska döma oss.

V 5-6 Det här säger jag för att få er att skämmas. Detta är ett starkt ord eftersom den grekiska kulturen präglas av begreppen ära och skam. Korintierna menade sig vara ”andliga”, ”kloka” och ”visa” och därför frågar Paulus sarkastiskt: **Finns det ingen förständig ibland er?** Finns det ingen som kan vara skiljedomare? Förstår ni inte vilka ni är i Kristus? Istället flyr ni till de **otroende**. Förutom att de uppträder helt felaktigt drar de ett löjets skimmer över hela församlingen, 10:32, 1 Thess 4:11 f. Våra liv vittnar om vår tro, Tit 2:8, 10, 3:1. Det är viktigt också för oss att förstå att vi är en eskatologisk gemenskap, att vi är salt på jorden, ljus i världen (Matt 5:13 f) och att vi är kallade att lysa som stjärnor i en mörk värld, Fil 2:15. Nu vänder sig Paulus direkt till de två som drar varandra inför domstol.

6:7 På det hela taget är redan det att ni processar med varandra ett nederlag för er. Varför lider ni inte hellre en oförrätt? Varför låter ni inte hellre andra roffa åt sig? 8 I stället gör ni själva orätt och roffar åt er - och detta drabbar bröder. 9 Vet ni inte att inga orättfärdiga skall få ärva Guds rike? Bedra inte er själva! Varken otuktiga eller avgudadyrkare, varken äktenskapsbrytare eller de som utövar homosexualitet eller de som låter sig utnyttjas för sådant, 10 varken tjuvar eller giriga, varken drinkare, förtalare eller utsugare skall ärva Guds rike. 11 Sådana var en del av er. Men ni har tvättats rena, ni har blivit helgade, ni har förklarats rättfärdiga i Herren Jesu Kristi namn och i vår Guds Ande.

V 7-8 De håller på att bedra sig själva. De låter hela församlingen lida nederlag och det är **ett nederlag för dem själva**. När Paulus sedan fortsätter med att fråga: Varför lider ni inte hellre en oförrätt, kan vi höra Jesus själv tala. En Jesu Kristi lärjunge bör hellre vända andra kinden till än att försöka övervinna ont med ont. Paulus lyfter fram denna sanning också i 4:12 f, 1 Thess 5:15 och Rom 12:7.

orättfärdiga. Giertz översätter med *ogudaktiga*. Domstolarna var vid den här tiden klart rättsosäkra. Domarna hade makt, en makt som gick att köpa för pengar. I regel var det bara de rika som vågade använda sig av världsliga domstolar.

V 9-10 I dessa versar sammanfattar Paulus mycket av det som sagts i 5:1–6:8 genom att skriva att **inga (orättfärdiga) ogudaktiga skall få ärva Guds rike?** När Paulus skriver att **de inte skall ärva Guds rike** talar han återigen eskatologiskt. Uttrycket *ärva Guds rike* är inte primärt paulinskt. När det i Skriften talas om att ärva Guds rike var det i första hand israeliterna som skulle få ärva det utlovade landet. Sedan vidgades begreppet till en förväntan på att Guds rike skulle komma som en eskatologisk storhet. Det är framför allt profeterna som talar om detta. Inom senjudendomen talades det om detta rike närmast i nationella termer.⁴⁵ När Messias kommer upprättas riket och de heliga regerar tillsammans med honom. Då har samtidigt en ny tidsålder infunnit sig. Denna tidsålder har emellertid redan brutit in genom Jesus Kristus. Paulus har, precis som Jesus vad jag förstår, både det snävare senjudiska perspektivet som det mer vidgade, ett nu och ett sedan. I 4:20 var det ett nu, i 6:9 ett sedan.⁴⁶ Vi ska med andra ord förstå uttrycket ”ärva Guds rike” både bildligt och bokstavligt.

I vårt studium konstaterar Paulus att de ogudaktiga inte skall ärva Guds rike. De ska inte på den vägen nå fram till Guds rike för den vägen leder dem fel. Den vägen kan också en kristen gå in på som vi redan sett. Detta diskuteras på olika sätt bland teologer. Somliga menar att är vi arvingar så är vi. Andra tenderar att bli lagiska om de likt Paulus alltid ska varna för allt. Men varför skulle Paulus varna med tomma ord? Han varnar naturligtvis för att här föreligger en fara.

Paulus gjorde det redan i 5:10 f med hjälp av sex laster. Här upprepar han två av dem, otuktiga och avgudadyrkare, för att sedan lägga till ytterligare fyra laster. Dessa är

7. Äktenskapsbrytare
8. De som utövar homosexualitet
9. De som låter sig utnyttjas för sådant
10. Tjuvar

Problemet är att det finns medlemmar i gemenskapen som är på fel väg. Paulus talar om någon som ÄR otuktig ... i 5:11 och menar att denne måste ändra sig, göra bot och tro. Han säger, i 6:11, att några av medlemmarna var sådana innan de blev Jesu lärjungar och de nu inte ska bedra sig själva genom att falla tillbaka på sin gamla livsstil.

Det är särskilt punkterna 8 och 9 som fordrar en kommentar. FB översätter det grekiska ordet *malakoi* som i grund betyder ”mjuk”, ”vekling” eller ”omanlig” med ”de som utövar homosexualitet”. Ordet användes närmast om den unge pojken i en homosexuell relation, den vanligaste formen av homosexualitet under antiken. Den unge betecknades som mjuk, vek och feminin. Det var inte ovanligt att unga män eller slavar sålde sexuella tjänster till sina herrar. Det andra grekiska ordet *arsenokoitai*, här översatt med ”de som

⁴⁵ Det är här frågan om 1000-årsriket infinner sig. Ska vi förstå Guds rike som ett politiskt rike? Se min kommentar till 1-2 Thess.

⁴⁶ I 1 Kor 15:23 f kommer Jesus tillbaka, upprättar sitt rik och överlämnar det åt Fadern. När vi sedan kommer till v 50 ff talar han om det rike som kommer efter uppståndelsen från de döda. Livet fram till dess beskriver Paulus ofta som en vandring som leder till Guds rike, se Gal 5:16–21. I Rom 6:8 skriver Paulus: ”Har vi nu dött med Kristus, tror vi att vi också *skall leva* med honom.”

låter sig utnyttjas för sådant” är snarlikt det första. Bibel 2000 översätter det med ”män som ligger med andra män”.⁴⁷ Ordet torde syfta på manliga prostituerade. Men dessa synder innefattas redan i orden orättfärdiga eller ogudaktiga. Ändå är inte hans syfte att hänga ut de orättfärdiga utan att varna de bröder som fortfarande **låter sig utnyttjas för sådant**. Det är dem som **inte ska bedra sig själva**, inte inbilla sig att de redan är klara för Guds rike.

V 11 Här anges den positiva grunden för denna varning. **Sådana**, det vill säga som beskrivits med hjälp av de tio lasterna, **var en del av er. Men ni har tvättats rena, ni har blivit helgade, ni har förklarats rättfärdiga i Herren Jesu Kristi namn**. Paulus är alltid mån om att föra tillbaka tankarna till det underbara verk Gud gjort för oss genom Jesus, se 3:22 f, 4:14 ff, 5:7, 6:20, 10:13 och 11:32. Paulus använder sig av verbformen aoristus som syftar tillbaka på en avslutad handling, Apg 22:16. Han syftar inte till att dogmatiskt förklara vad som skett när de blev kristna utan hänvisar endast till den livsförvandling de faktiskt varit med om **i vår Guds Ande**. Det är denna livsförvandling som är grunden för alla förmaningar. Etiken är därför inte teoretisk utan finns i själva evangeliet. Den är praktisk. Det är viktigt att den får vara det också för oss. Vi får inte reducera den Helige Ande till en lärosats. Inte heller skjuta upp vår förvandling till livet efter detta, utan det är nu vi lever det eskatologiska livet, mer preciserat i 12:4-13.

I den tredje och sista delen, om vi följer Fee's indelning avslutar Paulus sitt svar på den muntliga rapport han fått av Stefanus, Fortunatus och Akaikus när de kom till honom i Efesus år 53 eller 54 e Kr. Han gör det med att undervisa om att också kroppen tillhör Herren. I den utsträckning det fanns gnostisk påverkan i Korint kunde de ha förbiset att kroppen tillhör Herren. Deras gnostiska andlighet kunde ha sagt dem att ”själen” ska bli frälst, men ”kroppen” ska gå under. Därför kunde de göra vad de vill med kroppen.⁴⁸ Libertinismen uttrycktes gärna i ett vanligt grekiskt ordstäv som sa att ”allt är tillåtet”. Nu måste Paulus adressera dessa tankar.

6:12–20 Att leva i sin kropp

6:12 Allt är tillåtet för mig, men allt är inte nyttigt. Allt är tillåtet för mig, men jag skall inte låta något ta makten över mig. 13 Maten är till för magen och magen för maten, och båda skall Gud göra slut på. Men kroppen är inte till för otukt utan för Herren, och Herren för kroppen. 14 Gud har uppväckt Herren, och genom sin makt skall han också uppväcka oss. 15 Vet ni inte att era kroppar är Kristi lemmar? Skall jag ta Kristi lemmar och göra dem till en skökas lemmar? Nej, naturligtvis inte! 16 Eller vet ni inte att den

⁴⁷ 3 Mos 18:22 ff och 20:13 utgör enligt min mening bakgrunden till dessa versar. När jag ska kommentera Romarbrevet 1:27 återkommer jag till frågan om homosexualitet. Tills vidare hänvisar jag till Jesper Svartviks bok *Bibeltolkningens bakgator*, s 275-301.

⁴⁸ De äldre kommentarerna till 1 Korintierbrevet uppfattar att det fanns kristna som fortsatte att arbeta som prostituerade eller fortsatte gå till prostituerade. De yngre kommentarerna, som Raymond Collins, menar att problemet snarare är det motsatta. De kristna hade tagit så mycket avstånd från sexualiteten att de helt avstår från sexualiteten, se 7:1, och därmed skaffat sig problem. Avsnittet 6:12–20 blir då en övergång till kapitel 7. Ingenting hindrar att alla har rätt.

som förenar sig med en sköka är en kropp med henne? Det heter: De två skall bli ett kött. 17 Men den som är förenad med Herren är en ande med honom. 18 Fly bort från otukten! All annan synd som en människa begår är utanför kroppen, men den otuktige syndar mot sin egen kropp. 19 Eller vet ni inte att er kropp är ett tempel åt den helige Ande, som bor i er och som ni har fått av Gud, och att ni inte tillhör er själva? 20 Ni har blivit köpta och priset är betalt. Så förhärliga då Gud i er kropp!

Collins rubricerar detta avsnitt med orden *embodied existence*, det vill säga det förkroppsligade livet. Vi kan inte leva utanför kroppen, bara i, med och under den. Detta till skillnad mot de gnostiska föreställningar som rådde på den tiden och i vår tid. I det här avsnittet adresserar Paulus den lättsinnighet som förekom i Korint. På torgen och långt in i församlingen diskuterades gärna gränsen för vad som är lagligt och vad som är möjligt. Uttrycket ”allt är tillåtet för mig” var närmast ett slagord och användes tydligen också av flera kristna som hört om friheten i Kristus. Stoikerna menade att en fri människa, det vill säga inte en slav, är sin egen herre. Men somliga överdrev genom orden ”för mig” och satte så sig själva över andra människor. Det gjorde tillvaron instabil och det fanns stoiker som förstod detta och argumenterade att man istället skulle säga ”allt som är lämpligt för mig”. Paulus argumenterar inte emot detta uttryck som han återger fyra gånger, två gånger i 6:13 och två gånger i 10:23. Här går han in i diskussionen genom att i tre delar, v 12-14, 15-17 och 18-20 i stället allmänt undervisa om kroppens betydelse. Han nämner kroppen åtta gånger i dessa verser. Paulus förstår inte kroppen som ”sin”. Hans syn på den kristna människan är att hon till såväl ande, själ som kropp tillhör Herren.

V 12-14 När Paulus knyter an till de vanligaste slagorden i Korint, se 6:12a, 13:a, 7:1 och 8:1, går han sällan i polemik. Istället reflekterar han för att sedan distansera sig till dem. Han bejakar ordet och fortsätter med ett **men**... Paulus är en fri man i förhållande till världen och sig själv, men inte i förhållande till Herren. Han tillhör Herren, se v 20 och är dennes ”slav”, 7:22f, Rom 6:16–18. Därför vill han **inte låta någon (annan) ta makten** över sig.

V 13a är troligen ett annat korintiskt slagord. **Maten är till för magen och magen är till för maten**. Paulus bejakar detta, **men** myntar samtidigt ett eget slagord. **Kroppen är till för Herren och Herren är till för kroppen**. Här ser vi hur Paulus förstår människan som en helhet, som ande, själ och kropp, se särskild kommentar, *Den andliga människan*, till 1 Kor 2:9. Gud har återlöst hela människan, ur såväl andlig som själslig och kroppslig synvinkel. När korintierna talade om kroppens död, talade de kristna om kroppens uppståndelse. Paulus kommer att mer utförligt tala om detta i kapitel 15. Gud uppväckte Jesus från de döda. Det var så Gud visade sin makt och den ska han visa på oss alla. Jesus är den förstfödde av alla, 15:22 ff.

V 15-17 innehåller tre retoriska frågor. Den första: **Vet ni inte att era kroppar är Kristi lemmar?** Det grekiska ordet för lemmar, kroppsdelar, grekiska *mele*, återkommer flera gånger, betonas. Våra kroppar tillhör inte Kristus i symbolisk mening utan *är* i mycket påtaglig mening Kristi kropp i Korint. Vet ni inte detta? **Ska jag göra dem till en skökas lemmar?** Paulus svarar själv på dem med en stark negativ konstruktion, grekiska *me*

genoito, **Nej, naturligtvis inte!** Se också Rom 3:4, 6, 31, 6:2, 15, 7:7, 13, 9:14, 11:1, 11, Gal 2:17, 3:21 och 6:14. Han förstärker ytterligare genom att hänvisa till Skriften, 1 Mos 2:24 som visar hur man och kvinna förenas. **De två ska bli ett kött.** När han sedan talar om att **den som är förenad med Herren är en ande med honom** har han använt sig av motsatsparet kött – ande, se kommentaren till 5:5. Kött talar om mänskliga relationer medan anden främst är relationen till Gud.

V 18-20 **Fly bort från otukten!** Det är inte omöjligt att Paulus har berättelsen om Josefs flykt från Potifars hustru i åtanke, se 1 Mos 39, se också Ordspr 6:23–7:27. Här krockar korintiernas syn på människan rejält med den bibliska synen. Eftersom endast det andliga hade evig betydelse räknades kroppen som något som var ”utanför människan”. Paulus menar att de har fel och att **de syndar mot sin egen kropp.** Kroppen ingår i detta att vara människa. Ingen kan leva utan kropp. Det är genom den vi har relationer och det är genom den vi kommunicerar med varandra. Det är också genom kroppen vi har gemenskap med Gud.

Eller vet ni inte att er kropp är ett tempel ...? I 3:16 användes bilden om gemenskapen, men här används den också om den enskildes kropp. Han skriver också att **ni har fått (kroppen) av Gud.** Denna utsaga utgör också bakgrunden till kapitel 7. Argumentet om att vi **har blivit köpta och priset är betalt** återkommer också i 7:22–23. När en slav skulle friköpas skedde det i regel i något av de korintiska templen. Slaven fick gå till prästen och ge honom summan. Prästen i sin tur betalade slavägaren och först då var slaven köpt och betald. Äran för affären tillföll guden.

Paulus avslutar med orden: **Så förhårliga då Gud i er kropp!** På samma sätt som vi relaterar och kommunicerar genom kroppen så förhårligar vi Gud genom kroppen, se Rom 1:21, 12:1, 15:6. Vi kan inte fira gudstjänst på något annat sätt än genom kroppen. Kroppen är platsen för Guds förhårligande.

I och med utgången av kapitel 6 går Gordon Fee över till brevets andra huvuddel, 7:1–16:12, den i vilken Paulus besvarar sådant korintierna skrivit till honom om, se 7:1. Raymond Collins gör en annan bedömning. Han menar att Paulus ännu inte är färdig med sitt andra tänkta tal. 6:12–20 handlar i Collins tolkning allmänt om kroppen och kroppens betydelse och utgör en övergång till kapitel 7 som handlar om hur vi ska leva med vår sexualitet. Eftersom båda sätten att disponera 1 Kor är nyttiga försöker jag använda dem båda och kommer också fortsättningsvis att ha med mig de sex tänkta talen. Här väljer jag ändå att gå över till den andra huvuddelen.

ANDRA HUVUDDALEN

Det är uppenbart att någon eller några har skrivit ett brev till Paulus, ett brev som vi inte har tillgång till. Men de inledande orden ”I fråga om det ni skrev ...” avslöjar det. På grekiska heter i fråga om *peri de* och Paulus använder det även i 8:1, 12:1, 16:1 och 16:12. Om detta syftar på de bekymmer korintierna tagit upp har de skrivit om sex och avhållsamhet, om köttet från avgudaoffer, om andliga manifestationer och om pengar.

Paulus svarar på dessa frågor. Jag delar här upp kapitlet i sju avsnitt, men låter det sista, v 36-40 utgöra en särskild del.

7:1–35 Att leva i äktenskap

- 1-7 Äktenskapligt samliv
- 8-11 ett liv som ogift eller skild
- 12-16 gift med en som inte är troende
- 17-24 ett liv i sin kallelse
- 25-35 råd till de ogifta

7:1-7 Äktenskapligt samliv

7:1 I fråga om det ni skrev svarar jag: Det är visserligen bäst för en man att inte röra en kvinna. 2 Men för att undvika otuktssynder skall varje man ha sin hustru och varje hustru sin man. 3 Mannen skall ge sin hustru vad han är skyldig henne och på samma sätt hustrun sin man. 4 Hustrun bestämmer inte över sin kropp, det gör mannen. På samma sätt bestämmer inte mannen över sin kropp, det gör hustrun. 5 Håll er inte borta från varandra utom möjligen för en tid med bådassamtycke, så att ni kan ägna er åt bönen. Och kom sedan tillsammans igen, så att Satan inte frestar er, eftersom ni inte kan leva avhållsamt. 6 Men detta ger jag som ett råd, inte som en befallning. 7 Helst skulle jag vilja att alla människor vore som jag. Men var och en har sin gåva från Gud, den ene av ett slag, den andre av ett annat.

V 1-2 Vi har redan mött några av de slagord som ljöd i Korint, som till exempel ”allt är tillåtet” och ”maten är till för magen”. Här möter vi ännu ett: ”Det är bäst **för en man att inte röra en kvinna**”. Det är först senare exegetik som hävdade att detta uttryck sannolikt var ett korintiskt slagord. Tidigare menade bibeltolkarna att det var ett paulinskt motto som låg bakom hela kapitel 7 och som därför formade den kristna sexualiteten. ”Det är bäst för en man att inte röra en kvinna” skulle alltså var specifikt för de kristna. Collins menar att slagordet är ett korintiskt sådant. Det betyder att tolkningen av kapitel 6 och 7 skiljer sig från tidigare kristna tolkningar. Problemet var inte, enligt Collins, att det fanns församlingsmedlemmar som gick till prostituerade, utan att det fanns gifta församlingsmedlemmar som hävdade avhållsamhet som det nya livets ideal i enlighet med det korintiska slagordet. Det var denna avhållsamhet som vållade problem inom äktenskapet. När Paulus därför ska kommentera saken börjar han i v 2 med orden ... **för att undvika otuktssynder ska varje man ha sin hustru och varje hustru sin man.**

Denna tolkning har flera skäl för sig. För det första är den inte alldeles ny. Kyrkofadern Origenes förstod texten som att problemet var just avhållsamheten.⁴⁹ Han menade att den förståelsen ligger redan i orden: ”I fråga om ...” som i sig är en markering som visar att

⁴⁹ Uppgiften kommer från Collins, s 252.

andra sagt just detta. Paulus använder inte heller uttrycket ”att röra vid en kvinna” någon annanstans. Det är ett opaulinskt sätt att uttrycka sig. 8:1, 4, 8, 10:23, 13:2 och 15:12 innehåller också korintiska slagord. Det verkar som att Paulus knyter an till just dessa slagord. Men mer ska sägas om avhållsamheten.

Det andra är att det tveklöst fanns en avhållsamhetens kultur i Korint. I Korint dyrkades bland andra gudinnan Isis som krävde avhållsamhet. Den romerske poeten och satirikern Juvenal som levde i början på 100-talet skriver om hur en kvinna fick gå till gudinnan Isis och be om förlåtelse därför att hon hade haft en sexuell relation med sin äkta man. Avhållsamheten kan även knytas till andra gudar och författare som vittnar om detta. Avhållsamheten var ett fint ideal.

För det tredje var just diskussioner om äktenskap och om friheten inom äktenskapet heta ämnen för den tidens filosofer. De grekiska filosoferna, särskilt stoiker och cyniker, diskuterade ofta frågan om äktenskapet. De diskuterade utifrån begreppen frihet, plikt, ansvar och ömsesidighet. Det hände att diskussionerna mynnade ut i frågan om människan alls ska gifta sig.

För det fjärde var Paulus inte främmande för dessa diskussioner. Tvärtom, dessa diskussioner avspeglas i kapitel 6 och 7. Men Paulus hämtar sitt bidrag till diskussionen från Skrifterna och från den judiska traditionen. Hans undervisning knyter an till filosoferna och de hedniska sederna och kan därför förstås av oss som principiell. I Skrifterna sägs att man och kvinna ska ingå äktenskap, 1 Mos 1:28. Bortsett från det gamla Israels patriarkaliska synsätt, generösa sätt att leva sexuellt och mannens möjlighet att skilja sig från sin hustru verkar det tydligt att Paulus menar att sexualiteten hör hemma inom äktenskapet. Förutom 1 Mos 1:28 hänvisar han i 6:16 till 1 Mos 2:24.

V 2-4 Paulus ger här sin syn på sexualitet och äktenskap med hjälp av tre parallella påståenden. Han talar om vikten av att vara gift ”**varje man skall ha sin hustru**”, mannens och hustruns ömsesidighet ”**mannen skall ge sin hustru ...**” och den enskildes ansvar i detta ”**hustrun bestämmer inte över sin kropp**”. Lägg märke till att han jämför mannen och hustrun, både i v 2, 3 och 4. Det är inte så att mannen eller hustrun är ofria utan detta faktum att de utgör en enhet. Paulus har som vi sett tidigare en holistisk syn på människan där ande, själ och kropp utgör en enhet. Denna enhet fortsätter i äktenskapet och fullbordas i Gud. Mannen och hustrun är Kristi lemmar, ett tema vi ska återkomma till senare.

Paulus står i sak på samma mark som filosoferna i Korint som också hävdade äktenskapet som en samhällets grundsten. Otukt ansågs inte bra för någon utan störde samhällsordningen. Det var med äktenskapet som utgångspunkt som friheten, plikten, ansvaret och ömsesidigheten diskuterades. Bortom denna horisont såg Paulus också äktenskapet som en skapelsens ordning och en gåva från Gud.

V 5-6 handlar om avhållsamheten. Det grekiska ordet *ekrateia* som betyder självbehärskning finns knappt alls i det judiska tänkandet. Självkontroll och disciplin i den meningen hörde hemma i stoikernas värld. Det förekommer visserligen i Gal 5:23

som en aspekt av Andens frukt, men också där kan det närmast förstås som ett sätt att knyta an till hedningarna tankevärld. Här i v 5 står det motsatta ordet till *ekrateia* nämligen *akrasia*, översatt med orden ”inte kan leva avhållsamt”, kan då översättas med ”brist på självbehärskning”. Det var just denna erfarenhet som korintierna hade frågat Paulus om. Paulus vet att Moses talat om avhållsamhet i 2 Mos 19:15, men då endast som förberedelse inför mötet med Gud, det vill säga som bön. Det är denna insikt som ligger bakom Paulus råd att äkta makar **möjligen** kan avhålla sig ifrån varandra **för en tid med bådadas samtycke, så att ni kan ägna er åt bönen**. Det går knappast att hävda att Paulus har tillmötessgått dem som propagerar för avhållsamhet. Den avhållsamhet Paulus talar om förutsätter

1. en tid
2. bådadas samtycke
3. bön

Det är med viss tveksamhet som Paulus kan tillåta avhållsamhet. Det finns inget bud om avhållsamhet i Guds ord. Paulus kan ändå gå med på avhållsamhet under vissa premisser.

V 7 Helst skulle jag vilja att alla människor vore som jag. Det verkar som att Paulus vid denna tid var ogift, se också 7:8, 9:5.⁵⁰ Då finns bara tre möjligheter. Han var skild, änkeman eller levde avhållsamt, det vill säga i celibat. Det är inte lätt att avgöra vilket och det finns olika förslag. Det som komplicerar det hela är att Paulus varit en nitälskande farisé och kanske en rabbin, åtminstone rabbinlärjunge, Gal 1:14, Apg 22:3. För dessa var det en plikt att gifta sig och få många barn. Något annat är närmast otänkbart. Paulus var med andra ord skild eller änkeman. Hans liv förändrades dramatiskt när han blev kristen och det är inte otänkbart att han var skild eller änkeman. Men varför önskar han då att alla skulle vara skilda eller änkemän? Samtidigt om han levde i avhållsamhet varför skulle han vilja att alla gjorde det? Jag tror att vi måste flytta fokus från denna personliga fråga till Guds vilja och läsa vidare **Men var och en har sin gåva från Gud, den ene av ett slag, den andre av ett annat**. Paulus vill att varje människa ska ta emot sitt liv just där hon eller han befinner sig som en gåva från Gud, oavsett om du är skild, gift, änkeman eller lever i avhållsamhet. Varje liv är en gåva och en kallelse att leva. Detta leder vidare till fortsättningen i v 8-11.

7:8–11 Ett liv som ogift eller skild

7:8 Till de ogifta och änkorna säger jag att det är bäst för dem om de förblir som jag. 9 Men om de inte kan leva avhållsamt skall de gifta sig, eftersom det är bättre att gifta sig än att vara upptänd av begär. 10 De gifta ger jag en befallning som inte är min utan

⁵⁰ Jag vill göra en reservation till denna utgångspunkt. Kyrkohistorikerna Eusebius (262-340 e Kr) skriver om de apostlar som levat i äktenskap: ”Petrus och Fillippos hade barn. Fillippos gifte bort sina döttrar och Paulus tvekar inte att i ett av sina brev hälsa till sin maka som han för tjänstens skull inte kunde ha med sig.” Bibelstället Eusebius tänker på är Fil 4:3, hos oss översatt till medarbetare. Om Eusebius har rätt kanske det borde översättas livskamrat och sedan tolkas som maka.

Herrens: En hustru får inte skilja sig från sin man - 11 skiljer hon sig skall hon förbli ogift eller försona sig med sin man - och en man får inte överge sin hustru.

Här fortsätter, enligt min mening, Paulus med sig själv som exempel. Hans sätt att formulera sig ger anledning till vidare spekulationer om hans civilstånd. Jag är medveten om att den traditionella tolkningen är att Paulus alltid levt i avhållsamhet. Den kan vara riktig, men jag tycker den är svår att hålla fast vid. Av sammanhanget tycks det vara klart att Paulus av något skäl var ogift och det är som sådan han skriver till de ogifta och änkorna. De grekiska orden *tois agamois*, här riktigt översatta med ogifta (män), kan rent språkligt innesluta såväl unga män, frånskilda män, män som lever i avhållsamhet som änkemän.

Sammanhanget visar som sagt att Paulus använder sig själv som exempel i både v 7 och v 8. Brevet är skrivet år 54 e Kr så han var definitivt ingen ungdom, men det framgår inte om han alltid varit ogift, om han var frånskild eller änkeman. Jesus talar i Matt 19:10-12 med sina lärjungar om att ”det finns andra som för himmelrikets skull inte gifter sig.” Kan Paulus ha varit en sådan? Paulus födelse brukar förläggas till år 3 e Kr även om det kan skifta något. Paulus mötte Jesus på vägen till Damaskus år 31 e Kr och borde ha varit gift sedan många år tillbaka. Den traditionella tolkningen av Paulus konstaterar att Paulus var ogift och att han betraktar detta som ”en gåva” enligt 1 Kor 7:7, men det är ett ganska svagt argument. Se vidare min kommentar ovan till v 7.

Möjligen kan man tänka sig att hans hustru övergivit honom i samband med omvändelsen. Och att han sedan dess levt ensam och i avhållsamhet i enlighet med de råd han ger i 1 Kor 7:7 och 8.

Jag lutar åt att Paulus har sig själv och andra änkemän i åtanke när han skriver **till de ogifta och änkorna**. I v 9 skriver han att om de inte kan leva avhållsamt ska de gifta sig, men då kan de knappast syfta på de frånskilda eftersom han i v 11 skriver att de frånskilda ska förbli frånskilda. Uteslutningsmetoden pekar därför mot att Paulus var änkeman och han tänker på dem när han skriver till de ogifta. Då vänder sig Paulus till änkemännen och änkorna. Hans mening blir då både språklig och logisk.

Men Paulus skriver vidare i v 8 att han önskar att alla (änkemän) kunde vara som han och här i v 9 **att det är bäst för dem om de förblir som jag**. Med denna önskan menar Paulus emellertid inte att *alla* ska leva i avhållsamhet (celibat) eller att *alla* ska bli änkemän. Han menar helt enkelt att han är nöjd med sitt liv och med sitt kall oavsett civilstånd. Han önskar att alla människor oavsett civilstånd ska ta emot livet som en gåva och leva i denna gåva.

Orden i v 9 får nu sin logiska mening **om de inte kan leva avhållsamt ska de gifta sig**. De kan bara syfta på änkemännen, inte på dem som är kallade att leva i avhållsamhet och inte på de frånskilda. Men om änkemännen inte kan leva avhållsamt skall de gifta sig. Det är bättre att gifta sig än att brinna i begär, 7:2, 28, 36, 38 och 39.

Jag är medveten om att mer liberala bibeltolkare skulle göra invändningar som att Paulus ord gällde då, men inte nu. Kanske skulle de också hävda ett pastoralt perspektiv som att

de som blivit övergivna måste få gifta om sig etc. Jag hänvisar här till min kommentar av Matt 19:3-12 som också återfinns på www.bibelforklaring.nu både som ljudfil och som skrivet kompendium. Jag fortsätter att läsa innantill:

V 10-11 De gifta ger jag en befallning som inte är min utan Herrens: En hustru får inte skilja sig från sin man - 11 skiljer hon sig skall hon förbli ogift eller försona sig med sin man - och en man får inte överge sin hustru.

En judisk kvinna kunde i allmänhet inte lämna sin man, men det kunde däremot den grekiska. Paulus håller sig här till Skrifterna och önskar att också den grekiska kvinnan ska förbli ogift för att om möjligt försonas med sin man. Jesus gjorde på samma sätt, se Matt 5:32b, 19:9b, Mark 10:12 och Luk 16:18b. Nu är det här emellertid mer än Skriftens ord och mer än traditionen. Det är den uppståndne Herrens ord och Paulus ger det som en befallning, grekiska *paraggello*. Paulus använder samma starka ord i 11:17 och 1 Thess 4:11. Han gör i regel klart när hans befallning är ett Herrens ord, se 11:23-26, 14:37 och 1 Thess 4:15.

Nu har Paulus talat till änkemän och frånskilda. Nu återstår dem som är gifta med dem som inte är troende, i vårt sammanhang inte troende på Kristus, inte döpt eller kristen.

7:12–16 Gift med en som inte är troende

7:12 Till de andra säger jag, inte Herren: om en broder har en hustru som inte är troende och hon är villig att leva med honom, får han inte överge henne. 13 Och om en hustru har en man som inte är troende och han är villig att leva med henne, får hon inte överge honom. 14 Ty mannen som inte tror är helgad genom sin hustru, och hustrun som inte tror är helgad genom sin troende man. Annars vore era barn orena, men nu är de heliga. 15 Men om den otroende vill skiljas, så låt honom göra det. I sådana fall är brodern eller systemen inte bunden som en slav. Gud har kallat er att leva fredligt tillsammans. 16 Vet du då, hustru, om du kommer att frälsa din man, och vet du, man, om du kommer att frälsa din hustru?

V 12-13 Förutom änkemän och frånskilda talar Paulus också till **de andra**, det vill säga de som är gifta med en som inte är troende. Paulus skriver på grekiska *a-piston*, anti-troende, en otroende eller en som inte tror.⁵¹ Paulus ser helst att den troende är gift med en annan troende, att de lever ”i Herren”, 7:39, men så var inte alltid fallet i Korint och så är inte alltid fallet idag. De andra är därför här sådana som var gifta innan de kom till tro. Han skriver till dessa troenden snarare än till deras maka eller make.

Det är inte märkligt att människor gifter sig med dem som ingår i samma grupp som dem själva. Tvärtom, var det och fortfarande är det en anomali att träda över såväl ras- och

⁵¹ Han använder inte ordet *apiston* någon annanstans än i Korintierbrevet, se 1 Kor 6:6, 7:12, 13, 14, 15, 10:27, 14:22, 23, 24, 2 Kor 4:4, 6:14 och 15.

etnicitetsgränser som social eller religiösa gränser. Av 5 Mos 7:3 och Neh 13:25 förstår vi att det i det gamla Israel till och med var förbjudet. Dessa äktenskap betraktades som ogiltiga. Om någon konverterade till judisk tro betraktades denne som ”nyfödd”, det vill säga som upptagen i en helt ny familj där den gamla inte längre finns. I den grekiska kulturen förväntades kvinnor att per automatik tillbe samma gudar som maken. Det betyder att frågor omkring detta var befogade och Paulus ägnar ganska stort utrymme åt dem. Paulus gör här några viktiga påståenden.

Paulus skriver att om den kvinna som inte tror vill fortsätta äktenskapet **får han (den troende) inte överge henne**. Han säger detsamma till den troende kvinnan. Hon får inte lämna sin man om han vill behålla henne även om han själv inte tror. Detta är principen helt i linje med det han tidigare sagt om äktenskapet. Men nu fortsätter han med att utveckla sin princip med tre kommentarer.

V 14-16 Den första kommentaren gäller helighet. Den kristna människan är avskild för ett liv i Kristus. Hur är det då med makans eller makens helighet? Paulus gör på samma sätt här som tidigare. Han håller sig till Skrifterna och den judiska linjen som säger att de två blir ett kött, 1 Mos 2:24. Under själva vigselakten säger brudgummen till sin brud: ”Du är nu helig för mig”. Det betyder att de förenades i, med och under det förbund Gud ingått med Israel folk. Paulus skriver: **Ty mannen som inte tror är helgad genom sin hustru, och hustrun som inte tror är helgad genom sin troende man**. Denna tanke, att någon eller något blir helgat, sammankopplat eller förenat med genom association lyser fram på olika sätt i Skrifterna, se till exempel 2 Mos 29:37, 3 Mos 6:18 eller Rom 11:16. Det är samma tanke som i förlängningen också når deras barn, **annars vore era barn orena, men nu är de heliga**, det vill säga också de tillhör Herren. Det kanhända att människor idag tänker att om det heliga rör vid det oheliga blir det orent, men Paulus låter oss förstå att det är tvärtom.

Den andra kommentaren gäller kallelsen att leva i frid. **Gud har kallat er att leva fredligt tillsammans** oavsett om ni är troende eller inte. Det betyder till slut att om den som inte är troende inte vill fortsätta äktenskapet, inte vill leva i frid ska denne få lämna, - just för friden skull. Guds frid, hebreiska *shalom*, är en gåva till oss människor samtidigt som det är en gåva och en kallelse. Det är en kallelse som räcker hela livet. Frid innebär helhet, balans och fulländning. Därför skriver Paulus att **om den otroende vill skiljas, så låt honom göra det**.

Den tredje kommentaren är att den som (ännu) inte tror kan komma till tro på Herren. Den helighet Paulus skrivit om och som de fått del av är inte detsamma som att de blivit troende eller frälsta. Han utmanar här den troende att ta sitt ansvar i förbön och med goda gärningar. **Vet du då, hustru, om du kommer att frälsa din man, och vet du, man, om du kommer att frälsa din hustru?** Kommentarererna skiftar i sina tolkningar. Ska detta läsas optimistiskt eller pessimistiskt? Båda läsesätten är möjliga. Den optimistiska går vidare på tongångarna om helighet och frid. Nästa steg är frälsning. Den pessimistiska bygger på att skilsmässa är möjlig.

Sammanfattningsvis kan ändå sägas att Paulus hade en mycket klar förståelse av och fast tro på det livslånga äktenskapet. Hans syn är sakramental, ett uttryck vi får anledning att återkomma till i kommentaren till Ef 5:32 där Paulus säger om äktenskapet:

Denna hemlighet (grekiska *mysterion*, latin *sacramentum*) är stor – jag talar om Kristus och församlingen.

Paulus har redan tidigare talat om att varje människas liv, civilstånd och kallelse ska förstås som en gåva, 7b. Nu utvecklar han detta i v 17-24.

7:17-24 Att leva i sin kallelse

7:17 Bara det vet vi, att var och en skall leva i den ställning som Herren har tilldelat honom, då Gud kallade honom. Detta föreskriver jag i alla församlingar. 18 Blev någon kallad som omskuren, skall han inte försöka att dölja det. Blev någon kallad som oomskuren, skall han inte låta omskära sig. 19 Det har ingen betydelse om någon är omskuren eller oomskuren. Vad som betyder något är att man håller Guds bud. 20 Var och en skall bli kvar i den ställning han hade när han blev kallad. 21 Blev du kallad som slav, så sörj inte över det. Även om du kan bli fri, så förbli hellre slav. 22 Ty den som var slav när han blev kallad av Herren, är en Herrens frigivne, och den som var fri när han blev kallad, är en Kristi slav. 23 Ni har blivit köpta och priset är betalt. Var inte slavar under människor. 24 Bröder, var och en skall inför Gud förbli vad han var när han blev kallad.

Det verkar som att några av korintierna tillmätt civilståndet religiös betydelse, som om det vore andligare att vara ogift. I v 1-16 vände sig Paulus till dem gifta eller dem som varit gifta. Från och med v 25-40 vänder han sig till dem som ännu inte gift sig. Men däremellan, v 17-24, undervisar han om den grundläggande tesen; nämligen att var och en ska betrakta sitt liv som en gåva och kallelse, grekiska *kaleo*, från Gud. Grundhållningen är enligt Paulus att förbli i det civilstånd man var när man kallades, se v 17, 20 och 24. Det är knappast en tillfällighet att Paulus talar om kallelse eftersom ordet *kaleo* i sig är ett tungt teologiskt begrepp. Ordet för församling är som bekant *ekklesia*, en gemenskap man kallats in i.

Kön, etnicitet och social rang är viktiga begrepp för varje människa. Paulus tar upp dessa i tur och ordning, kön och/eller ställning i v 1-6 och 17, etnicitet i v 18-19 och social rang i v20-23.

V 17 Paulus skriver att **var och en skall leva i den ställning som Herren har tilldelat honom**. Paulus har redan i inledningen av sitt brev talat om sin och korintiernas kallelse, 1:1, 2 och 9. Och i vårt avsnitt använder han ordet åtta gånger, v 17, 2 ggr i v 18, 20, 21, 2 ggr i 22 och v 24, se också 7:15, 10:27 och 15:9. Kallelsen får anses vara ett teologiskt grundbegrepp för biblisk tro. Den säger oss att vi inte själva kan upprätta gemenskapen med Gud (på grund av synden) och frälsningen är en gåva som vi kallas att ta emot.

Paulus är medveten om att kön, etnicitet och social status grundläggande, men i Guds rike är det kallelsen till de heligas gemenskap som är helt avgörande (1:9).

Det grekiska ordet *peripateito*, i FB översatt med ”leva”, betyder närmast vandra. Jag kommenterade detta viktiga ord i Gal 5:16 som handlar om att vandra i Anden. Det är ett typiskt judiskt sätt att beskriva livet. Det är bara att tänka på det gamla Israels uttåg ut ur Egypten, vandrigen genom öknen mot det utlovade landet. Livet är som en vandring, med en utgångspunkt och ett mål och för den kristne handlar det om att gå Vägen, leva Livet och säga ja till Sanningen som är Herren Jesus själv, Joh 14:6. Det kan naturligtvis hända mycket under ett liv, men Paulus grundtanke är att vi ska leva i den ställning som vi hade **då Gud kallade honom**.

Detta föreskriver jag i alla församlingar, se 1:2, 4:17, 7:17, 11:16, 14:33 och 16:1.

V 18-19 **Blev någon kallade som omskuren ... oomskuren?**⁵² I Kristus spelar etnicitet ingen roll. Vi såg samma insikt när vi studerade Gal 3:28, 5:6 och 6:15. Paulus är mån om att sådant som berör kön, etnicitet eller social status bevaras i en stabil balans, men underordnas Guds bud. **Vad som betyder något är att man håller Guds bud**. Uttrycket är ett tekniskt uttryck som används regelbundet i Nya Testamentet, Matt 19:17, Joh 14:15, 21, 24, 15:10, 1 Joh 2:3, 4, 3:22, Upp 12:17, 14:12 och Paulus använder det i 1 Tim 6:14. Paulus förespråkar inte ett passivt liv, tvärtom. Att hålla Guds bud förpliktar till ett aktivt, utgivande liv, se till exempel Gal 5:6, och 1 Thess 4:9–12.

V 20-23 Paulus upprepar sig när han skriver att **var och en skall bli kvar i den ställning han hade när han blev kallad**. Orden ska inte uppfattas vare sig som att man måste bli kvar eller att man måste frigöra sig utan mer ägnade att svara på korintiernas frågor. I den antika världen var slaveriet accepterat. Det hände att människor sålde sig själva till slavar, eftersom det i regel var bättre att vara slav än att bara vara fattig. Slavar

- kunde göra karriär
- kunde friköpas
- kunde äga mark och åtminstone mindre förmögenheter
- kunde till och med ha andra arbeten vid sidan om sin huvudtjänst
- skulle enligt vissa forskare frigges efter 10-20 år, men de kunde inte själva välja när, var eller hur.

Slaven var inte sin egen och kunde därför inte jämföra sig med en fri man eller kvinna. Slaven tillhörde sin herre. Det var många slavar som blev kristna och fick höra om friheten i Kristus, men Paulus vill inte att de ska bekymra sig över sitt civilstånd eller försöka ändra det bara för att de blivit kristna. **Blev du kallad som slav, så sörj inte över det. Även om du kan bli fri, så förbli hellre slav**. På ett liknande sätt översätter också Bibel 2000. Hugo Odeberg menar i sin kommentar att denna översättning rimmar med

⁵² Här antyds den stora diskussionen om omskärelsen som vi studerade i Galaterbrevet och som det beslutades om på Jerusalems mötet. Här diskuteras den inte alls. Frågan verkar vara avgjord en gång för alla.

Paulus intention, se vidare Ef 6:5-7, Kol 3:22-24 och 4:1. De kristna ska förbli slavar för att just i den ställningen bära fram vittnesbördet om Kristus.

1917 års översättning och Giertz översättning har emellertid en annan tolkning.

Dock, om du kan bliwa fri, så begagna dig hellre därav (1917)

Men kan du bli fri så ta hellre vara på den möjligheten. (Giertz)

Reformationsbibeln översätter lika tvetydigt som den grekiska texten ger uttryck för. Där heter det:

Men kan du bli fri, så bruka dig hellre (av det).

Frågan är om Paulus menar att slaven ska dra nytta av möjligheten av att vara slav eller möjligheten av att bli fri. Båda sätten att översätta är möjliga, men för egen del föredrar jag tillsammans med Fee och Collins den senare tolkningen. Jag avstår här från att kommentera den invecklade grekiskan, men tillåter mig ana att Paulus inte är otydlig utan faktiskt menar att båda alternativen är lika bra.

V 22 ger oss förklaringen. Det förstår vi genom att den grekiska texten börjar med ordet *gar*, ty. **Den som var slav när han blev kallad av Herren, är en Herrens frigivne, och den som var fri när han blev kallad, är en Kristi slav.** Forskarna tror att ungefär en tredjedel av Korintens befolkning var slavar, det vill säga mer än 100 000 personer och ytterligare en tredjedel hade varit slavar men sedan frigivits. Det avgörande är inte huruvida den ny kristne är slav eller fri utan frågan är snarare vem som är min herre. Återigen förskjuter Paulus uppmärksamheten från ”problemet” till ”lösningen”. Han vill att vi ska förstå att Jesus är Herren och att vi tjänar honom. Paulus var en fri man men talar ofta om att tillhöra Herren och att tjäna honom. I Galaterbrevet som skrevs innan detta brev kallade han sig själv för Kristi slav, grekiska *doulos*, Gal 1:10 och likaså i Romarbrevet som skrevs efter detta brev, Rom 1:1. I samma anda talar han om vikten av att tjäna Herren, Rom 1:25, 12:11, 14:18 eller 1 Thess 1:9. Det betyder inte att en slav inte kunde bli friköpt eller att en kristen skulle avstå från att bli friköpt. Men det bestämdes inte av slaven utan helt och hållet av ägaren.

En slav kunde bli friköpt på flera olika sätt. Hon eller han kunde köpa sig fri med hjälp av egna pengar förutsatt att ägaren gick med på det. Det var också möjligt för ett kollegium av något slag att friköpa en slav och det är tänkbart att husförsamlingen samlade in pengar för att friköpa en god vän. Kanske är detta en av flera orsaker till att Paulus skriver som han gör. I regel betalades pengarna till prästen i något av de många tempel som fanns i Korint, se min kommentar till 6:20. Matt 20:28 och 1 Petr 1:18 är också nycklar för att rätt förstå v 23.

Så avslutar Paulus detta stycke med att i v 24 för tredje gången påminna om sin grundhållning **var och en skall inför Gud förbli vad han var när han blev kallad**, se tidigare v 17 och 20.

Ända sedan 6:12 har Paulus haft kroppen i fokus. Det kristna livet levs i, genom och med kroppen därför att vi är kroppsliga varelser, inte enbart andliga. Han har talat om relationen mellan makar, gett skäl för att undvika skilsmässa, om att vara gift med en otroende och om nu senast om att förbli i sin kallelse eftersom kön, etnicitet och social status är underordnade Herren Jesus. Nu vänder sig Paulus till dem som inte ännu inte är gifta, v 25-40. Vad ska de tänka på när de kommer till tro?

7:25-35 Råd till de ogifta

Vi har här ett ganska långt avsnitt framför oss. Det börjar med att Paulus i v 25 ”ger ett råd” och det slutar i v 40 på samma sätt. V 25-35 vänder sig till de unga som ännu inte gift sig, men nu blivit rådvilla. Jag delar in avsnittet i tre delar v 25-28, 29-31a och 31b-35 och behandlar sedan v 36-40 som två specialfall.

7:25 I fråga om de kvinnor som lever ogifta har jag ingen befallning från Herren, men jag ger ett råd såsom den som genom Herrens barmhärtighet är trovärdig. 26 Jag menar då att i det svåra läge som nu råder är det bäst för en människa att förbli som hon är. 27 Är du bunden vid en hustru, försök då inte att bli fri. Är du inte bunden, så försök inte att få hustru. 28 Men även om du gifter dig syndar du inte, och om en ogift kvinna gifter sig syndar hon inte. Sådana kommer dock att få utstå lidanden, och jag vill skona er.

Också här svarar Paulus på frågor som han fått brevlades. Är dem som ännu inte är gifta per automatik kallade att leva i avhållsamhet? **I fråga om de kvinnor som lever ogifta.** Han vänder sig till unga och ogifta kvinnor i v 25, 28, 34, 36, 37 och 38. Det grekiska ordet är *parthenon* som översätts med det svenska ordet jungfru, ibland med ung flicka. Ordet återfinns inte på något annat ställe i 1 Kor. Ordet kan emellertid också användas om unga män och det är sannolikt så vi ska förstå det här. Paulus talar generellt om unga ogifta, se hur ordet används i Joh Upp 14:4.

V 25 Också här är hans grundhållning att de ska förbli sådana de är, men han är nog med att stryka under att inte har någon **befallning från Herren**, se också 7:10, 12. Men han ger det som **ett råd**, v 26-31a, och hänvisar till att han **genom Herrens barmhärtighet är trovärdig**. Det är hans mening, jämför med v 40.

V 26-28 Det är bra för de gifta att förbli sådana de är, för slavar likaså och nu också för de ogifta. Han menar att **i det svåra läge som nu råder är det bäst för en människa att förbli som hon är**. Det är inte klart vad han avser med det svåra läget. Någon menar att det var rent allmänt var svårt att försörja sig i Korint som flera gånger drabbats av nöd på olika sätt. Någon annan att de förvirrade diskussionerna om otukt och avhållsamhet gjorde det bäst att tills vidare vänta med äktenskap. Ytterligare någon visar på att **sådana kommer dock att få utstå lidanden**. Det grekiska ordet *thlipsis*, här översatt med ”lidanden” används ofta för att beskriva yttre lidanden, förföljelser. Det var svårt att vara bekännare i Korint och dem som bildar familj får räkna med att hustrun eller barnen kan bli trakasserade. De olika sätten att förstå vad Paulus åsyftar behöver inte motsäga

varandra. Men den vanligaste och mest troliga förståelsen är det eskatologiska perspektiv Paulus har i sin undervisning, se nedan.

Innan vi tar oss an v 29-31a vill jag att du lägger märke till Paulus sätt att jämföra män och kvinnor. Vi har sett att ordet *parthenon*, i v 25, kan reduceras till ”dem som lever som ogifta” och i v 26 skriver Paulus om vad som ”bäst för en människa”. Vi ser att Paulus inte är särskilt patriarkalisk vilket han ofta beskylls för. Han adresserar vidare både män och kvinnor i v 27 och v 28. Sedan fortsätter han att skriva i v 28b **om en ogift kvinna gifter sig**. I den hellenistiska världen blev en ung flicka bortgift, men för Paulus är man och kvinna jämställda i Kristus, Gal 3:28. Kvinnan blir därför inte bortgift utan gifter sig av egen kraft. Ytterligare skäl som talar emot att Paulus är patriarkalisk är det eskatologiska perspektivet, själva huvudargumentet i v 29, nämligen att tiden är kort. Se också min kommentar till v 2-4. Därmed går vi över till detta.

29 Men det säger jag er, bröder: Tiden är kort. Även de som har en hustru skall nu leva som om de ingen hade, 30 och de som gråter som om de inte grät, de som gläder sig som om de inte glädde sig, de som köper något som om de inte kunde behålla det, 31 och de som använder sig av den här världen som om de inte fick ut något av den.

Men det säger jag er, bröder (och systrar), se min kommentar till 1:10, **Tiden är kort**, det vill säga Herren kommer snart tillbaka. Det torde vara huvudargumentet för att inte gifta sig. Det gäller för såväl unga män som unga kvinnor. Vi såg redan i förklaringen av *1 & 2 Thessalonikerbrevet* att de första kristna ivrigt väntade på Herrens återkomst. Församlingen i Thessaloniki uppstod bara några månader innan den i Korint och Paulus skriver ingående till dem om Herrens återkomst. Det gör han inte i 1 Korintierbrevet som är skrivet tre eller fyra år senare, men förväntningen på Herrens snara återkomst lever fortfarande stark. Denna förväntan talar för att förbli ogift även om de inte är fel att gifta sig. Han gör det ännu tydligare att det endast är en fråga om råd genom att nämna ytterligare fyra kontraster. **De som gråter ska leva som om de inte grät, de som gläder sig som om de inte glädde sig, de som köper något som om de inte kunde behålla det, och de som använder sig av den här världen som om de inte fick ut något av den.** Paulus talar inte här om världen i negativ mening utan konstaterar bara att vi lever i denna världen, men vi kommer inte att bli kvar här för alltid. Så här långt har han gett råd.⁵³ I v 31b-35 går han över till att närmare förklara varför han ger råd som han gör.

7:31b Ty världen, sådan den är, går mot sin undergång, 32 och jag vill att ni skall vara fria från bekymmer. Den ogifte är angelägen om det som tillhör Herren, hur han skall göra som Herren vill. 33 Den gifte är angelägen om det som tillhör världen, hur han skall vara sin hustru till lags, 34 och så blir han splittrad. Den ogifta kvinnan, jungfrun, tänker på det som tillhör Herren, att hon skall vara helig både till kropp och själ, men den gifte kvinnan tänker på det som tillhör världen, hur hon skall vara sin man till lags.

⁵³ Det är ett råd helt i linje med det råd Jesus ger i Matt 6:24–34 där Jesus talar om livet i himmelriket som ett bekymmersfritt liv

35 Detta säger jag för ert eget bästa, inte för att snärja er, utan för att ni skall leva anständigt och stadigt hålla er till Herren och inte slitas hit och dit.

V 31b Han ger tre förklaringar. För det första **ty världen, sådan den är, går mot sin undergång**. Det eskatologiska perspektivet är uppenbart. Den ”nuvarande världsordningen” (1917: års översättning) där vi är man och kvinna, gifta eller ogifta, omskurna eller oomskurna, slavar eller fria går mot sitt slut. Det är också från den nuvarande onda tidsåldern Kristus har räddat oss, Gal 1:3. Denna världs förvandling sker nu framför våra ögon och det gäller för oss att inte fångas av det som ändå kommer att gå under. Det var säkert så att de kristna i Korint mycket påtagligt levde i denna verklighet.

V 32-34 För det andra skriver Paulus **jag vill att ni skall vara fria från bekymmer**. Det är av omsorg om dem han skriver som han gör, se också v 28c. Det finns inget skäl att uppfatta Paulus som om han moraliserar när han skriver att **den gifte är angelägen om det som tillhör världen, hur han skall vara sin hustru till lags, och så blir han splittrad**. Sammanhanget visar att han tänker på korintiernas andliga och sociala väl och ve. För Paulus är det så att äktenskapet hör till den här världen med allt vad det betyder, men livet med Kristus hör framtiden till. Det är dessutom en framtid som vi redan har räddats till. Det är här och ännu inte här och under tiden ska vi naturligtvis göra det bästa möjliga av situationen. Paulus säger inte att det är bättre att vara gift än ogift eller tvärtom: Han säger inte att vi ska sluta gråta, skratta eller handla. Men, och detta är hans tredje förklaring, vi ska inte bygga våra liv på vårt civilstånd. Civilstånd kan inte utgöra grundvalen för det nya livet.⁵⁴

V 35 Vi **ska leva anständigt**, vara fri från bekymmer och **stadigt hålla oss till Herren**. Jesus Kristus, hans person och verk är grundvalen för livet i den Helige Ande.

Det här avsnittet är svårt att ta till sig för många unga som gärna vill gifta sig. Det beror sannolikt på att de missar poängen som är att i allt hålla sig till Herren. Det gäller också för ett framtida äktenskap. Paulus har mer att säga om detta.

7:36–40 Två speciella fall

Det är troligt att Paulus nu avslutningsvis adresserar två speciella fall, det första i v 36-37 med dess sammanfattning i v 38 och det andra v 39-40.

7:36 Men om någon tror sig handla orätt mot sin ogifta dotter som är giftasvuxen och vill gifta sig, då skall han göra henne till viljes. Han syndar inte. Låt dem gifta sig. 37 Den däremot som är fast i sitt sinne och inte står under tvång, utan kan handla fritt efter sin egen vilja och har föresatt sig att låta sin dotter förbli ogift, han gör något som är bra.

⁵⁴ Rubriken för avsnittet v 32-35 är i Giertz' översättning: ”Motiv för celibatet”. Jag menar att den rubriken missar målet. Paulus argumenterar inte för celibatet utan för att vi ska stadigt hålla oss till Herren.

38 Alltså: den som gifter bort sin ogifta dotter gör något bra, och den som inte gifter bort henne gör något som är ännu bättre.

V 36-38 Paulus går nu vidare med frågan om de tu bör gifta sig eller inte. V 36 översätts på olika sätt. Vem är denne någon som tror sig handla orätt mot vem? Enligt noten i FB är det fadern som handlar orätt mot sin grekiska *parthenos*, jungfru eller unga flicka, det vill säga sin dotter. Fadern handlar orätt om han hindrar henne från att ingå äktenskap. På ett liknande sätt står det i 1917 års översättning. Paulus menar att fadern handlar orätt mot sin dotter om han låter henne bli överårig.

V 36 Men om någon menar sig handla otillbörligt mot sin ogifta dotter därmed att hon får bli överårig, då må han göra såsom han vill, om det nu måste så vara; han begår därmed ingen synd. Må hon få gifta sig.

(1917)

Kanske ville fadern hindra dottern från att gifta, av de skäl som Paulus angett, men Paulus menar att fadern handlar orätt om dottern vill gifta sig. Då ska han låta giftermålet äga rum.

I v 37 talar Paulus om den **som är fast i sitt sinne och inte står under tvång, utan kan handla fritt efter sin egen vilja och har föresatt sig att låta sin dotter förbli ogift, han gör något som är bra.** Vem är det som är fast i sinnet, det vill säga övertygad om att det är bra att leva som ogift? Är det fadern? Eller en eventuell slavägare som ska fatta beslut för sin slavflicka? Eller är det flickan själv som är fast i sinnet och vill förbli ogift? Det senare hävdar FB i sin not. Svaret på denna fråga är höljt i dunkel och vi måste göra en tolkning av texten. Det finns andra tolkningar.

Giertz och Bibel 2000 har en annan tolkning. Giertz menar att Paulus talar om en man som är tillsammans med en kvinna, men de är ännu inte gifta. De lever båda i celibat. R Collins lutar också åt detta. Collins förstår orden ”sin jungfru” eller ”sin unga flicka” inte som dottern utan som den mannen är trolovad med. De har bestämt att de ska gifta sig, men de lever i avhållsamhet. Detta frestar på förhållandet och det är därför bättre att låta dem gifta sig, se v 17 och v 28. Giertz översätter:

7:36 Om en man som lever med en kvinna i celibat, känner med sig att han handlar otillbörligt mot henne, ifall hans drift blir honom övermäktig, och om det nu så måste vara, så må han göra som han vill och syndar inte med det: de må gifta sig. 37 Men den som har en föresats i sitt hjärta och inte står under något tvång utan har kontroll över sin vilja och har kommit till det beslutet i sitt hjärta, att han ska låta den kvinna förbli jungfru, som han delar celibatet med, då gör han väl. 38 Alltså gör den väl som gifter sig med sin kamrat i celibat, men den som inte gifter sig handlar bättre.

Men om det istället skulle vara så att mannen **är fast i sitt sinne** eller som Giertz översätter ”har en föresats i sitt hjärta” kan de fortsätta att leva som ogifta. Hjärta heter på grekiska *te kardia* och syftar på hela personligheten. Paulus menar med ”fast i sinnet” fast i hela sitt inre, övertygad med hela sin varelse. De har så att säga tro för att leva i

celibat och om de vill fortsätta leva i avhållsamhet så **gör de något som är bra**. Nu är det lättare för att oss förstå de två olika tolkningarna. Först 1917/FB och sedan Giertz/Collins

V 38 Alltså: den som gifter bort sin ogifta dotter gör något bra, och den som inte gifter bort henne gör något som är ännu bättre.

V 38 Alltså gör den väl som gifter sig med sin kamrat i celibat, men den som inte gifter sig handlar bättre.

Förutom att som i den första tolkningen det handlar om fadern och dottern, och som i den andra tolkningen det handlar om de trolovade finns också en tredje tolkning. Det kan handla om slavägaren och hans slavflicka.⁵⁵ Vi har två verser kvar innan Paulus, enligt Collins, avslutar det andra tänkta talet.

39 En hustru är bunden så länge hennes man lever. Men om mannen dör, är hon fri att gifta om sig med vem hon vill, bara det sker i Herren. 40 Men lyckligare är hon om hon förblir som hon är. Det är min mening, och jag tror att också jag har Guds Ande.

Paulus avslutar med att påminna om äktenskapets mening. Det varar tills ”döden skiljer oss åt” som det heter eller hette (?) i Svenska kyrkans Handbok. Så tänkte inte bara judarna utan också hedningarna/grekerna, se också Rom 7:2. Men om den ena parten dör bryts äktenskapet och den andre är fri att gifta om sig. Detta behandlade Paulus i v 8-11. Det är möjligt att Paulus upprepar sig, men det kan också vara så att änkan i det här fallet, till skillnad från det förra, är en slavänka och att rådet därför här ges till slavägaren.

När en man eller kvinna skilts åt genom döden kan den som lever kvar gifta om sig, men Paulus önskar först att de förblir ogifta, i andra hand att de åtminstone gifter sig med en troende. De ska gifta sig **i Herren**. Enligt 5 Mos 7:3 och Esra 9:2 får en jude inte gifta sig med en hedning. Detta förbud har följt med in i rabbinsk tid och utgör ett av de 613 buden.

Sammanfattning av det andra tänkta talet

Paulus har nu gett sitt bidrag till den intensiva diskussion som pågick mellan filosofer, skriftlärda och konfunderade kristna i Korint. Hans bidrag är insatt i ett bredare sammanhang som handlar om människans frihet, 6:12–7:40, ett viktigt ämne i en kultur där frihet står högre i kurs än äktenskap. Han började sin utläggning redan med kapitel 5 där han talade om hur vi lever tillsammans och uppträder mot varandra i de heligas gemenskap. I kapitel 6 gör han så en övergång till förhållandet mellan man och kvinna för att inledningsvis i kapitel 7 adressera själva ämnet. Han ger sedan instruktioner till dem som tidigare har varit gifta, det vill säga änkemän, änkor och frånskilda i v 8-11, till dem som är gifta med otroende i v 12-16, till de unga som går i giftastankar i v 25-35 och

⁵⁵ Hugo Odeberg hävdar att det speciella med dessa två fall är att de som önskar gifta sig inte själva kan besluta. Beslutet om hon/han kan gifta sig eller inte ligger hos någon annan, hos fadern, fästmannen eller slavägaren, osäkert var.

tar slutligen upp vad som är att tänka på för dem som själva inte kan bestämma, det vill säga omyndiga och slavar, v 36-40. Paulus har hela tiden varit mån om att skilja mellan Herrens bud och egna råd. Hans tes är att Herren har kallat oss och tagit emot oss i den ställning vi var och Paulus tänker att vi mycket väl kan vara kvar i denna, eftersom civilståndet aldrig kan utgöra grundvalen för livet i den Helige Ande. Paulus som är ifrågasatt av korintierna avslutar ironiskt med orden **att också jag har Guds Ande**. Så slutar Paulus sitt andra tänkta tal och han ska strax gå över till det tredje tänkta talet som omfattar 8:1–11:1 och handlar om vårt förhållande till mat.

8:1–11:1 Det tredje tänkta talet – om friheten i Kristus, del 2

Det kan för oss tyckas som väl perifert, men för korintierna var maten en central fråga som direkt berör tron, eftersom det, för det första, på den tiden exklusiva köttet i regel först serverades gudarna och sedan dukades upp på matbordet. Köttet inte bara offrades till gudarna utan gav också delaktighet i dem. På så sätt rörde dessa föreställningar den kristna identiteten. De berör de kristnas syn på det heliga. Efter att köttet offrats till avguden säljs det vidare till matsalar, i direkt anslutning till templet. Det serverades i offentliga sammanhang men även på privata fester i samband med bröllop eller begravningar, till vilka också kristna var bjudna. Hur skulle de då förhålla sig till maten? Skulle de alls tacka ja till inbjudan?

För det andra såldes köttet på öppna marknaden och äts i hemmen, åtminstone i de hem där de hade råd med kött. Men då hör också till saken att judar i regel inte äter kött som inte är slaktat på rätt sätt. Hur gjorde de när de blev kristna? Dessutom fanns det säkert en hel del kristna som aldrig hade råd att köpa kött alls och som just av det skälet kom att hamna utanför.

Vilka i Korint hade skrivit till Paulus om detta? I 8:9 talas det om ”de svaga” och i 9:22 identifierar Paulus sig själv med dem. Han skriver om ”de svaga” och ”de starka” i tron också i Rom 14. Här riktas frågeställningarna mot den enskildes föreställningar och dennes sätt att hantera sin tro. Korint tycks ha präglats av andra frågeställningar. Av talets uppläggning att döma verkar det snarare som om just delaktigheten i avgudarna var problemet.

Kapitel 8 handlar om kött offrat till avgudar och om att äta sådant. Kapitel 9 om rätten att äta sådant eller som Paulus väljer att avstå för andras skull. I kapitel 10 stryker han under vad han sagt om avgudar och avslutar det med orden i 10:14: ”Fly bort från avgudadyrkan”. Gordon Fee rubricerar det tredje tänkta talet med rubriken: ”Mat offrad till avgudar”. Han diskuterar texten i fyra avdelningar, nämligen

- 8:1–13 Kärleken är grunden för kristet leverne, inte kunskapen
- 9:1-27 Paulus försvarar sin apostoliska rätt
- 10:1-22 Sammanfattning: Gå inte alls till avgudatemplet
- 10:23-11:1 om att äta kött från den öppna marknaden

Raymond Collins hanterar texterna i ungefär samma sjok, men i ett någorlunda annat ljus än Fee. Om Fee ser detta tredje tänkta tal i ljuset av korintiernas kärlek och/eller kunskaper så ser betraktar Collins snarare samma text utifrån korintiernas heliga gemenskap. Collins har också tidigare lagt större vikt vid de heligas gemenskap än individens tro. Jag kommer nedan att ha med båda perspektiven om än med företräde för Collins. Båda anser att kapitel 8 utgör själva bakgrunden till principerna i kapitel 9 och 10. Jag delar in hela det tredje tänkta talet på följande sätt:

Om någon älskar Gud, 8:1-8

Om någon älskar sin broder, 8:9–13
Apostelns bruk av sin frihet, 9:1–23
Spring så att ni vinner priset, 9:24–27
Lärdomar från Skriften 10:1-13
Fly bort från avgudadyrkan, 10:14-11:1

8:1–13 Kärleken bygger upp

Kapitel 8 syns handla om att äta eller inte äta kött från avgudaoffer. Den som läser texten två gånger inser snart att frågan är föranledd av hänsyn till nästan och den som ytterligare fördjupar sig i vad Paulus skriver konstaterar att det djupast sett handlar om kärleken till Gud. Jag delar kapitlet i två delar, kärleken till Gud och kärleken till nästan.

8:1-8 Om någon älskar Gud

8:1 fråga om kött från avgudaoffer vet vi att vi alla har kunskap. Men kunskapen uppblåser, och kärleken uppbygger. 2 Om någon tror sig ha kunskap om något, så vet han ännu inte det han borde veta. 3 Men om någon älskar Gud är han känd av honom.

FB skriver ”Den kristne och det svaga samvetet” som rubrik till kapitel 8 och styr på det sättet läsningen av kapitel 8. Kapitlet kommer nu att läsas i ljuset av individens ömma samvete, något jag ställer mig tveksam till. Paulus behandlar frågeställningen mer principiellt.

V 1-3 Inledningsvis skriver han: **I fråga om ...** på samma sätt som han började kapitel 7. Men här handlar det som sagt om **kött från avgudaoffer**. De som skrivit till Paulus har frågat sig om de kan eller inte kan äta av detta kött. De tyckte sig veta att de hade kunskap om vad det är att dyrka Gud. De visste att maten inte för dem närmare Gud. Och de litade på sin tro, det vill säga sitt dop och sin tillhörighet i församlingen. Till detta kommer också att de ifrågasatte Paulus auktoritet. Så varför skulle de inte kunna kött?

Paulus svarar till en början inte på frågan utan ger först förutsättningarna. Han skriver om kunskap och han skriver om avgudar. Det verkar som om de i Korint själva hade åsikter om hur de skulle hantera saken, men att de hade olika insikter i Guds hemligheter. Bilden av den **kunskapen som uppblåser** och som var det egentliga problemet i Korint blir här tydligare. Paulus erkänner att korintierna har kunskaper, men ifrågasätter vilket slag av kunskap de har, se kapitel 4.⁵⁶ Korintierna hade uppfattat kunskapen som esoterisk, det vill säga vissa människor hade mer och viktigare insikter än andra. Alla hade inte del av samma kunskap, men Paulus hävdar att kunskap inte hör till den ena eller den andra gruppen, utan är Guds kunskap. Det är Gud som känner oss. Paulus skriver om fyra olika grupper:

⁵⁶ Det grekiska ordet för kunskap är gnosis. Det var ett nyckelord inom gnosticismen som inte svarar mot rationell kunskap utan mer mot insikt, upplysning eller inre ljus. Jämför ordet med ordet visdom i 3:18.

- vi har alla kunskap, v 1
- kunskap är skild från kärlek, v 1
- om dem som tror sig ha kunskap, v 2
- kunskap i biblisk mening är ömsesidig, v 3

Denna argumentation framstår närmast som ett mönster. Det kommer igen i kapitel 12 där han menar att de alla har del av Anden. När denna delaktighet skiljs från kärleken blir den tom. De har olika del av Anden för att kunna berika varandra.

Det finns en kunskap och ett andeliv som uppblåser, men som innerst inne är kärlekslös. Paulus är inte emot intellektuell kunskap, men tillför den judiska förståelsen av kunskap som innebär en delaktighet av Gud. Den förra är otillräcklig medan den senare bygger upp och därför är förmer. Att ha kunskap om Gud betyder i den bibliska föreställningsvärlden att vara delaktig av Gud. Det hebreiska ordet *jada* som Paulus anspelar på betyder ”lära känna” i djupaste mening. Det används 1 Mos 4:1 för att beskriva hur Adam och Eva låg med varandra, mannen *kände* sin hustru. Ordet används också i relation till Gud i den djupaste mening. Skrifterna talar om att lära känna Gud eller ha kunskap om honom, Ordspr 1:7, Hos 4:1 och 6 eller Joh 17:3. När Gud känner en människa betyder det att Han tar in henne i sin familj, se 13:12 och 14:38, se också Rom 8:29 och Gal 4:9. Ordet är till sitt väsen ömsesidigt, ett givande och ett tagande, därför översättningen i FB: **Om någon älskar Gud är han känd av honom.**

Men vi ska också lägga märke till orden **kärleken uppbygger**. Det grekiska ordet är *oikodomeo* och används när någon ska bygga hus, men också när någon bygger sitt hushåll. Jag tror Collins har rätt när han hävdar att ordet hör samman med att ”bygga” församling. *Oikodomeo* är ett ekklesiologiskt ord som användes i till exempel 3:10. Också denna antydning leder oss bort från ett individualistiskt perspektiv till de heligas gemenskap, se också 8:10, 10:23, 14:14 och 17.

Några korintier äger en kunskap som gör dem uppblåsta och som splittrar de heligas gemenskap, men de borde ha en kunskap som bygger och stärker gemenskapen. Nyckelorden för en god kristen är därför infoga, kärlek, enhet och uppbyggelse, se 13:4-5. Som så ofta tidigare ber Paulus oss att flytta blicken från oss själva till Gud och medmänniskan.

8:4 När det nu gäller frågan om man får äta kött som har offrats åt avgudar, så vet vi att det inte finns någon avgud i världen och att det finns bara en Gud. 5 Ty även om det skulle finnas så kallade gudar, i himlen eller på jorden - det finns också många gudar och många herrar - 6 så har vi bara en Gud, Fadern, från vilken allting är och till vilken vi själva är, och en Herre, Jesus Kristus, genom vilken allting är och genom vilken vi själva är.

V 4-5 Paulus skriver att även **om det skulle finnas så kallade gudar** så har vi bara en Gud. Det är oklart vad som menas med så kallade avgudar.⁵⁷ Paulus talar längre ner om **många gudar och många herrar, i himlen eller på jorden**. Han syftar sannolikt till en början på alla de avgudatempel som fanns i Korint, som till exempel Kronos, Poseidon, Aphrodite, Artemis, Isis, Dionysos, Apollos, Hermes, Zeus och så vidare. De så kallade gudarna i himlen kan ha varit solen, månen, stjärnorna, planeterna och elden, havet eller vinden som alla tillmättes den största betydelse. Till de många herrarna kan Julius Ceasar, Augustus eller senare någon av de andra kejsarna ha räknats. Köttet som diskuteras har offrats till dessas ära. Men enligt den judiska tron **finns bara en Gud** som ska äras och denne har skapat allt, härskar och råder över allt, se till exempel Ps 136:7 ff och 147:4.

V 6 När vi flyttar blicken till Gud förstår vi att Gud är *en*, som den judiska bekännelsen säger, 5 Mos 6:4, Rom 3:30, Ef 4:5 och 1 Tim 2:5. I relation till den Ende så vet vi att det inte finns någon avgud i världen. Det är möjligt att Paulus också här använder sig av två kända uttryck. Det ena är det hellenistiska ”det finns ingen avgud (värd namnet, min anm) i världen” och det judiska ”det finns bara en Gud”.

Men Gud är mer än Skaparen. Han är vår Far redan i Skriften, 5b Mos 32:6, Jes 63:16 och 64:8. Att kalla Gud för Far härstammar inte från Jesus. Det var tvärtom vanligt under de sista århundradena f Kr. I 2 Kor 6:18 citerar Paulus från 2 Sam 7:14. När han skriver inledningshälsningen i sina brev skriver han helst ”Gud, vår Fader och Herren Jesus Kristus”, se 1:3, Rom 1:7, 2 Kor 1:2, Gal 1:3, Fil 1:2 eller Filem v 3. Men han nämner sällan bara Fadern utan lika ofta eller oftare Jesus som Sonen, som här. V 6 kan mycket väl vara inslag i en av de tidigaste kristna hymnerna.

*en Gud, Fadern, från vilken allting är och till vilken vi själva är
en Herre, Jesus Kristus, genom vilken allting är och genom vilken vi själva är.*

I senare skrifter där dessa två rader återges har man också hittat en tredje strof

och en Helig Ande i vilken allt finns till och i vilken vi finns till.

Vi förstår hur som helst av dessa rader att här återfinns tron på Treenigheten, en dogm som ännu inte var fastslagen på något koncilium.

8:7 Den kunskapen finns dock inte hos alla. Några som hittills varit vana vid avgudarna äter köttet som avgudaoffer, och så orenas deras svaga samvete. 8 Men maten för oss inte närmare Gud. Äter vi inte, förlorar vi ingenting, och äter vi, vinner vi ingenting.

V 7-8 Dessa versar utgör en övergång till nästa avsnitt. Kunskapen om avgudarnas maktlöshet, om de ens finns till och den Treenige Gudens suveränitet **finns dock inte hos alla**. Problemet tycks vara att de okunniga, eller ”de svaga” inte bara går tillbaka till

⁵⁷ Det grekiska ordet är *eidolon*, engelska och svenska idol. Det kan konkret syfta på en bild, en bildstod eller en fantasi. Ordet används om falska gudar och det svenska ordet avgud svara väl mot ordets ursprung.

matsalarna och de världsliga fester de alltid gått till innan de blev kristna, utan också återvänder till avgudadyrkan **och så orenas deras svaga samvete**. Paulus kommer tillbaka till detta i 10:1-13 där han varnar dem.

Lägg märke till hur vi kan dra två olika slutsatser av v 8. Några korintier menade att det inte spelar någon roll om de åt avgudakött eller inte. Därför kan de göra det, vilket verkar logiskt också för oss. Paulus vänder på det, menar att de saknar kärlek och drar slutsatsen att då kan vi väl avstå? Det handlar inte om att äta eller inte äta, utan om relationen till vår broder.

8:9-13 Om någon älskar sin broder

8:9 Men se till att denna er frihet inte blir till fall för de svaga. 10 Ty om någon får se, hur du som har kunskap ligger till bords i ett avgudatempel, blir inte då den som har ett svagt samvete "uppbyggd", så att han äter av det kött som offrats åt avgudarna? 11 Genom din kunskap går den svage förlorad, din broder, som Kristus har dött för. 12 När ni på det sättet syndar mot bröderna och sårar deras svaga samveten, då syndar ni mot Kristus. 13 Alltså, om maten blir till fall för min broder, skall jag aldrig någonsin äta kött, så att jag inte blir orsak till min broders fall.

Paulus har tre invändningar mot att gå tillbaka till tempelfesterna. Han skriver

Kunskapen (om avgudars maktlöshet) finns dock inte hos alla, v 7
Maten för oss inte närmare Gud (därför kan vi avstå), v 8
Se till att denna er frihet inte blir till fall, v 9

Tempelfesterna bestod av tre delar. Den började med förberedelsen där allt ställdes i ordning, djuret slaktades och delades i bitar innan det offrades. Därefter offrades och tillagades köttet. Det delades i regel in i tre delar, en del till guden, en del till prästerna och deltagarna och en del placerades på gudens bord. Festerna var med andra ord en blandning av religiös och social gemenskap. Gudarna ansågs vara närvarande och måltiden hölls till gudarnas ära samtidigt som det var en social gemenskap. Det var sannolikt människor som regelbundet gått till dessa måltider som nu hade blivit kristna. Nu ville de antingen fortsätta eller gå tillbaka till dessa gemenskaper. Många av dem tyckte de hade tillräckliga kunskaper, tillräcklig frihet och inga samvetsbetänkligheter. Gud vår Far och Herren Jesus Kristus är ändå starkare, menade de. Dessa var starka i sina egna ögon, men de brister i det viktigaste, - broderskärleken, se Apg 2:42.

V 9-10 Men se till att denna er frihet inte blir till fall för de svaga. Huvudargumentet tycks vara hänsynen till medmänniskan. Men här gäller det enligt min mening att tänka två gånger. Jag har redan konstaterat att det i och för sig är OK att äta avgudakött. Vi ska inte tillmäta detta avgudakött en makt det inte har. Det finns åtminstone två exempel i Nya Testamentet där det tvärtom var bra att äta avgudakött. Det första är alla de gånger Jesus åt med publikaner och syndare, till exempel Matt 9:11-13. Jesus avstod inte för att

tillmötesgå fariséerna eller de skriftlärd. Tvärtom provocerade han dem. Det andra exemplet är när Petrus ”höll sig borta från hedningarna av fruktan för judarna” i Gal 2:12. Paulus åt tillsammans med hedningarna, medan Petrus fegade ur. Dessa exempel är konfrontationer med de judar som hade Lagen som grundval. Både Jesus och Paulus lärde oss hedningar att laggärningar aldrig kan utgöra grundvalen för vår relation till Gud. Det är därför, precis som med omskärelsen, sekundärt om vi äter avgudakött eller inte, precis som Paulus säger i v 8. Men det finns en annan viktigare aspekt, se Matt 25:40, 1 Kor 9:22 och Rom 14:15, och det är hänsynen till dem som visserligen har den rätta grundvalen, tron på Jesus Kristus, men som ännu inte rotats i tron på Honom, som saknar kunskapen, v 8 och är svaga i samvetet.

Paulus skriver **om någon får se, hur du ...** Innan vi går vidare vill jag därför först sammanfatta och konstatera att jag avstår från avgudakött *inte* för att ta hänsyn till självgodast kristna, *inte* heller för att jag är feg och vill skydda mig, *utan* för att skydda andra.

Paulus talar om att **de ligger till bords i ett avgudatempel**. Arkeologiska utgrävningar har visat hur köket och matsalarna låg i direkt anslutning till templet. Dessa matsalar användes också understundom till mer privata fester. Skulle nu dessa ”starka” kristna sluta gå på fester? Det var frågan. Paulus menar att med frihet och rättigheter följer också ansvar, något han ska fördjupa i kapitel 9.

V 11-13 Paulus försiktiga förmaning omgärdas med orden **bli till fall** i v 9 och v 13. De formar en så kallad *inclusio*, ett retoriskt grepp som gör att v 9-13 bildar en enhet. Han inkluderar dem alla när han fyra gånger vädjar till dem i det att han använder ordet **broder och syster**, v 11, 12 och två gånger i v13. Det är med andra ord detta det handlar om, bröder och systrar som förs fel eller går åt fel håll. Paulus skulle själv aldrig vilja bli någon till fall och därför kommer han i nästa kapitel att helt ägna sig åt hur han själv är ett exempel och vill vara ett föredöme.

Det betyder att problemet egentligen inte är avgudarna, köttet från avgudaoffer eller om det äts eller inte, utan snarare att kristna lämnar tron.

9:1–23 Apostelns bruk av sin frihet

Nu tar aposteln sig själv som exempel samtidigt som han adresserar den kritik som somliga korintier riktar mot honom. Det är ett ganska långt avsnitt som består av åtminstone fyra delar. Efter övergången i v 1-2 kommer så den första delen. Den handlar om en apostels rättigheter (9:3–14), den andra om Paulus som Kristi slav (9:15–18) och den tredje om hur Paulus avstår för evangeliets skull (9:19–23). Den fjärde delen (9:24–27) avslutar kapitlet och är en uppmaning till oss alla att springa så att vi vinner priset. Vi börjar med bakgrunden.

9:1 Är jag inte fri? Är jag inte apostel? Har jag inte sett Jesus, vår Herre? Är inte ni mitt verk i Herren? 2 Om jag inte är apostel för andra, så är jag det i alla fall för er. Ni själva är i Herren sigillet på mitt apostlaämbete.

V 1-2 **Är jag inte fri?** Paulus knyter i första hand an till diskussionerna i Korint, dem om friheter och rättigheter. Alla inblandade visste skillnaden mellan att vara fri och att vara slav. Paulus menar, i andra hand, också att han var romersk medborgare och som sådan en fri man, Apg 25:10-12, 21, 26:32. Men han är fri också i en annan mer bildlig mening. **Är jag inte apostel?** Han använder inte ordet apostel som en titel, utan som en funktion eller som jag tidigare kommenterat i vidare mening, se under v 5.

Paulus har lärt känna Gud genom mötet med Jesus Kristus på vägen till Damaskus. Han skriver att **han har sett Jesus, vår Herre**. Paulus berättade om den avgörande händelsen i Gal 1:11–12 och hans resekamrat Lukas återger den i Apg 9:1–18. Paulus har med egna ögon sett och talat med den Uppståndne Herren och denne har också sänt honom till hedningarna och bekräftat uppdraget med tecken och under. Detta gör honom till en apostel. Från den stunden har han en rätt kunskap om Gud. Denna kunskap innebär också att han har befriats. Ur ett judiskt perspektiv står han inte längre under lagen och ur ett hedniskt perspektiv slavar han inte under några kaosmakter. Han behöver inte heller prestera för att på så sätt behaga Gud. Han är bara underbart befriad, upptagen i Guds familj, inlemmad i Kristi kropp och en stridsman i den Helige Ande.

Det var Paulus som fyra år tidigare först förkunnat evangelium i Korint. Han var deras apostel och de var hans **verk i Herren**. Därmed utgör de också, skriver Paulus, **sigillet på mitt apostlaämbete**. Jag tycker det borde räcka för ett erkännande. Men ingen människa, inte heller Paulus, är fullkomlig. Det fanns kritik och i vanlig ordning inriktar sig kritiker på personliga svagheter. Det må sedan röra sexualitet, maktmissbruk eller ekonomiska frågor. Så följer Paulus försvarstal i v 3-14.

9:3–14 En apostels rättigheter

9:3 Mitt försvar mot dem som anklagar mig är detta: 4 Har vi inte rätt till mat och dryck? 5 Har vi inte rätt att föra med oss en troende hustru, vi liksom de andra apostlarna och Herrens bröder och Kefas?

V 3-5 Redan av 1:14–15 och 4:3 förstod vi att Paulus kritiseras. Då handlade det om medlemmar som ansågs favoriserade och av 4:3 framgår att kritiken var öppen. Lika öppet är det nu dags med **mitt försvar mot dem**, skriver Paulus. Korinterna hade hävdad sin rätt att äta avgudakött och Paulus skriver nu att han också har den rätten: **Har vi inte rätt till mat och dryck?** Han kommer att återkomma till denna rätt i avslutningen av sitt tredje tänkta tal, 10:29b-32

I 16:19 omnämns Akvila och Priska. Evangelisten och läraren Akvila arbetar tillsammans med sin hustru Priska. Han hade träffat dem just i Korint, Apg 18:2. De omnämns också i

Rom 16:3. I den antika världen var det inga problem att resa med och arbeta tillsammans med sin hustru, men om de inte var gifta var hon i regel en prostituerad. I vår översättning heter det att Paulus hade med sig en troende hustru. Den grekiska texten säger *adelfen gynaika*. Det första ordet är det samma som vi har i broder och syster, underförstått i tron. *Gynaika* betyder kvinna eller hustru. I Paulus resesällskap ingick sannolikt en kristen syster med vilken Paulus inte var gift vilket gett upphov till spekulationer och anklagelser. När Paulus, Silas och Timoteus kommit till Korint hade de med sig åtminstone en syster. **Har vi inte rätt att föra med oss en troende hustru,** frågar Paulus retoriskt och hänvisar **till de andra apostlarna**, Herrens bröder och Kefas. Här talar Paulus om apostlar i vidare eller funktionell mening. Han syftar på de resande missionärerna med respektive, på dem som förkunnar evangelium så församlingar uppstår runt dem, vilka mer exakt vet vi inte. Till denna kategori hör Barnabas, Apg 14:3-4, Silas och Timoteus, 1 Tess 2:7, Epafroditus, Fil 2:25, Andronikus och Junias kallas apostlar och obs att Junias är kvinna, Rom 16:7. Paulus talar om apostlar, väldiga apostlar i 2 Kor 11:5 och falska apostlar i 2 Kor 11:13.

Han nämner också **Herrens bröder (och systrar)**, en känd benämning om människor runt omkring Jesus, Matt 12:46-49, 13:55, 28:10, Mark 3:31-34, Luk 8:19-21, Joh 2:12, 7:3-10 och 20:17. Det går inte att förstå broder, bröder eller systrar i snäv mening, också halvbröder, kusiner eller andra som ingår i hushållet kallas bröder. **Kefas** reste uppenbarligen tillsammans med sin hustru. Det gick inte att kritisera, men Paulus som var ogift kunde man kritisera för sådant sällskap. Han fortsätter att påminna korintierna om deras kritik. Nu handlar det om att Paulus skulle ha levt på andras bekostnad. Paulus försvarar sig genom att först påminna dem om Mose lag och sunt förnuft, v 6-10 och sedan om evangeliets gåva, v 11-14.

9:6 Eller är det bara jag och Barnabas som inte har rätt att vara fria från arbete? 7 Vem gör väl krigstjänst och betalar själv sina utgifter? Vem planterar en vingård utan att äta frukten från den? Eller vem vallar en hjord utan att få sin mjölk av den? 8 Är det bara som folk säger? Säger inte lagen samma sak? 9 Det står skrivet i Mose lag: Du skall inte binda för munnen på oxen som tröskar. Är det oxarna Gud bekymrar sig om? 10 Säger han det inte för vår skull? Jo, för vår skull blev det skrivet att den som plöjer och den som tröskar skall göra det i hopp om att få sin del.

V 6-10 Det är oklart varför Paulus nämner **Barnabas**. Barnabas reste med Paulus i vad som kallas första missionsresan, men sedan hade de bildat var sitt arbetslag. Det var först under andra missionsresan Paulus kom till Korint och då var inte Barnabas med. Ingenstans antyds att Barnabas skulle ha varit i Korint, men han var tydligen känd där. I Apg 4:36-37 berättas om Barnabas. Han kom från Cypern där han sålt mark och sedan hade han burit fram pengarna till apostlarna. Var det så mycket pengar att Barnabas inte behövt arbeta? Eller hade vännerna på Cypern försett honom? Vi vet inte, men tydligen spreds rykten ända till Korint att Paulus inte arbetade.

Men att resa som missionär är också ett arbete, med Herren som arbetsgivare. Har vi då inte **rätt att vara fria från (annat) arbete**, frågar Paulus och dessutom få lön för det.

Det finns här en inbyggd spänning mellan ett judiskt tänkesätt och ett grekiskt. Rabbinerna skulle försörja sig själva, men de grekiska filosoferna på torget behövde inte arbeta. De kunde leva på de avgifter de kunde ta ut från studenterna, på gåvor från allmänheten eller sina beskyddare eller genom att tigga. Men Paulus hade faktiskt försörjt sig själv, både i Thessaloniki 1 Thess 2:9 och i Korint, Apg 18:3. Men eftersom det kristna arbetslaget sannolikt hade allt gemensamt kunde Paulus ”predika på heltid” i Korint sedan Sila och Timoteus kommit dit, Apg 18:5.

När saker och ting diskuterades på torget i Korint var det viktigt att stärka argumentationen genom att visa på sammanhang, på mönster. Paulus frågar: **Vem gör väl krigstjänst och betalar själv sina utgifter?** Det är därför Paulus stärker sin argumentation genom att hänvisa till krigare, vingårdsmän och herdar. Dessa lever av frukten på sitt arbete. Som om det inte räckte frågar han korintierna: Säger inte Mose lag samma sak: **Du skall inte binda för munnen på oxen som tröskar.** Ordet är hämtat från 5 Mos 25:4. Paulus har nu angett ett mönster och stärker det med ett eskatologiskt perspektiv genom att skriva att detta blev skrivet för vår skull. Det går inte att säga som vi ofta hör nu för tiden: ”Jamen, det var då, - för tusen år sedan”. Ordet är ett NU, inte då eller sedan.

Paulus har talat om hur arbete och lön fungerar i skapelsen och i Lagen. Nu går han vidare med argumentationen genom att förklara vad Guds evangelium är och hur det verkar.

9:11 När vi har sått ett andligt utsäde bland er, är det då för mycket begärt att vi skördar något av ert jordiska goda? 12 Om andra har rätt att få del av det som är ert, har inte vi det ännu mer? Men vi har inte utnyttjat denna rättighet utan finner oss i allt för att inte lägga hinder i vägen för Kristi evangelium. 13 Vet ni inte att de som tjänstgör i templet äter av det som kommer från templet, och att de som gör tjänst vid altaret får sin del av det som offras på altaret? 14 Så har också Herren befallt att de som predikar evangeliet skall leva av evangeliet.

V 11-14 Denna v 11 kan med fördel jämföras med Gal 6:6. Tanken följer den judiska logik som säger ”från det större till det mindre” och som rabbinerna så ofta använder sig av vid sin Skriftutläggning. Paulus och hans arbetslag **har sått ett andligt utsäde** i förhoppningen att få skörda det andligt goda. Om de nu inte får det **är det då för mycket begärt** att de får skörda **något av ert jordiska goda?** Om han inte får det stora kan han väl åtminstone förvänta sig få något materiellt, någon form av lön eller ersättning. Det är logiken. **Om andra har rätt att få del av det som är ert, har inte vi det ännu mer?** Det fanns tydligen andra apostlar, se också 2 Kor 11:4-6.

Vi märker att Paulus är medveten om sina rättigheter, v 4, men, fortsätter han, **vi har inte utnyttjat denna rättighet, utan finner oss i allt.** Det är bara Paulus av Nya Testamentets författare som använder ordet ”finner oss i”, grekiska *stego* se 13:7 och 1 Thess 3:1 och 5, men ordet är vanligt i den grekiska kulturen.

V 13 Paulus skriver sedan om **de som tjänstgör i templet** och om **de som gör tjänst vid altaret**. Det är möjligt att Paulus skiljer mellan leviterna och prästerna. En av Israels tolv stammar är Levi stam. De fick äta av det som kommer från templet, men det var bara dem som var av Arons släkt som gjorde tjänst vid altaret som fick **del av det som offras på altaret**. De hade rätt till en del av offret, 3 Mos 2:10, 5:13, 6:16, 7:6, 14, 31-34, 10:12-13, och 4 Mos 18:21ff. Juda kung Hiskia 715-687 f Kr satte igång ett reformarbete och även då talades om prästernas och leviternas försörjning, se 2 Krön 31:1-4. Strax därefter föll Jerusalem och folket fördes bort i den så kallade babyloniska fångenskapen. När folket sedan fick lov att återvända leddes återuppbyggnaden av Esra och Nehemja, se 12:47 och 13:10-13. De principer som låg bakom bestämmelserna återkommer hos Jesus, se till exempel Matt 10:8-10.

Paulus förberedde oss på dessa tankar i Gal 6:6 och 2 Tess 3:8f, i 8:10 och följer upp dem i 10:18-22, varför vi ska återkomma till dem. Hursomhelst hade Herren redan tusentals år tidigare ordnat för prästernas försörjning. **Så har också Herren befallt** skriver Paulus. Det är ett starkt påstående, ett påstående han också använde sig av i 7:10, men då handlade det om skilsmässa. Här handlar det om apostlateamets ersättning. Jesus föreskrev lönen i Matt 10:10 och Luk 10:7. **De som predikar evangeliet skall leva av evangeliet**, det vill säga de ska få sin lön. Paulus visste vad som gällde och i 1Tim 5:18 dubblar han budet.

Så har Paulus fastställt villkoren för ersättningen. Nu går han vidare i en andra del, v 15-18, där han visar hur han själv tjänar under Herren och hur Herren förser honom med sitt goda. Han talar om sig själv som Kristi slav och använder det som ett exempel på hur en sann apostel uppträder. Vi läser v 15-18. Han har starkt argumenterat för sin rätt och nu lika starkt för sin rätt att avstå denna rätt.

9:15-18 Paulus som Kristi slav

9:15 Men jag för min del har inte utnyttjat en sådan förmån. Jag skriver inte detta för att jag skall få någon. (Ty) Hellre vill jag dö än att någon tar min berömmelse ifrån mig. 16 Ty om jag predikar evangelium har jag inget att berömma mig av, (ty) eftersom jag är tvingad till det. (Ty) Ve mig om jag inte predikar evangelium! 17 (Ty) Om jag gjorde det frivilligt, hade jag ju lön. Men om jag gör det därför att jag är tvungen, så är jag betrodd med uppgiften som förvaltare. 18 Vad har jag då för lön? Jo, att som förkunnare av evangelium få lägga fram det utan kostnad och inte utnyttja den rätt evangeliet ger mig.

Nu betonar Paulus att han är en apostel som inte har använt sig av sina rättigheter. Det finns fyra ställen i 1 Kor där Paulus gör klart varför han skriver något. Han anger sitt motiv. Det är i 4:14, 5:11, 9:15 och 14:37. Rättare sagt skriver han **inte detta för att få han ska få någon** (förmån, min anm).

Inte mindre än fem gånger inleder han sitt försvar med det grekiska ordet *gar* som betyder ty. I FB ovan syns det bara en gång, men ordet används en gång i v 15, tre gånger

i v 16 och 1 gång i v 17, se mina understrykningar. Det viktiga i översättningen är annars att Paulus varje gång stryker under att han är en betrodd förvaltare, grekiska *oikonomian*. I rubriken ovan har jag, som Collins, skrivit slav, eftersom förvaltaren var just en slav. Paulus kallar inte sig själv för slav, men han framställer sig själv som en slav och sätter en ära i att vara en Herrens slav, tjänare eller förvaltare. I avsnittet 7:17-24 skrev han om hur korintierna kunde bli kvar i sitt civilstånd. Den som var slav är fri i Herren och den som är fri är slav i Herren, 7:22, se också Rom 6:16–23. Nu tillämpar Paulus resonemanget på sig själv. Det betyder i grund att Paulus var utan rättigheter. Det är en annan som bestämmer och Paulus lyder. Denna status vill han inte byta ut mot något i världen, hellre vill han **dö än att någon tar min berömmelse ifrån mig**. Han är med andra ord, i Guds hushåll, **betrodd med uppgiften som förvaltare**. Här griper Paulus tillbaka på 4:1-2 där han talar om sig själv, Sostenes och Timoteus som förvaltare av Guds hemligheter. Det som krävs av sådana är att de är trovärdiga, se Jesu liknelse i Luk 12:41-48.

Paulus fortsätter med att dra två slutsatser i v 16. För det första **har jag inget att berömma mig av** och för det andra lyder han bara order, **eftersom jag är tvingad till det**, se också Jesu liknelse i Luk 17:7-10. Han fortsätter med orden **Ve mig om jag inte predikar evangelium!** Det händer att Paulus jämför sig med profeten Jeremia, se till exempel Gal 1:15 (Jer 1:5). Profeten Jeremia har svårt att uthärda det budskap han ska föra fram, se Jer 20:9, men Paulus vänder på detta. Han har sin berömmelse i detta sitt uppdrag. Tidigare har vi sett hur det fanns korintier som berömde sig av sin visdom, sina kunskaper och sin andlighet. Nu berättar Paulus vad han berömmar sig av. Han berömmar sig inte av att han fått uppdraget att predika evangelium. Det är han tvingad till. Istället berömmar han sig av att vara Herrens förvaltare. Och sedan av att **få lägga fram det utan kostnad**. Ingen ska kunna ta den äran ifrån honom. Och för det tredje av att inte **utnyttja den rätt evangeliet ger mig**. Det är alldeles tillräckligt att få vara Kristi förvaltare av Guds hemligheter, fritt kunna ge det vidare och vara uppdraget trogen. Det är lön i sig. Kom ihåg hur han undervisade i 3:8 och 14.

Det fanns en risk att korintierna skulle komma att överskatta begreppet frihet genom att glömma bort sitt ansvar. De överskattade begreppet kunskap när de glömde kärleken och de förstod inte betydelsen av att Paulus försörjde sig med sina händer, se min kommentar till 2 Thess 3:6 ff. Det är möjligt att de inte förstod sig på Paulus i det här avseendet. Kanske vill några av dem rentav åta sig försörjningsstödet av Paulus? Men då skulle de bli hans herrar och det ville han inte. Kanske kan vi utläsa ett liknande fenomen i Joh 6:15, när folket ville göra Jesus till *sin* konung? Vem är det som kröner vem? Det hände förvisso att Paulus tog emot gåvor, 2 Kor 11:7-9, Fil 4:15–17. Men de gjorde sig aldrig till herrar över Paulus och Paulus låg dem inte till last.

9:19–23 Paulus avstår för evangeliets skull

19 Eftersom jag är fri och oberoende av alla, har jag gjort mig till allas tjänare för att vinna desto fler. 20 För judarna har jag blivit som en jude för att vinna judar. För dem

som står under lagen har jag, som inte själv står under lagen, blivit som den som står under lagen för att vinna dem som står under lagen. 21 För dem som är utan lag har jag blivit som den som är utan lag, för att vinna dem som är utan lag, fast jag själv inte är utan Guds lag utan lever i Kristi lag. 22 För de svaga har jag blivit svag för att vinna de svaga. För alla har jag blivit allt, för att jag i varje fall skall frälsa några. 23 Allt gör jag för evangeliets skull, för att jag själv skall få del av det.

Aposteln har nu talat för sina rättigheter, men sedan vänt på resonemanget och sagt att han också är fri att avstå dessa rättigheter, eftersom han betraktar sig själv som en Kristi slav. Det är Jesus Kristus som ska sörja för honom. I avsnittet v 19-23 fortsätter han att förklara sig och anger då syftet; att kunna vinna människor för Kristus. Detta avsnitt är också en tydlig enhet genom en så kallad *inclusio*. Det sker genom det lilla ordet ”alla”. V 19 handlar om att vara fri från ”alla” för att i v 22 bli apostel för ”alla”. Däremellan ger han fyra exempel. Han har blivit allt

- för judarna
- för dem som står under lagen
- för dem som står utan lag
- för de svaga

Först vänder han sig till judarna. Rabbinerna skilde mellan judar och hedningar och i de två första kategorierna riktar sig Paulus till judarna och i de två sista till hedningarna. Nu är det inte alldeles enkelt att förstå dessa versar som att Paulus skiljer mellan judar och hedningar på det sättet, mellan dem som står under lagen och de som står utan. Därför att Paulus inte i första hand var jude eller hedning, utan kristen. Paulus delade in folk i kristna och inte kristna och som kristen kunde han vara utan lag, men också stå under lagen och tillämpa den olika beroende på situationen. Han kunde äta eller låta bli att äta, 7:19 och 8:8. Hans poäng med dessa versar är inte att sortera in folk i två olika kategorier, utan att han är fri att göra det som är rätt i situationen. Därför börjar han avsnittet med att svara på den retoriska frågan från v 1 ”Är jag inte fri?” När Paulus skriver att han **är fri och oberoende av alla** ska det inte uppfattas att han kan göra vad som helst hur som helst. Sammanhanget visar att han fri i ekonomiskt hänseende. Denna frihet är inte mål i sig utan hans metod. Han har gjort sig till allas tjänare **för att vinna desto fler**. Nu börjar vi förstå vad den kristna friheten innebär. Därför ska vi inte krångla till tolkningen av dessa versar genom att fördjupa oss i vad det betyder att stå eller inte stå under lagen. Vi måste läsa versarna i ljuset av att Paulus har ett uppdrag från Herren.

Vad betyder det att Paulus blivit som en jude för att vinna judar? Han är ju själv jude. Det som kännetecknar en jude är att denne håller sig till lagen. Det betyder att denne åtminstone är omskuren, iakttar matföreskrifterna eller sabbaten. Men Paulus har gett upp allt detta. Vad gäller omskärelsen se till exempel 7:19, Gal 6:15, matföreskrifterna 8:8, Gal 2:10–13, Rom 14:17 och sabbaten se Kol 2:16. *Paulus är i grund inte jude utan kristen*. I den meningen har han uppenbart brutit med den judiska tron. Han är en **som inte själv står under lagen**, Rom 6:14 f. Samtidigt är han jude, men iakttar lagen som det passar eller situationen kräver, se Apg 10:23-30, 16:1-3, 21:23-26.

Paulus skriver om dem som står under Mose lag, se Giertz översättning, men i sina tankar vidgar han begreppet lag och använder det i mer allmän mening. Han skriver om **dem som är utan lag**, dem som lever under makterna och är ofria. Han påminner dem om att sådan har han blivit. Men längre ner i samma vers skriver han att han **inte är utan Gudslag utan lever i Kristi lag**. Han har med andra ord blivit som en hedning. Men det betyder inte att han är laglös. Paulus tycks leka något med det grekiska ordet *anomos*, som här översätts ”utan lag”, men till exempel i 2 Thess 2:8 och 1 Tim 1:9 översätts ”laglös”. Paulus menar att han är *anomos* (utan lag), men inte *anomos* (laglös). Därför tillåter han inte heller att hednakristna använder sin i Kristus nyvunna frihet som vore de laglösa, 7:19b. Vi kristna är satta under Kristi lag, Gal 6:2 och Rom 8:2 och har i den meningen en Gudslag, om än inte Mose lag. Vi ska inte heller förstå denna ”nya lag” som en uppsättning nya regler. Kristi lag kan bara beskrivas med hjälp av termer som beskriver vår relation till Gud, typ kärlek, glädje, frid ... se Gal 5:22 ff. De som i Kristi efterföljd älskar sina medmänniskor uppfyller Kristi lag, Rom 13:8-10. Paulus har adresserat både judekristna och hednakristna, men så skriver han om **de svaga**. Vi måste nu vända tillbaka till 8:7-13, som handlar om att vi inte kan använda friheten i Kristus på ett sådant sätt att de svaga lämnar den kristna tron. Samtidigt talar Paulus här om att han har **blivit svag för att vinna de svaga**. Det verkar som att det finns människor som balanserar mellan att var kristna och/eller inte kristna.

Huvudsaken med resonemanget är fortfarande att Paulus använder sin frihet på så sätt att han blir allt för alla. Han blir det inte för att folk i allmänhet ska vara nöjda och glada utan i förhoppningen att **i varje fall frälsa några**. Det senare uttrycket är förmodligen eskatologiskt präglad.

V 23 **Allt gör jag för evangeliets skull, för att jag själv skall få del av det** framstår nu som en epilög, som en sammanfattning av hans syfte med sitt handlande. Syftet är att han gör detta för evangeliets skull. Det är evangelium som är i centrum. Det är hans ärende. Evangeliet omnämns i vårt avsnitt inte mindre än sex gånger. I v 12, v14 (2ggr), v 18 (2 ggr) och v 23. Evangeliet är för alla och därför måste Paulus vara för alla. Paulus personifierar i Kristi efterföljd evangelium. Han är Kristi slav med uppdrag att förmedla från Kristus. *Detta och inget annat är kännetecknet på en sann apostel*. När han hoppas att han själv ska få del av evangeliet blir det eskatologiska perspektivet tydligt. Han och vi andra ska springa för att vinna segerkransen som väntar oss och därmed är Paulus redo för att avsluta sitt försvar med en utmaning till oss. Han använder sig av metaforen tävlingsmänniskan. Detta avsnitt utgör samtidigt en övergång eller inledning till kapitel 10.

9:24-27 Spring så att ni vinner priset

24 Vet ni inte att av alla löparna som springer på en tävlingsbana är det bara en som får priset? Spring så att ni vinner det. 25 Men alla som tävlar underkastar sig i allt hård träning - de för att vinna en segerkrans som vissnar, vi för att vinna en som aldrig

vissnar. 26 Jag löper alltså inte utan att ha målet i sikte. Jag boxas inte likt en som slår i tomma luften. 27 I stället slår jag min kropp och tvingar den till lydnad, för att jag inte själv på något sätt skall komma till korta vid provet, när jag predikar för andra.

Bilden av tävlingsmänniskan är välkänd och ofta använd i den klassiska litteraturen. Paulus använde den också när han ville tala om kampen, motståndet och segern. Motivet av en tävling är så välkänt att det är lätt att förstå för den som vill. Paulus använder bilden också i 1 Kor 15:32, Fil 3:13f, 1 Tim 4:8, 2 Tim 2:5, 4:7. I vårt avsnitt talar han dels om löparen och dels om boxaren, kanske de två vanligaste bilderna. Vi hittar termer som springa, tävlingsbana, pris, hård träning, segerkrans, vinna och boxas. På samma sätt som Paulus fick knyta an till de filosofiska diskussioner som hölls på torget i Korint och till de många tempelfesterna fick han knyta an till de Isthmiska spelen som också de hölls i Korint. Korint ligger på ett näs som heter just Isthmiska näset. Det fanns tre stora tävlingar som återkom regelbundet och det var de Isthmiska spelen, de olympiska spelen och de pythiska spelen. Dessa spel var lika stora händelser då som nu. Det låg därför nära till hands för Paulus att börja med orden: **Vet ni inte att ...**

V 24 I dessa tävlingar deltog sällan amatörer utan oftast professionella idrottsmän. Oftast är det pengar som stod på spel eller befrielse från skatt. I de olympiska spelen fick segraren en segerkrans, flätad med grenar från olivträd. Paulus verkar ha känt till detaljerna. Han talar till exempel om risken att bli diskvalificerad i 2 Tim 2:5. Självklart visste han också **att det bara är en som får priset**. Det grekiska ordet som uppmanar oss att springa står i presens imperativ som antyder att loppet pågår. Paulus ger oss en uppmaning som inte består av en enstaka handling så mycket som av en livslång hållning. Det är bara så vi kan vinna priset. **Spring så att ni vinner det**. Denna uppmaning är syftet med metaforen. Paulus talar till korintierna, så att **ni** vinner det, men inkluderar sedan med orden **alla** kristna som tävlar. Lägg också märke till att han inte lägger pressen bara på andra utan skriver **jag** löper.

V 25 Paulus liknar det kristna livet vid en tävlingskamp. Detta är likheten, men det finns också skillnader. Den första skillnaden är att på löparbanan vinner bara en priset, men genom att springa som denne kan alla kristna få priset. Den andra skillnaden är den att av dem som springer i OS får endast en vinnare **en segerkrans som vissnar**, medan alla de kristna som springer som vinnaren får en segerkrans **som aldrig vissnar**. Poängen är att springa som vinnaren och därför fortsätter Paulus med att skriva att **alla som tävlar underkastar sig i allt hård träning**. Enligt Fee var spelens deltagare ålagda 10 månaders hård träning. Om de inte tränade blev de diskvalificerade. Paulus låter nu detta syfta på de korintier som menade sig kunna använda sin frihet som de själva ville. Korintierna verkar inte förstå spelreglerna, detta att se till de svaga och riskerar därför att bli diskvalificerade.

V 26 Nu tillämpar Paulus denna förmaning på sig själv. Han skriver att han har **målet i sikte**. Målet ska vi förstå som det eskatologiska målet, fulländningen. Det som sker här är att Paulus dels avslutar sitt försvarstal och dels ställer fram sig själv som exempel. Som vi ska se nedan får vi inte övertolka metaforen. Vi måste komma ihåg att Paulus med bilden av löparen och bilden av boxaren vill säga att det kristna livet är en (god) kamp. Han

växlar nu från bilden av löparen till bilden av boxaren. **Jag boxas inte likt en som slår i tomma luften.** Han löper inte i blindo och han slår inte i luften. Med andra ord vet han vad han gör. Han är införstådd med villkoren.

Paulus har redan i v 25 skrivit att han underkastar sig hård träning, det vill säga är införstådd med villkoren. Nu beskriver han närmare vad det innebär. Jag återger några olika översättningar.

- Fastmer tuktar jag min kropp och kuvar den (1917)
- Istället ger jag min kropp vad den tål och tvingar den till lydnad (Giertz)
- Jag går hårt åt min kropp och tvingar den till lydnad (Bibel 2000)
- slår jag min kropp och tvingar den till lydnad (FB)
- But I discipline my body and bring into subjection (NKJV)

Det är tveklöst starka ord Paulus använder. Här finns tre ord jag tror vi ska hålla samman. För det första skriver han att **han slår sin kropp**, han går hårt åt sin kropp (Bibel 2000) och vilken bibelläsare som helst kan bli rädd av detta. Det är viktigt att förstå att Paulus använder sig av en metafor där metaforens bild är tävlingskampen. I v 25 handlade det om löparen som måste underkasta sig hård träning och här handlar det om boxaren som får slå och ta emot många slag på sin kropp. Paulus är ingen skuggboxare utan en boxare som befinner sig mitt i en verklig match. Det grekiska ordet *hupopiazō* som i FB översätts med ”slå sin kropp” är en boxningsterm som betyder att bli slagen i ansiktet, under ögat.

För det andra fortsätter han med att skriva att han **tvingar den till lydnad**. Det grekiska ordet som översattes med tvinga eller kuva är också det en idrottsterm som först betydde ”att bortföra någon som slav”, men som kom att få betydelsen att ”besegra någon”. Här använder Paulus dessa termer mot sig själv. Detta är vad han får utstå.

För det tredje skriver Paulus att han **predikar för andra**. Han använder inte det grekiska ordet *evangeliso* utan *kerysso*. Ordet *keryx* betyder häröld och syftar på den person som är insatt i en kamp, i ett krig. Härölden springer hem och meddelar, förkunnar. Paulus är en sådan som står offentligt på torget och med stark röst ropar ut sitt budskap. Det är en del i kampen. Han har fått, får och kommer att få hugg och slag. Det finns ett pris att betala, men han gör det för att han **inte själv ska komma till korta vid provet**. Han har ännu inte kommit i mål och han har ännu inte vunnit kampen, men han kämpar vidare. De tre orden ”slå min kropp”, ”tvinga till lydnad” och ”predika för andra” synes mig hänga samman. Tillsammans beskriver de den kamp i vilken vi alla kristna är insatta i.

Sedan går Paulus över till exempel från Skriften. Han knyter samtidigt an till Apollos som sannolikt undervisat korintierna från de judiska midrasherna. Det är möjligt att Paulus inte bara knyter an till Apollos utan också vill säga något mellan raderna, nämligen att de inte ska gå till tempelfesterna.

Särskild kommentar: Midrash

När Israels barn lämnade Egypten var de fria, men de använde sin frihet på ett själviskt sätt och därför kom de att stappla och falla, något som Paulus varnar för mer än en gång, Gal 5:13, 1 Petr 2:16 och 1 Kor 8:9. Paulus exemplifierar här genom att påminna dem om hur israeliterna blev avgudadyrkare, v 7 och bedrev otukt, v 8. De frestade Herren, v 9 och knotade, v 10. Israels barn svek på bland annat dessa punkter. Det är nu faran också för korintierna. Paulus har tidigare i brevet framförallt hänvisat till ”de svaga”. Men nu vänder han sig direkt till ”de starka” som står emot honom. Och han gör det genom att först varna dem, 10:1-13, sedan förbjuda dem att gå till tempelfesterna, 14-22 och avslutningsvis summerar han det andra tänkta talet, v 23-11:1.

Apollos

Apollos hade undervisat i Korint, se 1:12 och 3:4. Han var en lärd jude, skolad i Alexandria. Han hade blivit undervisad om ”Herrens väg”, Apg 18:24 ff. Under hans tid i Korint hade korintierna tagit hans undervisning som intäkt för sitt beteende. Han undervisade från Skriften, sannolikt använde han sig av en allegorisk tolkningsmodell som hade sitt ursprung just i Alexandria. Han undervisade från Skriften och om Skriftens principer. Det är sannolikt att han kände till olika midrasher. Att leva i Kristus är att leva i spänningen mellan gammalt och nytt, mellan ideal och verklighet. Därför är det viktigt att fästa ögonen på Guds verk för oss i och genom Kristus. Detta var Apollos inte lika bevandrad i.

Midrash

Det hebreiska ordet *midrash* betyder ”utläggning”. När judarna talar om Torahn skiljer de mellan den skriftliga och den muntliga. Dessa existerade parallellt. Men den muntliga kom senare att skrivas ner. Det är dessa som kallas för midrasher. De första vi känner till är från 200-talet f Kr. Paulus bygger här sin midrash framförallt från berättelserna i 2 Mosebok såsom de återges i 4 Mosebok. Det är säkert medvetet eftersom den innehåller en hel del som rör mat och dryck. Midrashen består av två delar. Den första, som kallas *haggada*, består av själva berättelsen. I den framställs berättelsen ofta med hjälp av legender, anekdoter, liknelser, fabler med mera. Den andra delen kallas *halakah* och i den härleds regler för tro och liv. Det förefaller som att Paulus här har använt sig av tidigare kända utläggningar. Kanske Ps 78 och 106 kan vara sådana över 4 Mos 11. Dessa handlar också om hur Herren räddat Israels barn ut ur Egypten, hur han ledde dem med molnskyn, om klippan och om upproret, se Ps 78:13-20. Syftet med den midrash vi nu har framför oss är att förklara för korintierna att de inte ska gå till tempelfesterna. De ska i stället fly från all avgudadyrkan, v 14. Min tes är att Paulus väljer midrashens form också av det skälet att det i och för sig inte är förbjudet att gå till tempelfester. Förbudet ingår inte i den kristna grundvalen, men är ett resultat av evangelium.

10:1-22 Bli inte avgudadyrkare

Kapitel 10 har enligt min mening två nyckelversar, v 7 och v 14. Kapitellet kan delas in i tre delar. I den första delen, v 1-13, använder sig Paulus av en Midrash för att varna för avgudadyrkan. I den andra delen, v 14-22, tillämpar han den första delen på korintiernas nattvardsfirande. Han antyder att deras nattvardsfirande visar likheter med tempelfesternas avgudadyrkan. Den tredje och avslutande delen, v 23-11:1 blir en sammanfattning om gränserna för samvetets frihet.

10:1-13 Lärdomar från Skriften

10:1 Bröder, jag vill ni skall veta att alla våra fäder var under molnskyn och att alla gick genom havet. 2 Alla blev i molnskyn och i havet döpta till Mose. 3 Alla åt samma andliga mat 4 och alla drack samma andliga dryck. De drack ur en andlig klippa som följde dem, och den klippan var Kristus. 5 Men de flesta av dem hade Gud inte behag till. De föll och låg kringsspridda i öknen.

V 1-5 Stycket börjar med det översatta grekiska ordet *gar*, som anger att nu kommer en fortsättning eller en förklaring på det han sagt hittills. Paulus adresserar sedan sina bröder och systrar, ett tilltal han senast använde i 7:29. Han vill att de ska veta, jämför 10:1 med 11:3 och 12:1, Rom 1:13, 11:25, 2 Kor 1:8 och 1 Thess 4:13. Lägga märke till att Paulus skriver **alla våra fäder**. De flesta i Korint var hednakristna, men Paulus skriver som om de var väl insatta i Skriften och som om dem var insatta i förbundet, jämför 1:2, 5:13 och 12:2. På det sättet blir fäderna i 2 Mosebok också korintiernas förfäder. Han gör på samma sätt i 2 Kor 3-4. Här är anknytningen uppenbar. Det handlar först om hur israeliterna blev **i havet döpta** och sedan om hur de *åt och drack*. Vi har tidigare kunnat konstatera att Paulus låter det judiska och det kristna smälta samman i Kristus, se 9:20 men också diskussionen om omskärelsen i kommentaren till *Galaterbrevet* och definitionen av församlingen i kommentaren till *1 Thessalonikerbrevet*. Så sker också här när han låter påskina att också israeliterna blev döpta och fick bröd från himlen, det vill säga firade nattvard. I Kristus sammansmälter dessa händelser till en och desamma. Lägga också märke till det lilla ordet **alla**. Han skriver ”alla” inte mindre än fem gånger i v 1-4 och är mån om att alla ska inkluderas. Deras livsgemenskap med Herren började med dopet och så är det också med korintierna och oss. När Paulus skriver att de blev döpta till Kristus eller in i Kristus är det inget judiskt sätt att uttrycka sig. Det är kristet. Han skriver på samma sätt i Gal 3:27 och Rom 6:3. Här använder han uttrycket för att beskriva vad som hände med dem som gick genom havet och följde molnskyn.

Jämförelsen fortsätter i v 3 när Paulus skriver att **alla åt samma andliga mat**. Maten var andlig eftersom den hade ett himmelskt ursprung. Också här ser vi hur detta i Kristus svarar mot nattvarden, den nattvard Paulus ska återkomma till i v14-22. Vidare skriver han att de alla drack **samma andliga dryck**, eftersom vattnet hade gudomligt ursprung. De drack ur en andlig klippa. Detta vatten är ett grundvatten som springer fram ur **klippan Kristus**, det vill säga ur grundstenen vi talade om i utläggningen av 3:11. Alla,

säger alla, fick del av den andliga maten och drycken, men de förstod inte hur närvarande Herren var. Det är särskilt Paulus som använder sig av uttrycket ”andlig”, grekiska *pneumatikos* och här ser vi vad han menar. Han menar Guds närvaro. Överallt där Herren är närvarande är det ”andligt”, se Rom 1:11, 7:14, 15:27, Gal 6:1, Ef 1:3, 5:19, Kol 1:9, 3:16, men också 1 Petr 2:5.

Men de flesta av dem hade Gud inte behag till. Här kan vi förstå att Paulus främst adresserar korintierna. Trots att de har fått del av den andliga hänger de sig åt stridigheter, 1:11, den här världens visdom, 2:20, avund och strid, 3:3 och de berömmar sig av människor, 3:21. I det andra tänkta talet hävdar Paulus att det till och med förekommer otukt, 5:1 och att någon har dragit en annan inför rätta, 6:1-8. I detta tredje tal anklagar han dem som har kunskap, men saknar kärlek. Han går tillrätta med dem som använder sin frihet, men inte tar sitt ansvar i stället för att löpa för att vinna.

10:6 Det som hände dem har blivit ett varnande exempel för oss, för att inte vi liksom de skall ha begär till det onda. 7 Bli inte heller avgudadyrkare som en del av dem. Det står ju skrivet: Folket satte sig ner för att äta och dricka och steg upp för att dansa.

I v 6 använder Paulus det grekiska ordet *typos* som betyder form, mönster, modell eller exempel. Han skriver att **det som hände dem har blivit ett varnande exempel för oss.** Ordet exempel återkommer i v 11. På det sättet kommer dessa att utgöra en diskret *inclusio*, ett avgränsat avsnitt. På grekiska står ordet exempel i pluralis och alla de händelser som beskriver hur israeliterna blev avgudadyrkare, otuktiga och frestare blir negativa förebilder för oss.

Ordet *typos* har inom teologin gett upphov till vad som kallas typologi, läran om form, mönster eller exempel. Tolkningsmodellen går ut på att det finns överensstämmelser mellan GT och NT, vilken grundar sig på uppfattningen att NT är uppfyllelsen av GT. Även om det är en legitim modell som också Jesus använder sig av har det tyvärr inneburit att GT reducerats till en slags profetia som nu är uppfylld och därmed överflödig.⁵⁸ Denna tanke kom att bli grundvalen för den så kallade ersättningsteologin, se vidare om ersättningsteologin i min kommentar till Galaterbrevet 3:8.

Paulus citerar från 2 Mos 32:6. Versen är väl vald. Den handlar om hur folket väntar på Moses, men när tiden går sätter de **sig ner för att äta och dricka** för att sedan stiga **upp för att dansa**. De hemföll åt mat, dryck och utsvävningar på ett sådant sätt att de blev avgudadyrkare när de dansade runt guldkalven. Detta trots att Herren genom sin närvaro hela tiden hade försett dem med andlig mat och dryck.

⁵⁸ Till exempel när han säger att den orm som Moses upphöjde i öknen, 4 Mos 21:4-9 (Joh 3:14-16) är en förebild av hans egen död på korset. Ett annat exempel är när han talar om hur Jona var i den stora fiskens buk i tre dagar och tre nätter och hur detta förebildar hans egen död och uppståndelse, Jona 1:15-2:1, 11 och Matt 12:38-41.

Paulus har återberättat vad korintierna redan kände till. Han har framställt berättelsen som en negativ förebild och för det första varnat för avgudadyrkan, brottet mot det första och förnämsta budet. Nu fortsätter han tillämpningen med ytterligare två exempel.

10:8 Låt oss inte heller begå otukt, som en del av dem gjorde, och därför föll tjugotretusen på en enda dag. 9 Och låt oss inte fresta Kristus, som en del av dem gjorde, de dödades av ormar. 10 Knota inte heller, så som en del av dem gjorde, de dödades av fördärvaren. 11 Det som hände dem tjänar som exempel och skrevs ner för att varna oss som har världens slut inpå oss. 12 Därför skall den som menar sig stå, se till att han inte faller. 13 Ingen annan frestelse har drabbat er än vad människor får möta. Gud är trofast, han skall inte tillåta att ni frestas över er förmåga, utan när frestelsen kommer, skall han också bereda en utväg, så att ni kan härda ut.

V 8- 13 Också det andra exemplet relaterar direkt till korintierna. Paulus skriver **låt oss inte heller begå otukt**. Paulus påminner här om 4 Mos 25:1-2. Där bedriver folket otukt med Moabs döttrar som sedan ledde till att de också deltog i deras gudars offermåltider. I denna midrash har Paulus lyckats få med både korintiernas otukt, 5:1-5, 10-11, 6:9-10, 12-20 och deras ätande av offerkött. Det är knappast någon tillfällighet att de två synderna ”otukt” och ”avgudadyrkan” hör samman. De prostituerade var i regel verksamma i anslutning till avgudatemplen, se Apg 15:29, Joh Upp 2:14 och 20. Paulus kan ha haft detta i åtanke, men hans midrash bygger på händelserna under ökenvandringen. Siffran **23 000** har ställt till en del huvudbry. Har Paulus blandat in 4 Mos 26:62 eller har han hämtat den från någon annan midrash? Vi vet inte.

Det tredje exemplet visar på hur israeliterna frestade såväl Mose som Herren, se 2 Mos 16:2 f, 17:2, 4 Mos 21:5 f och Ps 78:17-20. Som ni vet vid det här laget finns det flera olika manuskript bakom vad vi kallar ”grundtexten”. Vi följer huvudsakligen den västerländska traditionen med Codex Sinaiticus och Codex Vaticanus båda från 300-talet e Kr. I några av dokumenten står det **inte fresta Kristus**, utan ”fresta Herren”. Det blir då en direkt återgivning av 2 Mos 17:2. Så är det återgivet i Bibel 2000. Det spelar mindre roll, men visar hur någon (kanske Paulus själv?) har velat förtydliga citatet, enligt tron att Kristus är Herren och det var han som var hos israeliterna under ökenvandringen. När Paulus skriver att **de dödades av ormar** tänker han på berättelsen i 4 Mos 21:5 f. Denna berättelse menar Jesus förebildar hans död, enligt Joh 3:14 f. Paulus känner självklart till detta. I v 9 har israeliterna frestat Herren, men de frestade också Moses själv, liksom korintierna frestar Paulus. Han hade ju i ett tidigare brev skrivit att de inte skulle ha att göra med otuktiga människor, 5:9-11 och nu måste han skriva det igen. Det kan tyckas att israeliterna hade skäl att **knota, så som en del av dem gjorde**, men det har knappast korintierna. Om israeliterna **dödades av fördärvaren** löper då vi samma risk, frågar vi oss?

Herren vill inte döda oss, men Paulus vill att vi ska tänka oss för och vara medvetna om att Gud vill fostra också oss. Därför påminner han dem om hur det gick för israeliterna. Berättelsen finns ju där för att **varna oss som har världens slut inpå oss**. Lagg märke till att Paulus inkluderar sig själv och oss alla. När han skriver att vi har världens slut inpå

oss påminns vi om att vi är ett eskatologiskt folk som redan här föregriper det saliga livet. Det var också skälet bakom 5:1-5 och 6:1-5. Vi som är frälsta av nåd kan inte uppföra oss som om frälsningen var självklar eller som att vi har vunnit den. Om någon **menar sig stå, se till att han inte faller.**

V 13 bör läsas i tre delar

- *Ingen annan frestelse har drabbat er än vad människor får möta.*
- *Gud är trofast, han skall inte tillåta att ni frestas över er förmåga*
- *när frestelsen kommer, skall han också bereda en utväg, så att ni kan härda ut.*

Denna välkända vers kan läsas både i anslutning bakåt och framåt. Den varnar oss för att bete oss som israeliterna gjorde. Den uppmanar oss att fly från avgudadyrkan, v 14, från offermåltiderna till nattvarden. Detta behandlas nedan i v 14-22.

När vi gick igenom *Jakobsbrevet* 1:13 kunde vi konstatera att Gud inte kan frestas. Han är opåverkad och oberörd av frestelser. Därför kan Han inte heller fresta någon, utan frestelserna kommer från oss själva och från den onda vilja som finns inom var och en av oss, från vår köttsliga natur. Se också kommentaren till *Matteusevangeliet* och avsnittet 4:1–11. Paulus talar om att Gud inte frestar oss och Han ska inte tillåta att vi frestas över vår förmåga. Gud är i detta avseende trofast och ska istället tvärtom bereda oss en utväg när/om vi går fel också om vi tvingas gå till vägs ände.

Läs emellertid den här versen i sitt sammanhang! Korintierna frestas inte. Det är inte det som är problemet utan att de väljer upprorets väg. Det är ett farligt val som kan sluta med förskräckelse, men också för korintierna finns, menar Paulus, en utväg. Så kommer v 14; fly bort från avgudadyrkan. Här handlar det om omvändelse.

10:14-22 Fly från avgudadyrkan

FB har till skillnad mot till exempel Bibel 2000 gett det kommande avsnittet rubriken nattvarden och offermåltiderna. Jag väljer att använda v 14 som rubrik, eftersom det är vad avsnittet handlar om. Paulus är nu framme vid början på slutet av det tredje tänkta talet som djupast sett handlar om hur vi använder vår frihet och som uppmanar oss att fly från avgudadyrkan. Det är inte betydelselöst om vi deltar i offermåltider eller inte. Han uppmanar oss att hålla oss borta från avgudadyrkan. Vi kan inte utan vidare hävda vår frihet eller mena att Kristus alltid skyddar oss.

10:14 Därför, mina älskade, fly bort från avgudadyrkan. 15 Jag talar till er som till förståndiga människor. Bedöm själva vad jag säger. 16 Välsignelsens bägare som vi välsignar, är den inte gemenskap med Kristi blod? Brödet som vi bryter, är det inte gemenskap med Kristi kropp? 17 Eftersom det är ett bröd, är vi som är många en kropp, ty alla får vi vår del av detta enda bröd.

V 14-17 Syftet är som sagt att vi ska använda vår frihet till att ”bygga upp varandra”, v 23 f. Men, i pedagogiskt syfte, använder han sig nu av korintiernas egen erfarenhet och förståelse. Han talar till dem **som till förståndiga människor**. I 3:1 kunde han inte det, men i 4:10 försökte han tala till dem som vore de ”kloka i Kristus”. Korintierna är så kloka att de vet att när de får del av ”Herrens bord”, v 21 får de enligt Paulus del av Kristi blod och Kristi kropp.

I Ps 16:5, 23:5 och 116:13 talas om frälsningens bägare. Uttrycket betyder snarast att frälsningen kommer från Herren och kan inte reduceras till påskens bägare. Varje gång judarna samlas till måltid ska bägaren (-arna) påminna om Herrens frälsning. Under påskmåltiden fick man del av fyra olika bägare vin. Var och en av dem har lite olika namn. Den första bägaren kalla oftast för uttågets bägare, men också för helgelsens bägare. Här, i v 16, avses den tredje bägaren som också kallas välsignelsens bägare och i v 21 som Herrens bägare. Det är med andra ord inte två olika bägare utan en och densamma. Detta känner de förståndiga korintierna väl till och därför kan Paulus skriva: **Bedöm själva vad jag säger. Välsignelsens bägare som vi välsignar, är den inte gemenskap med Kristi blod?** Paulus hänvisar här till deras allmänna uppfattning att bägaren ger oss del av frälsningen, enligt Ps 16:5, 23:5 och 116:13. Nu skriver Paulus naturligtvis till de kristna i Korint och för dem är frälsningen knuten till Jesus Kristus. Det är hans död och uppståndelse vi får del av när vi dricker ur hans bägare. I 1:9 skriver han att vi är kallade till gemenskap med Jesus Kristus vår Herre. Här preciseras detta till nattvardsmåltiden. Det är där, i den heliga måltiden, vi på ett påtagligt sätt får del av Herren. Det är inte oviktigt vad och hur vi äter och dricker.

På samma sätt är det med den inledande brödsbrytelsen. Brödsbrytelsen är judarnas sätt att tacka Gud. Husfadern tar ett bröd och säger: ”Välsignad vare Du, Herren vår Gud, som ger oss bröd att äta”. Han bryter det och delar det. Det gäller vid varje måltid och det vet alla. Men här knyts ett särskilt bröd, nattvardens bröd, till Kristus. **Brödet som vi bryter, är det inte gemenskap med Kristi kropp? Eftersom det är ett bröd, är vi som är många en kropp, ty alla får vi vår del av detta enda bröd.** Den måltidsgemenskap vi har med Herren Jesus Kristus och varandra förenar oss på ett särskilt sätt. Den utesluter gemenskapen med avgudarna och de tempelfester som äger rum till deras ära. Visserligen betyder avgudarna ingenting, 8:4, men att äta och dricka till någons ära har betydelse i sig. Korintierna var väl medvetna om detta, se 8:10, 9:13 och 10:20-21. I de så kallade mysteriereligionerna använde man sig gärna och ofta av ord som ”mysterium”, ”kunskap”, ”kraft”, ”upplysning” eller ”mat”

Paulus betonar ordet **ett** bröd, **en** kropp och återigen ett **enda** bröd. På så sätt betonar han inte bara enheten, utan han kontrasterar det också mot **alla** i 10:1-4 och **många** i v 17. Observera att det inte längre handlar om att äta kött från avgudaoffer så mycket som om gemenskap. Vår gemenskap med Kristus, grekiska *koinonia* i v 16, binder oss till honom och till varandra v 17, medan ätandet vid tempelfesterna binder oss till de onda andarnas. Detta är meningslöst, 8:4 och hänsynslöst mot de svaga, 8:7. Vi får inte utmana Herren på det sättet, v 22. Men Kristus själv deltog ju i syndarnas måltider? Matt 9:10f, 11:19. I 1 Kor 10:20 talas inte om att äta, utan om att ha gemenskap med onda andar. Det är

omöjligt för oss att i hjärtat ha sådan gemenskap med det onda. Detta är skälet till att vi avstår.

Paulus återkommer till och utlägger vad han menar med en kropp och många lemmar både i fråga om rätt nattvardsfirande i 11:17-34 och de olika tjänsterna i kapitel 12. När Paulus så har vädjat till deras eget förstånd kommer han till själva slutsatsen.

10:18 Se på det jordiska Israel. Har inte de som äter av offren del i altaret? 19 Vad menar jag då med detta? Att kött från avgudaoffer skulle betyda något eller att en avgud skulle betyda något? 20 Nej, vad hedningarna offrar, det offrar de åt onda andar och inte åt Gud, och jag vill inte att ni skall ha någon gemenskap med de onda andarna. 21 Ni kan inte dricka både Herrens bägare och onda andars bägare. Ni kan inte ha del både i Herrens bord och i onda andars bord. 22 Eller vill vi utmana Herren? Är vi starkare än han?

V 18-22 Efter den inledande påminnelsen om det gamla Israel slår han återigen fast att korintiernas kött från avgudaoffer ingenting betyder i sig, men det hedningarna offrar **offrar de åt onda andar**, grekiska *daimóniois*. Detta är förutom 1 Tim 4:1 enda gången Paulus talar om demoner eller onda andar. I antiken var tron på makter, krafter, gudar och andar vanlig. Även om Paulus i 8:4 menar att de saknar betydelse kvarstår det faktum att de som offrar till dem tror så. I den meningen får de onda andarna inflytande. När korintierna deltar i dessa måltider överger de sina egna samtidigt som de ger sitt bifall åt avgudarna och **jag vill inte att ni skall ha någon gemenskap med de onda andarna**. Våra hjärtan ska inte vara delade och särskilt inte på ”de svagas” bekostnad.⁵⁹

Paulus frågar till sist: **vill vi utmana Herren? Är vi starkare än han?** Det grekiska ordet för att utmana är *paraseloumen* och i en engelsk version heter: *Are we making the Lord jealous?* Gör vi Herren svartsjuk? I Skriften beskrivs Guds svartsjuka eller nitälskan som en förtärande eld, 5 Mos 4:24. Redan i de tio orden varnas för att överge Herren, se bland annat 2 Mos 20:5, 34:14, 5 Mos 5:9, 6:14 f och Ps 78:58-64. Så kommer vi till avslutningen av det tredje tänkta talet. Paulus sammanfattar det själv i v 23-11:1.

10:23-11:1 Sammanfattning av det tredje tänkta talet

Den här gången står Paulus själv för sammanfattningen och han börjar med att plocka upp vad han sagt tidigare, se 6.12. Spekulationerna kring begreppet frihet utgör bakgrunden. Paulus polemiserar inte med detta, men gör ett tillägg: allt är inte nyttigt.

⁵⁹ Denna förmaning är i hög grad giltig också i vår tid. På norra Filippinerna kunde jag möta människor som på söndagarna gick till mässan i den katolska kyrkan, men som i vardagen söka hjälp i spiritism och voodoo. Detta är också skälet till att den allmänneliga Kyrkan avvisar de hemliga sällskapen. Medan till exempel frimurarna själva hävdar att deras riter är ofarliga menar Kyrkan att dessa riter vanställer det kristna vittnesbördet.

10: 23 Allt är tillåtet, men allt är inte nyttigt. Allt är tillåtet, men allt bygger inte upp. 24 Ingen skall söka sitt eget bästa, utan var och en den andres. 25 Ät allt som säljs på torget utan att för samvetets skull ställa någon fråga. 26 Ty jorden och allt som uppfyller den tillhör Herren.

Den överordnande normen är uppbyggelsen, grekiska *oikodomeo*. Ordet refererar till församlingen. Det är församlingen, kärleken till Gud och medmänniskan, som ska byggas upp, 8:1. Därmed behöver Paulus inte diskutera sakfrågan utan anger istället riktningen på de beslut korintierna själva måste ta, v 24.

Problemet syns ha varit det att också dem som blivit kristna fick köpa sitt kött på marknaden och också dem bjöds in till olika slag av fester, v 27. Paulus tvekar inte när han säger att det är OK att både köpa och äta kött från marknaden, - även om det tidigare offrats till gudarna. Citatet i v 26 är från Ps 24:1. Den psalmen användes i tempelprocessionerna och det finns skäl att tro att åtminstone de judekristna väl kände till psalmen och förstod att allt till sist bärs fram till den ende Guden. Då var det kanske värre med de privata festerna som ofta förlades till de olika gudarnas matsalar.

10:27 Om någon av dem som inte tror bjuder hem er och ni vill gå, ät då allt som sätts fram åt er, utan att för samvetets skull ställa någon fråga. 28 Men om någon skulle säga till er: "Det här är kött från avgudaoffer", så avstå från att äta av hänsyn till honom som sade det, och för samvetets skull. 29 Jag menar då inte ditt eget samvete utan den andres. Varför skall min frihet dömas av en annans samvete? 30 Om jag för min del äter med tacksamhet, varför skall jag då hånas för något som jag tackar Gud för?

De kristna bodde inte i särskilda kvarter utan överallt i Korint. De hade mängder med vänner och bekanta som ännu inte hade kommit till tro. Paulus nämner om dem i 6:6, 7:12-15 och 14:22-24. Av 7:12-15 förstår vi att det kanske till och med är maken eller makan som står för inbjudan. Paulus fullföljer tanken från Ps 24 och skriver att det är helt OK. Så långt finns det inga problem att tala om. Men, så händer det att någon i sällskapet har invändningar. Vem denne är vet vi inte. Det kan vara någon som inte tror, men som vill testa de kristna. Det kan också vara någon av "de svaga", kanske en av de kristna slavar som serverade.⁶⁰ Vi vet inte vem som protesterar, varför eller hur allvarliga protesterna är. Men av sammanhanget att döma är det mycket som står på spel och Paulus vill absolut inte bli någon till fall. I sådana fall anpassar han sig hellre till den "svages" samvete för evangeliets skull, se 9:12, 14, 16, 18 och 23. Det är inte för sitt eget samvetes skull han avstår. Inte heller låter han sig dömas av andras samvetsbetänkligheter, men han avstår för att vara och leva evangelium. Ditt handlingssätt bestäms med andra ord av den aktuella situationen.

Så drar Paulus sina slutsatser i v 31-33 och sammanfattar det tredje tänkta talet, kapiteln 8-10.

⁶⁰ Se utläggningen av 8:9-13 där jag förstår det som att det fanns risk för att "den svage" tar så illa vid sig att hon eller han bestämmer sig för att lämna församlingen.

10:31 Om ni äter eller dricker eller vad ni än gör, så gör allt till Guds ära. 32 Väck inte anstöt vare sig hos judar eller greker eller i Guds församling. 33 Självt försöker jag i allt föga mig efter alla och söker inte mitt eget bästa utan de mångas, att de skall bli frälsta. 11:1 Följ mitt exempel liksom jag följer Kristi exempel.

Dessa versar innehåller tre förmaningar:

- gör allt till Guds ära
- väck inte anstöt
- följ mitt exempel

För det första har Paulus konstaterat att det finns bara en Gud, 8:6. Denne har skapat allt, återlöst allt och vi bär fram allt till Honom. Här anger Paulus riktningen på alla diskussioner. För det andra lyfter han fram vad vi kallar för kärleksbudet som är själva evangeliets väsen. Såsom Kristus gav sitt liv för oss är vi pliktiga att ge våra liv för varandra. Det betyder inte att andras samveten ska döma våra, men att vi använder vår frihet som ett redskap för att nå andra. Så blir vi och lever vi evangelium.⁶¹ För det tredje får ett tal kraft genom talarens *ethos*, det vill säga genom dennes trovärdighet. Paulus fyller sitt budskap med sin egen person medveten om att han själv ärligt lever, följer och praktiserar Kristi evangelium. Jesus Kristus är hans och alla trognas exempel och föredöme, se också Gal 6:2, Rom 15:1-7 och Fil 2:5-11 där du finner samma mönster.

Paulus är medveten om att korintierna lever i en smältdegel där olika folkslag, kulturer, religioner och samhällsklasser ska samsas. Kanske är det därför hans huvudargument är ”inriktningen” eller ”det som är att föredra”. Allt är tillåtet, men allt är inte nyttigt. Allt är tillåtet, men allt bygger inte upp. Paulus har lyckats bra med detta utan att behöva kompromissa vare sig med Guds helighet eller Guds kärlek. Han hänvisar oss alla till livet i Kristus.

Stephen Langton (1150-1228) var ärkebiskop i England på 1200-talet och betraktas som den som har delat in den nytestamentliga texten i kapitel och versar. Han gjorde vår sista vers till 11:1 och inte till 10:34. Detta anses numera vara ett misstag eftersom 11:1 rent syntaktiskt bör hänföras till kapitel 10. Denna vers blir då avslutningsorden på talet.

⁶¹ *Guds församling* heter på grekiska *te ekklesia tou theo*. Uttrycket är detsamma som används om det gamla Israel. Jesus talar om sin församling i Matt 16 och anger därmed att han själv är kärnan i Guds församling. Han är A och O, begynnelsen och änden. Paulus kan ha skrivit Galaterbrevet redan år 48 e Kr och använder där begreppet *Guds Israel* för att liksom betona samhörigheten med det gamla Israel, men framför allt att församlingen är Guds. I inledningen av 1 Thessalonikerbrevet, som skrevs år 51 e Kr, skriver han om församlingen som lever ”i Herren Jesus Kristus” och vi börjar ana att den specifikt kristna församlingen lever vid sidan om synagogan. Här i 1 Korintierbrevet, som är skrivet år 54 e Kr, använder han begreppet *Guds församling* och stryker på nytt under kontinuiteten med det gamla Israel. Termen församling, *ekklesia*, används i NT om den specifikt kristna gemenskapen och det är så vi ska förstå den här. Paulus skriver till de kristna i Korint som samlas kring Ordet och Sakramentet. Denna utveckling blir tydlig eftersom Paulus skriver om evangeliet, om nattvardsfirandet och om Kristi kropp. Den kristna församlingen uppstår.

11:2 utgör inledningsorden på ett nytt tänkt tal. Raymond E Collins avgränsar det till att utgöra 11:2-34 och han formar rubriken till ”Låt männen vara män och kvinnorna kvinnor”. Det är ett för vår tid ett mycket spännande tal som tvingar oss till vissa beslut.

11:2-34 Det fjärde tänkta talet – Väck inte anstöt i Guds församling

Det fjärde tänkta talet börjar med v 2. Paulus berömmar korintierna för att de håller fast vid den undervisning han ger dem. Detta tal faller naturligt sönder i två delar, v 2-16 och v 17-34. Båda delarna går tillbaka på den tradition Paulus tagit emot och nu ger vidare, v 2 och 23. Den första tycks handla om lämpliga frisyrier eller huvudbonader och den andra delen om ett rätt nattvardsfirande. Det kan i förstone verka vara två helt olika ämnen, men båda hör hemma i gudstjänsten. Vad är lämpligt när korintierna kommer samman?

Det är möjligt att låta kapitel 11-14 utgöra en helhet. Dessa kapitel handlar alla om sättet och ordningen i samband med gudstjänsten. I sådana fall utgör kapitel 11 inledningen och kapitel 14 avslutningen. Härom tvistar de lärde, men Collins föredrar att hantera 11:2-34 som ett eget tal placerat mellan det tidigare som handlade om kött från avgudaoffer och det senare som handlar om de andliga tingen. Gordon Fee delar in 1 Kor i två huvuddelar. I den första, 1:10-6:20 kommenterar Paulus vad han hört och i den andra, 7:1-16:12 besvarar han korintiernas brev. På så sätt har frågeställningen om vart kapitlet ska föras till dels blivit ointressant. Denna del är en av flera i den andra huvuddelen. Men Fee behandlar ändå kapitel 11 just som en egen enhet, under rubriken ”Kvinnor och män i gudstjänsten”. Jag använder mig av Collins rubrik.

11:2-16 Låt männen vara män och kvinnorna kvinnor

V 2	inledning
V 3-6	argument med anslutning till kulturen
V 7-12	argument med anslutning till skapelsen
V 13-15	argument med anslutning till lämplighet
V 16	avslutning

11:2 Inledning

11:2 Jag berömmar er för att ni tänker på mig i allt och håller fast vid den undervisning som jag har fört vidare till er.

V 2 Paulus börjar med att **berömma** korintierna därför att **de håller fast vid den undervisning han fört vidare till dem**. Här använder Paulus de tekniska begreppen, på grekiska *paredoka ... paradoseis*, det vill säga han har överlämnat en tradition. Vi har mött begreppet tidigare, i 2 Thess 2:15, 3:6. De kristna traditionerna kan gälla både

livsstilen och läran, men de två hör samman och de härleds från Kristus. Dessa kristna traditioner kunde krocka med denna världens, som till exempel i Gal 1:14 och Kol 2:8. Det är vad som tycks ha hänt i Korint.

Jag kommer inledningsvis att ställa tre frågor. För det första vilken tradition hänvisar Paulus till? För det andra: Vad vet vi om den korintiska kulturen vad gäller livssituationen för män och kvinnor? Och för det tredje; Menar Paulus att kvinnan är underordnad mannen? Och att detta dessutom måste uttryckas med hjälp av en särskild huvudbonad? Hur kan de komma att ära eller vanära varandra? Så till den första frågan.

1. Den första frågan vi måste ställa oss är vilken tradition åsyftar Paulus? Vilket är ämnet i v 3-15? Vad är problemet? Det är uppenbart något Paulus behöver korrigera. Det tycks ha att göra med gudstjänsten. Texten talar om vad mannen och/eller kvinnan ska ha på huvudet när de ber eller profeterar.

a) Den kände feministteologen Elisabeth Schüssler Fiorenza (1938-) anser att Paulus i grund inte alls hänvisar till eller förmedlar någon tradition om vad kvinnor ska bära på huvudet när de ber eller profeterar. I stället menar hon att Paulus här introducerar vad som är kristen kutym i andra församlingar. Han lägger en grund för framtiden. Det faktum att kvinnan ska ha något på huvudet när hon ber eller profeterar och att hon ska tåga i församlingen är alltså inget annat än ett påbud från Paulus. Detta är också en vanlig uppfattning inom svensk teologi. Men det finns andra sätt att förstå denna tradition.

b) Några exegeter anser att denna tradition är en av de fem apostoliska traditioner som återfinns i 1 Kor. Den första, 7:10, handlar om att undvika skilsmässa, den andra, 9:14 handlar om understödet till dem som predikar evangelium, den tredje, 11:3-15 går tillbaka till den palestinsk-judiska traditionen att kvinnor som rör sig i det offentliga ska bära något på huvudet, det fjärde budet, 11:23-26, handlar om ett rätt nattvardsfirande och den femte traditionen, 14:33b-36, om kvinnors tigande i gudstjänsten.

c) En annan exeget menar att den tradition Paulus åsyftar i v 3 knyter an till en kulturell hierarki bestående av Kristus, den fria mannen, slavar och kvinnor.

d) Och ännu en exeget gör gällande att Paulus med sitt tal om undervisning och tradition tänker på den jämlikhet som nås genom dopet, samma jämlikhet han skriver om i Gal 3:28, vilket inte hindrar att Paulus talar om man *och* kvinna som olika. Jag ansluter mig till denna sista tolkning. Jag har den bilden av församlingen i Korint att dopet till och tron på Kristus jämställer män och kvinnor. Korintierna hade hört om och tagit till sig denna tradition, men hade ännu inte lärt sig vad det betyder i praktiken. Vad betyder det till exempel för samspelet människor emellan i gudstjänsten?

2. Den andra frågan vi behöver belysa är frågan om den korintiska kulturen. Hur såg korintierna själva på frågan om kvinnors frisyrier eller huvudbonader?

Faktum är att det var ett stort diskussionsämne detta med frisyrier och huvudbonader i Korint vid denna tid. Det var egentligen bara överklassen som hade tid och råd att tänka

på sitt utseende, men de gjorde det desto mer. Förnäma familjer hade ofta en slav som tjänstgjorde som frisör. En av stoikernas filosofer, Musonius Rufus (25 – 101 e Kr) som var samtida med Paulus, hänvisar till naturen och sin lärofader Zenon när han skriver om att hålla ordning på håret. Han skriver om somliga män som

klipper håret *för att* de vill se bra ut inför dem de vill behaga, några lägger sig till med frisyrier för att de vill göra intryck på kvinnor och pojkar. Nu för tiden ser vi till och med män som klipper sig för att de vill känna sig lättare och det händer till och med att de rakar sina kinder. Det är uppenbart att sådana män har blivit fångade av sitt lyxliv och blivit fullständigt förslappade, män som föredrar att uppträda feminint, hermafroditer det vill säga tvekönade, något som riktiga män måste undvika till varje pris.

På ett liknande sätt diskuterar stoikern Epictetus (55-135 e Kr) något senare. Han skriver just om frisyrier:

Unge man, vem är det du försöker behaga? Först av allt ska du lära dig vem du är, och först senare i ljuset av den insikten smycka dig själv. ... Är du en man eller en kvinna? En man – då så, se till att du också pryder dig själv som en sådan, som en man och inte som en kvinna. Kvinnor är födda mjuka och sköra av naturen. Om hon är hårig är hon att likna vid ett vidunder och i Rom ställs hon ut bland sådana. Men om en man *inte* är hårig är *han* ett vidunder. Men vad ska vi göra med en man som klipper och ansar sig själv? ... en man som önskar att han var en kvinna – vilket förskräckligt spektakel!

Så kunde det låta i den grekiska kulturen. De judiska författarna hade en liknande uppfattning. De menade att en pojke inte fick låta håret växa långt. Långt hår ansågs vara för kvinnor. Den judiske författaren Philo (20 f Kr – 50 e Kr) skriver om pederasti⁶²:

Lägg märke till hur utstuderat de flätar och smyckar sitt hår och hur de tvättar och målar sig i ansiktet med kosmetika, färgämnen och liknande och hur de parfymerar sig själva med välluktande preparat ... Faktum är att förändringen av den manliga naturen mot den kvinnliga praktiseras av dem som en konst utan att de rodnar. Dessa personer döms med rätta till döden av dem som följer lagen, som föreskriver att de män eller kvinnor som så förnedrar naturen inte borde få leva en dag eller ens en timme när han så skämmer ut sig själv, sitt hem, sitt land, ja hela mänskligheten.

Så kunde det låta i samtiden. När vi läser och försöker förstå vad Paulus skriver i 11:2-15 måste vi göra det i ljuset av samtiden. Musonius Rufus hänvisar till auktoriteter, Epictetus hänvisar till naturen och Philo till skammens kultur. I den miljön faller det sig naturligt att Paulus liksom tidigare knyter an till skapelsen, ”till man och kvinna skapade Han dem”. Ingen av dem vill heller veta av homosexualitet eller pedofili, utan de var måna om att avgränsa sig mot detta.

3. Därmed är vi inne på den tredje frågeställningen; Menar Paulus att kvinnan är underordnad mannen? Är det därför hon måste ha något på huvudet? Hur kan män och

⁶² Kärleken mellan en vuxen man och tonårspojke var socialt accepterad på denna tid. Den behövde inte, men kunde vara erotisk.

kvinnor ära eller vanära varandra? Frågeställningen blir hos Paulus teologisk. Vi börjar med att läsa textavsnittet, v 3- 6.

11:3-6 Argument med anslutning till kulturen

11:3 Och nu vill jag att ni skall veta att Kristus är varje mans huvud, att mannen är kvinnans huvud och att Gud är Kristi huvud. 4 Om en man ber eller profeterar med något på huvudet vanäras han sitt huvud. 5 Men om en kvinna ber eller profeterar utan något på huvudet, så vanäras hon sitt huvud. Det är som att ha håret avrakat. 6 Ty om en kvinna inte har något på huvudet, bör hon också låta klippa av sitt hår. Men är det en skam för en kvinna att låta klippa håret eller raka av det, så bör hon ha något på huvudet.

Paulus ger korintierna bestämda råd. Paulus skriver att **om en man ber eller profeterar med något på huvudet vanäras han sitt huvud**. När han vänder sig till kvinnorna gäller det motsatta. De **bör ha något på huvudet**.

Kom ihåg att Paulus här besvarar frågeställningar han har fått i ett tidigare brev, 7:1. Det finns tydligen oenigheter i församlingen om hur Korinterna kvinnor, som kom från olika kulturella bakgrunder och samhällsklasser skulle uppträda i gudstjänsten. Hur deras nyvunna frihet skulle ta sig uttryck. Här gäller det för oss att komma rätt redan från början. Vårt avsnitt ska ses mot bakgrunden av den stora diskussion som fördes bland Korinterna filosofer om begreppet frihet. Det är också av vikt att förstå att vi talar om den kultur som rådde i Korint vid den här tiden. I Korint rådde en skamkultur som gjorde att Paulus använder ord som vanära, skam och ära.

Paulus radikala undervisning om mäns och kvinnors lika värde, som till exempel i Gal 3:28, har sannolikt missförstått. Dopets frihet innebär inte att vi kan bete oss hur som helst. Inte heller betyder det könlöshet som somliga hävdade. Det går inte an att män blir kvinnor eller att kvinnor blir män som ryktet kan tänkas ha gjort gällande. Friheten i Kristus betyder inte heller att laddningen mellan könen upphör. Genom att missbruka friheten och bortse från könstillhörighet kommer korintierna att vanära huvudet Kristus. Detta ska Paulus förklara med hjälp av korintiernas frågor om frisyren och huvudbonader. Han börjar då med läran.

V 3-4 Paulus skriver i v 3 **”Jag vill att ni ska veta ...”** Det är så avsnittet v 3-15 börjar och han fortsätter med att **Kristus är varje mans huvud, att mannen är kvinnans huvud och att Gud är Kristi huvud**.

Paulus slår fast läran genom att jämföra tre olika relationer med varandra. Han säger i tur och ordning att Kristus är varje mans huvud, att mannen är kvinnans huvud och att Gud är Kristi huvud. Paulus talar om relationerna mellan Kristus, man och kvinna. *Frågan är då hur vi ska förstå dessa relationer* och det är här vi finner åtminstone tre olika tolkningar bland exegeterna. De olika tolkningarna faller alla tillbaka på vår förståelse av det grekiska ordet för ”huvud”, *kefalä*. Grundbetydelsen är just ”huvud” men precis som i

svenskan används det också i överförd mening som till exempel om överhuvud, det vill säga om en auktoritet, makt eller rätt. Ordet kan också betyda källa eller ursprung som till exempel om en flodmynning. Hur ska vi här förstå ordet ”huvud”? Visar Paulus på vem som är överhuvud eller chef? Talar han om samhörighet, om vem som är källa eller ursprung? Vad menar han med att visa sitt huvud ära eller vanära? Går det att kombinera dessa tankar? Det är uppenbart att Paulus går tillbaka till skapelseordningen i 1 Mos 1:27 och 2:18, 21-25. Frågan gäller närmast vilka slutsatser vi ska dra.

1. Den första och vanligaste tolkningen har varit att kvinnan tagits ur, har sitt ursprung i mannen och tillämpningen därför att kvinnan är underordnad mannen. Biskop Giertz skriver i sin kommentar till 1 Kor 11:3-6: ”att ha Kristus till huvud betyder att vara sammanvuxen med honom (Rom 6:5) genom dopet och tron. Den som är det får ’del av Kristi tankar’ (1 Kor 2:6)”⁶³ Samma tanke gäller då för kvinnans förhållande till mannen. Hugo Odeberg förklarar i sin kommentar från 1944 att mannen är kvinnans chef, men med det viktiga tilläget att detta är ”i Herren”, det vill säga att Kristus på samma sätt är mannens chef. Förlaget CorVita gav så sent som år 2007 ut *Stora StudieBibeln* som innehöll en svensk NIV-kommentar (New International Version). I den återges också denna tolkning om kvinnans underordnande. Så långt behöver det inte vara några större problem. Problemen infaller när vi ska dra slutsatser av denna undervisning och tillämpa den i olika kulturer.

Denna tolkning leder ordet ”huvud” till auktoritetstänkande. Det är ”huvudet” som bestämmer. Så använder Paulus ordet i Ef 1:21f, 5:22f och i Kol 1:18, 2:10. Såsom Kristus är en auktoritet över mannen och ska äras av honom, så har mannen auktoritet över kvinnan och ska äras av henne. Kvinnor är underordnade männen genom skapelsen. Problemen infinner sig när slutsatserna blir att kvinnan är omyndig, vilket hon var vid den här tiden, att hon lever genom mannen, att hon är mindre värd eller att den huvudbonad hon ska bära i gudstjänsten ska vara ett tecken på detta. *Det finns kristna traditioner som menar att detta inte är kulturellt betingat, utan en bestående princip.*

Jag avvisar emellertid dessa slutsatser av fyra skäl. För det första är inte Kristus mindre värd än Gud, trots att Gud är Kristi huvud och trots att Sonen ärar Fadern. För det andra betraktar Paulus män och kvinnor som jämlika genom dopet och tron, om de än är olika. För det tredje avvisar jag den bokstavliga tillämpningen denna tradition drar eftersom varje tillämpning måste kunna landa i en kultur. Den ska kunna begripas och accepteras av vanligt folk. Det betyder inte att man behöver upphäva texten som den står, men att tillämpningarna kan skifta. För det fjärde stör det mig att liberalteologer och militanta feminister bejakar sådana bokstavstolkningar *bara för att* sedan kunna dekonstruera dem. Då kvarstår emellertid frågan om kvinnans relation till mannen. På vilka andra sätt kan vi förstå vårt avsnitt utan att upphäva texten?

2. Den andra tolkningen betyder att kvinnan enligt berättelsen är kommen ur mannen på samma sätt som havet kommer ur floden eller församlingen ur Kristus när han ger sitt liv på Golgata kors. De hör samman, men ändå är olika. Mannen och kvinnan hör

⁶³ Giertz, sid 379.

samman, men är ändå två olika individer. I Gal 3:28 och i 1 Kor argumenterar Paulus för en radikal jämställdhet mellan man och kvinna men behåller olikheten. Det finns tre grundläggande skäl för denna jämställdhet.

a) För det första ska skapelseordningen förstås som att mannen och kvinna hör samman. Skapelseberättelsen visar på samhörighet, en samhörighet mellan man, kvinna och barn jämförbar med samhörigheten i Treenigheten. Vi bör gå från ett hierarkiskt tänkande till ett treenighetstänkande. Såsom Fadern, Sonen och Anden snarare bildar en triangel än en hierarki, så bildar Kristus, mannen och kvinnan en triangel, en familjegemenskap, där alla har lika värde.

b) För det andra innebär dopet att såväl mannen som kvinnan tagits upp i Guds familj eller hushåll. Paulus kallar oss konsekvent för ”bröder” och ”systrar” och betonar konsekvent att vi är lemmar varandra till tjänst. De är underordnade varandra och varandras ära, stolthet och glädje. Se kommentaren till 1:10.

c) För det tredje har Paulus företrädesvis ett eskatologiskt, snarare än ett kulturellt perspektiv, i sina brev. Vi har tagit emot Guds rike och dess principer redan här i tiden. Vi är kallade att förverkliga dessa principer redan här i tiden. Det är utifrån dessa principer han kan skriva inte att en kvinna blir bortgift utan att hon gifter sig, 7:28b. Hon är myndig och bestämmer själv. Paulus är en härförare för alla kvinnor. Han är radikal såväl i förhållande till den korintiska kulturen som till den nutida. Han vill se oss leva himlen här och nu. Men Guds rikets principer behöver tillämpas på olika sätt i olika kulturer, - för evangeliets skull. Det är därför viktigt att förstå att Paulus här adresserar just dem i Korint. Församlingen har bett honom om råd. De ville verkligen veta hur de skulle klä sig i och uppträda i gudstjänsten.

3. Den tredje tolkningen tar fasta på den skamkultur som rådde i Korint. Paulus använder ord som ära, skam, makt och vanära. Han vänder sig återigen först till mannen. **Om en man ber eller profeterar ...** Paulus vänder sig först till männen. Är det tillåtet för män att ha eller att inte ha något på huvudet? Judiska män har alltid något på huvudet när de ber, 2 Mos 28:36-40, Hes 44:18-20. I den grekiska kulturen var det tvärtom. Där skulle de be utan någonting på huvudet. Svårigheten här är det grekiska ordet *kata kephalē echon*, översatt som **något på huvudet**, men som bokstavligt syftar på något som hänger ned från huvudet. Det är möjligt att Paulus inte alls syftar på huvudbonader utan på män med tillgjorda frisyrer alternativt långt hår, se v 14. Paulus menar i sådana fall att de **vanäras sitt huvud**, det vill säga de drar skam över sig själva i bokstavlig mening om de har långt hår. I den grekiska kulturen var det så att män ska se ut som män och kvinnor som kvinnor. Det räcker med att jag hänvisar till Rufus, Epictetus eller Philo.

V 5-6 Paulus fortsätter med att **om en kvinna ber eller profeterar utan något på huvudet, så vanäras hon sitt huvud**. Tesen ligger fast. Hon ska ha någonting på huvudet. Varför ligger den fast? Det finns flera förklaringar.

1. Den första förklaringen är att judiska kvinnor i allmänhet hade något på huvudet när de visade sig offentligt. Kanske fanns det sådana judekristna kvinnor i den församlingen

som vägrade ha något på huvudet som en protest mot denna gamla sedvana? Det skulle betyda att Paulus här tillrättavisar dem och vill att de håller fast vid dessa judiska sedvänjor samtidigt som han just innan skrivet att männen ska följa den grekiska kulturen. Denna tolkning leder därför fel.

2. Den andra förklaringen är att Paulus närmast vänder sig till grekiska kvinnor som ville demonstrera sin nyvunna frihet. De grekiska kvinnorna bar också de i regel något på huvudet. Men nu ville de inte längre visa sig underordnade sina män, kanske sina otroende män. I stället hävdade de att de genom dopet var jämlika med männen och därför inte behövde ha något på huvudet. Men att offentligt ta av sig huvudbonaden och visa sitt hår var i Korint ett tecken på dålig moral, något som förknippades med prostitution. Det fanns många prostituerade och det fanns också kvinnor med rakade huvuden antingen för att de skändats eller för att de öppet ville demonstrera sitt oberoende och sin vägran att underkasta sig sin make. Då blir Paulus budskap att kvinnorna ska visa sin respekt för både Gud och man i gudstjänsten genom att täcka sitt huvud så att mannen inte behöver skämmas för henne. Paulus skriver att om det är **en skam för en kvinna att låta klippa håret eller raka av det, så bör hon ha något på huvudet**. Och det var verkligen en skam för en kvinna att göra så i Korint. Just därför bör hon ha något på huvudet. Kyrkofadern Chrysostomos (344-407 e Kr) skrev senare om dessa kvinnor: ”Genom att på detta sätt efterlikna mannen vinner kvinnan icke blott mannens värdighet, hon förlorar på köpet sin värdighet som kvinna.”

3. Det tredje sättet att förstå dessa verser är att det inte alls handlar om slöjor eller huvudbonader, utan om frisyrier. De förnäma kvinnorna hade säkert någon slav hemma som gjorde fina frisyrier. Kunde det ställa till problem i gudstjänsten? Fanns det kvinnor som uppträdde utmanande? I v 5 talar om att klippa eller raka av håret och det kommer igen i v 14-15 som talar om långt eller kort hår. Det verkar som att det inte bara handlade om huvudbonaden utan också om frisyrier och håruppsättningar. Det kan vara så att Paulus främst vänder sig mot enstaka personer som ställer till problem. Så var ju fallet i kapitel 5:1, 6:1 och troligen i hela kapitel 7, se 7:4.

I v 5b-6 vänder han sig specifikt till kvinnor. En möjlig variant är att det inom mysteriereligionerna uppträdde kvinnor med lössläppt hår. Dessa dansade för att skapa stämning och försatte gärna sig själva i extas. Kan detta beteende ha trängt in i den kristna gudstjänsten? Det är inte alldeles omöjligt eftersom Paulus i kommande kapitel talar om just de andliga manifestationerna i gudstjänsten.

Men Paulus hade sagt att ”allt är tillåtet”, se 6:12 och 10:23. Ja, men han hade också förklarat *hur* en kristen ska bruka sin frihet, nämligen som ett medel för evangelium, 9:19-23. Vi kan nu konstatera att mannen inte ska ha något på huvudet, v 4 och 7a. Kvinnan bör däremot i den aktuella situationen ha något på huvudet, v 6.

I nästa avsnitt läser vi om att kvinnan ska ha en makt på sitt huvud, v 10. I v 15 skriver han att kvinnans långa hår är hennes ära eftersom det är givet henne som en slöja. Paulus fördjupar nu sina argument genom att fördjupa sig i skapelseordningen, v 7-12, i den stoiska traditionen, 13-15 och genom att hänvisa till församlingarnas sed, v 16.

11:7-12 Argument med anslutning till skapelsen

11:7 En man bör inte ha något på huvudet, eftersom han är Guds avbild och ära. Och kvinnan är mannens ära. 8 Ty mannen kommer inte från kvinnan utan kvinnan från mannen. 9 Och mannen skapades inte för kvinnans skull utan kvinnan för mannens skull. 10 Därför skall kvinnan ha en makt på huvudet för änglarnas skull. 11 Men i Herren är det så att kvinnan inte är till utan mannen eller mannen utan kvinnan. 12 Ty liksom kvinnan har kommit från mannen, så blir också mannen till genom kvinnan, men allt kommer från Gud.

V 7-9 Paulus upprepar vad han sagt tidigare att **en man inte bör ha något på huvudet**. Det är möjligt att Paulus främst tänker på långt hår eller tillgjorda frisyrer när han menar att de vanäras sitt huvud. Samtidigt bryter Paulus mot den judiska sed som säger att männen ska ha något på huvudet. Paulus måste därför förklara sig, men nu med ett nytt argument hämtat från skapelseberättelsen. Paulus hämtar argumentet från 1 Mos 1:27 där det står att ”Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem”. I den hebreiska texten står det att ”Gud skapade människan till sin *avbild*, till Guds *likhet* skapade han dem”. När Paulus citerar denna vers byter han ut ordet likhet mot ära. Vi läser att människan är **Guds avbild och ära**. Mannen och kvinna är båda skapade till Guds avbild och ära, det vill säga stolthet och glädje. Paulus argumenterar här för att mannen därför inte ska behöva ha något på huvudet, men som jag förstår det inkluderar han också kvinnan i v 7 b. Hon behöver egentligen inte heller ha något på huvudet, *om det inte vore för vissa skäl* som olikhet, kulturella hänsyn och friden i gudstjänsten. Särskilt friden är överordnad.

Paulus har både 1 Mos 1:27 och 2:18-22, berättelsen om hur kvinnan utgick från mannens sida, i minne. Han talar därför om jämlikhet och olikhet på en och samma gång.

Jämlikheten består i att båda är skapade till Guds avbild och ära, grekiska *doxa*. Men också däri att båda har förlorat Guds ära eller härligheten, Rom 1:23 och 3:23. Det finns bara en som fullt ut kan sägas vara Guds avbild och ära, och det är Jesus Kristus, 2 Kor 3:18a och 4:4. Jesus Kristus ensam är Guds avbild och ära.

Jag upprepar att Paulus *inte* undervisar om att kvinnan är mannens ära som vi först läser det, utan han använder skapelseberättelsens nyckelord som avbild och ära för att infoga dessa i den tidens kultur. I Korint rådde motsatsen. Kvinnan ansågs vara mannens ära eller skam. Om hon var hans skam ansågs det vara skäl för skilsmässa. Men hur ska vi då förstå olikheten?

Olikheten består i att **kvinnan kom från mannen**, 1 Mos 2:18-23. I berättelsen sägs att det inte var gott för (den manliga) människan att vara den enda, att vara ensam. Människan behöver få leva i gemenskap. Den enda behövde en medhjälpare, v18 och en like, v 20 och så blev den ensamma människan man och kvinna, v 23. Dessa versar visar på hur man och kvinna hör samman, är olika, men kompletterar varandra. Denna

samhörighet hör till människans grundläggande livsvillkor och uttrycks fint i de inledande orden för det kristna äktenskap:

Äktenskapet är ett heligt förbund
förordnat och välsignat av Gud,
himlens och jordens skapare.
Det är äktenskapets mening
att ge vidare den kärlek som är av Gud.
Därför är det er uppgift
att älska och ära varandra.
Gemensamt ska ni ta ansvar för ert hem
och för barnens kristna fostran.
Man och hustrus skall trofast stå vid varandras sida,
i glädje och sorg,
i ljusa och mörka dagar.
Ni får hämta kraft i bön och gudstjänst,
i Guds ord och sakrament.
Den rikedom som ligger i äktenskapet är stor.
Där man och hustru lever i Guds förlåtelse
får de hjälp att förstå och förlåta varandra.
Så kan äktenskapet förverkligas
efter Guds vilja.⁶⁴

V 10 Därför skall kvinnan ha en makt på huvudet, blir Paulus slutledning. Tesen ligger fast. Men vad menar han? Varför ska kvinnan ha en makt, grekiska *exousia*, på sitt huvud? Det finns åtminstone tre möjliga orsaker.

Den första som innebär att det ska synas att hon är underordnad har jag redan har avvisat.

Den andra orsaken antyds i Bibel 2000 läser vi: ”Därför måste kvinnan på huvudet bära ett tecken på sin rätt ...”. När kvinnan bär huvudbonad visar hon att hon har fått makt/auktoritet eller rätt att be och profetera. Denna rätt har hon fått av Gud, se Joh 1:12. Hon bör bära slöja, v10, för att visa denna sin "makt". Då kan ingen anklaga eller anfäkta henne, inte heller änglarna. Slöjan blir då ett tecken från Gud som ger henne rätt att både be och profetera. Detta kan vara en del av den tradition Paulus syftar på i v 2 och som tillämpas i alla Guds församlingar vid denna tid, v 16.

Den tredje orsaken ligger i orden **för änglarnas skull**. Medlemmarna räknade med änglarnas närvaro i gudstjänsten. Änglarna skulle vaka över skapelsen och frälsningen. De ansågs vara verksamma i mötet med Gud, det vill säga i gudstjänsten, 1 Kor 13:1, Gal 1:8 och 3:19. I Skriften talas ofta om hur folket måste helga sig innan de firar gudstjänst, allt måste också tillgå i frid och med ordning som vi ska se i kapitel 14. Kvinnorna ska, liksom männen, respektera dessa ordningar genom att ta ansvar för sina relationer, böner,

⁶⁴ Den Svenska Kyrkohandboken, antagen för Svenska kyrkan av 1986 års kyrkomöte.

profetior och andra uppgifter. Olikheterna ska emellertid upprätthållas enligt v 7-10. När allt tillgår i frid och med ordning kan änglarna bejaka detta.

V 11-12 Detta att män inte ska ha något på huvudet medan kvinnorna ska balanserar Paulus i v 11 genom att säga ”**men i Herren ...**”. På grekiska kan ordet *plän* snarast förstås som ”å andra sidan”. Uttrycket ”i Herren” är ett nyckelbegrepp. Paulus använder det 44 gånger bara i 1 Kor och bara med det får vi det rätta perspektivet. Biskop Giertz skriver i sin kommentar: ”I Guds rike upplever man inte den ordningen som någon orättvisa. Detta gäller nu också om man och kvinna, deras inbördes förhållande i äktenskapet och deras uppgifter i församlingen”.⁶⁵ Det blir extra viktigt när vi förstår att Paulus här undervisar eller tillrättavisar både dem som överbetonar jämlikheten och dem som överbetonar olikheten. **Ty**, grekiska *gar*, fortsätter Paulus och förklarar **allt kommer från Gud**.

11:13-15 Argument med anslutning till lämplighet

*11:13 Döm själva. Passar det sig att en kvinna ber till Gud utan att ha något på huvudet?
14 Lär inte själva naturen er att det är en skam för en man att ha långt hår 15 men en ära för en kvinna, eftersom hon fått håret som slöja.*

Nu har korintierna fått ett och annat att tänka på och Paulus överläter nu till dem själva att bedöma vad som kan vara lämpligt. **Döm själva** är hans uppmaning liksom i 10:15. Han har försökt besvara frågan om kvinnorna måste ha något på huvudet, men samtidigt som han har påmint dem om att kvinnorna faktiskt är jämlika och själva har makt över sitt huvud. Han har tagit upp deras egna argument från naturen och kulturen och han har tillfört ett teologiskt perspektiv om jämlikhet och olikhet. Han har tidigare i brevet talat om hur vi på ett ansvarfullt sätt ska hantera den frihet vi fått ”i Herren”. Nu är det upp till korintierna själva att dra slutsatsen.

Paulus hjälper dem genom att fråga: **Passar det sig att en kvinna ber till Gud utan att ha något på huvudet?** Han har gett dem ett evangeliskt råd, att kvinnorna ska anpassa sig till den rådande kulturen. Han håller själv fast vid att mannen ska ha kort hår och kvinnan långt. Paulus verkar inte särskilt förtjust över att alls diskutera saken, utan nöjer sig avslutningsvis med att tala om vad som passar, vad som är **skam** och vad som är **ära**. Faktum är att han själv tycker det räcker med att kvinnan **har fått håret som slöja**. Men som sagt för evangeliets skull är det lämpligast att anpassa sig.

⁶⁵ Giertz, sid 380.

11:16 Avslutning

11:16 Men om någon har lust att strida om detta, så skall han veta att vi inte har en sådan sed, inte heller någon av Guds församlingar.

Här måste vi bestämma oss för orden om att vi inte har en **sådan sed** syftar på. Yngre kommentarer hävdar emellanåt att seden syftar på seden att bära huvudbonad. Därför översätter Bibel 2000:

11:16 Någon vill kanske börja strida om detta, men vi har ingen annan ordning, (än att kvinnor ska bära huvudbonad, min anm) och det har inte någon av Guds församlingar.

Här skriver sålunda Paulus att de inte har någon annan ordning än att kvinnor ska bära huvudbonad.

Äldre kommentarer menar bestämt att Paulus och Guds församlingar i allmänhet inte har som sed att strida. Jag tror dessa äldre kommentarer har mer rätt. Paulus skriver framför allt till några kvinnor i Korint som utmärkt sig genom att använda sin nyvunna frihet i Kristus på ett mindre lämpligt sätt. Paulus har fyra gånger i 1 Kor använt sig av samma uttryckssätt när han förmanat enskilda människor som utmärkt sig opassande, se 3:18, 8:2, 11:16 och 14:37. Hans slutord till dem alla är att anpassa sig för evangeliets skull och att vare sig han eller Guds församlingar har för sed att strida inbördes, jämför 1 Tim 6:3-5. De har inte heller något behov av att demonstrera sin nyvunna frihet vare sig det gäller kött eller huvudbonader. Detta är nu tredje gången han hänvisar till Guds församlingar i allmänhet, se tidigare 4:17 och 7:17.

Paulus vet att detta varit en stor och svår fråga i Korint och han har försökt att analysera, belysa och ge råd. Men det är knappast något annat en kulturell fråga, knappast en fråga som ska regleras i *Kyrkoordningen*. Korintierna menade sig vara kloka och insiktsfulla, men förstod inte vad det betyder att vara upptagen i Kristi kyrka och församling. Vi tillhör ett större sammanhang än bara det lokala samtidigt som det lokala sammanhanget har sin vikt. Paulus menar att man får orientera sig i det lokala sammanhanget av skam, ära, lämplighet och sedvänjor också när det gäller gudstjänsten. Det finns sådant som är allvarligare än frisyren och huvudbonader och det visar han på i den andra delen av sitt tal, som handlar om ett rätt nattvardsfirande.

11:17-34 Ett rätt nattvardsfirande

Också denna andra del bör delas in i mindre avsnitt.

V 17-22	Herrens måltid, del 1
V 23-26	Herrens måltid, del 2
V 27-34	Förmågan att urskilja Herrens kropp

11:17-22 Herrens måltid, del 1

11:17 När jag nu ger dessa föreskrifter berömmar jag er inte, eftersom era sammankomster är mer till skada än till nytta. 18 Först och främst hör jag att det förekommer stridigheter bland er, när ni möts i församlingen, och delvis tror jag att det är så.⁶⁶ 19 Partier måste finnas bland er, för att det skall visa sig vilka det är som håller provet. 20 När ni nu samlas, kan inte Herrens måltid hållas. 21 Vid måltiden tar genast var och en för sig av sin egen mat, så att den ene är hungrig, den andre berusad. 22 Har ni inte era hem där ni kan äta och dricka? Eller föraktar ni Guds församling och får dem att skämmas som ingenting har? Vad skall jag då säga till er? Skall jag berömma er? Nej, för detta berömmar jag er inte.

V 17-18 Det första avsnittet faller sig naturligt genom att Paulus både i v 17 och v 22 talar om att han inte kan berömma korintierna för deras sammankomster. I sak kritiserar han dem skarpt och ifrågasätter om deras sammankomster ens kan hysa ett nattvardsfirande. Deras **sammankomster är mer till skada än till nytta**.

Vi vet inte hur många kristna det fanns i Korint, men det torde ha varit en hel del hushåll. Dessa bildade ett flertal husförsamlingar ledda av bland andra Stefanus, 1:16, 16:17-18, möjligen också Kloe, 1:11, Gaiujus, Rom 16:23 med flera. Paulus skriver om hur dessa kom samman, v17, 18, 23 och 33 sannolikt för att fira Herrens måltid, sammanhållningens sakrament. V 20 har bokstavligen när ni nu *samlas på samma plats*, vilket antyder att det inte var det vanliga sättet att mötas på.

Av den andra delen tycks också framgå att de följde det grekiska mönstret för en sammankomst, det vill säga först en måltid, sedan kulten och avslutningsvis tal eller underhållning. Dessa samlingar skedde i regel till någons ära och med myndigheternas samförstånd.

När det kom till den kristna sammankomsten skilde de sig på några punkter. För det första hade de en mer privat karaktär, för det andra skedde de till Herrens ära och i hans närvaro och för det tredje hölls i stället för tal en Ordets gudstjänst. Ännu en viktig skillnad var att dessa samlingar inte vara socialt homogena. Här samlades fria män och kvinnor tillsammans med slavar och barn från alla samhällsklasser, särskilt från de lägre.

När de kristna i Korint kom samman blev olikheterna påtagliga. Hela sammankomsten blev en manifestation i ojämlikhet. De som själva ägde både hus och hem kom tidigt till sammankomsten. De disponerade sin tid. Slavar och daglönare hade inte möjlighet att komma förrän de fått tillstånd. Det tycks framgå att de som kom tidigt redan hade börjat måltiden och kanske kommit så långt att några hunnit bli berusade och de nyss anlända blivit utan mat eller fått nöja sig med resterna. Det kan också ha varit så att några av husets slavar hörde till dem som fått servera de först anlända innan de själva kunde sätta

⁶⁶ Paulus använder här det grekiska *ekklesia* om dem som kommer samman, men när han talar om sammankomsten använder han det grekiska *synerchomai*. Det verkar som att intentionen med samlingen är att komma samman som Guds folk, men att det är just detta Paulus ifrågasätter här.

sig till bords. De mer förnäma åt säkert i husets matsal, latin *triclinium*, och de som kom senare i hallen, latin *atrium*, eller ute på gården, latin *peristylum*. Det kan till och med ha varit så att de först anlända tyckte sig ha ätit just Herrens måltid redan innan de andra kom.

V 19-22 Paulus skriver att **partier måste finnas bland er**, ett uttalande som först väcker förvåning. Är det inte just detta som Paulus kritiserar i hela brevet? Han tillrättavisar dem redan i 1:7-10 och 3:1-23. Jag tror att vi återigen behöver förstå Paulus eskatologiska perspektiv, det vi beskriver med orden ”redan – ännu inte”. Grundproblemet i Korint är att de alla redan är ett ”i Herren”, men de förstår det inte utan handlar som om de inte vore ett. ”I Herren” har det ingen betydelse om vi är omskurna eller inte, om vi äter kött eller inte, om vi har huvudbonader eller inte, men här i tiden kan det ha betydelse. Här i tiden måste det finnas partier, hänsyn och beaktanden. Det är när Guds rikets principer ska tillämpas i en bestämd kultur som **det skall visa sig vilka det är som håller provet**, jämför 2 Kor 10:18 och 13:7. Denna utsaga blir samtidigt ett föregripande av de förmaningar som kommer i v 28-32.

När de nu kommer samman till samma plats **kan inte Herrens måltid hållas**. Sammankomsten inleddes med en ordinär måltid av de kristna kallad kärleksmåltid. De tidiga deltagarna tänkte sig hela måltiden som en Herrens måltid och hade inte lärt sig att förstå eller urskilja vad som var vad. När de anlände tog **genast var och en för sig**. Paulus beskrivning av sammankomsten är närmast skandalös. De började äta vid olika tider, de satt i olika rum, de delade inte maten med varandra utan var och en åt **av sin egen mat**. Detta var inget nattvardsfirande. Det var inte ens en kärleksmåltid. Paulus ställer dem till svars med hjälp av fem retoriska frågor i v 22 och slutar med att säga **för detta berömmar jag er inte**. När detta sagts kan vi fortsätta med v 23-26.

11:23-26 Herrens måltid, del 2

23 Jag har själv tagit emot från Herren vad jag meddelade er: Den natt då Herren Jesus blev förrådd, tog han ett bröd, 24 tackade Gud, bröt det och sade: "Detta är min kropp, som är utgiven för er. Gör detta till minne av mig." 25 På samma sätt tog han bägaren efter måltiden och sade: "Denna bägare är det nya förbundet i mitt blod. Så ofta ni dricker av den, gör det till minne av mig." 26 Ty så ofta ni äter detta bröd och dricker av denna bägare, förkunnar ni Herrens död till dess han kommer.

Detta sägs vara det äldsta skriftbeviset för Jesu instiftelseord. Paulus hade återgett dem när han kom till Korint år 51, men hade i sin tur fått dem än tidigare. Orden finns nerskrivna också i evangelierna, Matt 26:26-28, Mark 14:22-24 och Luk 22:19-20, men de anses vara nerskrivna senare. Jesus hade muntligt och ordagrant lärt sina apostlar instiftelseorden, de ord som skulle användas när de firade nattvarden till hans åminnelse.

V 23-24 Paulus skriver att han **själv tagit emot från Herren vad jag meddelade er**. Här använder han återigen det judiskt tekniska begreppet *parelabon ... paredoka*, se

kommentaren till 11:2. När han skriver att han tagit emot från Herren kan det lika gärna betyda ”från församlingen i Jerusalem” som genom ”en vision”. Vid en noggrann jämförelse mellan de ord vi har här och synoptikerna går det att konstatera att Paulus avviker från Matteus-Markus på följande fem punkter

1. tackade Gud
2. som är utgiven för er
3. gör detta till minne av mig
4. efter måltiden
5. det nya förbundet i mitt blod

Paulus version kommer från Lukas som reste med honom. Deras version är tydligare än Matteus-Markus. För den som vill veta mer om de olika hypoteserna hänvisar jag till bibelförklaringarna över *Matteusevangeliet*. I förklaringen av Matt 26:17-29 går också att noggrannare studera hur Jesu sista måltid kan tänkas ha sett ut.

Måltiden i Korint följde sannolikt mer ordningen för en måltid i Korint än ordningen för den judiska måltiden. Det mest troliga är att de kristna i Korint kom samman för att först äta en kärleksmåltid som sedan avslutades med vad vi kallar för nattvarden. Nattvardsfirandet blev då också en övergång till den typ av gudstjänst vi läser om i 14:e kapitlet med hymner, undervisning, tungotal, bön och profetia. Denna ordning ligger också nära den ordning som de grekiska sällskapen använde sig av.

I inledningen av kapitlet berömde Paulus dem för att de höll sig till Jesustraditionen, men här får de inte det berömmet. Här får de inte det därför att de inte håller denna del viktiga del av Jesustraditionen. Kanske har korintierna inte ens använt sig av instiftelseorden, eftersom Paulus påminner dem om hur Jesus **tog ett bröd, tackade Gud, bröt det och sade...** Det grekiska ordet för ”tacka” är *eucharisteo*. Nattvardsmåltiden är med dessa ord en tacksägelsemåltid, en hyllningsmåltid hållen i Jesu närvaro och till hans ära.

Jesu död på Golgata betyder dels att Gud försonar världen med sig själv, 2 Kor 5:19 och dels att världen ska leva genom honom, Joh 6:51. Paulus citerar Herren när han säger: **Detta är min kropp, som är utgiven för er**, grekiska *hyper hymon*. Prepositionen ”för er” används mer än 30 gånger i NT för att precisera de välsignelser som Jesu död innebär för oss, se 1:13 och 15:3. Orden i Jes 53:12 hjälper oss att förstå vad Jesus menar. Profeten talar om Herrens lidande Tjänare som förs bort för att slaktas som ett lamm. Denna död leder emellertid till att Gud ”skall ge honom de många som hans del”, läs gärna Jes 53:11b-12b. När Jesus ger oss delaktiga i sin kropp får vi också del av den mening och välsignelse hans död innebär. Inte desto mindre lägger Paulus snarare tyngdpunkten på brödet och kroppen än på korintierna. Han vill att vi ska urskilja Herrens närvaro, se v 29 nedan.

Jesus fortsatte med att säga: **Gör detta till minne av mig**. Här uppmanas vi att **göra detta**, det vill säga fira nattvarden och att göra **detta till minne**, grekiska *anamnesis* av Jesus. Här ska vi bortse från tempelfesterna i Korint som ofta hölls till minne av gudarna eller ärorika personer. Vi behöver komma ihåg att Jesus levde i det judiska

sammanhanget. I GT ligger orden ”minne” och ”göra” nära varandra, se till exempel 5 Mos 6:8. Det man minns aktualiseras så att säga i själva handlingen. Logiken går som följer: När vi minns Herrens död på Golgata, minns vi Herren själv. När vi minns Herren själv påminner vi honom samtidigt om vad han gjort för oss. Genom att i nuet påminna honom om vad han gjort blir vi också delaktiga av vad han gjort. Här sker ett möte utöver tid och rum.

Eftersom Paulus avviker från Matteus och Markus och till och med Lukas med orden om att Herren Jesus tog **bägaren efter måltiden** har några dragit slutsatsen att korintierna skull ha gjort detsamma efter den inledande kärleksmåltiden, som jag också tidigare antytt. Det kan väl ha varit så, men det är knappast det som gjort att Paulus här formulerar sig som han gör. Dessa ord ska knytas till det faktum att den tredje bägaren i den judiska måltiden, välsignelsens kalk, se också 1 Kor 10:16, dracks efter själva måltiden. Viktigare är då orden **Denna bägare är det nya förbundet i mitt blod**. Det är fråga om det förbundsblod vi läser om i 2 Mos 24:3-8, 11. När förbundet skulle beseglas stänktes hälften av blodet på altare och hälften på folket. Förbundet handlar om liv och död. I samband med att förbundet ingicks åts i regel också en måltid, se 1 Mos 14:18, 24, 26:26-31, 31:44-54. I nattvardsmåltiden ingår Herren ett förbund med oss och beseglar det med sitt eget blod.

Av orden **så ofta** ... ni gör detta ... **förkunnar ni Herrens död till dess han kommer** stryker Paulus under vikten av att fira nattvarden på ett riktigt sätt. Ett rätt nattvardsfirande är i sig ett vittnesbörd, en predikan och en undervisning. Vi ska fira denna måltid **till dess han kommer**. Här träder återigen det eskatologiska perspektivet fram. Nattvarden vittnar inte om slutet, utan om början på slutet. Det finns ett samband mellanbägare efter måltiden och den himmelska bröllopsmåltiden, Matt 26:29 och Mark 14:25. Vi fortsätter till dess han kommer åter. Denna måltid har en historia bakåt i tiden, i nuet och in i framtiden. Den övergår tid och rum.

Det fanns dem i Korint som tyckte sig ha lagt beslag på himlen redan här i tiden. De var visa och kloka, men Paulus tillbakavisar det och pekar fram emot den dom som ska komma. Därför avslutar han detta fjärde tänkta tal med en förmaning.

11:27-34 Förmågan att urskilja Herrens kropp

27 Den som därför äter brödet eller dricker Herrens bägare på ett ovärdigt sätt, han syndar mot Herrens kropp och blod. 28 Var och en skall pröva sig själv och så äta av brödet och dricka av bägaren. 29 Ty den som äter och dricker utan att urskilja Herrens kropp, han äter och dricker en dom över sig. 30 Därför finns det många svaga och sjuka bland er, och ganska många är insomnade. 31 Om vi gick till rätta med oss själva, skulle vi inte bli dömda. 32 Men när vi döms fostras vi av Herren, för att vi inte skall bli fördömda tillsammans med världen. 33 Därför, mina bröder, när ni samlas för att äta, så vänta på varandra. 34 Om någon är hungrig skall han äta hemma, så att

sammankomsten inte blir till en dom för er. Allt det andra skall jag ge er föreskrifter om när jag kommer.

Paulus använder sig av juridiska termer. Han använder ord som ”ovärdigt”, ”syndar mot”, ”pröva”, ”dom”, ”dömda”, ”fostras” och ”fördömda”. Dessa termer knyter an till lag, fostran, rättegång och dom. Paulus tänker sig att världen en gång ska befrias eller gå under. Den ska dömas fri eller skyldig. Vi föregriper och får del av denna dom redan när vi **äter brödet och dricker Herrens bägare**. Frälsningen är nu, samtidigt som den ligger framför oss. Det gäller därför för den som tar emot brödet och vinet att inte göra det på **ett ovärdigt sätt** utan att **pröva sig själv**. Saken är denna; Var och en av oss ska pröva sin relation till Herren och hans kropp, det vill säga de heligas gemenskap. Vid nattvardsmåltiden hade korintierna inte kunnat **urskilja Herrens kropp**, det vill säga de såg inte de heligas gemenskap som kroppen och kunde därför behandla varandra på ett ovärdigt sätt. På den här punkten måste nu korintierna pröva sig själva för att sedan få del av brödet och vinet. Denna uppmaning betonar inte personliga överträdelser eller moraliska felsteg, utan den är ett uttryck för Paulus önskan att de ska förstå och se att de heligas gemenskap är Kristi kropp. De ska lära sig att urskilja enheten och mångfalden i kärlek. Han återkommer till temat i det femte tänkta talet, 12:1-14:40. Alternativet är att Herren själv får urskilja och gallra ibland oss.

Paulus håller i det eskatologiska perspektiv han påbörjade i v 26. Han stegrar sina när han skriver att någon betar sig ovärdigt, v 27, **många blir svaga och sjuka**, v 30 och i värsta fall blir vi **fördömda tillsammans med världen**, v 32. Lägg emellertid märke till att Paulus börjar v 32 med orden **när vi döms fostras vi av Herren**. Denna dom är inte detsamma som att en gång vid tidens slut bli fördömd. Den är snarare konsekvenserna av ett ovärdigt levnadssätt. I den judiska traditionen var det vanligt att uppfatta svaghet, sjukdom och död som en form av straff, se till exempel Mark 2:9 eller Joh 9:2, men Jesus och Paulus vidgar den förståelsen så att svaghet, sjukdom och död kan uppfattas som ”ett kors” eller ”en fostran”. I Ordspr 3:12 senare citerad i Hebr 12:6 heter det att Herren fostrar dem *han älskar* för att vi en gång *inte* ska bli fördömda med världen.

Paulus inkluderar sig själv när han tänker på korintierna. Han skriver; **Därför, mina bröder ...** Måltiden är en vidgad familjemåltid. Se inte ner på slavar, kvinnor eller barn. Var och en ska i stället tänka igenom sitt beteende, **vänta på varandra** och urskilja kroppen så de inte äter och dricker en dom över sig, det vill säga blir svaga, sjuka eller rentav dör.

Paulus slutar det fjärde tänkta talet med att lova; **Allt det andra skall jag ge er föreskrifter om när jag kommer**, 4:19 och 16:5-7. Exakt vad det är går inte att utläsa. Därmed är det dags att gå vidare till det femte tänkta talet, ett tal som också det riktar sig till gemenskapen.

12:1-14:40 Det femte tänkta talet – om uppbyggelsen

Med detta kapitel börjar Paulus det femte tänkta talet. Det sträcker sig till och med kapitel 14. I dessa tre kapitel fortsätter Paulus att tala om den dynamik som råder i de heligas gemenskap, särskilt när de samlas till gudstjänst. Redan i kapitel 1 fick vi veta att det fanns olika grupperingar där några höll sig till Apollos, några till Kefas och andra till Paulus. De kristna förstod inte att de hörde samman än mindre hur. Paulus är inte emot mångfalden. Tvärtom är han för den men han vill att vi ska förstå att det är mångfald i enhet. Utgångspunkten för detta tänkande är eskatologiskt och djupast sett gemenskapen inom själva gudomen. Han tar sin utgångspunkt i att Gud är tre, men en. Mångfalden är väsentlig för en frisk församling samtidigt som församlingen är en, se v 6, 7, 11, 18, 24 och 28.

Kapitel 12 handlar om gåvorna, kapitel 13 om kärlekens betydelse och i kapitel 14 fördjupar han dynamiken i gudstjänsten. Gudstjänstens syfte är ”uppbyggelsen”, ett ord som upprepas åtminstone sju gånger i kapitel 14:3, 4 (x2), 5, 12, 17 och 26. Se också 2 Kor 12:19, 13:10 och Ef 4:12 och 16.

12:1-31 Nådegåvorna

Jag ska försöka förklara de tre kapitlen var för sig och börjar med kapitel 12. Det kan delas in i följande avsnitt:

v 1-3	Jesus är Herren
v 4-11	Exempel på nådegåvor
v 12-26	Olika tjänster
v 27-31	Många verksamheter

12:1-3 Jesus är Herren

12:1 Bröder, jag vill inte att ni skall vara okunniga i fråga om de andliga tingen. 2 Ni vet att när ni var hedningar, drogs ni oemotståndligt till de stumma avgudarna. 3 Därför skall ni också veta att ingen som talar genom Guds Ande säger: "Förbannad är Jesus", och att ingen kan säga "Jesus är Herren" annat än i kraft av den helige Ande.

Redan i inledningen möter vi tre, för Paulus, typiska uttryckssätt. Den grekiska texten börjar med uttrycket *peri de*, ett uttryck vi stött på i 7:1, 8:1 och som återkommer i 12:1 och 16:1. I vår översättning kommer orden längre in i meningen, översatt med orden: ”**I fråga om ...**”. Eftersom det står först i den grekiska texten ligger betoningen just här. Det betyder att Paulus nu anger att han ska behandla de andliga tingen, eftersom korintierna har haft frågor kring dessa. Det andra typiska uttryckssättet är **bröder och systrar**, se kommentaren till 1:10. Denna familjära ton visar hur Paulus uppfattade korintierna och han påminner dem om det särskilt när något viktigt ska sägas. Det tredje uttryckssättet är **jag vill inte att ni ska vara okunniga**. Han är mån om att de ska förstå grundläggande

principer, se också 10:1 med 11:3 och 12:1, Rom 1:13, 11:25, 2 Kor 1:8 och 1 Thess 4:13. Vad är det då han vill att de ska känna till? Jo, hur de andliga tingen fungerar. Detta är något som också vi bör känna till.

Vad menas med **de andliga tingen**? Den grekiska texten skriver endast *ton pneumatikon*. Ordet kan vara både maskulinum, femininum eller neutrum. I det förra fallet syftar ordet på andliga personer och i det senare fallet på andliga gåvorna. De flesta översättare föredrar det senare. De menar att Paulus i v 4 preciserar det andliga, *ton pneumatikon*, till nådegåvor *charismaton* för att visa att sådant som sker genom Anden alltid är nåd. De kan inte vara uttryck för mänsklig andlighet, än mindre för mänsklig prestation. Inte mindre än 16 gånger använder Paulus ordet *charisma*.⁶⁷ I 12:4 och 14:1 skriver han andliga gåvor, *ta pneumatika*. Det är neutrum och kan inte förstås på annat sätt än att det handlar om yttringar eller gåvor. Egentligen är inte skillnaden särskilt stor för Paulus. Paulus är ute efter att undervisa om de yttringar som förekommer i gudstjänsten. Det handlar om hur människor har del i och yttrar sådant som är av Anden. Exegeten Anthony Thiselton menar därför att vi kan översätta uttrycket *ton pneumatikon* med orden: "what comes from the Spirit".⁶⁸ I v 4-11 ger Paulus exempel på dessa.

När vi studerade 1 Thessalonikerbrevet 5:19–22 kom Paulus med fem uppmaningar:

1. Släck inte Anden
2. Förakta inte profetior
3. Pröva allt
4. Behåll det goda
5. Håll er borta från allt ont

Hans inställning har inte förändrats. Här redovisar han emellertid det grundläggande kriteriet; Jesus i centrum. I Rom 12 preciserar han ytterligare genom att tala om att de andliga yttringarna hör hemma i de heligas gemenskap och i gudstjänsten. Andens gåvor är Jesu Kristi sätt att stärka eller bygga upp gemenskapen. Det sker genom nåd och leder till Guds ära, men vi ska komma ihåg att de kristna i Korint tidigare **var hedningar**. Det är inte omöjligt att de tidigare firat hedniska riter av olika slag, kanske rentav varit involverade i till exempel Mithras-, Dionysos- eller Isiskulten, jämför med 8:7, 10:14, 1 Thess 1:9 och Rom 1:23 Här kunde vinet flöda, trummandet och danserna syfta till extas och följderna av orgierna vara oförutsägbara. Vi kan vara säkra på att det förekom andliga ting, kanske tungotal, dans och profetia om vart annat, se kommentaren till 11:5-6, särskilt punkten c).

Paulus skriver att de då **drogs (ni) oemotståndligt till de stumma avgudarna**. När avgudadyrkarna försatts i extas kunde de tvingas av de onda makterna. Människor betedde sig på ett sätt som de inte skulle ha gjort annars. I den judiska traditionen kunde man driva med avgudarna, som till exempel profeten Elia gjorde när han mötte Baals

⁶⁷ Rom 1:11, 5:15, 16, 6:23, 11:29, 12:6, 1 Kor 1:7, 7:7, 12:4, 9, 28, 30, 31 2 Kor 1:11, 1 Tim 4:14 och 2 Tim 1:6.

⁶⁸ Bibel 2000 översätter *ton pneumatikon* med orden de andliga gåvorna och Giertz med Andens gåvor.

profeter på berget Karmel, 1 Kon 18:20-40, se också 5 Mos 4:28, Jes 37:19 eller kom ihåg Paulus tal på Aeropagen som han höll några år innan han skrev 1 Korintierbrevet, Apg 17:29 f. Avgudarna kunde inte tala, Ps 10:14 och 115:5 och 7, medan vi har en Gud som talar till oss, se särskild kommentar mellan kap 2-3.

Alla människor söker gemenskap med sin Gud. Det pågår en ständig strid inom varje människa som ibland leder till avgudadyrkan och ibland åt rätt håll. Det finns anledning för Paulus att påminna om de kriterier som gör att de andliga tingen kan förstås som manifestationer av den Helige Ande. Paulus ställer upp alternativen samtidigt som han framhäver det yttersta kriteriet **Förbannad är Jesus** eller **Jesus är Herren**, på grekiska *Anathema Iesous* eller *Kyrios Iesous*. Ordet *anathema* betyder att något ställts fram eller överlämnats åt Gud till undergång, det vill säga är ställt under Guds förbannelse. Ordet återkommer i 16:22, se också Rom 9:3 eller Gal 1:8. Men varför är Paulus så drastisk? Det finns väl ingen kristen som ens tänker tanken att Jesus ska förbannas? Var får Paulus uttrycket ifrån?

Några menar att exemplet är hypotetiskt därför att Paulus vill vara övertydlig. Andra menar att detta är exakt vad som kunde ha sagts under mysteriekultens orgier. Anthony C. Thiselton upplyser oss i sin kommentar om att arkeologerna hittat 27 olika förbannelse tavlor. De var vanliga inom hednakulten. Ytterligare några menar att utsagan om att något ställts under Guds vrede eller överlämnats åt undergång kan ha haft judiskt ursprung eftersom vi finner ordet *anathema* i till exempel 5 Mos 7:26, 13:17 och Jos 6:18. Ytterligare andra menar att det kan ha funnits människor inom församlingen i Korint som faktiskt uttalat dessa ord, kanske gnostiker som ville framhäva Anden framför Jesus. Slutligen finns det dem som menar att romarna under förföljelserna ville tvinga de kristna att uttala förbannelsen.

Det är inte möjligt att enkelt förklara frasen, men det är viktigt att förstå att Paulus syfte är här att lyfta fram den rätta bekännelsen: Jesus är Herren och att denna i sig kommer av Anden. Därför finns det inte skäl att fastna vid orden *Anathema Iesous* utan att i stället lyfta fram orden *Kyrios Iesous*. Dessa ord kom sedan också att bli den första kristna trosbekännelsen, se 8:6, Apg 2:36, Rom 10:9 f, 14:9 och Fil 2:6-11.

Vilken människa som helst kan naturligtvis säga både det ena och det andra, men en rätt och uppriktig bekännelse, från hjärtat, till Jesus som Herren kan inte uttalas **annat än i kraft av den helige Ande**. Den rätt förstådda bekännelsen lydde: Jesus (den korsfäste) är (genom uppståndelsen från de döda) Herren (över hela universum). Denna bekännelse användes vid dopen och utgör embryot till den apostoliska och nicenska bekännelsen.⁶⁹

Det är med andra ord Guds verk genom Jesus Kristus som är i centrum. Detta verk är överordnat allt annat. Vi måste ha med oss det när vi nu går vidare i texten. När Paulus skriver brevet till korintierna vill han påminna dem om att all andlighet och all kunskap syftar till Guds ära. Det gäller civilståndet, matreglerna, mäns och kvinnors ställning i gudstjänsten och det gäller nådegåvorna och uppståndelsen från de döda.

⁶⁹ För en fördjupning i denna fråga hänvisar jag till Gösta Hallonstens skrift *Lex orandi lex credendi*.

12: 4-11 Exempel på nådegåvor

De heligas gemenskap präglas av mångfald i den Helige Ande. Det är i den Helige Ande som vi har gemenskap med Herren och med varandra. Och det är den Helige Ande som verkar genom evangelium. Därför nämns den Helige Ande inte mindre än åtta gånger i följande versar. Det avsnitt vi har framför oss har ofta förståtts att handla om de mer eller mindre andliga nådegåvorna. Det är därför viktigt att se det stora sammanhanget om frihet, den tidens kultur och friden i gudstjänsten. Paulus adresserar här ett givet sammanhang och listan på gåvorna utgör sådana exempel korintierna kände igen.

4 Det finns olika slags nådegåvor, men Anden är densamme. 5 Det finns olika slags tjänster, men Herren är densamme. 6 Det finns olika slags kraftgärningar, men Gud är densamme, han som verkar allt i alla. 7 Men hos var och en uppenbarar sig Anden så att det blir till nytta. 8 Den ene får av Anden ord av vishet, den andre ord av kunskap genom samme Ande. 9 En får tro genom samme Ande, en får gåvor att bota sjuka genom samme Ande, 10 en annan att utföra kraftgärningar. En får gåvan att profetera, en annan att skilja mellan andar. En får gåvan att tala olika slags tungomål, en annan att uttyda tungomål. 11 Men allt detta verkar en och samme Ande, som efter sin vilja fördelar sina gåvor åt var och en.

V 4 Det finns olika slags nådegåvor. Redan från början bekräftar Paulus mångfalden. Förutom tungomålstalandet finns de alla beskrivna i Skriften. Paulus börjar med att ge nio exempel på andliga nådegåvor samtidigt som uppräknningen blir en inledning till efterföljande fördjupning. V 4 utgör inledningen på v 7-11, v 5 inledningen till v 12-27 och v 6 till v 28-32.

I Romarbrevet 12:6-8, Ef 4:11-12 och 1 Petr 4:10-11 finner vi andra exempel på gåvor, men dessa nio kände korintierna till. Paulus behöver inte undervisa om dem, men måste stryka under att **Anden är densamme**. Nådegåvorna tillhör den Helige Ande och de ska användas för att bygga upp gemenskapen.

Det finns en mening med varje människas liv. Det finns en uppgift för varje människa och varje människa har en naturlig fallenhet, en talang så hon kan utföra sin uppgift. Det kan vara medfödda talanger som utvecklas när de används. Det kan vara färdigheter som jag har tillägnat mig genom skolning och övning. När människan upprättas i sin relation till Gud, genom tron på Jesus som Herren, förändras emellertid villkoren. När hon blir en lem i Kristi kropp, börjar leva i en helig gemenskap och tillsammans med andra gå hans ärenden kommer allt att kretsa kring Jesus som Herren. Paulus skulle säga att jag, med allt jag är och har dör. Dopet betyder i praktiken inte att jag upphör att finnas till, lika lite som min naturliga utrustning, men det liv jag nu lever, lever jag i tron på Guds Son, Gal 2:19 f. Som en Jesu Kristi lärjunge får jag på nytt ta emot mitt liv och mer därtill som en gåva från Gud. Vi är emellertid inte naturligt skickade för att leva det nya livet utan var och en av oss är beroende av den Helige Ande och av Andens gåvor.

V 7-11 Paulus hävdar att Gud fördelar sina **gåvor åt var och en**, v 4 och 11. I Korint fanns medlemmar som stoltserade med sina gåvor och Paulus är därför mån om att de ska förstå att var och en har något att bidra med till gemenskapen. I en helig gemenskap med andra lär vi oss att känna, tänka och vilja som Mästaren och omvänt; Mästaren vill leva sitt liv och fortsätta sina gärningar genom den heliga gemenskapen. Den heliga gemenskapen är karismatisk eftersom Anden fyller denna gemenskap. Varje lärjunge är karismatisk, men ingen lärjunge äger eller har tillgång till alla gåvor.

Vi är kallade att återspegla Herrens härlighet, en härlighet som ofta beskrivs som en eld. Läs 3 Mos 9:22–24, Luk 3:16, 24:32, Apg 2:3 och 2 Kor 11:1 f.. Det brinnande hjärtat är ett ideal för den kristna lärjungen och en hemlighet bakom utövandet av nådegåvorna. Nådegåvorna korresponderar med din goda vilja. De är kopplade till livet i sin helhet och Paulus är mån om att vi både ska förstå hur de fungerar och att vi ska söka dem, 1 Kor 9:24–26 och 14:1. Det är bibelställen som dessa som gjort att människor gått fel. Gåvorna kommer inte ur egenkraften och är inte till för egot, utan för uppbyggelsen skull. De utgår så att säga i från och riktar sig till gemenskapen.

Vi ska räkna med att allt vi behöver finns i den heliga gemenskapen eftersom Herren själv är där. Gemenskapen hålls ihop genom dess relationer, 1 Kor 14:26 och Ef 4:16. Varje lärjunge har en unik kallelse och **hos var och en uppenbarar sig Anden så att det blir till nytta.**

Jesus kunde göra sådant som ingen människa kan göra och det var det som skakade om åhörarna. De häpnade över hans tankar, ord och gärningar. Den Helige Ande verkade i och genom Honom på ett enastående sätt, Joh 14:11 f. Så vill Gud verka också genom oss.

Den Helige Ande äger gåvorna och fördelar sina gåvor åt var och en. I kommentaren till Apostlagärningar 2:1-4 kommenterade jag undervisningen om dopet i den Helige Ande och tungomålstalandet och jag nöjer mig därför här med att återge stycket under rubriken: Hur tar vi emot dopet i Helige Ande och eld/eller tungomålstalandet?

Det finns inget givet recept eftersom gåvan ges av nåd. Men några tips kan vara

1. Du kan veta att Gud ger gåvan. Studera till exempel Joh 1:33 och Luk 11:9-13. Apg 13:52 och Ef 5:18 pekar också i denna riktning.
2. Du kan be två gånger.
 - a) Bekänn först dina tvivel, rädslor och din oförmåga och våga tro syndernas förlåtelse, enligt 1 Joh 1:9.
 - b) Be sedan att Gud ger dig sin gåva, Joh 4:10, Apg 5:32 och ta emot den genom tron(-s lydnad).
3. Du kan tacka och tala efter som Anden inger dig det.

Till detta vill jag göra fem kommentarer.

För det första, som vi ska se vid genomgången av nådegåvorna, kan de mycket väl manifesteras utan förvarning, i en bestämd situation också om den enskilde inte ens är

medveten om det. Gåvan kan komma till dig när du är ensam som ett bönesvar. Det kan till exempel vara ett kunskapens ord, en uppenbarelse eller ett ord av visdom. Den kan komma till uttryck i vardagens situationer när du talar med eller ber med någon vem som helst. Var och en av oss ska vara beredda på att den Helige Ande vill använda oss och i den meningen är gåvan egentligen inte en gåva eftersom vi inte förfogar över dem. Den är snarare en manifestation, men vi ska vara lyhörda och öppna för dessa.

För det andra kan vi lära känna Gud. Det sker genom det skrivna Ordet och genom den Helige Ande som talar till oss i våra hjärtan. Bara så kan vi lära känna Gud som person, Guds makt och närvaro och vänja oss vid Guds närvaro. Vi får inte blunda för det osynliga utan istället bli trygga med det osynliga.⁷⁰

För det tredje blir jag alltmer övertygad om miljöns betydelse för de andliga gåvornas upprättelse. Ingen vill profetera där misstänksamhet råder eller ge ord av kunskap om alla blockeras. Ingen vill ens be för sjuka där det saknas kärlek till den sjuke. Paulus är mån om att nådegåvorna sorterar under begrepp som frihet, kärlek och uppbyggelse.

För det fjärde finns de bibliska gåvorna redan i GT, ja också i profana sammanhang. Där beskrivs de som paranormala eller ockulta, men inte desto mindre finns de som fenomen. Det Paulus önskar är att vi ska se hur Gud använder dessa gåvor till sin ära och vår uppbyggelse. Gåvorna ska användas i sitt rätta sammanhang. Alla de gåvor som Paulus ger exempel på i v 4-7 finns i GT, förutom tungomålstalandet. Tungomålstalandet framstår för mig närmast som en sammanfattning, en portal eller grundval för framtiden eftersom Gud där talar direkt med var och en, Rom 8:26. Bönen eller samtalet med Gud är en kommunikation av största betydelse och det är inte svårt att förstå att djävulen vill slå ut det, 2 Kon 6:8-12, 15-18.

För det femte läser vi i Rom 1:11 att Paulus längtar efter att få förmedla någon nådegåva till dem i Rom. Jag föreställer mig att det sker genom undervisning, förbön och handpåläggning. I 2 Tim 1:6 talar han nämligen om den nådegåva som förmedlats till Timoteus genom handpåläggning. Det är en gåva som Timoteus behöver flamma upp eller som han behöver ge utrymme.

V 8 Den ene får av Anden ord av vishet. Meningen börjar på grekiska med ett förklarande *gar*. Paulus förklarar med hjälp av listan att var och en får använda nådegåvorna för att bygga upp gemenskapen. Börjar med två gåvor som var heta i Korint, visdom och kunskap. Han har i 1:18–4:21 polemiserat mot dem som gjort anspråk på att vara visa. Det går inte att bortse från den bakgrunden när det här talas om ord av vishet. Dessa ord talas av människor som ”ser in” i Guds mysterium och som kan tillämpa dem på en aktuell situation, se särskilt 2:6–16. Det är ord som kommer ”genom en bevisning i Ande och kraft”, 2:4 f, som bygger upp. Det är rätt ord i rätt tid och ofta kommer det som en blixtnedslag från klar himmel. Däri ligger det ”övernaturliga”. Ordet väcker förundran hos dem som tar emot det, Matt 13:54.

⁷⁰ I Niceanum bekänner vi: Jag tror på en enda Gud, allsmäktig Fader, skapare av himmel och jord, av allt vad synlig och osynligt är

Om jag förstår denna gåva rätt kommer den som ett förklarande ljus, som bönesvar, Jak 1:5. Den löser problem och ger en anvisningar inför framtiden. I 1 Kon 3:9–12 ber Salomo om ett lydigt hjärta så att han kan vara en god ledare för folket. Herren ger honom då ett ”vist” hjärta. Senare i samma kapitel ställs Salomo inför två skökor som båda gör anspråk på ett barn. Salomo löser fallet genom ett ord av vishet, se v 25.

Vi ser samma ord verksamt i Jesu liv, se till exempel Matt 22:21–22, och lägg särskilt märke till folkets reaktion. Jesus fick självklart sådana ord av vishet hela tiden.

Dessa ord från Gud kommer ofta som uppmaningar, råd eller praktiska anvisningar inte sällna villkorade som i Jos 1:8 eller varför inte 1 Kor 11:30–31. I Apg 8:26 får Filippus klara direktiv att bege sig till vägen som leder till Gaza. I Apg 9:10–18 berättas till exempel om hur Ananias kommer i bryderi. Han har fått veta att Saulus befinner sig i Damaskus och blir om ombedd att bege sig dit. Ananias vet inte om han vågar. Han försöker värja sig men får då ord av vishet från Herren. Ananias får se in i Guds plan med Saulus och får mod att lyda.

V 8 den andre ord av kunskap genom samme Ande. Det är viktigt att förstå att nådegåvorna kommer genom Anden. När det talades om ord av vishet hette det att visheten kom av, grekiska *dia*, Anden. Här heter det att ord av kunskap (kommer) genom eller i enlighet med, grekiska *kata*, Anden. I v 9 skriver Paulus att en får tro genom, grekiska *en*, samme Ande. De olika prepositionerna torde sakna betydelse i sammanhanget. De bekräftar snarare att gåvorna utgör en uppsättning olikheter. Collins låter ord av vishet och ord av kunskap flyta samman, se Apg 9:11 f som exempel. Fee vet inte riktigt hur han ska förstå denna gåva, men redovisar en uppfattning som är vanlig i karismatiska sammanhang. Nämligen den att Gud har all kunskap och kan ge oss ord av kunskap som vi inte har av naturen.

Ord av kunskap är mer än en naturlig kunskap. Vi kan läsa Bibeln, studera teologi och höra Gud undervisa oss med det är inte utan vidare ord av kunskap. Adam fick höra Gud tala, Abraham, Moses och David likaså utan att det var ord av kunskap. Gossen Samuel fick höra Gud tala 1 Sam 3:4–10 utan att det var ord av kunskap. Ord av kunskap är snarare att förstå som plötsliga insikter, avslöjanden, vissheter om sådant som är fördolt.

Ord av kunskap syns vara fragmentarisk kunskap. Det handlar om övernaturliga fakta, om platser eller personer. Profeten Samuel fick till exempel i uppdrag att peka ut Israels förste kung, men Saul hade gömt sig. När de frågade Herren var han hade gömt sig fick de ett ord av kunskap, 1 Sam 10:22. I Kon 19:18 får Elia veta att det finns 7 000 män som inte har böjt knä för Baal. I 2 Kon 5:26 avslöjas tjänaren Gehasi genom ett ord av kunskap. Av 2 Kon 6:12 får vi veta att profeten Elisa fick sådana uppenbarelser om kungen i Aram att han kunde varna Israels kung.

Vi finner ord av kunskap i Jesu liv i till exempel Matt 9:4, 22:27, Joh 4:17b–18

Ett annat vanligt exempel är Apg 5:1-11. Ord av kunskap är förmodligen långt vanligare än vi tänker oss. Dessa ord är i särskilda situationer nödvändiga och väldigt praktiska. De slår folk med häpnad och ger ära åt Herren. Eftersom den Helige Ande är utgjuten över de heliga kan vem som helst kan få sådan kunskap, som till exempel Ananias i Apg 9:10. Ananias var varken profet eller apostel. I denna berättelse kan vi se hur ord av kunskap och vishet samverkar med varandra. Ananias får ord både av vishet och av kunskap som gör att han kan handla efter Guds vilja.

Johannes fick dold kunskap uppenbarad för sig genom en vision som gjorde att han skrev Uppenbarelseboken, Joh Upp 1:1, 9-10. Men han fick samtidigt ord av vishet där han fick veta vad han skulle göra med denna uppenbarelse, 1:11.

Jag vet om en man som skulle profetera i Filadelfiakyrkan, Örebro. Men det var så mycket folk att det var svårt att peka ut den personen profetian riktade sig till då fick han kunskap om att personen i fråga spelade trumpet på sin fritid och kunde med hjälp av den kunskapen peka ut rätt man.

V 9 En får tro genom samme Ande. Det är skillnad mellan tron och tro. Den första skillnaden beskrivs bäst med de latinska termerna *fides qua* och *fides quae*. Den förra tron syftar på själva trosakten, det vill säga en människa tror. Den senare på trons objekt, den tro vi kallar för den kristna tron eller trosläran. Paulus syftar här på själva trosakten, den subjektiva tron, men också den behöver vi fördela. Tro i skapelsen mening är något som alla skapade människor äger. Vi tror till exempel att det blir bra väder i morgon. När det kommer till den tro som frälser handlar det om att tro på, förlita sig på Herren Jesus och det han har gjort för oss. Denna tro är en gåva ifrån Gud som inte alla människor äger. Paulus talar emellertid här om en särskild tro, för ett särskilt tillfälle, om den tro som kan förflytta berg, jämför med 1 Kor 13:2, Matt 17:20 eller 21:21. Denna gåva tar emot bönesvaret från Gud redan innan det är givet. Det är en gåva som ligger nära gåvorna att bota och att utföra kraftgärningar. Men om den förra tar emot så ger de två senare vidare till andra.

Vi finner ett bra exempel i berättelsen om Daniel i lejongropen, Dan 9:16–24. Varför anföll inte lejonen? I Dan 9:23 står det att Daniel ”hade förtröstat på Gud”. Daniel förtröstade, tog emot Guds gåva ungefär som Jesus när han låg och sov i båten, Matt 8:23–27.

När Jesus helade en officers tjänare, kvinnan med blödningar, två blinda och den kanaaneiska kvinnans dotter betonar Matteus att det var på grund av deras tro som de blev helade, 8:10, 9:22, 29, 15:28. Vi kan inte dra någon annan slutsats än att tron i dessa fall hade betydelse. Jesus såg att de hade eller tog emot tro.

Tron har samma helande betydelse i Apg 14:9 när Paulus på sin första missionsresa botade en man i Lystra som var lam från födseln och aldrig kunnat gå. Den Helige Ande gav honom en trons nådegåva och han blev botad.

Jag vet om en man som predikade över Jesu namn på ett nyårsläger på Blidö. Då kom en ledsen ungdom in och berättade att kuvertet med tiotusentals kronor försvunnit. Händelsen utlöste inte bara bestörtning utan också trons nådegåva. Som genom ett under återfanns pengarna.

V 9 en får gåvor att bota sjuka genom samme Ande. De olika gåvorna samarbetar med varandra. Helandets gåvor, grekiska *charismata iamaton*, omnämns också v 28 och 29. Dessa gåvor, liksom kraftgärningarnas, urskiljanden av andar och olika slags tungomålstal, nämns i pluralis. Det kan förstås som att gåvan är ny varje gång den uppträder, varje helande är unikt. Här talar Paulus om unika helbrägdagörelser som äger rum vid enstaka tillfällen. Han talar inte om karismatiska personer som ofta ber för sjuka och utövar detta som en särskild tjänst, v 28-30. Det finns, enligt min mening, en gradskillnad mellan gåvan och tjänsten. Varje kristen som ber för någon som är sjuk kan få vara med om helbrägdagörelse och ingen kristen ska avstå från att be för sjuka när tillfället ges. De kombineras ofta med andra andliga gåvor. Gåvorna verkar såsom Anden vill och är inte minst avsedda för icke-kristna.

Här följer några exempel på helande hämtade från Skriften 1 Mos 20:17, 4 Mos 21:4-9, 12:1-16, 1 Kon 13:4-7, 17:17-24, 2 Kon 4:32-37, 5:1-27, 20:1-11, Jes 38:1-22, Job 42:1-10, Dan 4:1-34.

Jesus helade så många att jag nöjer mig med att ge exemplen från Matteusevangeliet

8:1-4	en spetälsk
8:5-13	en officers tjänare
8:14-15	Petri svärmor
8:28-34	två besatta
9:1-8	en lam man
9:18-26	en synagogföreståndares dotter
9:20-22	kvinnan med blödningar
9:27-31	två blinda
9:32-34	en dövstum
12:9-14	mannen med en förvissnad hand
12:22-30	en besatt, blind och dövstum
15:21-28	en kanaaneisk kvinnas dotter
17:14-20	pojken med fallandesjuka
20:29-34	två blinda

Lukas berättat i Apostlagärningarna att Gud gjorde många helbrägdagörelser genom Paulus, se 14:8-10, 19:11-12, 20:7-20 och 28:8-9. I Korint fanns flera tempel byggda åt läkedomskonstens gud Asklepios, en av Apollons söner. Vid utgrävningar i Korint har man funnit mer än 200 skrin gjorda till denne guds ära. Här finns också listor med namn på dem som sägs ha blivit botade. De blev oftast botade genom rituella bad eller drömmar. Detta kände naturligtvis Paulus väl till och den kunskapen har han i

bakhuvudet när han skriver v 28 och 30. Detta är säkert också ett skäl till att Paulus betonar att gåvorna är av nåd och att de utgår från den Helige Ande.

Jag vet om en man som på Filippinerna fick vara med om att se en lam bli helad.

V 10 en annan att utföra kraftgärningar

Uttrycket ”kraftgärningar”, grekiska *dynameon*, återfinns också i Rom 15:19 och 2 Kor 12:12. Synoptikerna samma uttryck, till exempel i Mark 5:30 och 6:2. Collins är osäker på om denna term är synonym med gåvan att bota väl medveten om att andra exegeter menar att denna gåva också inkluderar naturunder eller exorcism. Begreppet är då vidare än det förra. Jag tror att Paulus tänker på sådana gärningar som bryter naturens lagar.

Vi hittar dem i GT som till exempel när Aron förvandlade sin stav till en orm (2 Mos 7:10), när Moses klöv havet mitt itu (2 Mos 14:21) eller när han slog fram vatten ur klippan (2 Mos 17:6). Det är Guds kraft som är verksam även om Han använder sig av människor. Denna gåva, liksom flera av de andra, verkar ofta tillsammans med andra gåvor. Så tror jag till exempel att Aron och Moses urskiljer andarna när staven förvandlas till en orm, han får kunskap och vishet innan han handlar, en tro som tar emot förvandlingsundret som leder till en kraftgärning som besegrar ondskan, 2 Mos 7:12.

Profeten Elia och hans lärjunge Elisa utförde många kraftgärningar, se till exempel 1 Kon 17:16 när Elia besökte änkan i Sarefat.

I NT ser vi hur Jesus utför kraftgärningar gång efter annan. Han stillar stormen med ett kommandoord (Mark 4:39), förvandlar vatten till vin (Joh 2:1–11) och får pojkens två fiskar och fem kornbröd att mätta tusentals människor, (Joh 6:5–14).

I Joh 14:12 säger Jesus att Han fortsättningsvis kommer att göra liknande under genom sin Kyrka och församling.

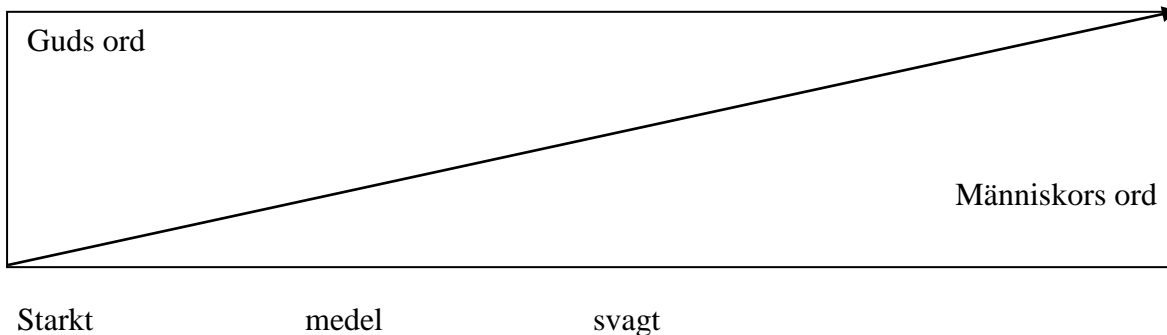
I Apostlagärningarnas berättelser finner vi ett flertal kraftgärningar som till exempel i Apg 5:9, 8:5, 39 eller 13:11.

V 10 En får gåvan att profetera

Det var säkert så att just profetian var utbredd i den tidens kultur. Tänk bara på oraklet i Delfi. Pythia var ett täcknamn för dem som tjänstgjorde i Apollons tempel. Dessa ”profeter” var omåttligt populära från 700 f Kr till 300 e Kr. Det fattades knappast några viktiga beslut under denna tid som inte föregicks av profetia. Det mest kända oraklet tjänstgjorde i Delfi inte långt från Korint. Där ser vi återigen skälet till att Paulus så starkt kopplar nådegåvorna till den Helige Ande.

En profet i biblisk mening är den som talar på Guds vägnar. Profeten var inspirerad av Gud och uttalade såväl frälsnings- som domsord. Det är ett vanligt missförstånd, kanske härstammar det från avgudarna, att profeterna talade under extas eller raseri. Paulus tar upp bruket av profetia i 14:32 och är mån om att avgränsa sig från detta. När vi tar del av

olika kommentarer i ämnet råder stora skillnader. Det finns dem som inte alls vill veta av profetior, än mindre profeter i vår tid. De argumenterar ofta med hjälp av 1 Kor 13:9 och förpassar profetian till apostolisk tid. Wayne Grudem är en välrenommerad protestantisk teolog som skrivit en rad böcker, bland andra *Systematic Theology*. I den har han argumenterat för det profetiska. Han menar att Kyrkan och församlingen är profetisk till sitt väsen. Under 1990-talet stod det profetiska i fokus på ett särskilt sätt och bland annat hölls en konferens i Stockholm 17-20 juni 1991 som fäste uppmärksamheten på det profetiska.⁷¹ En av de mer framträdande bibellärarna, den karismatiske Mike Bickle, bidrog med undervisning omkring det profetiska. Han menar att vi måste skilja mellan GT:s kraftfulla profeter, NT:s uppbyggliga profeter och profetians gåva. Det är viktigt att vi har klart för oss att genom att den Helige Ande är utgjuten i enlighet med Joel 2:28–30 så är profetian inte längre förbehållen vissa personer. Alla kan profetera, det vill säga tala på Guds vägnar, Apg 2:17 ff, 1 Kor 14:1 och 39, om än på olika sätt och i olika grad. Se också 1 Thess 5:19–22 och Rom 12:6.

Profetia är ett klokt och sansat tal, inspirerat av den Helige Ande till gemenskapens uppbyggelse, 14:3 och 31. Men Paulus är mån om att det alltid ska prövas av de närvarande, 14:29. Det profetiska ordet kan komma som en psalm, som bibelversar, bilder eller på andra sätt. De som framför profetiska tilltal kanske inte själva är medvetna om det, men är vid sina sinnens fulla bruk. Lukas skriver att evangelisten Filippus hade fyra ogifta döttrar med profetisk gåva, Apg 21:9. Men alla som profeterar är inte profeter, 12:29. Det finns människor som har det profetiska som en särskild kallelse. De använder sig regelbundet av profetia och är potentiella profeter, Apg 11:27, 13:1, 15:32, 21:10. Mike Bickle redogör för de olika graderna på följande sätt:

Profet en profets tjänst profetisk gåva enkel profetia

Bickle redogör utförligt för olika slag av profetior, en genomgång som jag inte redogör för här. Jag stannar vid att visa på följande profetior, Apg 1:4-8, 2:14–37, 11:28, 13:1-3, 20:28-31 och 21:10-11.

Se vidare kommentar 14:1

⁷¹ Se konferensboken *Handledaren*.

V 10 en annan att skilja mellan andar

Några exegeter hävdar att denna gåva handlar om att urskilja vad som är sann eller falsk profetia. Det betyder att denna gåva kompletterar profetians gåva på samma sätt som gåvan att uttyda tungomål kompletterar tungotal. Collins skriver att gåvan snarare handlar om att urskilja sanna och falska profeter, se 14:29, 32, Rom 12:1-2 eller 1 Thes 5:19-22.

Det är värt att stryka under att gåvorna inte handlar om att skilja mellan onda andar, utan mer att urskilja det osynliga i mer allmän mening. Det är en förmåga att urskilja eller förstå vilka makter som ligger bakom olika slag av arbetssätt, reaktioner eller anfäktelser. Du får se så mycket av det andliga som Gud vill visa dig, Ef 6:12, 1 Tim 4:1 och Jak 2:19. Urskiljandet mellan andar handlar om just urskiljandet mellan andar. Det finns fyra olika kategorier av andar, den Guds Ande, änglar, onda andar och människans ande. Se gärna 2 Mos 33:23, Jes 6:1 och Matt 5:8.

I Matt 9:2 urskiljer Jesus trons gåva hos de män som bar fram en lam man. I Apg 16:9 läser vi om hur Paulus urskiljer en man (Lukas?) i en syn och i v 16-18 inte bara urskiljer Paulus en spådomsande utan befäller den också att fara ut ur flickan. Det var inget fel på flickan. Det var spådomsanden Paulus befälde.

Jag vet om en man som gjorde på ett liknande sätt i en förbönssituation. Mannen som sökte hjälp i förbön hade dagligen haft näsblod under många, många år. Han hade besökt flera läkare för att få hjälp, men ingen hade kunnat hjälpa honom. När förebedjaren befälde denna anfäktelse att lämna mannen upphörde blödningarna.

V 10 En får gåvan att tala olika slags tungomål,

Det grekiska ordet *glossa* betyder snarast språk om än okänt, men Paulus vidgar denna gåva till att också jämföra det med ett musikinstrument, 14:8 eller ett änglaspråk, 13:1. Det är troligt att Paulus menar att tungotal kan låta olika, användas för olika ändamål och är ett sätt att kommunicera med Gud till egen eller andras uppbyggelse. Paulus uppskattade denna gåva lika mycket som korintierna, 13:1, 14:6, 14 och 18.

Jag brukar lista tolv fördelar med tungomålstalandet, se min kommentar till Apg 2-3.

Jesus talar om tungomål i Mark 16:17. Gåvan är tecken på att Guds Ande är given till människan, enligt Joel 2. Gåvan att be sätter människan i förbindelse med Gud. Paulus ville naturligtvis att vi alla skulle få del av den gåvan.

Jag vet om en man som inte var en bekännande kristen. När han tog emot Jesus tog han samtidigt emot den Helige Ande och tre olika slags tungomål.

V 10 en annan att uttyda tungomål.

Denna gåva kompletterar tungomålstalandet, 12:30, 14:13 och 26. Det är inte fråga om en översättning utan om en uttolkning. Gåvan innebär att man förstår innehållet i tungotalet. Det senare är oftast helt obegripligt för de närvarande men med uttydning kan det jämföras med profetia.

Jag vet om en kyrkvaktare som i Högmässan plötsligt talade högt och ljudligt i tungor. När han var färdig blev det knäpptyst. Efter en stund började prästen uttyda tungomålet. Detsamma har för övrigt hänt här i Andreaskapellet, Värnamo.

V 11 Här avslutas listan på samma sätt som den började i v 4. Paulus har nu gett en rad exempel på vad som kan ske i en gudstjänst i Korint och överallt där vi är samlade i Jesu namn. **Men allt detta verkar en och samme Ande, som efter sin vilja fördelar sina gåvor åt var och en.** Var och en av oss är Guds verktyg eller redskap. Han ger sina gåvor genom oss till uppbyggelse och tjänst. Fee menar att just mångfalden är den röda tråden i detta och kommande kapitel, det vill säga mångfalden i enhet. Nu går Paulus över till vad han i v 5 kallar för tjänsterna.

12:12-26 Alla har lika slags tjänster

12:12 Ty liksom kroppen är en och har många lemmar, men kroppens alla lemmar - och de är många - utgör en kropp, så är det också med Kristus. 13 I en Ande har vi alla blivit döpta för att höra till en kropp, vare sig vi är judar eller greker, slavar eller fria, och alla har vi fått en och samme Ande utgjuten över oss.

V 12-13 Texten börjar med det grekiska *gar, ty* och det betyder att Paulus nu gör en övergång i v 12 och 13 till den i grekiska retoriken välkända bilden av kroppen. Bilden vill visa på samhörighet. Det grekiska ordet *soma, kroppen* återfinns tre gånger i v 12. Paulus vill än en gång visa hur mångfalden och enheten hör samman. I det kristna perspektivet handlar det om dopet. Vi döps in i kroppen och i den får vi del av Kristi blod, nattvarden. Dopet har en avgörande betydelse för det nya livet. Det är inte en symbol eller en kraftlös rit. Den Helige Ande ympar in en individ i Kristi kropp så att individens livsvillkor förändras. Vi har förenats på ett påtagligt sätt och alla är vi kallade att leva i en helig gemenskap, **vare sig vi är judar eller greker, slavar eller fria**, jämför Gal 3:28.

Exegeterna förstår orden **alla har vi fått en och samme Ande utgjuten över oss** olika. 1917 och Giertz översätter på samma sätt som FB. Språkligt sett är det inte helt klart vad som avses. Bibel 2000 översätter **alla har vi fått en och samma Ande att dricka av** och så översätter även Reformationsbibeln liksom flera engelska översättningar. Grundbetydelsen av det grekiska ordet *potizo* är dricka eller vattna. Heikel-Fridrichsen skriver i sin ordbok att det grekiska orden *panten en pneuma epotistemen* betyder:

Vi har fått en och samma ande = vi ha blivit uppfyllda med (jfr Apg 2:4),
Men möjlig är även betydelsen: vi ha blivit bevattnade, övergjutna med.

Det finns forskare som menar att Paulus tänker på dopet. G Fee uttrycker det men betonar Anden i stället för vattnet. Det är Anden som föder människor på nytt, gör dem till och förenar de kristna. Collins menar att ord som ”alla”, ”dricka” och ”Ande” är nyckelord

som leder tankarna till 10:4 och 11:25. I sådana fall är det den gemensamma kalken som Paulus syftar på. Själv associerar jag till Jesu möte med kvinna vid Sykars brunn där Jesus talar om Anden. Han säger:

Men den som dricker av det vatten som jag ger honom skall aldrig någonsin törsta. Det vatten jag ger skall i honom bli en källa som flödar fram och ger evigt liv. (Joh 4:14).

Vi är döpta in i Kristus och i eller genom honom har vi tillgång till den Helige Ande. Vi kan alla dricka av den Helige Ande. Den Helige Ande eller nådegåvorna är inte till för vissa utan för alla precis som den bönen ”i ande och sanning” Jesus talar om med kvinnan, se Joh 4:24. Det finns inte skäl att spela ut de olika förståelserna mot varandra, men att stryka under att alla förenas i kroppen Kristus. Därför blir v 14 också en övergång till v 15-26 som ytterligare lägger ut texten.

12:14 Kroppen består ju inte av en enda lem utan av många.

När Paulus använder samma bild som till exempel Platon (427-347 f Kr), Cicero (106-43 f Kr) eller som den samtida Seneca (4 f Kr-65 e Kr) vill han främst visa på samhörigheten människor emellan. Men i vanlig ordning tillför Paulus något mer till bilden. Denna gång med inte mindre än sex tillägg. Vi läser:

12:15 Om foten sade: "Eftersom jag inte är hand, hör jag inte till kroppen", så hör den ändå till kroppen. 16 Och om örat sade: "Eftersom jag inte är öga, hör jag inte till kroppen", så hör det ändå till kroppen. 17 Om hela kroppen vore öga, hur skulle den då kunna höra? Om hela kroppen vore öra, hur skulle den då kunna känna lukt? 18 Men nu har Gud satt lemmarna i kroppen, var och en av dem som han har velat. 19 Om alltsammans vore en enda lem, var vore då kroppen?

V 15-20 Paulus säger för det första **Men nu har Gud satt lemmarna i kroppen**. Det är med andra ord Gud som har gett varje del, det vill säga varje kristen, sin plats, se också v 24. För det andra använder inte Paulus bilden för att vissa ska underordna sig andra vilket var ett vanligt sätt att använda bilden på i den tidens retorik, utan för att visa hur varje enskild kristen ska tjäna kroppens bästa, jämför Rom 12:3-8. Han visar också för det tredje hur absurt det blir om en kristen söker sitt värde på bekostnad av någon annan kristen. I stället är de olika lemmarna beroende av varandra. **Ögat kan inte säga till handen: "Jag behöver dig inte"**, v 21 och 25-26. För det fjärde har de kristna som synes värda mindre heder, v 23, fått sin plats av Gud som upphöjer de ringa. **Men Gud har ... gett den oansenligare lemmen större heder**, v 24. Det är gudomligt att ta sig an och upphöja det som är ringa, det som inte anses vara någonting värt. Var och en av oss befinner oss där Gud vill att vi ska vara, jämför med kommentaren till 7:17. Så har Paulus bejakat, inte splittringen utan mångfalden, det vill säga mångfalden i enhet. Det var det senare som korintierna inte förstod.

20 Men nu är lemmarna många och kroppen en.

V 20 ska förstås som en sammanfattning av det Paulus vill ha sagt och en inledning till det som kommer. Nedan följer också Paulus kommentar fem och sex.

12:21 Ögat kan inte säga till handen: "Jag behöver dig inte", inte heller huvudet till fötterna: "Jag behöver er inte." 22 Nej, tvärtom är de av kroppens lemmar som vi anser svagast så mycket mer nödvändiga. 23 Och de lemmar i kroppen som vi anser värda mindre heder, klär vi med så mycket större heder, och dem som vi blygs för, skyler vi med så mycket större anständighet, 24 något som de andra inte behöver. Men Gud har fogat samman kroppen och gett den oansenligare lemmen större heder, 25 för att det inte skall uppstå splittring i kroppen, utan lemmarna ha samma omsorg om varandra. 26 Om en lem lider, så lider alla lemmarna med den. Och om en lem hedras, gläder sig alla lemmarna med den.

V 21-26 Det verkar till en början som att Paulus tar om allt ifrån början, men i detta stycke är hans poäng en annan. Paulus utvidgar bilden till att säga så mycket mer än att bara visa på en mångfald i enhet. Han stannar inte vid att nämna olika kroppsdelar som armar och ben, händer och fötter. Han talar också om de kroppens organ som öppnar våra sinnen, som gör oss "seende", om hörsel, lukt och syn. Dessa samspelar med de olika kroppsdelarna och bara på det här sättet kan vi rätt förstå ett ord som jämlikhet. Vi är alla beroende av att Anden bor ibland oss. Jämlikheten får inte grundas på att vi alla är lika, på en illusion, för att citera biskop Giertz, sid 389. Jämlikhet betyder att vi har samma värde och alla har rätt till samma hänsyn och omsorg. Det gäller i särskilt hög grad "i Kristus".

Paulus börjar att tala om huvudet, v 21. Han säger att huvudet behöver fötterna. Paulus identifierar sig med ett "uppifrån" perspektiv. Det är troligt att han tänker på "herrarna" som styrde församlingen i Korint och att han vill få dem att förstå sin roll. De ska förstå att dem som **vi anser svagast är så mycket mer nödvändiga**, v 22. Och **dem som vi anser vara mindre värda klär vi med mycket större heder**, och dem som vi **blygs för skyler vi med så mycket större anständighet**, v 23. Ledarna måste förstå att **Gud har fogat samman kroppen**, v 24 och att han gett större heder till de oansenliga av två skäl, för att, för det femte och sjätte

inte skall uppstå splittring i kroppen lemmarna ska ha samma omsorg om varandra

Detta betyder sammanfattningsvis att de svagare är mer nödvändiga för gemenskapen än vi kan ana. De såg ut att vara mindre viktiga, men det visade sig att det var tvärtom. Det är viktigt att förstå att poängen här inte är att peka ut vissa svaga personer, utan att visa på hur kroppen hör samman. Vi kan därför inte använda bilden så att vi börjar associera till bröder och systrar i kyrkbänken. Då kan vi lura oss rejält. Då kan vi komma att göra just det vi inte skulle göra. Paulus poäng förstår vi bäst genom att repetera följande:

1. Gud har fogat samman kroppen, v 24
2. Lemmarna hör till kroppen, v 18
3. Ögat kan inte säga till handen: ”Jag behöver dig inte”, v 21, 25-26
4. Gud har gett den oansenligare lemman större heder, v 24
5. Det skall inte uppstå splittring i kroppen, v 25
6. Lemmarna ska ha samma omsorg om varandra, v 25-26

Nu har Paulus fört oss till ett konkret handlingsprogram, en pastoral byggd på det faktum att vi hör samman.

Vi kommer senare att få ta del av Paulus andra brev till Korint, men redan nu kan påpekas att Clemens, biskop i Rom efter Petrus och Linus, mellan åren 91-101 e Kr också år 95-96 skriver till församlingen i Korint. Han skriver:

Låt oss ta vår kropp som exempel: Huvudet är utan fötterna ingenting, ej heller fötterna utan huvudet. Vår kropps minsta lemmar är nödvändiga och nyttiga för hela kroppen. Men alla samverka och följ en enda vilja för att hålla kroppen vid liv ... (Clemens första brev till Korint, 37:5).

Vid den här tiden var det med andra ord fortfarande ett problem i Korint att den fanns olika partier som inte förstod hur de hörde ihop. De olikheter som bevisligen finns får inte leda till oberoende än mindre stridigheter. Paulus försök att justera detta är att tillföra ett eskatologiskt perspektiv.

27 Men nu är ni Kristi kropp och var för sig lemmar.

V 27 kan betraktas som en övergång till nästa stycke. I v 28-31 erkänner Paulus att det finns olika tjänster och därför väljer jag att sätta rubriken:

12: 28-31 Några har särskilda tjänster

28 Gud har i sin församling för det första satt några till apostlar, för det andra några till profeter, för det tredje några till lärare, vidare andra till att utföra kraftgärningar, andra till att få gåvor att bota sjuka, till att hjälpa, att styra och att tala olika slags tungomål. 29 Inte är väl alla apostlar? Inte är väl alla profeter? Inte är väl alla lärare? Inte utför väl alla kraftgärningar? 30 Inte har väl alla gåvor att bota sjuka? Inte talar väl alla tungomål? Inte kan väl alla uttyda? 31 Men sträva efter de nådegåvor som är störst. Och nu visar jag er en väg som vida överträffar alla andra:

28a Gud har i sin församling ... Paulus talar om Kyrkans väsen i allmänhet, inte särskilt om församlingen i Korint, men *också* om församlingen i Korint.⁷² Versen börjar med det grekiska ordet *kai*, det vill säga ett och. Det är tydligt att det som nu följer i första hand är

⁷² Ordet *ekklesia* förekommer 20 gånger i 1 Kor, nämligen 1:2, 4:17, 6:4, 7:17, 10:32, 11:16, 18 (2 ggr) och 22, 12:28, 14:4, 5, 12, 19, 23, 28, 33, 34 och 35, 15:9, 16:1 och 9.

en förstärkning, v 27. Ändå säger han något indirekt om ämbeten och tjänster genom sina exempel. Det finns naturligtvis fler särskilda tjänster än de som räknas upp här. Någon måste ha ordnat med kärleksmåltiden, men det nämns inte här. Någon måste ha döpt de nykristna, 1:17, men denne omnämns inte och ytterligare några måste ha organiserat insamlingen till de fattiga i Jerusalem, 16:1.

Orden, för **det första, för det andra och för det tredje** anger en rangordning. Inte i den meningen att apostlarna är mest värda, därefter profeter och så vidare. Paulus har ägnat hela kapitlet åt att tala om jämlikhet och om olikhet. När han talar om de största brukar han tvärtom tala om dem som de minsta, 2:3f, 9:22, 15:9. Samtidigt har någon eller några, ordet står här i pluralis, ett apostoliskt uppdrag. Och det i den meningen att de *är* apostlar. Min förståelse av orden **för det första** är snarast den att apostlarna först är på plats. Det är den apostoliska förkunnelsen som gör att församlingar alls uppstår. De är sända av Gud. **För det andra** behövs det profeter som kan korrigera de nykristna och visa på Vägen och **för det tredje** behöver läraren fördjupa de nykristnas insikter. Jag fördjupar inte här de olika tjänsterna, men den som vill kan ta del av kommentaren till Matteusevangeliet 10, Apostlagärningarna 2:42 och Galaterbrevet 1:1. Se också kommentaren till 14:34.

V 28b **att utföra kraftgärningar, andra till att få gåvor att bota sjuka,**

Det går inte att renodla de olika tjänsterna. En profet kan samtidigt ha administrativ förmåga eller tvärtom. Personen ifråga kan också ha en särskild kallelse att bota sjuka. Om någon vill försöka få en djupare förståelse av den apostoliska tjänsten, tjänsten som profet eller lärare behöver man gå till andra bibelställen som till exempel från Rom 12 och Ef 4 och väva samman dem. Med den kommentar jag gör får man dra den slutsatsen att det fanns personer i Korint som var starkt karismatiskt utrustade.

V 28c **till att hjälpa, att styra** Dessa ord är värda att notera eftersom Paulus inte använder det vanligast förekommande ordet grekiska *diakonos* för ”att hjälpa” som han gör på andra ställen, till exempel 1 Kor 3:5, Rom 16:1 och Fil 1:1, utan ordet *antilempsis* och inte använder han ordet *episkopos* för ”att styra”, utan ordet *kybernesis*, ord som han aldrig kommer att använda igen. Paulus har talat om banbrytande tjänster, om karismatiska tjänster och nu också om administrativa tjänster. Jag håller det för troligt att Paulus, Apollos med flera kommit först. De har insatt äldste i församlingen, grekiska presbyteros och bland dem finns också administrativa tjänster.

Det finns kommentatorer, till exempel Thielston, som menar att apostlar, profeter och lärare kom att utvecklas till biskopar, präster och diakoner. Jag tycker det är en alltför snabb slutsats att dra enbart utifrån dessa versar, men konstaterar samtidigt att det går att se en ledarskapsutveckling från Jesus och apostlarna fram till vad som sedan skulle bli vedertaget, nämligen att Kyrkan kom att bestå av karismatiska tjänster och institutionella tjänster. Det betyder att just de versar vi nu stannat inför är ett led i den utvecklingen. Här försöker jag emellertid fördjupa mig i vad Paulus skriver till församlingen i Korint snarare än hur ämbetena utvecklas. Det förra måste därför överordnas det senare även om jag kommer att återkomma i ämnet till exempel när jag kommenterar 14:33-35.

V 29-30 innehåller ett batteri av retoriska frågor som visar att syftet med Paulus-texten är densamma som i v 27. Detta påstående stämmer också väl med brevets intention som helhet.

31a sträva efter de nådegåvor som är störst. Paulus har inte försökt att lägga sordin på de andliga manifestatonerna, men han vill att de ska ha kunskap om dem, se v 1, och har därför försökt visa att gåvorna är Guds egna redskap för att hålla samman, betjäna och **”utrusta de heliga till att utföra sin tjänst”**, Ef 4:12.

I FB finns en not som mycket riktigt påpekar att orden ovan också kan översättas ”ni strävar efter de nådegåvor som är störst”. Problemet med den översättningen är att den används för att kontrastera kapitel 13 mot kapitel 12, som om korintierna var upptagna med nådegåvorna men glömde bort att visa kärlek. Det ligger en del i den tolkningen, men 14:1 och 39 blir då motsägelsefulla. Paulus är inte emot nådegåvorna utan för, därför bör versen översättas som en uppmaning.

Paulus har visat hur vi alla hör samman, har olika tjänster och därför också har utrustas med olika gåvor. Detta var ett huvudärende för honom eftersom vi redan vet sedan kapitel 1 att korintierna brast i sin förståelse av församlingen som Kristi kropp. När han gör detta lägger han också vikt vid den anda eller ordning som måste råda i församlingens liv om de något ska kunna återspegla den eskatologiska församlingen. Därför är det nu passande att stryka under kärlekens avgörande betydelse.

V 31b, **Och nu visar jag er en väg som vida överträffar alla andra**, grekiska *eti kath' hyperbolen*. Formuleringen pekar på något som går bortom förståndet, något som inte går att jämföra med något annat. Nu handlar det inte om gåvor, att alla har en verksamhet att utföra eller om något särskilt. Nu handlar det om **en väg**, om ett liv att leva. Versen ska förstås som en övergång till kapitel 13.

13:1-13 Kärlekens lov

Paulus gör nu ett avbrott i sitt tal till korintierna.⁷³ Han vill att det dubbla kärleksbudet, kärleken till Gud och medmänniskan, ska vara i centrum. Kapitel 12 och 14 är ekklesiologiska. De handlar om synen på Kyrkan och församlingen och de handlar om hur relationerna i församlingen ska förstås. Kapitel 13 däremot är däremot inriktade på antropologin och teologin. Nu vill Paulus tala om och röra vid det nya livets innersta natur. Han höjer kärlekens lov. Kanske behöver det självklara sägas, att Paulus inte talar om mänskliga böjelser som förälskelser eller sexualitet, utan om Guds kärlek. Paulus tolkar följderna av den gudomliga kärlek vi har fått del av och som ”aldrig upphör”, v 8.

Avbrottet är en viktig del av argumentationen. När korintierna samlas talar de i tungor och profeterar om vartannat, samtidigt tillåter de att en av medlemmarna lever ihop med sin fars hustru (5:1-5), att någon driver en process mot en annan medlem, inför världslig domstol (6:1-11). De tillåter otukt (6:12-20) och avgudadyrkan (10:1-7). Kapitel 13 ska därför läsas i sitt sammanhang och klassificeras som kristen etik. Den ska inte läsas som biskoparna i Svenska kyrkan gör när de säger att ”kärleken är överordnad” allt annat.

Paulus framställer kapitel 13 i tre delar enligt ett kiasmiskt mönster, A-B-A⁷⁴. I den första delen gör han klart att gåvor utan kärlek inte har riktigt värde. Sedan i den andra delen beskriver han vad kärleken gör och vad den inte gör för att i den tredje delen återvända och tillämpa kärleken i förhållande till nådegåvorna. Kärleken är överlägsen genom att den aldrig upphör, vilket däremot gåvorna kommer att göra. Paulus har i poesins form stegrat vad han vill ha sagt och avslutar magnifikt – men störst av dem är kärleken!

- 13:1-3 Nådegåvor utan kärlek
- 13:4-7 Kärlekens karaktär
- 13:8-13 Kärlekens förhållande till nådegåvorna

13:1-3 Nådegåvor utan kärlek

13:1 Om jag talade både människors och änglars språk men inte hade kärlek, vore jag endast en ljudande malm eller en skrällande cymbal.

2 Och om jag ägde profetisk gåva

⁷³ Inom retoriken var detta ett vanligt sätt att plötsligt till synes avvika från ämnet. I själva verket ska det förstås som en parentetisk utvikning av ämnet.

⁷⁴ En kiasm eller ett kiasmiskt mönster är vanligt inom retoriken. Formen för en kiasm är uppbyggd enligt modellen A B B A. Först finns en sats med en viss struktur, till exempel. ”fråga inte vad (A) **ditt land** kan göra för (B) *dig*”. I nästföljande sats har orden skiftat plats ”utan fråga istället vad (B) *du* kan göra för (A) **ditt land**”. Ett spegelförhållande råder alltså mellan vissa delar av orden i satserna. Det behöver inte bara vara ord utan även idéer och grammatiska strukturer bygger också upp kiasmen. Paulus använder sig ofta av kiasmer, såväl i stort som smått. Kapitlen 8-9-10 var kiasmiskt uppbyggda liksom kapitlen 12-13-14. En eller flera kiasmer kan med andra ord förekomma inom en och samma kiasm.

*och kände alla hemligheter
och hade all kunskap,
och om jag hade all tro så att jag kunde flytta berg
men inte hade kärlek,
så vore jag ingenting.
3 Och om jag delade ut allt vad jag ägde
och om jag offrade min kropp till att brännas,
men inte hade kärlek,
så skulle jag ingenting vinna.*

Han tar med sig undervisningen om nådegåvorna. Han talar om tungomålstalande, profetisk gåva, ord av kunskap, tro och kraftgärningar, men syftet går inte att ta miste på. Det verkar som att tungomålstalandet och profetian använts på ett sådant sätt att gudstjänsterna var mer eller mindre kaotiska. Paulus kommer att återvända till dessa gåvor i kapitel 14 där han utifrån kapitel 13 om kärleken på nytt försöker sätta ordningen för gudstjänsten.

V 1 Paulus talar om sig själv när han skriver **Om jag talade ...** På det sättet har han anlagt ett etiskt perspektiv, ställt sig bakom vad han skriver. På det sättet ger han också personlig tyngd bakom orden. Han kommer tillbaka till sig själv i v 11 och 12. Paulus talar själv i tungor och profeterar, 14:6, 14 och 18. Han liknar tungomålstalandet vid **änglars språk**. I det eskatologiska perspektiv Paulus gör gällande ligger det nära till hands och han talade om änglarnas närvaro också i 4:9, 6:3 och 11.10. På Paulus tid fanns **det ljudande malm** på varje amfiteater. Man tror att Paulus syftar på de plattor av kopparplåt som reflekterade ljudet från skådespelarna. I sådana fall syftar Paulus på att gudstjänsterna är högljudda. **En skrällande cymbal** var ett instrument som ofta brukades i tempelkulten där det kunde gå ganska vilt till, jämför 12:2. Att tala i tungor utan att förstå att syftet är uppbyggelse blir inte bara innehållslöst utan också direkt provocerande.

V 2 När Paulus avslutar v 2 med orden **så vore jag ingenting** och v 3 med orden **så skulle jag ingenting vinna** uttrycker han sig så alla förstår eländet. Sentenserna är fyllda med poetisk självömkan.

V 3 I v 3 diktar Paulus **om jag delade ut allt vad jag ägde ...** Han tycks påminna om Jesu ord i Matt 19:21 där han talar om att sälja allt du äger och dela ut åt de fattiga. Men inte ens det hjälper, menar Paulus, om du saknar kärlek. Paulus har hela tiden stegrat exemplen från bruket av nådegåvor till att ge bort allt vad man äger och slutligen till att offra sin kropp till att brännas. Av FB framgår att orden **offra min kropp till att brännas** skulle kunna ersättas med att *offra min kropp för att berömma mig själv*. Fee vill helst se det senare. De grekiska orden ”att bränna” och ”att berömma” sig är snarlika. Det senare används dessutom relativt ofta av Paulus. Huvudskälet till ett sådant val är helt enkelt martyrskapet inte var aktuellt i Korint, än mindre bränning, vilket det däremot blev 10 år senare när kejsaren Nero brände kristna. Inte heller var martyrskap något som en kristen valde. Kyrkofadern Clemens som också skriver till församlingen i Korint berättar i sitt brev att det fanns kristna som offrade sig själva genom att sälja sig som slavar. När

penningssumman betalades kunde de ge pengarna till de fattiga och berömma sig själva för en god gärning.⁷⁵ Collins som har skrivit sin kommentar efter Fee väljer att översätta som FB och alla andra översättningar jag använt efter en bedömning av handskrifterna.

Paulus har inte spelat ut kärleken mot nådegåvorna. Han har bara strukit under att om man missar detta med den gudomliga kärleken missar man allt därför att den gudomliga kärleken *är* det kristna livet.

Också i det kommande avsnittet känner vi igen det kiastiska mönstret.

13:4-7 Kärlekens roll

*13:4 Kärleken är tålig och mild,
kärleken avundas inte,
den skryter inte,
den är inte uppblåst,
5 den uppför sig inte illa,
den söker inte sitt,
den brusar inte upp,
den tillräknar inte det onda.
6 Den gläder sig inte över orättfärdigheten
men har sin glädje i sanningen.
7 Den fördrar allting,
den tror allting,
den hoppas allting,
den uthärdar allting.*

Nu går han över till att närmare beskriva kärleken. Paulus har först ett positivt påstående, v 4a, sedan åtta negativa, v 4b-6a för att sedan återvända till det positiva i v 6b – 7. Sammantaget blir det sju positiva egenskaper och åtta negativa. De positiva överväger genom det grekiska ordet *panta*, v 2-3, som översatts med allting. Det ordet ger dessutom texten universella dimensioner.

V 4a I Rom 2:4 sägs att Gud själv är **tålig och mild**. De båda egenskaperna finns också med i Gal 5:22 där Paulus skriver om Andens frukt. Vi lägger märke till att Paulus alltid utgår från Gud själv.

V 4b–6a **Kärleken avundas inte**, underförstått såsom korintierna avundas varandra, se 3:3, 4:6, 18 f, 5:2 eller 8:1. **Den skryter inte, är inte uppblåst**.

V 5 Paulus fortsätter att kontrastera kärleken mot korintierna. I Korint talade man om sin frihet och om att allting är tillåtet, men den gudomliga kärleken förstår att använda denna

⁷⁵ Clemens första brev till korintierna, kap 55:2.

frihet på ett sådant sätt att andra byggs upp. Kärleken är normen för hur vi utvecklar vår livsstil. Kärleken **uppför sig inte illa och den söker inte sitt**, jämför 10:24 eller Fil 2:4.

Collin översätter orden **den brusar inte upp**, med *it does not get carried away*. Han menar att Gud mycket väl kan vara vred som till exempel i 5 Mos 34:1, Hos 8:5 och Sak 10:3 men att vreden inte kan ta över eller få Gud att handla fel. Den gudomliga vreden kan förvisso få följder, men inte vara ondsint eller okontrollerad. **Kärleken tillräknar inte det onda**, på engelska *nor does it calculate evil*. Bibel 2000 översätter: Den vill inte något ont.

Paulus har använt sig själv som exempel. Han är den som talar i tungor, 12:10 och 13:1. Han är den som profeterar, 12:10 och 13:2. Han har fått kunskapens ord, 12:8 och 13:2 och har använt trons gåva, 12:9 och 13:2. Men, skriver han, ingenting går att jämföra med den gudomliga kärleken, grekiska *agape*. Kärleken är inte en mänsklig ansträngning, inte en gåva bland andra utan den är Guds liv och kraft, se 13:13 och Rom 5:5. Den sista negativa beskrivningen lyder **Kärleken gläder sig inte över orättfärdigheten**,

V 6b **men har sin glädje i sanningen**. Här når avsnittet sin kulmen. Den gudomliga kärleken är det kristna livet. V 6b tar upp tråden från den inledande v 1 och fortsätter med de kännetecknen som avslutar de sju positiva egenskaperna. Vändningen sker när Paulus går från orättfärdigheten till dess motsats sanningen. Det grekiska ordet för orättfärdighet är *adikia* och översätts vanligtvis med laglöshet. Paulus talar inte mycket om detta i 1 Kor men i Rom 1:18, 29, 2:8, 3:5, 6:13 och 9:14. Inte heller skriver Paulus särskilt mycket om sanningen i 1 Kor. Här är fokus snarare på kunskap. Här endast antyder Paulus att kärleken har sin glädje i rättfärdighet, sanning och trohet. Kärlek och glädje hör samman, se vidare Rom 12:12, Fil 2:1-2, 1 Thess 3:9 och 5:16.

V 7 Paulus fortsätter att sjunga kärlekens lov. **Den fördrar allting**. Ordet ”allting” användes om de gudomliga, gränslösa egenskaperna redan i v 2 och 3. Här kommer det igen. Verbet ”fördrar” används inte särskilt ofta av Paulus, men han praktiserar det på sig själv och sina medarbetare när han i 9:12 skriver att vi ”finner oss i allt”. Han använder också ordet i 1 Thess 3:1 och 5.

Den tror allting. Här nämns tron och hoppet de två egenskaper som tillsammans med kärleken kommer igen i sammanfattningen i v 13. De tre hör samman. Varje gång han talar om kärleken kopplar han den samman med tron, Gal 5:6, 1 Thess 3:6, 5:8 och Filem 5. Någon gång kopplas tron samman med hoppet som i 1 Thess 1:3 och 5:8. I vår tid är det värt att notera att Paulus här först nämner tron det vill säga gemenskapen med Gud, som om kärleken vilar på tron.

Såväl tro som kärlek är viktiga begrepp inom den hellenistiska judendomen, men Paulus gör begreppen än rikare genom att koppla dem samman. Tron stannar inte vid bekännelsen även om den hör till bekännelsen, se 15:1-3, inte heller vid att vara Guds kraft som i 12:9 och 13:2, utan uttrycker hela relationen till Gud. Tron tar emot hela Guds väsen och är helt inriktad på Gud. Tron på Kristi död på korset och uppståndelsen är

Guds kraft till frälsning, 1:18–25. Genom att använda begreppet på detta sätt får det en ironisk underton i förhållande till allt korintiskt tal om ”kunskap”.

Den hoppas allting. Det eskatologiska hoppet kompletterar och fulländar tron. Kristi återkomst blir levande liksom hoppet om tusenårsriket eller om nya himlar och en ny jord. När Paulus sjunger kärlekens lov kommer plötsligt talet om nådegåvor, tjänster och särskilda tjänster i ett annat ljus genom att det inriktar sig på Kristi återkomst. Dessutom förbereder Paulus här kapitel 15 som handlar om de dödas uppståndelse. Kärlek, tro och hopp är den triad Paulus använder sig av för att uttrycka äkta kristet liv. Tro och hopp är här basen och kärleken dess uttryck.

Det avslutande avsnittet är avskärmat just genom ordet kärlek i v 8 och v 13, 14:a, en så kallad *inclusio*.

13:8-13 Kärlekens förhållande till nådegåvorna

*13:8 Kärleken upphör aldrig.
Men profetiorna skall upphöra
och tungomålstalen skall tystna
och kunskapen skall förgå.
9 Ty vi förstår till en del
och profeterar till en del,
10 men när det fullkomliga kommer,
skall det förgå som är till en del.
11 När jag var barn,
talade jag som ett barn,
tänkte jag som ett barn,
och förstod jag som ett barn.
Men sedan jag blivit man,
har jag lagt bort det barnsliga.
12 Nu ser vi en gåtfull spegelbild,
men då skall vi se ansikte mot ansikte.
Nu förstår jag endast till en del,
men då skall jag känna fullkomligt,
liksom jag själv har blivit fullkomligt känd.*

*13 Nu består tron, hoppet och kärleken, dessa tre,
men störst av dem är kärleken. 14:1 Sträva ivrigt efter kärleken*

V 8-10 Kärleken upphör aldrig. Kärleken som begrepp är känd, älskad och använd i både Skrift och tradition, men den beskrivs och förstås på lite olika sätt. Inom den hellenistiska judendomen beskrivs kärleken som en religiös och etisk egenskap. Denna grundläggande förståelse följer med in i synoptikerna som alla låter kärleken till nästan, 3 Mos 19:18, utgöra själva centrum för kärleken. Det som hos Jesus sedan blir det dubbla

kärleksbudet, Matt 22:34-40, Mark 12:28-34 och Luk 10:25-28. Genom thoran talar och verkar Gud. Den föreställningsvärld som uppstår, de tolkningar och tillämpningar som diskuteras kallas på hebreiska *halaka*. Det är inom den sfären som kärleksbegreppet vårdas. När vi sedan kommer till Paulus är han självfallet på det klara med detta, men han utökar begreppet så det blir ett teologiskt begrepp. När Paulus talar om kärleken härleder han den inte till Skriften utan till Gud själv. Kärleken skiljer sig från nådegåvor och tjänster eftersom den är evig. Den är eskatologisk. Fyra gånger talar Paulus i dessa versar om sådant som endast är **till en del**, v 9, 10 och 12, och mot detta kontrasterar han **det fullkomliga**, v 10.

V 11 Här finns med andra ord just det vi är så noga med att poängtera i vår tid, ett nu och ett då. Och däremellan är vår kunskap ett styckverk och vi har att leva av tron. I 8:1-3 talade Paulus att Gud känner oss helt och fullt. Ur ett gudomligt perspektiv är allt klart, men ur ett mänskligt eller jordiskt perspektiv kan vi bara tillgodogöra oss en del, se 13:2 och 14:6, kunskapens gåva är begränsad i tiden, 12:8, 13:8 och det är bara några som har den, 8:7, 12:11. Sedan jag har tagit emot Kristus, skriver Paulus, **har jag lagt bort det barnsliga**.

V 12 Hela 1 Kor handlar om hur korintierna inte förstår det stora sammanhanget. De har blivit kvar på barnstadiet, självgoda och självupptagna. De sysslar med sådant som bara är till en del. Paulus vill få dem att se det eskatologiska perspektivet för att på det sättet få se det fullkomliga, det vill säga kärleken. Det är kärleken som gjort att församlingen blivit till. Församlingens liv kan bara vara ett liv i kärlek. Det är kärleken som gör församlingslivet möjligt. Utan kärlek – inget kristet liv.

V 13 Det kristna livet består av **tro, hopp och kärlek, dessa tre, men störst av dem är kärleken**. Triaden är unik och direkt riktad till dem i Korint. I 12:31 uppmanade Paulus dem att sträva efter det som är störst och han ville visa dem en väg som vida överträffar alla andra. Det är kärlekens väg. De tre hör samman i Paulus teologi. När han skrev Gal skrev han att livet i Kristus kommer an på tron som får sitt uttryck i kärlek, 5:6. När han skrev 1 Thess fanns samma triad med, men då avslutades den med hoppet, se 1:3 och 5:8, eftersom det var just hoppet han ville betona. Därför kan det vara riktigt att låta 14:1a knytas till kapitel 13.

14:1a *Sträva ivrigt efter kärleken*

Hursomhelst blir denna vers en övergång till kapitel 14 där Paulus nu vill tillämpa kärleken på ordningen i församlingslivet och särskilt i dess gudstjänst. Det femte tänkta talet är som vi konstaterat kiastiskt uppbyggt, A–B–A motsvarar i tur och ordning kapitel 12, 13 och 14, vilket innebär att Paulus nu går tillbaka till, förtydligar och förstärker vad han redan sagt i kapitel 12.

14:1-40 Gud är inte oordningens Gud utan fridens

Kapitlet kan naturligt indelas i fem delar enligt följande:

14:1-5	sök att vinna den profetiska gåvan
14:6-12	några jämförelser
14:13-19	till församlingens uppbyggelse
14:20-25	om det kommer oinvigda eller otroende till gudstjänsten
14:26-40	ordningen i den gemensamma gudstjänsten

14:1-5 sök att vinna den profetiska gåvan

Paulus har i den första delen av detta tänkta tal knutit an till korintiernas erfarenheter av nådegåvorna och påmint om att varje kristen har en betydelsefull plats i kroppen och att var och en får det stöd av den Helige Ande som behövs för att fungera i kroppen. Den avslutande delen är inte en ny genomgång av de olika gåvorna utan mer en anvisning om hur tjänster och gåvor relaterar till varandra i gudstjänsten. Men först bekräftar han deras iver.

14:1b men sök också vinna de andliga gåvorna, framför allt profetians gåva. 2 Den som talar tungomål talar inte till människor utan till Gud. Ingen förstår honom, när han i sin ande talar hemligheter. 3 Men den som profeterar talar till människor och ger dem uppbyggelse, uppmuntran och tröst. 4 Den som talar tungomål uppbygger sig själv, men den som profeterar uppbygger församlingen. 5 Jag önskar att ni alla skall tala tungomål men hellre att ni skall profetera. Den som profeterar är förmer än den som talar tungomål, om inte denne uttyder sitt tal, så att församlingen blir uppbyggd.

V 1 Kapitel 13 får anses vara höjdpunkten i talet och vägledande för kristen gemenskap. Det betyder inte att Paulus ringaktar nådegåvorna. Han vill att korintierna ska **vinna de andliga gåvorna, framför allt profetians gåva**, men att de ska brukas i kärlek och med tillväxten, mognaden och uppbyggelsen som mål. Uppbyggelsen är själva ledmotivet (se redan 3:9–15 eller 8:1) och ordet förekommer sju gånger i kapitel 14, v 3, 4 (x2), 5, 12, 17 och 26.

V 2 inleds med det grekiska ordet *gar*, ty och Paulus motiverar här varför korintierna ska hålla igen med tungomålstalandet. Detta är ett tal till Gud och ett tal för sin egen skull och i stället sträva efter profetians gåva. Det grekiska verbet *laleo*, tala, ofta men inte alltid med betoning på prata, babbla och eller som här om obegripligt tal, används inte mindre än 24 gånger i kapitlet, v 2 (3x), 3, 4, 5 (2x), 6 (2x), 9 (2x), 11 (2x), 13, 18, 19, 21, 23, 27, 28, 29, 34, 35 och 39.

V 3 **den som profeterar talar till människor**. Det grekiska ordet, i v 1, för att söka vinna är *zeloute*, det ord som ofta översätts med iver, nitälskan eller svarsjuka. Det är ett

starkt ord. Det är troligt att Paulus här särskilt riktar sig dem med särskilda tjänster. Nådegåvorna kan som vi sett visa sig som Anden vill, men de människor som har särskilda tjänster bör söka vinna den utrustning Gud vill ge och som de behöver för att kunna utföra sin tjänst. Paulus lägger inte tonvikten på gåvorna, utan på den andliga tjänst vissa personer utövar. De ska agera utifrån sin ande, se v 1, 2, 14, 15, 16, 32, 37 och kriteriet för att det är rätt ande är kärleken och uppbyggelsen av kroppen. Det är därför som det offentliga tungotalet blir meningslöst om det inte uttyds, medan den rätta profetian alltid är rätt, eftersom **den som profeterar talar till människor och ger dem uppbyggelse, uppmuntran och tröst.**

I den grekisk-romerska kulturen stod det profetiska högt i kurs. Profetian var ett tecken på att någon stod i kontakt med gudarna och oftast ett utslag av extatisk tal. Om detta förekom i den kristna församlingen kunde det vara svårt att skilja detta tal från tungotal. Paulus är mån om att skilja den kristna profetian från tempelfesternas extatiska tal, se v 32. För Paulus är profetian en nådegåva, given av den Helige Ande och insatt i församlingens gudstjänst. Han använder ordet profetia i dess vidaste mening, se kommentaren till gåvan att profetera, v 10, och han lyfter fram den både i allmän mening i v 10, i särskild mening i v 28 f och som här, som en del av gudstjänsten. Denna gåva fungerar som ett tal från Gud vars frukt är uppbyggelse, uppmuntran och tröst. När han några år tidigare skrev till Thessalonikerna lyfte han också fram profetian, 1 Thess 5:19–22 och dess frukt uppbyggelse, uppmuntran och tröst, se 4:18 och 5:11. Profetian är den gåva församlingen inte kan vara förutan.

Paulus var själv lärare och profet, se Apg 13:1 och 1 Kor 14:6, och mån om att förmedla ord från Gud. De gånger han talar om sig själv jämför han sig till och med profeterna i Skriften, som till exempel Jeremia och Jesaja, se Gal 1:15 (Jer 1:5, Jes 49:1), 1 Thess 2:4 (Jer 11:20) och Rom 15:21 (Jes 52:15).

Paulus återkommer till profetian i v 32-33.

V 5 Jag önskar att ni alla skall tala tungomål men hellre att ni skall profetera.

Paulus försöker inte spela ut de båda gåvorna mot varandra, eftersom de båda kommer från Gud, men de har olika plats. Paulus talade själv gärna i tungor, 13:1, 14:6 och 18.

När Paulus går vidare använder han sig av tre analogier. Han jämför tungomålstalandet med flöjt och harpa, trumpet och språk. Det tycks nu uppenbart att just tungomålstalandet var ett ordningsproblem i den korintiska gudstjänsten.

14:6-12 livlösa instrument, trumpet och språk

14:6 Antag, mina bröder, att jag kommer till er och talar tungomål. Vad hjälper det er, om jag inte meddelar er någon uppenbarelse eller kunskap eller profetia eller undervisning? 7 Även om livlösa instrument som flöjt eller harpa ger ljud ifrån sig, hur skall man kunna uppfatta vad som spelas, om det inte är någon skillnad på tonerna? 8

Och om en trumpet ger en otydlig signal, vem gör sig då redo till strid? 9 Så är det även med er. Om ni inte i ert språk talar begripliga ord, hur skall man då kunna förstå vad ni säger? Ni kommer att tala ut i tomma luften. 10 Hur många språk det än kan finnas i världen, så är inget ljud utan mening. 11 Men om jag inte vet vad ljuden betyder, blir jag en främling för den som talar, och den som talar blir en främling för mig. 12 Så är det också med er. Eftersom ni är ivriga att få Andens gåvor, sök då att i överflöd få sådana som uppbygger församlingen.

På det här sättet får han med sig inledningen av kapitel 13 där han också använde sig av musikinstrument och språk för att beskriva kärleken. Paulus använder sällan musikinstrument som bild. Musiken hade sina begränsningar vid den här tiden och det fanns regler om hur den fick användas både inom den judiska och inom den grekisk-romerska kulturen.

V 6-8 I vanlig ordning vänder sig Paulus till **bröder och systrar**, till dem som samlas till gudstjänst. Han vill att nådegåvorna ska fungera med ordning och reda. Han talar om instrumenten som **livlösa instrument**, det vill i säga i sig ljuder de inte alls. Musikkjudet hör alltid samman med någon eller något.

Paulus visste vad som stod i 1 Sam 10:5 och hur **flöjt eller harpa** kunde användas under extas, se också 2 Kon 3:15. På samma sätt förknippas instrumenten i Jes 24:8 och Hes 26:13 med rus. Samtidigt betraktades det som ett straff om musiken inte hördes, se Upp 18:22. Se också Matt 11:17 och Luk 7:32.

I Skriften ljöd trumpeterna för att kalla till strid, 4 Mos 10:9, Jos 6:4–20, Dom 3:27, 6:34, 1 Sam 13:3, Jes 18:3, 27:13, 58:1, Jer 4:5, 19, 21 och 51:27. Den musik som Paulus tänker sig är den som uttrycker det himmelska, särskilt trumpeterna, som också används för att signalera, se 1 Thess 4:16, 1 Kor 15:52, Upp 1:10, 4:1, 8:2, 6, 13, 9:14.

Under alla omständigheter är bilden klar. Paulus vill att **man ska kunna uppfatta vad som spelas**, vad sker i gudstjänsten. Det duger inte att bara tala i tungor. De första kristna församlingarna använde sig ändå av sång och musik, Matt 26:39, Apg 16:25, 1 Kor 14:15, 26, Ef 5:19, Kol 3:16, Upp 5:8, 14:2 och 15:2.

V 9-11 **Om ni inte i ert språk talar begripliga ord, hur skall man då kunna förstå vad ni säger?** Korint var vid den här tiden en mångkulturell stad. Här talades många olika språk och alla förstod inte alla. Paulus talade grekiska, läste hebreiska och förstod sannolikt en del arameiska, det språk Jesus talade.

V 12 Avslutningsvis återkommer temat. Var **ivriga att få Andens gåvor**, men låt det ske med ordning och reda, klart och tydligt med uppbyggelsen som mål. Denna vers blir samtidigt en övergång till nästa avsnitt, v 13-19.

14:13-19 tala till församlingens uppbyggelse

14:13 Därför skall den som talar tungomål be om att kunna uttyda det. 14 Ty om jag talar tungomål när jag ber, så ber min ande, men mitt förstånd bär ingen frukt. 15 Vad innebär nu detta? Jo, jag vill be i anden, och jag vill också be med förståndet. Jag vill lovsjunga i anden, och jag vill också lovsjunga med förståndet. 16 Men om du tackar Gud i anden, hur skall då den som inget förstår kunna säga sitt amen till din tacksägelse? Han förstår ju inte vad du säger. 17 Du gör rätt i att tacka Gud, men den andre blir inte uppbyggd. 18 Jag tackar min Gud, jag talar tungomål mer än ni alla. 19 Men i församlingen vill jag hellre tala fem ord med mitt förstånd för att undervisa andra, än tio tusen i tungomål.

V 13 Återigen visar det sig att Paulus inte är negativ till tungotalet som sådant, utan till att det inte uttyds. När det kommer till den gemensamma bönen nämner han här tre olika slag av gemensamma böner, nämligen bönen i anden, lovsången och tacksägelsen. Han vill att alla närvarande ska ta del i den och att alla endräktig ska kunna säga sitt amen.

V 14-15 I 2:11–15 reflekterade Paulus indirekt över Guds och människans ande. Han skilde då mellan den andliga och den oandliga människan, se kommentaren till 2:11–16. Här gör han ytterligare en sådan reflektion. Han talar om att han **ber i anden** och att han **ber med förståndet**. Han kontrasterar de båda emot varandra vilket var det vanliga sättet att se på människan i det grekisk-romerska sammanhanget. Anden ansåg vara förmer än själen, det vill säga sinnet eller förståndet. Det var genom anden man hade kontakt med gudarna och genom själen med människorna. Poängen här är inte att Paulus ser det så utan anden och förståndet hör samman och de båda samverkar. Det går utmärkt att be i anden och/eller med förståndet. Hans syn på människan är emellertid holistisk, ande, själ och kropp är förenade i ett. När Paulus talar om att be i anden och/eller med förståndet finns här ingen motsättning mellan gudomligt och mänskligt utan både anden och förståndet relaterar till människan.

V 16-17 Paulus avslöjar sin bakgrund genom orden **om du tackar Gud**, i original ”om du säger en tacksägelse”, eller ”säger en välsignelse” till Gud är ett judiskt sätt att uttrycka sig särskilt i samband med bordsbönen. Så kunde man uttrycka sig också i Korint och orden **säga sitt amen till din tacksägelse** antyder att det just handlar om en liturgisk bön. Det är inget fel på bönen om den än är obegriplig när den bes i anden, i tungor, men ingen förstår ju och ingen blir uppbyggd. **Han förstår ju inte vad du säger.**

V 18-19 V 18 har förklarats på olika sätt därför att senare textvarianter har skjutits in. Den äldsta grekiska texten säger:

- Jag tackar Gud jag talar tungomål mer än ni alla (1917, Bibel 2000)

I en något senare variant finns det grekiska ordet *mou*, ”min” inskjutet vilket gör att översättningen lyder:

- Jag tackar min Gud jag talar tungomål mer än ni alla (så FB)

Enligt min mening betyder det att tankarna leds bort från den gemensamma tacksägelsen och bordsbönen för att reduceras till en närmast privat bön. Visserligen påpekar Paulus att han talar mer i tungor än ändra. Men jag menar att vi inte ska förlora den gudstjänstfirande församlingens sammanhang.

I andra handskrifter har det blivit än tydligare. Där har det grekiska ordet *hoti* som betyder "för att" skjutits in. Det ger följande översättning:

- Jag tackar min Gud för att jag talar tungomål mer än ni alla (så Giertz övers)

I ytterligare någon handskrift har man försökt förtydliga Paulus genom att skjuta in det grekiska ordet *hyper* som betyder "för er alla". Då blir meningen

- Jag tackar Gud för er alla, jag talar tungomål

Det finns inga skäl enligt min mening att krångla till denna vers. Paulus skriver att han ofta och gärna, mer än de flesta tackar Gud. Han säger samtidigt att han talar i tungor mer än dem alla. Svårare än så behöver det inte vara. Men så kommer det viktiga tillägget: **Men i församlingen vill jag hellre tala fem ord med mitt förstånd för att undervisa andra, än tio tusen i tungomål.** När han här, i v 19, skriver "i församlingen" är det uppenbart att han menar den församling som har samlats till gudstjänst. Paulus använder vidare det grekiska ordet *katecheo* vilket är ovanligt när det handlar om gudstjänsten. Han gör det sannolikt för att kontrastera mot tungotalet och för att betona nyttan.

I följande avsnitt fortsätter Paulus att tala om tungotal och profetia, men nu i relation till dem som ännu inte tror, jämför v 16. Vad tror ni att de tänker och säger?

14:20-25 om det kommer oinvidga eller otroende till gudstjänsten

20 Bröder, var inte barn till förståndet. Var i stället barn i fråga om ondskan och vuxna till förståndet. 21 Det står skrivet i lagen: Genom folk med främmande språk och främmande läppar skall jag tala till detta folk, och inte ens då skall de lyssna till mig, säger Herren. 22 Så är tungomålstalen ett tecken, inte för dem som tror utan för de otroende, under det att profetian är ett tecken, inte för de otroende utan för dem som tror. 23 Om nu hela församlingen kommer tillsammans och alla talar tungomål, och några som inte förstår eller inte tror kommer in, skall de då inte säga att ni är galna? 24 Men om alla profeterar och en som inte tror eller förstår kommer in, då blir han avslöjad av alla och dömd av alla. 25 Hans hjärtas hemligheter uppenbaras, och han faller ner på sitt ansikte och tillber Gud och ropar: "Gud är verkligen i er!"

Avsnittet är uppbyggt med hjälp av två citat. Det första, i v 21 från Jes 28:11-12 och det andra, i v 25 från Jes 45:14.

V 20 Återigen kunde översättningen lyda **bröder och systrar**. Särskilt här när Paulus förmanar i en familjär ton. Han knyter an till den tidens föreställning om det ouppfostrade barnet. Han har gjort det tidigare i 3:1. Barnet står i motsats till den bildade vuxne. Korintierna ska **inte vara barn till förståndet**. Däremot kan de få vara det **i fråga om ondska**.

V 21 Ordet **lagen** syftar inte här på Moseböckerna utan på hela Skriften. Citatet är från Jes 28 och kapitlet innehåller en domsutsaga över de styrande i Jerusalem, se Jes 28:7. Herren ska tala till dem på **ett främmande språk**, ett de inte begriper. Eftersom de inte velat lyssna till Herrens ord ska det för dem bara bli ett tomt prat. Det obegripliga tal som det i fångenskap bortförda folket fick höra var enligt profeten ett tecken på Guds dom över folket.

V 22-23 **Så är tungomålstalandet ett tecken** också för dem i Korint. Tungomålstalet blir obegripligt för dem som tror och än mer obegripligt **för dem som inte tror**. Församlingen i Korint och dess gudstjänster var förvisso avskilda, men de helgade korintierna levde med och bland dem som inte trodde. De levde i en växelverkan, se 1:18–25, 5:1, 6:1–11, 7:12–16, 8-10, 10:27 eller 12:2. Eftersom herremän, slavar, kvinnor och barn kom till tro på herren snarare än hela hushåll så kunde den gudstjänstfirande församlingen vara blandad. Kristnade män tog med sina män, slavar bjöd med sig sina herremän och så vidare. De som ännu inte kommit till tro kunde väl jämföra den kristna gudstjänsten med tempelfesterna, något Paulus självklart ville undvika. För dem som ännu inte tror blir tungomålstalandet snarast en dom över deras otro. Till råga på allt elände **skall de då inte säga att ni är galna?** Så vill inte Paulus att det ska fungera i församlingens gudstjänst. Tvärtom vill han att alla ska förstå evangelium, enligt Jes 28:12: ”Här är viloplatsen, låt den trötta vila. Här är vederkvickelse.”

V 24-25 Annorlunda är det med profetian. Profetian vill uppenbara Guds evangelium både för den som tror och den som inte tror. Om den som ännu **inte tror eller förstår kommer in** så kommer evangeliet att blir tydligt och den otroende att avslöjas i sin otro. Här kommer så det andra citatet, det från Jes 45:14, som handlar om hur hedningarna kommer till Sion och möter Israels Gud. Paulus önskar honom som ännu inte tror att denne ska överväldigas av Guds närvaro så **han faller ner på sitt ansikte och tillber Gud och ropar: "Gud är verkligen i er!"**.

14:26-40 ordningen i den gemensamma gudstjänsten

Det femte tänkta talet har jag rubricerat med det enda ordet ”uppbyggelsen”. Uppbyggelsen ska vara vägledande för gudstjänsten. Gudstjänsten är ingenting mindre än ett uttryck för Guds kärlek till oss, vår kärlek till honom och mot varandra. I kapitel 14 beskriver Paulus de ordningar som ska vara rådande. Han talar om att det som sker behöver vara begripligt för de närvarande för att kunna vara uppbyggligt, v 1-25. Han talar också om ordningen i gudstjänsten och tycks mena att den ska vara kontrollerad. På så sätt ska de som ännu inte har kommit till tro förstå att Gud är mitt ibland oss.

14:26 Hur skall det då vara, bröder? Jo, när ni samlas har var och en något att ge: en psalm, ett ord till undervisning, en uppenbarelse, ett tungotal, och en uttydning. Låt allt bli till uppbyggelse. 27 Om någon talar tungomål, får två eller högst tre tala, och då en i sänder, och någon skall uttyda det. 28 Men finns det ingen som uttyder, skall den som talar tungomål tala i församlingen och endast tala för sig själv och till Gud. 14:29 Två eller tre profeter skall tala, och de andra skall pröva det som sägs. 30 Men om någon annan som sitter där får en uppenbarelse, skall den förste tala. 31 Ni kan alla profetera, en i sänder, så att alla blir undervisade och alla blir tröstade. 32 Och profeternas andar underordnar sig profeterna.

Det här avsnittet kan läsas i fyra delar. Först v 26 där Paulus uppmanar var och en att bidra, sedan v 27-28 som innehåller några regler för tungomålstalande och v 29-31 med liknande regler för profetia och sedan en avslutande tillrättavisning i v 32 som påminner om kontrollen. V 33 ska jag kommentera för sig.

V 26 **När ni samlas ...** Det fanns en särskild församlingsordning i Korint och korintierna hade fått lära sig den av Paulus. I 11:17-34 har Paulus påmint dem om denna liturgi. De skulle vänta på varandra, äta tillsammans, förkunna Herrens död och uppståndelse. Problemet var bara att de inte iakttog den och därför skriver Paulus i kapitel 11-14 om gudstjänsten. Paulus skrev till dem om kärleks- och nattvardsmåltiden. Nu skriver han till dem om vad som följde därefter när **var och en får** bidra, v 26. De exempel Paulus ger är just exempel från gudstjänsten i Korint. Gudstjänsten firades tydligen inte i frid och uppbyggelsen ägde därför inte rum. Men bortsett från ordningen är andan viktigast och uppbyggelsen syftet, se v 33 och 40.

V 27-28 Det som följde var inte ämnat att ge utrymme för självgodhet, världslig vishet, falsk andlighet med hjälp av tungotal eller profetia, utan allt skulle då syfta till **uppbyggelse**, v 33 och 40. Det finns återigen skäl att tro att tempelfesternas okontrollerade larm följt med in i församlingens gudstjänst. Paulus vill att de olika gåvorna och tjänsterna ska komma till sin rätt, men vill peka på hur gåvorna ska brukas och av vilka, eftersom vi har olika uppgifter. Alla kunde bidra, men inte alla måste "tala". Några fick **ge en psalm** och andra vara med om "att bota sjuka".

Paulus ger tre regler. Han säger för det första att **två eller högst tre** kan få tala i tungor. Om det var en regel som gällde varje gudstjänst eller om det två eller tre som fick tala innan uttydningen kommer är oklart. Det är begränsningen Paulus är ute efter. För det andra ska det de tala **en i sänder**. Också detta säger han för att undvika det larm som kunde råda under tempelfesterna. Han vill bestämt att en striktare ordning ska råda i det kristna sammanhanget. För det tredje **skall någon uttyda** vad som sägs. Paulus är inte emot tungomålstalande, men om ingen uttyder ska tungomålstalaren vara tyst alternativt be för sig själv inför Gud, se v 2.

V 29-31 Sedan fortsätter han med liknande instruktioner för dem som profeterar. **Två eller tre profeter skall tala**. Paulus syftar knappast på profeter såsom jag definierat dem tidigare utan just på profeterandet, en gåva som potentiellt finns hos varje kristen. Inte

heller här är det numerären som är det viktiga. Paulus skriver att alla kan få profetera, v 24 och v 31, men endast en i taget. De andra skall pröva det som säga. Denna anvisning kan ha varit av nöden av mer än ett skäl. För det första måste alla få hjälp att förstå. För det andra är sällan en profetia ”ren” utan den kan ha blandat innehåll. För det tredje kan den just genom att prövas stadfästas. Enligt en teori var denna prövning besvärlig och kunde ha övergått i rena diskussioner något jag återkommer till när jag kommenterar v 34.

V 32 I den avslutande tillrättavisningen låter Paulus församlingen förstå att **profeternas andar underordnar sig profeterna** till skillnad mot de okontrollerade profetior som bars fram under tempelfesterna, se 12:2. Det går inte an att tappa besinningen i en kristen gudstjänst. Var och en ska aktivt bejaka gåvorna och tjänsterna, men också förvalta dem i frid.

14:33a Ty Gud är inte oordningens Gud utan fridens.

V 33a Inledningsordet **ty** visar att nu kommer en förklaring till varför friden, ordningen och uppbyggelsen måste vara vägledande. Anvisningarna är teologiskt motiverade. De har att göra med Guds eget väsen. **Ty Gud är inte oordningens Gud utan fridens.** Jämför också med Paulus ord i 7:15c. Det fanns säkert ett antal församlingsmedlemmar som var vana vid tempelfesterna vid något av Korints många avgudatempel. Där var ingen ordning. Tvärt var extasen och gränslösheten ofta önskvärd.

Det diskuteras om endast v 33a förklarar ordningen ovan eller om hela v 33-35 ingår i förklaringen. Det kommande avsnittet kräver en längre tolkning, men hursomhelst utgör v 33a en övergång till fortsättningen.

14:33b Liksom kvinnorna tiger i de heligas alla församlingar 34 skall de tala i era församlingar. De får inte tala utan skall underordna sig, som också lagen säger. 35 Vill de veta något, skall de fråga sina män där hemma. Ty det är en skam för en kvinna att tala i församlingen.

V 33b-35 Så kommer vi då till det erkänt svåra avsnittet. Många moderna exegeter menar att just detta avsnitt inte är ursprungligt utan ett tillägg av någon i urkyrkan. Gordon Fee anger som sitt starka skäl att hela kapitlet får betydligt bättre struktur om detta inskott tas bort. Då skulle v 33a fortsätta med v 36. När Paulus skriver att detta förbud gäller ”i de heligas alla församlingar” använder han sig av samma argument som i 4:17, 7:17 och 11:16. I de tidigare sammanhangen använder han uttrycket som en sammanfattning, som en avslutning av vad han redan skrivit. Men det stämmer inte här, menar Gordon Fee och det talar för att här börjar ett inskott. I FB finns också en markering som visar att det är v 33a avslutar det föregående, medan v 33b är början på ett nytt avsnitt, ett tänkt tillägg.

Men också innehållsligt är avsnittet svårt. När det står att kvinna ska tala i församlingen tycks det motsäga det faktum att hon i 11:5 får både be och profetera, jämför 14:23, 24 och 26. I v 34 hänvisas dessutom till Lagen, något som Paulus knappast kan ha gjort,

enligt Gordon Fee och hans slutsats blir: Vi har här att göra med ett inskott.⁷⁶ Raymond Collins är inte heller främmande för resonemanget och det gör att bevisbördan för avsnittets äkthet förs över till den som hävdar att det är äkta. Menar Paulus att kvinnor i allmänhet ska vara tysta eller tänker han på någon kvinna som i extas talar i tungor? Kan det vara så att dem som blivit insatta som ledare chikaneras? Eller är det här bara fråga om en social eller kulturell krock? Detta är några av de frågor vi måste närma oss. Men först måste vi diskutera en annan fråga.

Min kommentar: Låt säga att v 33b-35 är ett inskott. Det problem som nu uppstår är; vilken syn har vi då på Bibeln? Kan vi lita på Bibeln? Om detta är ett inskott eller ett tillägg finns det då också andra sådana? Hur påverkar det i sådana fall vår tillit? Det är svårt att hävda att allt i Bibeln, det vill säga att de olika böckerna alltid är skrivna av en och samme författare utan redigering, förklarande inskott eller tillägg. Men det är lätt att hävda att Bibeln och särskilt NT har blivit till inom den allmänliga Kyrkans ram. Det är ett faktum att urkyrkan fanns före Bibeln, före NT. Bibeln är Kyrkans bok. Den är skriven av kristna för kristna och måste därför tolkas i den kristna gemenskapen. Den kan till exempel inte användas av otroende som en uppslagsbok i natur- eller samhällsvetenskap. Den är en helig skrift också med eventuella redigeringar, förklarande inskott eller tillägg. V 33b-36 står där de står oavsett hur de har kommit dit och den allmänliga Kyrkan har kanoniserat dem. Eller som biskop Giertz en gång sa; Bibeln är sådan Gud vill att den ska vara. Vi har därför att utlägga dessa versar *som om* de hörde till saken. Vad är det som sägs?

V 33b-35 Det finns uppenbarligen en regel som säger att **kvinnorna skall tiga i era församlingar**. Det främsta skälet sägs vara att de **skall underordna sig, som också Lagen säger**. De ska i stället fråga **sina män där hemma. Ty det är en skam för en kvinna att tala i församlingen**.

Så långt tycks meningen vara klar, men för postmoderna västerlänningar är den samtidigt nästintill obegriplig och för inte så få direkt kränkande. Jag kommer att redovisa olika förklaringar och sedan göra en egen bedömning. Inledningsvis vill jag definiera ”församlingen” genom att hänvisa till v 26 som säger **när ni samlas**. Församlingen är inte ett territoriellt område, en byggnad eller ens en organisation. Jag hänvisar till kommentaren till 11:17-22, men menar att ”församlingen” här syftar på dem som samlats till kärleksmåltid och som efter det sakramentala inslaget fortsatte med en friare Ordets gudstjänst. Det är i gudstjänstens sammanhang vi måste förstå v 33b-35.

A. Den första förklaringen säger att *inskottet kommer från Paulus meningsmotståndare, främst från de judekristna*. Denna tes innehåller i sig olika aspekter.

⁷⁶ FB har här en kommentar till orden ”som också lagen säger”. Jag läser: ”Lagen åberopas här som en historisk parallell till den lärdom och uppenbarelse som aposteln har fått från Herren (jfr v. 36).” Man kan fråga sig var i Lagen det står att kvinnor ska tiga i gudstjänstssammanhang, men Lagen är ett vidare begrepp än bara den skrivna, se not 12. Det faktum att lagen kan användas i mycket vid mening är också ett svar till Fee. För övrigt hänvisar Paulus till lagen också i v 21.

1. För det första kan man då helt bortse från Paulus genom att hävda att versarna är ett tillägg, opaulinska och därför kan versarna lämnas därhän. På samma sätt behandlas då 1 Tim 2:9-5. Detta tycks Gordon Fee förorda i sin kommentar.
2. För det andra hänförs detta tillägg till Paulus meningsmotståndare. Då går Paulus fri och de redaktörer som påverkats av judisk-kristna synpunkter görs till syndabockar. Detta är emellertid att både feltolka och övertolka fakta. Shira Lander⁷⁷ har i sin kommentar till 1 Kor visat att kvinnor kunde vara ledare av synagogans gudstjänst. Hon påpekar också att det grekiska ordet *gynaikes* översatt med "kvinnorna" också kan översättas med "hustrurna". Då kan meningen vara att hustrurna ska föra sina samtal med sina män i hemmen och inte i den offentliga gudstjänsten. Slutligen tänker sig Shira Lander att Paulus hänvisar till skapelseordningen när han hänvisar till Lagen på samma sätt som han gör i 11:3.⁷⁸
3. En tredje aspekt på det faktum att det är Paulus meningsmotståndare som lagt till dessa versar är att här används skammen som en förklaring. Då är motståndarna inte längre judisk-kristna utan hednakristna. När det gällde huvudbonadens vara eller inte knyter Paulus an till den tidens grekiska skamkultur, något som verkar ske också här i v 35b. Enligt v 35b överskrider kvinnorna en gräns när de talar offentligt. De bryter tabun, vilket är en skam vid den här tiden. I den grekiska kulturen var det vanligt att kvinnor fick avlägga löften i samband med vigseln. Vid den här tiden var det första löftet att kvinnan skulle underordna sig sin man, enligt Collins sid 521. Några kommentatorer menar att en sådan kultur kan ha smugit sig in ibland de första kristna.
4. Paulus skriver i 11:3 att mannen är kvinnans huvud, se min kommentar till 11:3-6. Jag avvisade där inte detta bibliska faktum att män och kvinnor är underordnade varandra genom skapelsen, men däremot avvisar jag den tillämpning som gör kvinnorna evigt omyndiga eller mindre värda. Jag tror inte heller att Gud har en bestämd ordning som ska utgöra grunden för förvaltning och auktoritet i allmänhet, än mindre vad gäller huvudbonader. Tvärtom jämställer Paulus män och kvinnor genom dopet även om han behåller könsskillnaderna också efter dopet. Män och kvinnor är därför jämlika, men olika.
5. En femte aspekt utgörs av det faktum att många kristna, utifrån skapelseordningsargumentet, faktiskt vill tillämpa dessa versar bokstavligt. Dessa menar att skapelseordningen säger oss att kvinnan ska underkasta sig mannen. Skapelseordningen kan då inte begränsas till gudstjänsten utan måste gälla samhället som helhet, se min kommentar ovan.

⁷⁷ Shira Lander, själv rabbin, Pd D och lärare vid Rice University, se www.bnaiisraelvictoria.com/tidbits/rabbi, undervisar om judisk tro under Jesu tid. Hon har skrivit en kommentar till 1 Kor ur ett judiskt perspektiv i boken *The Jewish Annotated New Testament*, se hennes kommentar till 1 Kor 14:34.

⁷⁸ Det går också att tänka att inskottet härstammar från det judiska halakha. Halakha är ett samlingsbegrepp för 1) den skrivna Lagen, Torahn, 2) för den tolkade eller muntliga lagen eller 3) för en tillskapad lag. Kan det ha smugit sig in en ny lag här för att på så sätt få ordning på gudstjänsterna i Korint?

B. Nästa stora tes till förklaring säger att *Paulus vill tysta ner de kvinnor som hela tiden i sin nyvunna frihet sitter och prata med varandra*, avbryter eller kommenterar det som sker i gudstjänsten. Detta är sannolikt den vanligaste tolkningen och reducerar v 33b-35 till en nullitet.

1. I v 26 frågar Paulus: Hur skall det då vara? Hans svar är att det ska vara ordning och reda i gudstjänsten. Denna ordning är ingenting mindre än ett utflöde av 13:4a och 5a. Den handlar om ömsesidig respekt. Det kan inte tolereras att ordningen undermineras av människor som hela tiden avbryter eller kommenterar. Gud är inte oordningens Gud. Det grekiska ordet kan översättas med ”störande”, ”oregerlig” eller ”upprorisk”, skriver Anthony C. Thielston på sid 248 och fortsätter med att påminna om att varje liten gemenskap, varje hushåll och därmed också varje gudstjänst måste ha sina husregler.
2. Thielston knyter an till v 29 om att ”det som sägs” ska prövas. Han tänker sig att dessa ”prövningar” kan ha lett till stora diskussioner, kanske rentav uppror, i det aktuella fallet av kvinnor. Hustrur ska inte öppet debattera med sina män. Det får de göra hemma. Men vi är kallade att underordna oss varandra, se Ef 5:21–25, Kol 3:18–19, 1 Tim 2:11–15 och 1 Petr 3:1.7.
3. Men detta uppror kan ha drabbat inte bara männen i allmänhet utan ledarna i synnerhet. Så var det i Thessaloniki, se 1 Thess 5:12 och så syns det ha varit också i Korint. Thielston skriver att varje rörelse med vision behöver en struktur som stödjer visionen. Vare sig församlingen i Korint valt någon till ledare eller Paulus i apostolisk ordning insatt någon eller några som ledare är frågan hur de lyckades leda gudstjänster.

C. En tredje förklaring, som dessutom skulle kunna höra rimma bra med brevet i sin helhet är *det faktum att det inom mysteriereligionerna förekom kvinnliga orakel*. V 33b-35 är då starkt knutna till situationen just i Korint. De hade nu tagit med sig något av sin tidigare kultur som att dansa, sjunga, kasta med håret och profetera för att få uppmärksamhet och för att skapa stämning. Det var naturligtvis lika oacceptabelt då som det skulle vara i våra gudstjänster. Ett sådant beteende i en kristen gudstjänst var närmast att betrakta som ett uppror, som något som skapade oordning.

D. Den fjärde tesen använder sig av orden att kvinnor inte ska ”*tala i församlingen*”.

1. Utgångspunkten är självklart att man och kvinna är lika mycket värda, både inför Gud och inför varandra. Jesus och Paulus bejakar kvinnor på ett för den tiden närmast osannolikt sätt. Att påstå att Paulus vill tysta kvinnor i allmänhet är absurt, se också v 23, 24, 26 och 31, men att ”tala i församlingen” är något annat, något mer. Paulus jämför män och kvinnor genom dopet, *men* behåller könsskillnaderna också efter dopet. Jesus upphävde aldrig könsskillnaderna. Tvärtom, han till och med förstärker könsskillnaderna efter dopet. Män och kvinnor är olika sedan skapelsen. Låt därför männen vara män och kvinnorna vara kvinnor.

2. Tesen bygger på att uttrycket ”tala i församlingen”, det vill säga förmedla Guds ord i gudstjänsten, närmast är att betrakta som en teknisk term på ett manligt ämbete, i samklang med skapelseordningen och Jesus själv. Jesus har överlämnat ansvaret för sin förkunnelse till tolv män. Dessa skulle ”ge vidare vad de själva tagit emot”. Jesus själv gav just dessa uppdraget att ”förlåta synder”, ”förmedla Anden”, ”förvalta nattvarden” och att förkunna, undervisa och instruera. På så sätt blev Kyrkan en apostolisk kyrka och apostlarnas efterföljare är de som ska ”tala i församlingen”. Betoningen ligger här på uttrycket ”i församlingen” i motsats till ”i hemmet”. Det förra för män och det senare för kvinnor.
3. I kapitel 12 gör Paulus klart att det finns en mångfald gåvor och att vi alla, män och kvinnor, är lemmar varandra till tjänst. Men han visar också, i v 27-31, att det finns särskilda tjänster som apostlar, profeter, lärare och så vidare. Har då kön betydelse? Vilken betydelse i sådana fall? Detta diskuterades då och det diskuteras nu.

Min bedömning: Ett skäl till förvirringen är att Paulus så tydligt i 11:5 bejakar att kvinnor både ber och profeterar i gudstjänsten medan han här tycks neka dem detsamma. Om diskussionen utgår från en sådan motsägelse blir den förvirrad.

Jag menar, för det första, att det inte finns någon motsägelse alls mellan 11:5 och 14:34. Alla män och kvinnor kan i princip både be och profetera, kanske också ”förlåta synder” och ”förmedla Anden”. Det hindrar inte som vi har sett att män och kvinnor också kan ha särskilda och olika tjänster. Så har Jesus till en början särskilt utvalt tolv män som han gjort till sina ombud. Därigenom har han inte bara bejakat skapelseordningen utan också upprättat och förstärkt den. På så sätt blev Kyrkan en apostolisk kyrka. I Jesu efterföljd har apostlarna gjort på samma sätt. De har bett, utvalt, utrustat och insatt sina manliga efterföljare. ”I varje församling utsåg de också äldste, och efter bön och fasta anförtrodde de dem åt den herre som de hade kommit till tro på”, läser vi i Apg 14:23. Detta har de säkerligen gjort också i Korint även om dessa ledares position verkar ha varit hotad i Korint. Denna apostoliska succession bejakas för övrigt fortfarande i den allmänliga Kyrkan.

För det andra frågar jag mig om Paulus här är otydlig. Han talar inte om någon apostolisk succession, även om han talar om ett Herrens bud, v 37. Det kan antingen bero på att denna succession är så självklar att den därför inte uttalas frankt. Det kan också bero på att denna ännu inte blivit så tydlig som den blev senare. Kyrkan övertog ledarstrukturen från den judiska traditionen och från Jesus själv. Men de ämbeten som skulle komma att synliggöras som biskopar, präster och diakoner var ännu inte färdigutvecklade. Ett tredje skäl till att Paulus är otydlig är att han inte riktar in sig på ämbetet utan på dem som sätter sig upp emot ämbetet.

För det tredje är det så att exegeternas olika ståndpunkter kan förklaras med att de som vetenskapsmän har att hålla sig till texten. Det är den som ska tolkas och därför är det inte utan vidare tillåtet att väga in andra texter ens om Jesus än mindre ta hänsyn till senare

tiders sätt att förstå texten. Forskarna ska försöka förstå texten just som den står och ingenting annat.

För det fjärde behöver inte de olika förklaringarna säga emot varandra. Det är både möjligt och rimligt att förstå texten som jag gör. Det finns ett ledarskap i Korint som är förankrat i skapelsen och som utgår från Jesus och hans apostlar. Det finns kvinnor i Korint som inte bara stör utan som sätter sig upp emot dessa av Paulus insatta tjänare. Paulus adresserar dessa kvinnor i Korint, men säger samtidigt att ordningen **gäller överallt i de heligas församlingar**, v 33b.

För det femte menar jag att min bedömning är den enklaste, vilket också är en god tolkningsprincip. Jag har inte behövt göra våld på skapelseargumentet, inte gått emot Jesus eller någon av hans apostlar, inte heller har jag behövt förklara bort avsnittet med att det är ett tillägg. Även om det är ett tillägg hör det till Kyrkans kanon och den allmänliga Kyrkan skulle sannolikt sanktionera min tolkning. Så fortsätter vi förklaringen av v 36-40 som också löper helt i linje med den bedömning jag gjort mig till tolk för.

36 Är det kanske från er Guds ord har gått ut? Eller har det kommit bara till er? 37 Om någon menar sig vara profet eller andligt utrustad, skall han inse att det jag skriver till er är Herrens bud. 38 Men om någon inte erkänner detta, är han själv inte erkänd. 39 Därför, mina bröder, var ivriga att profetera och hindra inte tungomålstalandet. 40 Men låt allt ske på ett värdigt sätt och med ordning.

Paulus uttrycker sig starkt sarkastiskt. Gordon Fee menar att sarkasmen går tillbaka till v 33a, men den traditionella tolkningen säger att den syftar på hela avsnittet 33-35. Möjligen att Paulus riktar sig till någon eller några särskilda kvinnor som missbrukar sin frihet.

I vanlig ordning diskuterar inte Paulus på samma nivå som sina motståndare. Han inför det eskatologiska perspektivet. Hans säger att det är Gud som talar. I hans ögon stannar inte upproret vid något kulturellt eller misshagligt socialt beteende, utan det handlar om Guds skapelseordning, återupprättad och förstärkt i Kristus. Detta är det **ord som har kommit till er**. Det utgick inte från korintierna utan det **är Herrens bud**, en del av själva evangeliet. Oavsett om tolkningen menar att budet vill att vi ska leva i kärlek, visa varandra ömsesidig respekt, underordna oss i relation till ämbetet eller alltsammans, så är det ett Herrens bud. **Om någon inte erkänner detta, är han själv inte erkänd**. Det betyder att upproret slår tillbaka på den som står för det, se också 3:17f.

Så sammanfattar Paulus det han vill ha sagt i familjär ton. Han talar till sina **bröder och systrar** när han uppmanar dem alla att också fortsättningsvis **vara ivriga att profetera**, att **inte hindra tungomålstalandet men att låta allt ske på ett värdigt sätt och med ordning**.

15:1-58 Det sjätte tänkta talet - De dödas uppståndelse

Det sjätte tänkta talet är placerat efter det femte och kan förstås som en fortsättning av det, det vill säga som ett profetiskt tal. De dödas uppståndelse hör till utgångspunkten för kristet liv och kristen tro. Men korintierna tolkade denna sanning på olika sätt. Paulus tar sin utgångspunkt i en historisk händelse som tolkas med hjälp av Skrifterna och vittnesbördet, det apostoliska vittnesbördet. Jesus Kristus har visat sig för människor och därigenom har något nytt uppenbarats. Denna uppenbarelse påverkar tolkningen av Skriften.

Talet kan sägas bestå av två huvuddelar, v 1-34 och v 35-57 med en avslutande tillämpning i v 58.

15:1-34 De döda uppstår

Nyckelversen är v 12, inte minst 12b där Paulus tar hänsyn till den kritik korintierna fört fram. Vi ska gå igenom denna första del i det att vi delar upp den i fyra mindre avsnitt. En lämplig indelning av kapitlet kan se ut som så:

- 1-11 den apostoliska förkunnelsen
- 12-19 om det inte finns någon uppståndelse från de döda
- 20-28 den slutliga segern
- 29-34 låt er inte föras vilse

15:1-11 Den apostoliska förkunnelsen

15:1 Bröder, jag vill påminna er om evangeliet som jag predikade för er, som ni tog emot och står fasta i, 2 och genom vilket ni blir frälsta. Jag vill påminna er om orden som jag förkunnade, om ni nu håller fast vid dem. Annars var det förgäves att ni kom till tro. 3 Jag meddelade er det allra viktigaste, vad jag själv hade tagit emot, att Kristus dog för våra synder enligt Skrifterna, 4 att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen enligt Skrifterna, 5 och att han visade sig för Kefas och sedan för de tolv. 6 Därefter visade han sig för mer än femhundra bröder på en gång, av vilka de flesta ännu lever, medan några är insomnade. 7 Sedan visade han sig för Jakob och därefter för alla apostlarna. 8 Allra sist visade han sig också för mig, som är såsom ett ofullgånget foster. 9 Ty jag är den ringaste av apostlarna. Jag är inte värd att kallas apostel, eftersom jag har förföljt Guds församling. 10 Men genom Guds nåd är jag vad jag är, och hans nåd mot mig har inte varit förgäves, utan jag har arbetat mer än de alla, fast inte jag själv, utan Guds nåd som varit med mig. 11 Vare sig det gäller mig eller de andra, så förkunnar vi detta, och det är detta ni har kommit till tro på.

V 1-4 Paulus har redan i 1 Thess 1:10, 4:14 och 5:10 gett uttryck för den fast formulerade bekännelse som utgör grunden för kristen tro. Här gör han det igen men utförligare. Han

påminner dem om **evangeliet som jag predikade** och om hur de **tog emot och står fasta** i det. Han använder sig av den tekniska term, grekiska *parelabete*, som beskriver hur något traderas vidare till nya människor. Evangeliet som han predikade är synonymt med **orden som jag förkunnade**. Uttryckssättet betraktas inte som särskilt paulinskt vilket betyder att vi har att göra med en fast formulering. När korintierna håller fast vi dessa blir de frälsta, jämför med 1:18, 21, 9:22 och 10:33. Det verkar som att det finns människor som tar emot evangeliet, men sedan inte håller fast vid det, se 15:34. Av detta förstår vi också livsstilens, helgelsens och uthållighetens betydelse.

Trosbekännelsens nyckelord är Kristus. Jesus är den Messias judarna väntat så länge på, på grekiska Kristus. Det är också det ord som löper som en röd tråd genom, se 15:3, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22 och 23. Budskapet, grekiska *kerygma*, om Jesus Kristus och dennes verk för oss består av fyra delar

1. Kristus dog för våra synder
2. enligt Skrifterna
3. han blev begravd
4. och han uppstod på tredje dagen

Det framgår av texten att det här handlar om en historisk händelse. När det heter **att han dog** och blev begraven använder Paulus sig av den grekiska tempusformen aoritus, som innebär att något har hänt, att något är avslutat. I den grekiska texten lägger man också märke till att orden uppstod på tredje dagen står i passivum och kanske hade det varit bättre att översätta orden med att han uppväcktes på tredje dagen. Jesus Kristus uppstår så att säga inte av egen kraft utan det är Gud Fader som uppväcker honom.

Orden **för våra synder** och på tredje dagen måste förstås **enligt Skrifterna**. Det är bara Skrifterna som kan ge oss den rätta förståelsen av vad som har hänt. De skriftställen som oftast hänvisas till är Ps 16:8-11, 110:1 och naturligtvis Jes 53:3-5, jämför med Rom 4:25. Jesus dog på grund av våra synder. Det var människorna som dödade honom. Men han lät det ske därför att han i samma stund tog över, tog på sig våra synder i det att han i Guds ögon förvandlades till det fullkomliga och slutliga syndoffret. Det är så vi förstår hans död för vår skull. Det är självklart en kroppslig död.

När det heter **att han uppstod på tredje dagen** kan det vara en fullbordan av Hos 6:2. Den tredje dagen efter fredagen innebär också den första veckodagen, en anspelning på att uppståndelsen från de döda är början på den nya skapelsen, se 15:20-22, 38-41, 42-50 och även 2 Kor 5:17 och Gal 6:15.⁷⁹ Det är viktigt att få med sig att det är en död kropp som uppstår från de döda. Kyrkan talar inte om någon ”andlig uppståndelse”.

Man skulle kanske också kunna lägga till en femte punkt

5. och att han visade sig

⁷⁹ I judiskt-kristet tänkande börjar veckan med söndag och slutar med lördag.

v 5-8 Det grekiska ordet för **visade sig**, blev synlig *ophthe* används i den grekiska översättningen, Septuaginta (LXX), när Gud uppenbarar sig för Abram i 1 Mos 12:7, för Isak i 1 Mos 26:24 och Jakob i 1 Mos 35:9, se också 2 Mos 6:3, 16:10, 3 Mos 9:23, 4 Mos 14:10, 16:19, 20:6, 1 Kon 3:5, 9:2, 2 Krön 1:7, 3:1 och 7:12. Samma ord använder evangelisten Lukas i 24:34 och Apg 13:31, se också Matt 17:3 och Mark 9:4. Ordet säger inte i sig att uppenbarelsen varit synlig för våra fysiska ögon.

När Paulus skriver att Jesus först **visade sig för Kefas (Petrus), och sedan för de tolv** uttrycker han sannolikt traditionens kärna. Berättelserna i evangelierna har så att säga kokats ner till denna sammanfattning. Jesus Kristus och det han har gjort tillsammans med Kefas utgör själva grundvalen för församlingsbygget, men till dessa fogas sedan de tolv, det vill säga representanter från hela Israel och slutligen alla andra kristtrogna. Uppgiften att Jesus **visade sig för mer än femhundra bröder på en gång, av vilka de flesta lever** hittar vi ingen annanstans i NT.

När vi läser evangelierna får vi veta att det var ett antal kvinnor som först såg Jesus och som sedan berättade för vidare för apostlarna, Matt 28:9-10, Mark 16:9-11, Luk 24:10-11, Joh 20:14-18. Men här nämns inga kvinnor alls. Det närmaste vi kommer är uttrycket bröder i v 1 och här i v 6 som inkluderar också kvinnor. Skälet torde vara att kvinnor inte i juridisk mening räknades som vittnen vid den här tiden.

Några av de femhundra är insomnade, grekiska *koimaomai*. Det är det ord som Paulus använder när han talar om döden, se 7:39, 11:30, 15:18, 20 51 och 1 Thess 4:13, 14 och 15. Paulus betraktar döden som en sömn ut vilken vi en gång ska uppväckas. Det faktum att några har dött har vållat diskussioner i Thessaloniki, se 1 Thess 4:13-17 och här i Korint. Mot det faktum att många har dött ställer Paulus kerygmat, de fyra (fem) punkterna ovan. Det senare överordnas det förra.

Paulus fortsätter med orden **sedan visade han sig för Jakob**. Han nämner en andra pelare i det apostoliska tempelbygget på samma sätt som tidigare i Gal 1:18-19. När han sedan skriver **och därefter för alla apostlarna** avslöjar han enligt min mening att alla apostlarna är alla utöver de tolv.

V 10-11 Detta blir också en övergång till det faktum att han själv är en apostel om än **den ringaste av apostlarna**. Han har redan tidigare, i 1:12, 3:22 och 9:5 jämfört sig själv och andra med Kefas och de tolv. Han gjorde på samma sätt när han skrev Gal 1:1, 11, 15-16 18-24. Också då talade han om kallelsen, nåden och förföljelsen. **Men genom Guds nåd är jag vad jag är, och hans nåd mot mig har inte varit förgäves**. Han är mån om att det nya liv han fått och den död han dagligen går igenom för deras skull inte ska ha varit förgäves, se 15:14, 58 som är själva avslutningen på talet, 2 Kor 6:1, Gal 2:2, Fil 2:16, 1 Thess 2:1 och 3:5.

Sedan avslutar han den här delen ungefär på samma sätt som han började den, **och det är detta ni har kommit till tro på**, en så kallad inclusio. När han nu påmint dem om den historiska bakgrunden och den kristna bekännelsen argumenterar han så för uppståndelsen från de döda eller kanske ska vi skriva undervisar han om de dödas

uppståndelse. Han gör det i två delar. Först i v 12-34 talar han om uppståndelsen från de döda som ett inträde i Guds rike. Kristus har gått vidare, in i Guds rike och vi kommer efter, först genom dopet och tron och sedan när vi lämnar jordelivet. I den andra delen talar han om hur detta är möjligt.

15:12-19 Om det inte finns någon uppståndelse från de döda

15:12 Om det nu predikas att Kristus har uppstått från de döda, hur kan då några bland er påstå att det inte finns någon uppståndelse från de döda? 13 Om det inte finns någon uppståndelse från de döda, har inte heller Kristus uppstått. 14 Men om Kristus inte har uppstått, då är vår predikan meningslös och er tro meningslös. 15 Då står vi där som falska vittnen om Gud, eftersom vi har vittnat mot Gud, att han uppväckte Kristus, som han inte har uppväckt, om det verkligen är så att döda inte uppstår. 16 Ty om de döda inte uppstår, har inte heller Kristus uppstått. 17 Men om Kristus inte har uppstått, då är er tro meningslös och ni är ännu kvar i era synder. 18 Då har också de som insomnat i Kristus gått förlorade. 19 Om vi i detta livet sätter vårt hopp endast till Kristus, och han inte har uppstått, då är vi de mest beklagansvärda av alla människor.

Paulus börjar med att repetera kerygmat, det budskap han alltid och överallt tillsammans med de andra apostlarna predikar, Rom 4:24, 6:4, 9, 7:4, 8:11, 34, 10:7, 9 Gal 1:1, 1 Thess 1:10. Det fanns uppenbarligen korintier som förnekade den kroppsliga uppståndelsen från de döda samtidigt som det fanns dem som menade att uppståndelsen redan ägt rum, att de redan levde det fulla Guds rikets liv, v 29. Detta är två olika diken.

Mot detta försöker Paulus förklara det som redan skett och det som fortfarande ligger framför oss. Undervisningen om dopet, föregripandet av uppståndelsen, är här nyckeln till förståelse, se Rom 6:1–14 och Kol 2:11–13. I denna spänning mellan vad som skett och vad som väntar finns den etiska undervisningen, förmaningarna till uthållighet. Paulus nämner **de döda** två gånger inledningsvis. Här använder han inte ordet som betyder att de sover utan det grekiska *nekron*, döda i vår mening. Det är det mer konkreta ordet och det ord som är vanligast, se Apg 3:15, Rom 4:2, 10, 10:41, 42, 13:30, 34, 17:3, 31, Rom 4:24, 6:4, 9, 13, 7:4, 8:11, 34, 10:7, 9, 11:15, 14:9, 1 Kor 15:20, Gal 1:1, Ef 1:20, 5:14, Fil 3:11, Kol 1:18, 2:12, 2 Tim 2:8 och 1 Petr 1:3, 21. Alla dessa ord gör det tydligt att vi har döpts in i Kristi död. Hans död är därför verksam i våra liv. Vi är tagna ut ur synden och insatta i Jesu Kristi död. Så ser korset ut i våra liv och så verkar det. **Hur kan då några bland er påstå att det inte finns någon uppståndelse från de döda?** Att ha blivit döpt, en Jesu Kristi efterföljare är att följa den Uppståndne i den Uppståndnes livssfär. Vi är på väg. **Men om Kristus inte har uppstått, då är ... er tro meningslös.** Detta är själva kärnan i förkunnelsen.

Paulus stryker under ett historisk faktum och ifrågasätter korintierna med hjälp av stark retorik. Han gör det inte mindre än sju gånger

1. V 12 Om det predikas att Kristus har uppstått ... hur kan då några påstå att det inte finns någon uppståndelse

2. V 13 Om det inte finns någon uppståndelse ... har inte heller Kristus uppstått
3. V 14 Om Kristus inte har uppstått ... är vår predikan meningslös och er tro meningslös
4. V 15 Om de döda inte uppstår ... är vi falska vittnen
5. V 16 Om de döda inte uppstår ... har inte heller Kristus uppstått
6. V 17 Om Kristus inte har uppstått ... är ni kvar i era synder
7. V 19 Om vi i detta livet sätter vårt hopp till Kristus ... är vi de mest beklagansvärda

Vi ser här hur avgörande uppståndelsen är från de döda. Allt står och faller med denna. Men nu råder enligt Paulus inga tvivel om Jesu Kristi uppståndelse från de döda. Det har skett som en historisk händelse och många kan vittna om den. Den är där och förblir därför själva kärnan för oss kristna och grundvalen för våra liv. **Men nu har Kristus uppstått från de döda som förstlingen av de insomnade.** Vi läser vidare.

15:20-28 Den siste fienden berövas all makt

15:20 Men nu har Kristus uppstått från de döda som förstlingen av de insomnade. 21 Ty eftersom döden kom genom en människa, så kom också de dödas uppståndelse genom en människa. 22 Liksom i Adam alla dör, så skall också i Kristus alla göras levande. 23 Men var och en i sin ordning: Kristus som förstlingen och sedan, vid hans ankomst, de som tillhör honom. 24 Därefter kommer slutet, då han överlämnar riket åt Gud, Fadern, sedan han gjort slut på varje välde, varje makt och kraft. 25 Ty han måste regera tills han har lagt alla fiender under sina fötter. 26 Som den siste fienden berövas döden all makt, 27 ty allt har han lagt under hans fötter. Men när det heter att allt är lagt under honom, så är det uppenbart att den är undantagen som har lagt allt under Kristus. 28 Och när allt har blivit lagt under honom, då skall Sonen själv underordna sig den som har lagt allt under honom, för att Gud skall vara allt i alla.

När Paulus har lagt grunden för förståelsen av de dödas uppståndelse kommer han till fortsättningen. **Kristus har uppstått från de döda som förstlingen av de insomnade.** Han skrev redan i 1 Thess 4:13–18 om detta.

V 21 Förstlingen, grekiska *arche*, eller ”den förste” var ett känt begrepp för både judar och greker. I 3 Mos 23:10-11, 17 och 20 talar om hur det första av skörden dels ska ges som gåva till Herren och dels vittnar om en fortsatt skörd som också den tillhör Herren även om människorna får den, se också 2 Mos 23:16, 4 Mos 18:8-13, 5 Mos 18:4, 26:2, 10, 2 Krön 31:5 och Neh 10:37. Så blir denna förstlings-skörd i sig ett tecken och en påminnelse om att allt tillhör Herren. Bilden av skörden är också en metafor för den yttersta tiden enligt Jesu undervisning i Matt 13:30, 39-43, en tanke som blir tydligare ju längre ner i kapitel 15 vi kommer.

V 22-23 Jesu Kristi uppståndelse från de döda ska förstås som ett mönster för fortsättningen. Paulus stärker denna tanke genom att hävda att **liksom i Adam** (den första

människan) **alla dör** ska alla genom den sista människan (sic!) Jesus uppstå från de döda och bli den nya skapelsen. ... **så skall också i Kristus alla göras levande.** Jesus Kristus är den andra, den nya människan, se v 45-47. När han något år senare skriver Romarbrevet gör han det än tydligare, Rom 5:12-21. Adam är den mänsklighetens källa som slutar med död, medan Kristus är den källa som ger liv, himmelskt, evigt liv. Detta fullbordas i ändens tid.

Uttrycket **göras levande** är centralt. Det är Gud som gör levande på grekiska *zoopoiethesontai*. Det grekiska ordet *bios* syftar på det liv som är lagt under förgängelsen, men här används det grekiska ordet *zoe* som betecknar det liv som inte kan dö. Det finns ett gudomligt liv som vi blivit delaktiga av och som inte kan dö. Efter döden väntar en ny skapelse. Kristus är förstlingen men också den som ska komma tillbaka. **Vid hans ankomst** ska alla **de som tillhör honom** göras levande. Paulus har i v 23 betonat att det finns ett nu och ett sedan. I nästa avsnitt knyter han an till den tidens apokalyptiska förväntningar, men frågan är vad och i sådana fall hur mycket vi ska tolka in i detta.

V 24-28 **Därefter kommer slutet.** De apokalyptiska förväntningarna var ofta noggrant beskrivna i olika tidsschemata. När vi läser v 24-28 tycks det som om Paulus förespråkar en slags premilleanism, det vill säga att Jesus kommer tillbaka för att upprätta Guds rike på jorden under tusen år. Här finns olika tolkningar, den ena mer spektakulär än den andra. Se min kommentar till 1 Thess 3:13 och den särskilda artikeln om Tusenårsriket. Det är sannolikt att övertolka texten och dess syfte.

Paulus har byggt upp detta avsnitt på Ps 110:1 och 8:6 och vill säga att Jesus Kristus **måste regera tills han har lagt alla fiender under sina fötter**, också döden. Ps 110 användes ofta av de första kristna som skriftbevis, se Ef 1:20-23, 1 Petr 3:22, Hebr 1:13, 2:6-9, men också Matt 22:44 och Mark 12:36. Döden kan inte vara starkare än Gud. I v25 skriver han att Jesus Kristus måste, grekiska *dei*, lägga allt under sina fötter för att **slutet**, det apokalyptiska skeendet, ska komma. Det måste ju äga rum förr eller senare. Han knyter som sagt an till den tidens föreställningar och han använder militärtermer när han talar om "att överlämna", "göra slut på", "regera" och "fiender". Jag tror att vi ska vara mycket försiktiga när vi tolkar den yttersta tiden som ett stort slutslag även om det ofta används ett militäriskt bildspråk. Poängen torde vara att den siste fienden berövas all makt och att Jesus Kristus måste stå som slutlig segrare. Hur det kommer att gå till är sekundärt och ligger utanför vår förståelse.

I v 24, 27 och 28 förekommer det grekiska ordet *hotan*, när fyra gånger. I texten nedan understruket

24 Därefter kommer slutet, då han överlämnar riket åt Gud, Fadern, sedan han gjort slut på varje välde, varje makt och kraft. 25 Ty han *måste* regera tills han har lagt alla fiender under sina fötter. 26 Som den siste fienden berövas döden all makt, 27 ty allt har han lagt under hans fötter. Men när det heter att allt är lagt under honom, så är det uppenbart att den är undantagen som har lagt allt under Kristus. 28 Och när allt har blivit lagt under honom, då skall Sonen själv underordna sig den som har lagt allt under honom, för att Gud skall vara allt i alla.

Detta ord *hotan* visar på samtidighet. Det finns med andra ord ingen given ordning i tiden. Paulus beskriver skeenden som flera samverkande händelser på samma sätt som han gjorde i 1 Thess 4:16–17. Det är begripligt att det ur dessa versar uppstår läror som pre- a- eller postmillenanism, men det går knappast att använda dem som enda grunden för dess läror. När vi nu förstår att Jesus Kristus inte bara har uppstått från de döda utan också en gång kommer att stå som den kosmiske slutsegraren påverkar det våra liv. Paulus avslutar därför den första delen med en förmaning som ytterligare visar på hans syfte med kapitlet.

15:29-34 Låt er inte föras vilse

Förmaningen är retorisk och innehåller fyra frågor. Varför döpa sig för dem dödas skull? Varför utsätter vi oss för faror? Vad har jag för nytta av att kämpa mot vilddjuren? Varför inte bara äta och dricka?

15:29 Vad uppnår annars de som döper sig för de dödas skull? Om döda inte alls uppstår, varför döper man sig då för deras skull? 30 Och vi, varför utsätter vi oss för faror jämt och ständigt? 31 Jag dör varje dag, så sant som jag i Kristus Jesus, vår Herre, kan berömma mig av er, mina bröder. 32 Om jag hade tänkt som människor i allmänhet, när jag kämpade mot vilddjuren i Efesus, vad skulle jag haft för nytta av det? Om de döda inte uppstår, låt oss äta och dricka, ty i morgon dör vi 33 Låt er inte föras vilse. Dåligt sällskap fördärvar goda seder. 34 Nyktra till på allvar och synda inte. Några av er har ingen kunskap om Gud. Till er skam säger jag det.

Förmaningen innehåller flera svårigheter. Det verkar som att somliga korintier lät döpa sig för de dödas skull. Dopet är en övergångsrit från död till liv och några kommentarer menar att det fanns korintier som var ledsna för att deras anhöriga gått bort innan de hann döpas och därför inte övergått från död till liv. Detta fastän de kan ha varit troende. Det ställföreträdande dopet skulle då vara en välgärning med dem. Andra kommentatorer menar att det kan ha varit fråga om ett slags nöddop av döende spädbarn eller gamla. Då skulle Paulus använt sin fråga för att ytterligare stryka under uppståndelsen. Om det inte finns någon uppståndelse från de döda **varför döper man sig då för deras skull.**

Paulus befann sig i Efesos när han skrev 1 Kor. Hans resekamrat Lukas berättar om oroligheterna i Apg 18. Det är möjligt att det ryktades om Paulus att han fått kämpa med vilddjuren. Om korintierna trodde att han gjort det varför skulle han då ha varit kvar där? Men lite tyder på att Paulus verkligen gjort det i bokstavlig mening. Men i bildlig mening kämpade han och han kan mycket väl ha använt sig av ryktet eller använt sig av det för att använda sig av det som en biblisk bild, se Ps 35:17. Av Rom 16:3-4 framgår att Priska och Akvila vågat sina liv för att rädda Paulus. **De var jämt och ständigt utsatta för faror.** Men Paulus som skriver **jag dör varje dag** var inte rädd. Han **tänkte inte som människor i allmänhet.** Om han hade gjort det vad skulle han då ha för nytta av att förkunna evangelium? Men nu har han nytta och glädje av evangelium. Han kan

berömma sig av de bröder och systrar som kommit till tro genom evangelium och han kan se fram emot de dödas uppståndelse.

Så avslutar han med att återvända till kritikerna som säger att det inte finns någon uppståndelse. **Om de döda inte uppstår, låt oss äta och dricka, ty i morgon dör vi.** Han citerar från Jes 22:13 och avslutar retoriken med förmaningen; **Låt er inte föras vilse.** Han varnar ytterligare genom att citera en för dem känd komiker och författare, Menander (342-290 f Kr). Hans ord: **Dåligt sällskap fördärvar goda seder** hade blivit en känd slogan i Korint. När han sedan förmanar dem att **nyktra till på allvar och synda inte** förtydligar han och förstärker vilka han talar till. **Några av er har ingen kunskap om Gud.** Det är därför de inte tror på dem dödas uppståndelse. **Till er skam säger jag det.** De var Guds helgade och kallade att leva ett heligt liv men i stället har de blivit till en skam för församlingen.

Paulus har enligt min mening använt sig av starka och övertygande argument för uppståndelsen från de döda. Han har visat att denna tro utgör grundvalen för det kristna livet och han kunde ha stannat med det. Men han kan säkert höra korintiernas nästa fråga och han ta dem på allvar. Hur går uppståndelsen till? Det är visserligen en dum fråga eftersom den dels ifrågasätter Guds förmåga att uppväcka döda och dels antyder att vi skulle kunna förklara denna förmåga.

15:35-57 Hur de döda uppstår?

I v 15, 16, 29 och 32 var uppståndelsen från de döda ledmotivet. När Paulus nu slagit fast att de döda uppstår går han över till frågan om hur de döda uppstår från de döda. Vi delar in denna andra del i tre avsnitt.

35-44a hur uppstår de döda?

44b-49 den siste Adam och den andra människan

50-58 Gud vare tack som ger oss segern

15:35-44a Hur uppstår de döda?

15:35 Nu kan någon fråga: Hur uppstår de döda? Vad för slags kropp har de när de kommer? 36 Du oförståndige! Vad du sår får inte liv om det inte dör. 37 Och vad du sår har inte den gestalt som skall bli till, utan är ett naket korn, kanske av vete eller av något annat slag 38 Men Gud ger det en sådan gestalt som han har velat, och åt varje frö dess egen gestalt. 39 Inte allt kött är av samma slag. Det är skillnad mellan människors, husdjurs, fåglars och fiskars kött. 40 Det finns också himmelska kroppar och jordiska kroppar. Men de himmelska kropparnas glans är av ett slag, de jordiska kropparnas glans av ett annat slag. 41 Solen har sin glans, månen en annan och stjärnorna ännu en annan. Den ena stjärnan skiljer sig från den andra i glans.

42 Så är det också med de dödas uppståndelse. Det som sås förgämligt uppstår oförgämligt. 43 Det som sås i vanära uppstår i härlighet. Det som sås i svaghet uppstår i kraft. 44a Det sås en jordisk kropp, det uppstår en andlig kropp.

V 35 Det verkar som att Paulus argumenterar med **någon** i Korint. Det är denne någon som i v 36 kallas **du oförståndige**. Det är inte säkert att det Paulus tänker på någon särskilt besvärlig person. Det kan lika gärna vara ett retoriskt sätt att argumentera.

Tanken eller idén om de dödas uppståndelse har judisk apokalyptisk bakgrund, inte grekisk. De hednakristna kunde i bästa fall tänka sig att "själen lever vidare på något sätt", men Paulus talar om kroppens uppståndelse från de döda. Den tron syns ha vuxit fram under det gamla Israels tid. Det har naturligtvis alltid varit så att Gud är starkare än döden, se till exempel 1 Mos 5:24, 5 Mos 32:39, 1 Sam 2:6, 1 Kon 2:11, 17:17-24 eller 2 Kon 4:17-37. Det ligger i *Guds allmakt*, den allmakt som Paulus menar kommer att visa sig, men trots det fanns till en början ingen klar förståelse av de dödas uppståndelse. Det fanns ingen utformad lära på Jesu tid och sadducéerna och fariséerna hade olika uppfattningar, Matt 22:23-33. Redan omkring år 1000 f Kr fanns hoppet om de dödas uppståndelse, se Job 19:25-27, Ps 16:10 och i Jes 26:19, 700 f Kr, är hoppet om kroppens uppståndelse tydligt, liksom hos Daniel, 550 f Kr, i 12:2. Här anar vi också förståelsen av en dubbel utgång. När vi läser till exempel Ps 16:8-11, 73:25ff eller Hes 37:1-14 knyts uppståndelsen från de döda samman med *Guds trofasthet*. Ska Gud överge oss i döden?

Som kristna bekänner vi att Jesus uppstått ifrån de döda och vi förstår det som står skrivet, det som sägs och görs i Skriften i ljuset av hans uppståndelse. Uppståndelsen från de döda har en teologiskt avgörande betydelse. Uppståndelsen visar att Fadern har godkänt försoningsverket på Golgata, att Jesus är Herren över döden och att en ny skapelse är i vardande. Detta är det Guds verk som vi är indragna genom dopet och tron. Denna tro reser naturligtvis nya frågor.

Rabbinerna diskuterade till exempel om de nya kropparna kommer att vara perfekta eller sådana som de var här på jorden, unga eller gamla. Kommer vi att vara nakna eller får vi kläder? Det är möjligt att det fanns hednakristna i Korint som löste alla dess frågor genom att förneka kroppens uppståndelse.

V 36-41 Paulus svara på dessa omöjliga frågor genom att använda sig av analogier, likheter eller överensstämmelser från andra områden, från jordbruket i v 36-38, från djurvärlden i v 39 och från astronomin i v 40-41. Precis som tidigare när han talade om män och kvinnor hämtar han argumenten från skapelseberättelsen. När han talar om sådd och skörd är det troligt att han tänker på den tredje skapelsedagen i 1 Mos 1:14-19. Han tänker sig att Gud talade sitt ord som när en man sår, jämför Jesu liknelse om såningsmannen i Matt 13. Paulus förbereder det som sedan ska komma i v 42-45 när han säger att det **du sår har inte den gestalt som skall bli till, utan är ett naket korn, kanske av vete eller av något annat slag 38 Men Gud ger det en sådan gestalt som han har velat**. Såningsmannen sår ingenting, ett naket korn som dör. Det är inte heller ett naket korn som växer upp utan något helt annat, något som Gud har bestämt. Det som slutligen räknas och det som ska skördas är den gestalt Gud vill men som samtidigt

korresponderar mot vad som såddes. Det kan vara värt att notera att Paulus använder samma analogi i 3:9 när han talar om församlingen.

När han i v 39 skriver att **inte allt kött är av samma** slag refererar han till den femte och sjätte dagen i 1 Mos 1:20–28. Och påpekandet om att **de himmelska kropparnas glans** och **de jordiska kropparnas glans** är av olika slag har han hämtat från den fjärde skapelsedagen, 1 Mos 1:14–19. Med denna bakgrund har Paulus låtit påskina att uppståndelsen från de döda är att betrakta som den nya skapelsen, den på den åttonde dagen, jämför Gal 6:15 och 2 Kor 5:17.

V 42-44a Så gör Paulus ett försök att svara på frågan. Han använder då ordet ”så” fyra gånger. Han skriver om

- det som sås förgämligt, 42
- det som sås i vanära, v 43
- det som sås i svaghet, v43
- det sås en jordisk kropp, v 44

Men det Gud låter växa upp är en oförgämlig (odödligt), härlig, kraftfull och andlig kropp. Och hur skulle det kunna vara på något annat sätt?

Paulus lägger särskild vikt vid det sista; att vi får en andlig kropp. Den jordiska människan blev en levande varelse, 1 Mos 2:7 genom att ta emot från Gud. Denna härlighet miste hon emellertid, Rom 3:23. Hon dog.

Så här långt har Paulus svarat genom att säga att den gamla skapelsen utgör sådden för den nya skapelsen.⁸⁰ Här slutar med andra ord det jordiska och ett nytt avsnitt börjar med v 44b till och med 49. I det avsnittet talas främst om den sista Adam, det vill säga den sista jordiska människan. Det är Jesus Kristus, han som inkludera alla i sig. Som dör för alla. Men Paulus talar också om den uppståndne Jesus Kristus som den nya, den andra människan.

15:44b-49 Den siste Adam blir den andra människan

15:44b Om det finns en jordisk kropp, finns det också en andlig kropp. 45 Så står det skrivet: Den första människan, Adam, blev en levande varelse. Den siste Adam* blev en livgivande ande. 46 Men det andliga är inte det första utan det jordiska. Därefter kommer det andliga. 47 Den första människan var av jord, jordisk. Den andra människan kom från himlen. 48 Som den jordiska människan var, så är också de jordiska. Och som den himmelska människan är, så är också de himmelska. 49 Och liksom vi har burit den jordiska människans bild, skall vi också bära den himmelska människans bild.*

⁸⁰ Det är vanligt att på kyrkogårdar finna en skylt med följande vackra text: *Kyrkogården är de dödas vilostad, ett minnenas rum, en Guds åker.*

Paulus kontrasterar här Adam – Kristus. De får representera två olika skapelser som hör samman som fröet och vetet. Han kontrasterar dem genom att skriva att:

Den förste tar emot liv	den andre ger liv
Den förste kommer först	den andre kommer sedan
Den förste är av jorden	den andre är av himlen
De jordiska är som den jordiska	de himmelska är som den himmelska

Såsom jordiska människor måste vi dö, men vi som har tagit emot Jesus Kristus har tagits in ”i honom”. **Och liksom vi har burit den jordiska människans bild, skall vi också bära den himmelska människans bild.** Dessa ord ska närmast förstås som en uppmaning. Vi är förutom jordiska också skapade till Guds avbild, det vill säga till Jesus Kristus, den sanne Gudens avbild, jämför Kol 1:15.

I Jesus Kristus förenas den jordiska och den himmelska. Han är sann människa och sann Gud på en och samma gång. Jesus Kristus ger oss liv och tar oss in i sig så att också vi kan bli sanna människor, på en gång jordiska och himmelska. När vi tog emot evangeliet från Jesus Kristus, tog vi emot honom och det eskatologiska perspektivet blev vårt. Gud gjorde oss till nya skapelser och självklart ska han fullfölja vad han börjat. Lägg märke till hur Paulus skiftar tempus i v 49: Vi har burit den jordiska och vi ska bära den himmelska.

15:50-58 Gud vare tack som ger oss segern

15:50 Men det säger jag er, bröder, att kött och blod inte kan ärva Guds rike. Inte heller ärver det förgängliga det oförgängliga. 51 Se, jag säger er en hemlighet: Vi skall inte alla insomna, men vi skall alla förvandlas, 52 i ett nu, på ett ögonblick, vid den sista basunens ljud. Ty basunen skall ljuda och de döda skall uppstå odödliga, och vi skall förvandlas. 53 Ty detta förgängliga måste kläs i oförgänglighet och detta dödliga kläs i odödlighet. 54 Men när detta förgängliga har klätts i oförgänglighet och detta dödliga klätts i odödlighet, då skall det ord fullbordas som står skrivet: Döden är uppslukad och segern vunnit. 55 Du död, var är din seger? Du död, var är din udd? 56 Dödens udd är synden, och syndens makt kommer av lagen. 57 Men Gud vare tack, som ger oss segern genom vår Herre Jesus Kristus. 58 Var därför fasta och orubbliga, mina älskade bröder, och arbeta alltid hängivet för Herren, eftersom ni vet att ert arbete i Herren inte är förgäves.

Vi har kommit till avslutningen på det tänkta talet. I denna avslutning kan man avläsa en klassisk retorik enligt känt mönster

<i>Exordium</i>	v 50-51a
<i>Narratio</i>	v 51b-52
<i>Probatio</i>	v 53-55

Refutatio v 56-57
Peroratio v 58⁸¹

Vi kommer emellertid att kommentera denna avslutande del i två omgångar med en slutkommentar. Det första avsnittet utgörs av v 50-53 och i den stryker Paulus under nödvändigheten av förvandling. Den andra delen, v 54-57, bekräftar denna nödvändighet med hjälp av två citat från Skriften. V 58 sammanfattar och uppmuntrar oss att hålla ut.

V 50-53 v 50 innehåller en parallellism såtillvida att den första delen riktar sig snarast till judekristna och den andra delen upprepar detsamma men med särskild adress till de hednakristna. Paulus anlägger återigen ett eskatologiskt perspektiv. Han har ändens tid i tankarna. **Den sista basunens ljud skall ljuda och de döda skall uppstå odödliga, och vi skall förvandlas.** Det förgängliga, det dödliga kan inte vara för evigt. Det måste på något sätt ske en nydaning för att kunna bestå för evigt. Ur ett mänskligt perspektiv väntar oss döden, men ur ett gudomligt perspektiv väntar uppståndelsen. Här gäller det för oss att se med Guds ögon, tillgodogöra sig det eskatologiska perspektivet som är så grundläggande hos Paulus och oss kristna. Lyckas vi inte med det kan vi aldrig hoppas.

V 54-57 Paulus hänvisar på rabbinskt vis till Skriften, först till Jes 25:8 och sedan till Hos 13:14. De båda citaten ska förstås i ljuset av varandra. Det är förutsagt i Skriften att Gud ska göra döden om intet. Han skriver: **Dödens udd är synden, och syndens makt kommer av lagen** och det är tydligt att döden är ett resultat av synden, jämför med Rom 6:23. Synden har inte sista ordet. Döden är slutet på synden. Detta bibliska sätt att förstå människans belägenhet utvecklar han närmare i Romarbrevet 6. Då handlar det om hur Kristi verk kommer oss till del genom dopet och hur vi ska se på oss själva. Här handlar det om fulländningen i ändens tid. När han skriver att lagen ger synden liv och kraft ska vi knappast förstå lagen som torahn, utan mer som våra livsvillkor. Vi lever under lagen och förgängelsens destruktiva makter.

När Paulus beskriver hur det ska gå till kan han använda sig av militärtermer som i v 23-26. Detta sätt att tala om hur Gud besegrar det onda i ändens tid var vanligt, se för ytterligare exempel Joh Upp 16:14-16. Den sista fienden som besegras är just döden, v 26 och 55 och Jesu Kristi uppståndelse från de döda är tecknet på vad som väntar oss.

När Paulus kommit så långt brister han ut i en lovprisning. **Gud vare tack, som ger oss segern genom vår Herre Jesus Kristus.** Paulus använder sig av fullheten när han prisar Jesus – Kristus – Herren.

Det finns stora likheter mellan denna avslutande del, v 50-58 och 1 Thess 4:13–18. I båda fallen använder sig Paulus av ett känt och rikt apokalyptiskt språk, ett språk vi hittar också i andra skrifter. Men det finns skillnader i fokus. När han skriver till Thessaloniki skriver han till en församling som mist några av sina nära och kära. Det kan till och med ha hänt under den förföljelse som ägde rum och som gjorde att Paulus fick fly staden. När

⁸¹ Den som är intresserad av retorik kan med fördel ta del av Klas Lindbergs bok *Konsten att tala så att folk lyssnar*. I den redogör han för den disposition Paulus här använder sig av.

han skriver till korintierna är situationen en annan. Här finns det människor som förnekar den kroppsliga uppståndelsen. När Paulus skriver till Thessaloniki verkar han övertygad om att Kristus kan komma på skyarna när som helst och han uppmuntrar thessalonikerna med dessa ord. Men när han skriver till korintierna fyra år senare uttrycker han inte detsamma. När han sex-12 månader senare skriver 2 Kor kommer han återigen in på temat, se 2 Kor 5:1-5. Han använder där samma språk som i 1 Thess och 1 Kor, men när han i 2 Kor 5 talar om att vi ska ikläda oss vår himmelska boning får vi ytterligare ljus över 1 Thess och 1 Kor. Det liv vi lever här och nu präglas av suckar. Vi blir avklädda samtidigt som vi genom Anden har fått del av det nya livet. Eller kanske just därför att vi har fått del av det nya livet. Det är vanligt i apokalyptisk litteratur som 2 Apoc Baruch, 4 Ezra eller 1 Enok att denna beskriver förvandlingen, övergången från död till liv, men det är bara hos Paulus det är så preciserat som i v 49. Aposteln Johannes uttryckte det några år senare än mer tydligt:

Mina älskade, vi är nu Guds barn, och vad vi skall bli är ännu inte uppenbart . Men vi vet att när han uppenbaras, kommer vi att bli lika honom, ty då får vi se honom sådan han är. Och var och en som har detta hopp till honom renar sig, liksom han är ren.

1 Joh 3:2f

V 58 Så kommer slutsatsen riktad till **älskade bröder och systrar**. Vi ska vara fasta, orubbliga och fortsätta att arbeta hängivet. Denna slutsats avslutar inte bara v 50-57 utan hela kapitlet, ja hela brevet. Brevet inleddes med 1:10 med att korintierna skulle vara fullkomligt enade i tron på Herren Jesus och nu avslutas brevet på samma sätt.

Orden om att **arbeta hängivet** syftar på vittnesbördet, förkunnelsen eller evangelisationen. Det är Kristi verk vi ska hållas fast vid och det är Kristi verk vi hängivet ska ge vidare till nya människor. **Vet att ert arbete i Herren inte är förgäves.** Det är ett arbete på att stärka relationerna mellan församlingens medlemmar, bygga den levande gemenskap i vilken den Helige Ande bor.

16:1-23 Brevets avslutning

Brevets avslutning består av några mindre avsnitt enligt följande:

16:1-4 insamlingen till de heliga

16:5-9 apostelns resplaner

16:10-12 Timoteus och Apollos besök

16:13-21 förmaningar och hälsningar

16:22-23 slutord

16:1-4 Insamlingen till de heliga

16:1 När det gäller insamlingen till de heliga, skall ni också göra som jag har föreskrivit församlingarna i Galatien. 2 På första veckodagen skall var och en av er hemma lägga undan och samla ihop vad han lyckas spara, så att insamlingarna inte sker först vid min ankomst. 3 När jag kommer skall jag skicka de män som ni finner lämpliga, försedda med brev till Jerusalem för att överlämna er gåva. 4 Men om det finns skäl för mig att resa, kommer de att resa tillsammans med mig.

Paulus talar här om **de heliga** och syftar på moderförsamlingen i Jerusalem. Han kan använda den beteckningen om alla församlingar som i Rom 8:27, 16:2 och 15, 2 Kor 1:1, 13:12, Fil 1:1, 4:22 och Filemon v 5, men termen går tillbaka på moderförsamlingen. Det var de som var de avskilda, de uttagna och som gick till templet i Jerusalem, Rom 15:27, 26, 31, 2 Kor 8:4, 9:1 och 12 liksom i vår vers ovan. När Paulus talar om de heliga på andra platser markerar han samhörigheten med de ursprungliga. Djupast sett finns bara en Kyrka om den än uppträder på olika platser. Detta är också skälet till att korintierna ska dela med sig av sitt materiella goda. Varhelst Paulus kom undervisade han om att ingen skulle lida nöd och att de utöver detta skulle bistå moderförsamlingen. Därför läser vi om insamlingen i Akaja, Makedonien eller i **Galatien**.⁸²

Paulus lär att insamlingen är en del av evangeliet och att omsorgen om de fattiga är en urgammal tes redan på skapelseplanet, 5 Mos 24:10. För det andra står det skrivet att hedningarna i ändens tid, i tacksamhet, ska komma med sina skatter till Jerusalem, Jes 60:5 och 11. Evangeliet kommer från judarna. De är våra andliga föräldrar och därför är det på sin plats att hedra dem. Insamlingen vittna om samhörigheten och utgör en tacksägelse. I 2 Kor 8-9 talar han mer utförligt om detta och därför kommer vi tillbaka till detta.

Av avsnittet framgår också hur insamlingen gick till. **På första veckodagen ska var och en av er lägga undan och samla ihop vad han lyckats spara** för att sedan ge detta till den gemensamma insamlingen som Paulus själv vill ta med sig till Jerusalem. Detta var praxis, se Apg 11:30 eller Gal 2:10.

Emellertid verkar det som att Paulus planerat att tillbringa vintern i Korint och då skulle han i stället **skicka de män som ni finner lämpliga** till Jerusalem. En av dem kan väl ha varit Stefanus. V 15 nedan kan antyda att Stefanus hade ett särskilt ansvar för insamlingen i Korint. Där sägs att Stefanus ställt sig själv till de heligas tjänst. Av Rom 15:25, 2 Kor 8:4 och 9:1 talar Paulus om tjänsten, grekiska *diakonia*, till de heliga som synonymt med insamlingen till de heliga. Titus var en annan sådan om vi får tro 2 Kor 8:23.

Som vi ska se blev det inte riktigt som Paulus hade planerat. Hans resplaner gick i stöpet.

⁸² Först läser vi om insamlingen i Apg 11:29, 12:25, sedan om den i Galatien, se också min kommentar till Gal 2:10, och senare i Rom 15:26 om insamlingen i Akaja och Makedonien.

16:5-9 Apostelns resplaner

16:5 Jag tänker komma till er sedan jag har farit genom Makedonien, för jag tar vägen över Makedonien. 6 Men hos er stannar jag om möjligt en tid, kanske hela vintern, så att ni får utrusta mig för fortsatt resa, vart den nu går. 7 Nu på genomresan vill jag inte besöka er, ty jag hoppas kunna stanna kvar hos er en tid, om Herren tillåter. 8 I Efesus stannar jag till pingst, 9 eftersom en dörr står öppen för mig till ett stort och omfattande arbete. Jag har också många motståndare.

Jag har i inledningen av denna kommentar, 4a), skissat ett förslag till hur Paulus reste. 1 Kor är sannolikt skrivet på vintern eller våren år 54 e Kr. Han har tänkt stanna i Efesus till pingst för att sedan resan via **Makedonien**, det vill säga via Troas, Filippi, Thessaloniki och Berea till Korint där han vill tillbringa vintern 54-55 e Kr. När han sedan skickat Timoteus till Korint, v 10, planerar som sagt att själv komma efter. Han vill att de ska utrusta honom **för fortsatt resa, vart den nu går**. Av de orden förstår vi att planerna inte är helt klara. Nu blev det emellertid inte som Paulus planerat utan han stannar kvar i Efesus och Timoteus kommer tillbaka till Efesus och meddelar att 1 Kor inte alls tagits emot väl. Paulus kan då ha gjort en snabbvisit till Korint tur och retur men resan beskrivs närmast som katastrofal, 2 Kor 2:1, 12:14, 21, och 13:1. Väl tillbaka skriver han det så kallade Tårebrevet, ett brev som gått förlorat för oss, se 2 Kor 2:4 och 13:1. Så utbryter det stora bråket kring gudinnan Diana i Efesus. Det är nu vinter år 54-55 e Kr. När oroligheterna lagt sig beger sig Paulus iväg till Makedonien, enligt Apg 20:1-6. Han stannar i Grekland under tre månader.⁸³ Grekland är enligt det val jag gjort södra Makedonien eller norra Akaja. Antingen behövde han tiden för sig själv eller kan han ha varit med bröder och systrar i Neapolis, Filippi, Thessaloniki eller Berea. Han reste tillbaka genom Makedonien enligt Apg 20:3 och nådde Troas där han inväntade Timoteus. Paulus kan ha skrivit 2 Kor medan han fortfarande var kvar i Efesus. Brevet sänds med Titus och Erastus som då också samtidigt ska fullborda penninginsamlingen till de fattiga i Jerusalem, 2 Kor 8:6, 16-24. Men mer sannolikt är att han skrev det under de tre månaderna i Grekland där han stannar till efter påsken år 55 e Kr. Därefter påbörjar han resan tillbaka till Jerusalem. Han kan då ha planerat att resa via Korint, 2 Kor 12:14 och 13:1 men enligt Apg ägde den resan aldrig rum. I stället reste han från Troas via Efesus till Jerusalem där han fängslades och av det skälet förhindrades att komma till Korint.

16:10-12 Timoteus och Apollos besök

16:10 När Timoteus kommer, se då till att han kan vistas hos er utan att behöva oroas. Han arbetar för Herren liksom jag, 11 och ingen får därför se ner på honom. Sänd honom i väg i frid, så att han kan komma till mig. Jag väntar på honom tillsammans med bröderna. 12 Vad vår broder Apollos beträffar, så har jag ivrigt uppmanat honom att

⁸³ Under dessa månader kan ha besökt Korint. I sådana fall skulle han ha skrivit Romarbrevet härifrån som då är skrivet före 2 Kor.

resa till er tillsammans med bröderna. Men han ville inte alls komma nu utan reser när han finner ett lämpligt tillfälle.

Redan i 4:17–21 har Paulus talat om att Timoteus är på väg. Han kan då ha haft med sig 1 Kor till dem. Paulus vill att Timoteus ska vistas hos dem **utan att behöva oroas**. Det framgår inte av texten om Timoteus är ängslig till sin person, se 1 Tim 4:12 eller om det finns skäl att vara orolig med tanke på upplopp av olika slag. Paulus förväntar sig att Timoteus ska komma tillbaka till honom med goda rapporter. Timoteus kom tillbaka men inte med goda rapporter. När Paulus skriver 2 Kor står Timoteus med som avsändare.

16:13-21 Förmaningar och hälsningar

16:13 Vaka, stå fasta i tron. Var manliga och starka. 14 Låt allt hos er ske i kärlek. 15 Jag ber er, bröder: Ni känner Stefanus familj och vet att de är Akajas förstlingsfrukt och att de har ställt sig själva till de heligas tjänst. 16 Rätta er därför efter sådana och alla dem som tar del i det arbetet. 17 Jag är glad över att Stefanus, Fortunatus och Akaikus har kommit. De har fyllt tomrummet efter er 18 och upplivat min ande liksom er. Sätt värde på sådana. 19 Församlingarna i Asien hälsar till er. Akvila och Priska tillsammans med församlingen i deras hus hälsar hjärtligt till er i Herren. 20 Alla bröderna hälsar till er. Hälsa varandra med en helig kyss. 21 Denna hälsning skriver jag, Paulus, med egen hand.

V 13-14 är början på avslutningen i typisk paulinsk anda. Den består av ett antal korta förmaningar ungefär som i Rom 16:17-19, 2 Kor 13:11, Fil 4:8-9 och 1 Thess 5:12-21. Här är de fem stycken

- *Vaka*
- *stå fasta i tron.*
- *Var manliga*
- *och starka.*
- *Låt allt hos er ske i kärlek.*

De två första har eskatologisk prägel på samma sätt som vi flera gånger kunnat notera att det paulinska tänkandet är eskatologiskt. V 22 bekräftar ytterligare detta faktum. Men däremellan finns ett rekommendationsbrev för Stefanus infogat.

V 15-18 Stefanus och hans hushåll var omnämnda redan i 1:16. Han bodde och verkade i Korint, hörde till **Akajas förstlingsfrukt** och Paulus hade själv döpt dem. **De har ställt sig själva i de heliga tjänst**, det vill säga samarbetat med Paulus i förkunnelsen om Guds rike. Nu hade kommit till Paulus i Efesus. Det var förmodligen de som hade haft med sig brevet från Korint som är omnämnt i 7:1. **Ni känner Stefanus familj**, grekiska *oikos*, och vet att de åtnjuter ett stort förtroende där. Paulus gläder sig över att Stefanus kommit tillsammans med Fortunatus och Akaikus. De representerar på ett särskilt sätt församlingen i Korint och skriver att de **har fyllt tomrummet efter er**. Paulus förmanar

korintierna att underordna sig sådana som dem. På samma sätt hade han uppmanat thessalonikerna att underordna sig **alla dem som tar del i det arbetet**, sina ledare, 1 Thess 5:12–13. I den grekiska texten står det *synergeon* som betyder att de arbetat syn-, det vill säga tillsammans (med Paulus). De var partners med andra ord och Paulus hade flera sådana, se Rom 16:3, 9, 21, 2 Kor 1:24, 8:23, Fil 2:25, 4:3 och 1 Thess 3:2. Stefanus är med andra ord både förstlingsfrukt, medarbetare och ledare. Det finns skäl att underordna sig dem.

V 19-20 Så kommer han tillbaka till hälsningarna. Församlingarna i Asien hälsar till er. Efesus, varifrån brevet är skrivet, ligger i nuvarande Turkiet och räknades till dåvarande Asien. När Paulus skriver församlingarna i flertal räknas de kringliggande församlingarna med. De är Kolosse, Laodicea med Pergamum, Smyrna, Filadelfia, Hierapolis, Assos och Adramyttium⁸⁴. Flera av dem kända för oss genom andra brev och texter i NT. Paulus har många med sig när han sätter press på korintierna.

Akvila och Priska hade också bott i Korint när Paulus kom dit år 54, Apg 18:2. De hade kommit till tro i Rom men tvingats fly till Korint när kejsar Claudius utfärdade ett edikt där han förbjöd judar att bo och vistas i Rom. De hade sedan lämnat Korint och blivit missionärer i Efesus. De var med andra ord också på plats i Efesus när Paulus först anlände dit, Apg 18:26 och 19:1. Apollos hade för övrigt också varit i Efesus redan innan Akvila och Priska kom dit. Paulus hälsar till korintierna från dem **tillsammans med församlingen i deras hus**, grekiska *oikos*, jämför Rom 16:5, 1 Kor 16:19, Kol 4:15 och Filemon v 2. Sedan lägger Paulus också till **alla bröderna och systrarna**.

I Luk 7:45 och 22:48 nämns om **en helig kyss** som hälsning. Paulus nämner detta sätt att önska varandra allt gott också i Rom 16:16, 2 Kor 13:12 och 1 Thess 5:26.

V 21 är en övergång till slutorden. Paulus skriver nu **med egen hand** så att de med egna ögon kan se att han är bakom brevet. Det var inte vanligt att avsändaren nämnde sig själv annat än i inledningsorden. I regel använde sig avsändaren av en skrivare, men Paulus har anledning att stryka under sin närvaro i brevet, 1:1, 12, 13, 3:4, 5, 22 och här i 16:21. Därför blir de avslutande orden än mer markerade.

16:22-23 Slutord

16:22 Om någon inte har Herren kär, skall han vara under förbannelse. Marana tha. 23 Herren Jesu nåd vare med er. 24 Min kärlek vare med er alla i Kristus Jesus.

Den moderne västerlänningen reagerar på v 22 om att någon skall vara under förbannelse, grekiska *anathema*. Ordet fanns redan i Gal 1:8-9, nu i 1 Kor 12:3 och sedan i Rom 9:3. För juden fanns två vägar, välsignelsens och förbannelsens, se min kommentar till Gal 1:8-9. Att stå under förbannelsen betydde i praktiken att vara utelämnad till Gud,

⁸⁴ Assos är omnämnt i Apg 20:13 och 14. Adramyttium i 27:2. Båda församlingarna låg i landskapet Mysien, i den nordvästra delen av Mindre Asien.

för Paulus snarast till Guds vrede, den från vilken vi kan bli frälsta, se även 1 Kor 5:5. I Rom 9:3 skriver Paulus att önskar att han själv var förbannad om det kunde hjälpa andra till frälsning. I 1 Kor 12:3 finns dem som förbannar Jesus, förmodligen judar i synagogan som anspelat just på de två vägarna.

Det är möjligt enligt vissa forskare att orden i v 22 använts i liturgin, just innan samlingen övergick till nattvardsfirandet. I den övergången skulle de kristna rannsaka sig själva, bekänna sina synder eller förbli under förbannelsen. När vi bekänner våra synder får vi höra förlåtelsens ord. Det fick säkert korintierna också, men kanske fick de också höra alternativet. Orden *maranatha*, ett arameiskt böneord som betyder ”vår Herre kom!” kan också varit inledningen på vad vi kallar nattvardens gudstjänst. Denna tes stärks av att vissa forskare menar att brevet lästes i samband med övergången från kärleksmåltiden till nattvardsmåltiden. Avslutningen på 1 Kor skulle då vara inledningen på nattvardens måltid.

Till sist önskar Paulus **Herren Jesu nåd** och sin egen **kärlek** över **alla i Kristus Jesus**.

Därmed har vi relativt grundligt gått igenom 1 Korintierbrevet. Den kultur som rådde bland de hednakristna i Korint påminner mycket om vår egen tid. Vi har sett att Paulus genomgående mötte problemen i Korint med ett eskatologiskt perspektiv. Han förkunnade att Guds rike har kommit. Det torde vara den förkunnelse som också borde präglade vår tids förkunnelse.

Men brevet löste inte allt och det skulle inte dröja många månader innan han skrev ett andra brev till Korint.

C. APPENDIX

1. Paulus liv – en översikt

År		
1 (?)	född i Tarsus	Apg 22:3
	utbildad i Jerusalem	Apg 22:3, 26:45
	rabbin, ivrig farisée	Apg 23:6, Fil 3:5
	förföljare av Kyrkan	Apg 9, 22, 26
31	omvänd på väg till Damaskus,	Apg 9, 22, 26
32	besök i Arabien	Gal 1:17
34	Första besöket i Jerusalem	
	(efter omvändelsen)	Apg 9:26ff, Gal 34
	tillbaka till Tarsus	Apg 9:30
35-44	mission i Syrien och Kilikien	Gal 1:21ff
39	kallad som lärare och profet	
	till Antiokia i Syrien	Apg 11:25, 26
44	till Jerusalem med	
	”hungersnödsbidrag”, enligt	Apg 11:29, 12:25
45-46	FÖRSTA MISSIONSRESAN	Apg 13:1 - 14:28
48	skriver Galaterbrevet från Antiokia/Jerusalem	
49	Apostlamöte i Jerusalem	Apg 15, Gal 2:1ff
49-52	ANDRA MISSIONSRESAN	Apg 15:36-18:22
50-51	stannar 18 månader i Korint	
50	skriver 1 Tess från Korint	Apg 18:11
51	skriver 2 Tess från Korint	Apg 18:18
53	ett år i hemförsamlingen, Antiokia i Syrien	Apg 18:22-23
53-57	TREDJE MISSIONSRESAN	Apg 18:23-21:14
54-57	stannar tre år i Efesus	
54	skriver 1 Kor från Efesus	Apg 19:10
55	skriver 2 Kor från Grekland	Apg 20:3
56	skriver Rom från Korint	Apg 20:3
57	till Jerusalem med kollekten	Apg 21:15ff
57	ställer till tumult i templet	Apg 21:27ff
58-59	två år som fånge i Caesarea	Apg 23:31-33
	skriver under tiden de s.k. fångenskapsbrevet, Ef, Fil, Kol samt brevet till Filemon	
60	RESAN TILL ROM	Apg 27:1-28:28
60-61	Husarrest i Rom	Apg 28:16, 30
	Här slutar Apg och vi hänvisas till de s.k. pastoralbrevet, 1 och 2 Tim samt brevet till Titus. I dessa antyds att Paulus gör ytterligare några resor.	

62-64? Spanien: Rom 15:24, Kreta, Tit 1:5, Makedonien, 1 Tim 1:3,
Mindre Asien: 2 Tim 4:13 och Korint: 2 Tim 4:20.
63 skriver 1 Tim
64 skriver brevet till Titus
64 skriver 2 Tim
64-67? fångenskap i Rom
död i Rom, martyr troligen avrättad genom halshuggning.

2. 1 Korintierbrevet ordnat efter den svenska evangelieboken 2003

Kyrkodag	I årg	II årg	III årg
3 advent	4:1-5		
Septuagesima	1:1-3		
Sexagesima	1:18-25		
Fastlagssöndagen	13:1-13		
2 sönd i Fastan		10:12-13	
4 sönd i Fastan			10:1-6
Palmsöndagen			
Skärtorsdagen	5:6-8, 10:16-17, 11:20-25		
Långfredagen, gtj	2:1-10		
Långfredagen, kväll			
Påsknatten	15:12-23, 15:53-49		
2 i påsk	15:1-11		
2 ef Tref			1:26-31
6 ef Tref			9:19-26
Kristi Förklarings d			
8 ef Tref		3:10-15	
10 ef Tref	12:12-26		12:4-11
14 ef Tref			1:10-13
Domssöndagen			15:22-28

Övriga dagar	I årg	II årg	III årg
S ef Alla Helgons d		15:35-49	

3. Inspelningar

1. Inledning, Apg 18:1–19:20
2. Församlingen i Korint
3. 1 Korintierbrevet
4. Paulinsk teologi i 1 Korintierbrevet
5. Paulinsk teologi i 1 Korintierbrevet
6. 1:1–9
7. 1:10–17
8. 1:18–31
9. 2:1–5
10. 2:6–10
11. Paulinsk människosyn
12. 2:11–16
13. Att känna igen Herrens röst
14. Hur Gud talar
15. 3:1–9
16. 3:10–12
17. 3:13–20
18. 3:21–4:10
19. 4:11–16
20. 4:17–5:2
21. 5:3– 5:8
22. 5:9–6:2
23. 6:3–11
24. 6:12–20
25. 7:1–7
26. 7:8–16
27. 7:17–24
28. 7:25–40
29. 8:1–5
30. 8:6–9:2
31. 9:3–14
32. 9:15–22
33. 9:23–10:5
34. 10:6–13
35. 10:14–33 (11:1)
36. 11:2–3
37. 11:3–6
38. 11:7–16
39. 11:17–26
40. 11:26–34
41. 12:1–3
42. 12:4–11 Nådegåvorna
43. Nådegåvorna, ord av vishet
44. Nådegåvorna, ord av kunskap
45. Nådegåvorna, tro
46. Nådegåvorna, att bota
47. Nådegåvorna, att utföra kraftgärningar
48. Nådegåvorna, att profetera
49. Nådegåvorna, att profetera, skilja mellan andar, tala tungomål
50. 12:12–26 Alla är tjänare
51. 12:27–31 Några har särskilda tjänster
52. 13:1–13 Kärlekens lov
53. 14:1–19
54. 14:20–33a
55. 14:33b–40
56. 15:1–11
57. 15:12–28
58. 15:29–43a
59. 15:44b–58
60. 16:1–24

4. Litteraturlista

Bibelutgåvor

- Bibel 2000, *Stora studiebibeln med svensk NIV kommentar*, EU: CorVita 2007.
Bibeln, *Den svenska folkbibeln 98*, Malmö: Stiftelsen Svenska Folkbibeln 1998.
Fjellstedt, Peter. *Biblia, Det är All den heliga skrift, med förklaringar, tredje bandet*, Stockholm, Beijers Bokförlagsaktiebolag 1910.
Giertz, Bo. *Förklaringar till Nya Testamentet – Johannes-Korintierbrevet*, Uddevalla: Verbum-Pro Caritate 1985.
Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament, Göttingen, Tyskland: Brunnen-Verlag GmbH, Giessen-Basel 1970.

Kommentarer

- Carson, D.A. *New Testament Commentary Survey*, 6th ed. USA; BakerAcademic 2007
Conzelmann, Hans. *1 Corinthians*, ingår i serien Hermeneia – a critical and historical commentary on the Bible. Philadelphia, USA: Fortress Press 1976.
Ellis, Peter F. *Seven Pauline letters*, USA: The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota 1082.
Fee, Gordon D. *The First Epistle to the Corinthians*, ingår i The New International Commentary on The New Testament med Bruce, F.F. som utgivare, USA: Eerdmans 1991.
Godet, Frédéric. *Kommentar till Första Korintierbrevet*, Upsala: W Schultz 1890.
Morris, Leon. *1 Chorinthians* ingår i Tyndale New Testament Commentaries General Editor: R.V.G. Tasker. London: Tyndale Press 1971.
Odeberg, Hugo. *Pauli brev till korintierna*, ingår som nr VII i serien Tolkning av Nya Testamentet, Stockholm: Verbum 1974.
Schlatter, A. *Nya Testamentet – utlagdt och förklaradt, band III*, Uppsala: A. Sundquists bokförlag 1909.
Sunnliden, Håkan. *Matteusevangeliet*, Värnamo församling 2005.
Sunnliden, Håkan. *Apostlagärningarna, del 1 – kap 1-18*. Värnamo församling 2008.
Sunnliden, Håkan. *Jakobsbrevet & Galaterbrevet*, Värnamo församling 2009.
Sunnliden, Håkan. *1 & 2 Thessalonikerbrevet*, Värnamo församling 2009.
Tellbe, Mikael. *Korsmärkt gemenskap – Första Korintierbrevet*, Bookwell Finland: Libris 2011.
Thieselton, Anthony C. *1 Corinthians – a Shorter Exegetical & Pastoral Commentary*, USA: Eerdmans Publishing Company 2006.
Wire, Antoinette Clark. *The Corinthians Women Prophets – a Reconstruction through Paul's rhetoric*, Eugene Oregon, USA: Wipf and Stock Publishers 2003.

Övrigt

- Adania, Bertil. *Midrash – Bibeln mellan raderna*, Malmö: Norma förlag 2004.
Andersson, Daniel – Peste, Jonathan. *Judisk mosaik – en introduktion till judisk religion, kultur och tradition*, Malmö: Studentlitteratur 2008.
Banks, Robert. *Paul's idea of community*, Australia: Hendrickson Publishers 2004.

Brander, Bo. *Människan och den ekologiska väven*, Bjärnum: Artos förlag 2002.

Borg, Annika. *Kön och bibeltolkning – En undersökning av hur Nya testamentets brevtexter om kvinnors underordning tolkats i bibelvetenskapliga kommentarer under 1900-talet*, Uppsala: Uppsala University 2004.

Fjärstedt, Björn. *Bibeln och kristenhetens äldsta flöde*: debattartikeln I tidningen Dagen 12 mars 2010.

Gerhardsson, Birger. *Kristen människosyn*, Värnamo: SKEAB 1982.

Hagin, Kenneth E. *The Holy Spirit and His Gifts*, USA: Faith Library publications, år saknas.

Hallonsten, Gösta. *Lex orandi – lex credendi, en kommentar till trosbekännelsen*, Skellefteå: Artos 2011.

Halldorf, Peter. *Drick djupt av Anden: den Helige Andes närvaro och gåvor i den kristnes personliga liv*, Falun: Libris 2010.

Lindberg, Klas. *Konsten att tala så att folk vill lyssna*, Malmö: Artos 2010.

Mitternacht, Dieter & Runesson, Anders. *Jesus och de första kristna – inledning till Nya testamentet*, Kristianstad: Verbum 2006.

Prince, Derek. *Ande, själ och kropp*, Malmö: Ge det vidare 1978.

Sibthorpe, Joyce. *Is there a Word from the Lord? England*, New Wine Press 2003.

Sunnliden, Håkan. *De heligas gemenskap – om celler inom Svenska kyrkan*, Skellefteå: Artos 2010.

Svartvik, Jesper. *Bibeltolknings bakgator*, Norge: Verbum 2006.

Svartvik, Jesper. *Textens tilltal – konsten att bilda meningar*, Halmstad: Arcus förlag 2009.

Tellbe, Mikael. *Med framtiden i ryggen – en guide till Paulus brev och budskap*, Finland: Libris 2002.

Thunberg, Linda. *Paulus och människans uppståndelse – sökandet efter den historiske Paulus tankar genom en retorisk analys av 1 Kor 15*, RKT255 Teologi, examensarbete för mastersexamen vid Göteborgs universitet 2010.

Wimber, John m. fl. *Handledaren* utgiven i samband med konferensen Stockholm 91, Stockholm, Vineyard Ministries International 1991.